

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Mgr. Milan Lipovský

**ZLOČIN AGRESE V ŘÍMSKÉM STATUTU
MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU PO
REVIZNÍ KONFERENCI V KAMPALÉ**

**THE ROME STATUTE'S CRIME OF AGGRESSION
FOLLOWING THE KAMPALA REVIEW
CONFERENCE**

Disertační práce

Školitel autora disertační práce:

prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8. 6. 2015

Prohlašuji, že předloženou disertační práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....
Autor disertační práce

OBSAH

OBSAH	3
PODĚKOVÁNÍ	5
ANOTACE	6
ABSTRACT	7
1. ÚVOD	8
2. HISTORIE	15
2.1 Mezinárodní zločin agrese	16
2.2 Stíhání zločinu agrese	24
2.3 Cesta k dnešní Definici	31
3. TERMÍN AGRESE V MEZINÁRODNÍM PRÁVU	39
3.1 Pojem útočný čin / akt agrese v Chartě OSN	39
3.2 Vztah mezi aktem agrese v Chartě OSN a v Definici	44
4. VSTUP V PLATNOST A AKTIVACE DEFINICE – JURISDIKCE RATIONE TEMPORIS	49
4.1 Vstup v platnost	50
4.1.1 Model adopce - odst. 3	51
4.1.2 Model konzervativní - odst. 4 či odstavce 5 čl. 121 ŘS	52
4.1.3 Závěr k mechanismům vstupu v platnost	56
4.1.4 Největší problém?	58
4.2 Aktivační ustanovení v článku 15 bis a 15 ter ŘS	61
4.2.1 Role Porozumění	62
4.2.2 K aktivačním podmínkám obecně	64
4.3 Opt-out	68
4.4 Závěr	72
5. DEFINICE SKUTKOVÉ PODSTATY AGRESE, ČL. 8 BIS	74
5.1 Subjekt	75
5.2 Subjektivní stránka	87
5.2.1 Jednání	91
5.2.2 Následky	92
5.2.3 Okolnosti	94
5.3 Objekt	99
5.4 Objektivní stránka	100
6. VÝKON JURISDIKCE	119
6.1 Podmínky a výkon jurisdikce dle článku 15 bis ŘS	120
6.1.1 Vymezení jurisdikce MTS racione loci a racione personae	120
6.1.2 Pozitivní a negativní chápání článku 121 odst. 5 věta druhá ŘS	130

6.1.3	Procesní podmínky výkonu jurisdikce – jurisdikční filtr čl. 15 bis ŘS	131
6.1.4	Pachatelé z různých států	135
6.2	Výkon jurisdikce dle článku 15 ter ŘS	136
6.3	Společné procesní aspekty	138
6.3.1	Článek 12 odst. 3 ŘS	138
6.3.2	Čl. 86 ŘS	139
6.3.3	Čl. 15 bis odst. 10 a 15 ter odst. 5 ŘS	139
6.3.4	Čl. 103 Charty OSN	140
7.	ČESKÉ PRÁVO A ZLOČIN AGRESE	142
7.1	Stíhání agrese dle českého vnitrostátního trestního práva	142
7.2	Ratifikace Definice v České republice	144
8.	ZÁVĚRY	146
	RESUMÉ	150
	SUMMARY	155
	KLÍČOVÁ SLOVA	160
	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	161
	PŘÍLOHY	170

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval panu profesorovi Pavlu Šturmovi, vedoucímu práce, za jeho pochopení a podporu během mého studia.

Mgr. Milan Lipovský

ANOTACE

Název práce: Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale

Definice zločinu agrese byla přijata v roce 2010 k vyplnění mezery předpokládané článkem 5 odst. 2 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „MTS“). Komplikované diskuse předcházející přijetí předurčily mnohé problematické aspekty v rámci definice, včetně vztahu MTS a Rady bezpečnosti OSN (dále jen „RB“) – zda RB bude jediným orgánem s pravomocí zahájit řízení pro zločin agrese či nikoliv; dále včetně právního režimu humanitární intervence pro účely její kriminalizace dle Římského statutu; pozice pachatele zločinu – zda by měly být za ně považovány jen „vůdčí“ postavy nebo i „níže“ postavení činitelé; jak změny vstoupí v platnost – podle článku 121 odst. 4 nebo 5 Římského statutu, atd. Mnohé z těchto otázek nebyly uspokojivě zodpovězeny v rámci přijatého textu, a tak zatímco mezinárodní společenství oslavovalo úspěch přijetí definice nejvyššího zločinu, mnozí (včetně autora této práce) byli zklamáni nedostatky přijatého textu.

Znalci v doktríně stále prohlubují své znalosti definice a jejích důsledků a s přibývajícím časem od přijetí textu, se ukazuje, že, má-li být efektivním prostředkem odstrašení pachatelů zločinu agrese, musí být definice přepracována.

ABSTRACT

Title of the dissertation: The Rome Statute's Crime of Aggression following the Kampala Review Conference

The definition of crime of aggression was adopted in 2010 to fill the gap in article 5 (2) of the Rome Statute of the International Criminal Court ("ICC"). Complicated discussions preceding the adoption have identified many problematic aspects within the definition, including the relationship between the ICC and the UN Security Council ("SC") – whether the SC would be the only body capable to commence proceedings for the crime of aggression or not; further including the legal status of humanitarian intervention for the purposes of its criminalization under the Rome Statute; position of a perpetrator of the crime – should only leaders be considered perpetrators or should "lower" state officials be included; how should the amendment enter into force – under article 121 (4) or 121 (5) of the Rome Statute; etc. Many of these questions have not been answered by the adopted definition in a satisfactory way and so while the international community was celebrating the success of the adoption of the "supreme crime's" definition, many (including the author of this dissertation) have been seriously disappointed by the short-comings of the adopted text.

Scholars continue to better understand the definition's text and implications and, five years following its adoption, it becomes clearer every day that for the definition to be an effective tool of deterring the crimes of aggression, it needs to be revised.

1. ÚVOD

„To initiate a war of aggression, therefore, is not only an international crime; it is the supreme international crime differing only from other war crimes in that it contains within itself the accumulated evil of the whole.”¹

Název práce, který musí nutně být stručný, nemůže přesně vystihnout podstatu tématu, které si však podrobný rozbor zaslouží. K tomuto ujasnění, dále k definování hypotézy práce a rovněž k zavedení některých terminologických zkratk využívaných v následujícím textu, slouží tento úvod.

V roce 1998 byl jako vyvrcholení mnohaletých snah ve formě mezinárodní smlouvy přijat tzv. Římský statut² (dále jen „ŘS“), který se stal zakládajícím statutem Mezinárodního trestního soudu (dále jen „MTS“, příp. „Soud“). Protože se jedná o první stálý mezinárodní trestní tribunál určený ke stíhání zločinů podle mezinárodního práva, stal se jeho vznik skutečným přelomem ve vývoji mezinárodního práva a spravedlnosti a představuje jeden z nejdůležitějších počínů soudobého mezinárodního práva.³ V současnosti MTS disponuje možností stíhat tři kategorie zločinů podle mezinárodního práva, a to genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny.⁴ Skutečnost, že do výčtu nepatří zločin agrese, neznamena, že by s ním nebyla spojena individuální mezinárodněprávní trestní odpovědnost. Už v Norimberku byli stíháni jednotlivci pro zločin proti míru a zároveň byla agrese považována za jedno z nejzávažnějších porušení mezinárodního práva. Postavení zločinu agrese je v Římském statutu specifické a těmito specifiky se tato práce zabývá.

---

¹ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, IMT, z dní 30. září a 1. října 1946, dostupný na stránce <http://avalon.law.yale.edu/imt/judgen.asp> [poslední přístup 29/03/2015], část věnovaná The common plan or conspiracy and aggressive war.

² Římský statut Mezinárodního trestního soudu, 2187 UNTS 3, sjednán dne 17. července 1998, v platnosti ode dne 1. července 2002, vyhlášen pod č. 84/2009 Sb.m.s.

³ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*, 8/2010, C.H.Beck, s. 245-251, s. 245.

⁴ Články 5 až 8 ŘS.

Římský statut existuje proto, aby zajistil spravedlnost v případě tzv. makrokriminality⁵ – tedy v případě jednání tak závažného, že dosahuje vyššího stupně nebezpečnosti a je označeno za zločiny podle mezinárodního práva. Přes svůj význam se vznik a samotná existence MTS neobešly bez kritiky, a to i v České republice. Proto pro mnohé mohlo být nemalým překvapením⁶, že nedlouho poté, co MTS vznikl, došlo k podstatné změně jeho zakládajícího statutu; překvapení se nedotýkalo ani tolik snahy o změnu jako spíše jejího úspěchu. ŘS svou změnu předpokládá, a to nejen v článku 121, kde uvádí postup pro své případné změny a článku 123, ale rovněž hned v úvodní části, a to v článku 5 odst. 2. Pro některé smluvní strany už sice článek 5 ŘS byl pozměněn a jeho odstavec dvě pro ně zmizel, avšak protože ještě nedošlo k aktivaci změn (co se má aktivací na mysli vysvětluje kapitola 3), je v této práci za „současnou podobu“ Římského statutu považována jeho první platná verze. V té ŘS ve zmíněném článku 5 odst. 2 uvádí, že nad zločinem agrese, nad kterým Soud prozatím jurisdikci nevykonává, ji vykonávat bude poté, kdy dojde (v souladu s články 121 a 123 ŘS) k přijetí změny v tom smyslu, že bude zločin agrese definován a dále budou stanoveny podmínky pro jurisdikci vůči tomuto zločinu.⁷

V roce 2010 se konala revizní konference v Kampale v Ugandě a ta byla určená mimo jiné právě k tomuto cíli. Toho se nakonec podařilo konsensem dosáhnout. Kromě úpravy válečných zločinů⁸ došlo také k přijetí rezoluce RC/Res. 6⁹ (dále jen „Rezoluce“). Ta se skládá z preambule, pěti stručných odstavců a tří příloh. První příloha obsahuje ustanovení měnicí a doplňující text ŘS, druhá mění Znaky skutkových podstat zločinů, což je dokument předpokládaný ŘS v článku 9 a jeho účelem je pomáhat MTS při výkladu a používání čl. 6, 7 a 8 (po vstupu v platnost změny je

---

⁵ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression. *Journal of International Criminal Justice*, vol. 8, issue 5, 2010, s. 1181.

⁶ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?. *Göttingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010, s. 715; BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression. *American Journal of International Law*, vol. 105, issue 3, 2011, s. 517.

⁷ Čl. 5 odst. 2 ŘS.

⁸ MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res.5, změna článku 8 Římského statutu – revizní konference, přijatá dne 10. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/resolutions/sessions/Pages/2010%20-%20review%20conference.aspx [poslední přístup 29/03/2015]

⁹ MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res. 6, o zločinu agrese, přijatá dne 11. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/resolutions/sessions/Pages/2010%20-%20review%20conference.aspx [poslední přístup 29/03/2015]

do textu článku 9 za seznam vykládaných článků zařazen i článek 8 bis); třetí příloha obsahuje tzv. porozumění ohledně změny (dále jen „Porozumění“). K ratifikování / schválení je ovšem určena jen příloha I.¹⁰ Stojí za zmínku, že Porozumění jsou dokument ŘS dosud naprosto nepředpokládaný a jejich charakteru je proto v této práci věnovaná zvláštní pozornost (v části 4.2.1) s ohledem na skutečnost, že podstatným způsobem upravují výklad jednotlivých institutů obsažených v Rezoluci.

Přijetím celého souboru nových ustanovení, včetně změn textu samotného ŘS (tedy přílohy I Rezoluce; tato ustanovení jsou dále nazývána jen „Definice“) společně s přílohou II (změny Znaků skutkových podstat, v této práci se jim říká „Náležitosti“) a přílohou III nazvanou Porozumění, a vůbec samotné shodnutí se na nich, lze považovat za velký pokrok a důležitý bod v rozvoji mezinárodního trestního práva.¹¹ Právě to byl společně se zájmem o tento obor a jeho spojitosti s právem mezinárodní bezpečnosti důvod pro zvolení nové definice zločinu agrese určené ke změně Římského statutu coby tématu této disertační práce. Koneckonců agrese je spojena i s dalšími zločiny, protože ji lze do jisté míry pokládat za příčinu či důvod páchání ostatních zločinů podle mezinárodního práva; není tak těžké si představit, že pokud se stát dopustí aktu agrese (a jeho představitelé zločinu agrese), dojde v průběhu konfliktu i k válečným zločinům. „*Zabraňte nelegální válce, zabráníte dalším zločinům.*“¹² Ještě ráznější a zároveň trefnější vyjádření v tomto smyslu vyjádřil H. - P. Kaul, když prohlásil, že válečné zločiny jsou exkrementy války.¹³

Přes uznání přínosu definice zločinu agrese pro mezinárodní právo je třeba se na ni dívat kriticky. I letmý pohled na Definicí odhaluje mnohá problematická místa. Proto i přínos Definicí ve prospěch mezinárodního práva je vyjádřením teoretickým, praktickou podobou přínosu (a tomu zda nějaký je) se tato práce hodlá věnovat.

---

¹⁰ MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res. 6, *op. cit.*, odstavec 5.

¹¹ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?. *Göttingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010, *op. cit.*, s. 715.

¹² HELLER, Kevin Jon. The Sadly Neutered Crime of Aggression, dostupné na stránce <http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression/> [poslední přístup 29/03/2015], první odstavec.

¹³ KAUL, Hans-Peter. From Nuremberg to Kampala – Reflections on the Crime of Aggression. *Studies in Transnational Legal Policy*, vol. 49, issue 1, 2011, s. 81.

Práce sleduje svým dělením tematické řazení ustanovení Rezoluce, někdy se od něho však liší, neboť jednotlivé části Rezoluce jsou vzájemně propojené a jejich oddělení do samostatných celků tak není možné. Za tímto úvodem v práci následuje kapitola 2 obsahující historický exkurs, který identifikuje prameny a inspirační zdroje dnešní úpravy a slouží částečně jako podklad pro porovnání Definice s jejím předchůdcem. Kapitola 3 se obecně věnuje pojmu agrese, především pak jeho významu v Chartě OSN a vztahu Charty OSN a Definice. Úprava podmínek vstupu Definice v platnost a podmínky její aktivace jsou řešeny v samostatné kapitole 4, která na rozdíl od řazení příslušných ustanovení v Rezoluci předchází rozboru jádra tematiky („čistě“ definici skutkové podstaty a podmínkám výkonu jurisdikce). Důvodem odlišnosti řazení je především fakt, že co se Definice týče, podmínky vstupu v platnost (a aktivační ustanovení) jsou nejen samostatnou úpravou dotýkající se spíše práva smluvního než mezinárodního trestního práva, ale zároveň se jedná o vysoce komplexní instrument, který si pro svou složitost samostatnou kapitolu zaslouží.

Kapitola 5 se soustředí na samotnou skutkovou podstatu zločinu agrese obsaženou v článku 8 bis ŘS¹⁴. Následuje jí kapitola 6 rozdělená do dvou podkapitol podle toho, zda se zabývají řízením zahájeným na základě oznámení smluvní strany a proprio motu pravomoci žalobce či na základě oznámení Rady bezpečnosti OSN (dále jen „RB“). Kapitoly 4, 5 a 6 tvoří jádro práce a je jim proto věnován nejširší prostor. Stojí za zmínku, že kapitola věnovaná vstupu Definice v platnost se pro vzájemnou propojenost částečně věnuje rovněž výkonu jurisdikce, a to z pohledu *ratione temporis*. Kapitola 7 se věnuje postavení agrese v českém trestním právu a rovněž informuje o některých aspektech ratifikace Definice Českou republikou. Práci uzavírá kapitola 8, kde se nachází závěry a odpověď na dále v tomto úvodu nadnesenou hypotézu. Text je doplněn krátkými přílohami s překlady Rezoluce.

Kromě vstupu v platnost existují i některá další důležitá témata, která mají natolik specifické postavení, že by si zasloužila vlastní kapitolu. Jednou z nich (a zároveň jednou z nejsložitějších) je

---

¹⁴ Přestože pro ČR ještě v souladu s větou druhou článku 121 odst. 5 ŘS nevstoupila změna v platnost, používá práce pro označení přidávaných ustanovení jejich označení „ŘS“ neboť pro některé smluvní strany již změny v platnost vstoupily. A zároveň je to jednodušší.

vztah MTS při stíhání zločinu agrese k Organizaci spojených národů (dále jen „OSN“). MTS je formálně nezávislým mezinárodním soudem, nicméně v celé řadě otázek s OSN spolupracuje nebo dokonce závisí jeho postup na rozhodnutí učiněném orgánem OSN. Protože však je tento vztah navázán na jednotlivá nová ustanovení, není mu věnována samostatná kapitola, nýbrž je konkrétním projevům věnována pozornost v rámci rozboru dotčených mechanismů.

Jak už vyplývá ze shora uvedeného, cílem práce je kriticky zhodnotit kvalitu dohodnutého textu a pokusit se odhalit důvody, které delegace ke shodnutí se na právě takové podobě Rezoluce vedly. U negativně hodnocených ustanovení by bylo možné navrhnout v očích autora práce lepší řešení, nicméně vznik mezinárodních smluv je vždy podmíněn souhlasem smluvních stran, a proto „lepší“ řešení není vždy to samé co „dosažitelné“. Proto se práce vyhýbá navrhování lepší úpravy mimo smluvními stranami zkoumané možnosti. Vychází se pouze z existujícího stavu a v rámci diskusí o něm uvažovaných alternativ, které jsou následně zkoumány.

Ze shora uvedeného vyplývá, že metody užití při práci na disertaci zahrnují metodu analytickou a historickou (studium historických materiálů a především zjištění vlivu na dnešní podobu Definice), metodu komparativní (zejména v historickém exkursu ale i dále jsou srovnávány podoby definic navzájem i s dnešní Definicí), přičemž výsledky slouží k evaluaci výsledků nových ustanovení samostatně. Práce se tak nevyhne jistému komentářovému charakteru, a tedy i metodě deskriptivní. Jedná se však o komentář zaměřený kritickým způsobem a neomezuje se na pouhý popis stavu.

Další věc, nezbytná ke zmínění hned v úvodu je, že některé disertací používané prameny se (prozatím) nedají nalézt v českém překladu, ať už oficiálním či neoficiálním. Veškeré překlady takových textů jsou tedy překladem autora této práce. Prameny, které jsou již dnes dostupné v českém jazyce, jsou označovány zdrojem, např. určením jejich umístění ve Sbírce mezinárodních smluv. V době uzavírky textu práce došlo k ratifikaci Definice Českou republikou. Protože však doposud nebyl zveřejněn text Definice ve Sbírce mezinárodních smluv, je zde používán text sloužící za podklad pro vyjádření souhlasu s ratifikací v Parlamentu ČR.

Sněmovní tisk zmíněný v předchozím odstavci, obsahuje překlad Rezoluce, který je k této práci připojen jako příloha č. 2; je však k němu třeba učinit několik poznámek. Jedná se o překopírovaný text Sněmovního tisku 160/0.¹⁵ Protože jde o oficiální text, používá ho tato práce jako zdroj. Je však třeba poznamenat, že v definici skutkové podstaty, tedy v překladu čl. 8 bis odst. 1 ŘS, vychází sněmovní tisk ze stejného způsobu překladu jako § 405a trestního zákoníku.¹⁶ Ten uvádí skutkovou podstatu trestného činu agrese.¹⁷ S názorem autora této práce se v dotčeném překladu neshoduje na tom, jak by měl být přeložen anglický originál ohledně toho, *co* pachatel kontroluje. Jak sněmovní tisk, tak TZ vychází z toho, že pachatel měl „pouze“ vykonávat *kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické/vojenské akce*. Názor autora této práce však je, že překlad z angličtiny coby jednoho z autentických znění smlouvy by měl být spíše v tom smyslu, že pachatel měl *vykonávat kontrolu/řídit vojenské/politické* aktivity (či akce) státu. Tento názor podporuje i francouzské autentické znění, který v relevantní části uvádí: „*la planification, la préparation, le lancement ou l'exécution par une personne effectivement en mesure de contrôler ou de diriger l'action politique ou militaire d'un État*“.¹⁸ Ve sněmovním tisku se tak totiž na první pohled opomíjí pachatelé, kteří *kontrolují vojenské či politické* aktivity státu, aniž by je přímo řídili. V konečných důsledcích to není tak podstatný rozdíl, nicméně zde se vychází z překladu autorského. Blíže je tato problematika řešena v kapitole 7 věnující se českému vnitrostátnímu právu v oblasti stíhání agrese. Zmíněný autorský překlad článku 8 bis odst. 1 ŘS se nachází v příloze č. 1.

Jak je dále v práci rozvedeno, zločin agrese se skládá z několika částí, přičemž jednou z nich je akt agrese samotný. V české terminologii se však někdy používá termín útočný čin. Proto tato

---

¹⁵ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sněmovní tisk 160/0, Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, část č. 3/7, staženo ze stránky <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=97628> [poslední přístup 29/03/2015]

¹⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“)

¹⁷ Kdo v postavení, které mu umožňuje vykonávat kontrolu nad některým státem nebo řídit jeho politické anebo vojenské akce, v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva plánuje, připravuje, zahájí nebo provede útočný čin, který spočívá v použití ozbrojené síly takovým státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo v použití ozbrojené síly takovým státem jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů a který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem. (znění ke dni 1. 4. 2015)

¹⁸ Text je dostupný v angličtině, arabštině, čínštině, francouzštině, ruštině a španělštině na stránce <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2010/CN.651.2010-Eng.pdf>

práce používá pro termín aktu agrese (ne však „zločinu agrese“) i synonymický termín útočný čin.

Nesporný význam rozebírané problematiky spolu s lišícími se názory jednotlivých smluvních stran a delegací v Kampale způsobily někdy až nepřehlednou komplikovanost Definice. Jakkoliv je pro právníka zajímavé se v ní zorientovat, může vést ke skepsi ohledně životaschopnosti mechanismů podrobených tolika podmínkám. S postupným seznamováním se s tématem a s postupem přípravných prací se proto mírně změnila hypotéza disertace a ustálila se až v průběhu třetího ročníku studia. Po jejím přepracování je koncipována následovně: **„Může takto vytvořená Definice být v dohledné době po 1. lednu 2017 aktivována, a pokud ano, efektivně fungovat?“** Datum 1. ledna 2017 je zvoleno záměrně, protože se jedná o den, po jehož uplynutí bude nejdříve možné aktivovat Definici. Při psaní prvních slov přepracované verze práce u autora převažoval názor, že vstoupit v platnost a být aktivována sice může, ale je to málo pravděpodobné a pokud k tomu, dojde, její fungování bude daleko od efektivnosti. Na následujících řádcích je ilustrováno, jak se tento názor vyvíjel.

2. HISTORIE

Pro představu o původu mnohých ustanovení v Rezoluci je vhodné se nejdříve zaměřit na historický vývoj, tj. pokusy stíhat osoby podezřelé z porušení mezinárodního práva souvisejícího s vedením agresivní války. Válka nebyla v minulosti (a bohužel není ani současnosti) lidstva výjimkou, kdežto pokusů o stíhání odpovědných osob bylo a zůstává pomálu. Právě proto lze nalézt v podobě Definice a jejího předchůdce (skutečný byl pouze jeden) mnohé podobnosti. Jiné prameny práva, které se ani nemusely nutně zabývat přímo stíháním jednotlivců pro popisovaný mechanismus, poskytly inspirační zdroj, anebo svými nedostatky přispěly k jasnějšímu definování kampalské úpravy.

Z těchto důvodů je zde věnována pozornost jak předchůdcům Definice, tak potenciálním inspiračním zdrojům Rezoluce. Závěr kapitoly je věnován práci na dnešní podobě Definice při práci na textu ŘS a Definice. Proto je kapitola rozdělena do tří částí, první se věnuje mezinárodnímu zločinu agrese, druhá konkrétním pokusům o stíhání jednotlivců za spáchání zločinů proti míru (předchůdci dnešního zločinu agrese) a třetí je věnována práci Komise pro mezinárodní právo a římské a kampalské konferenci, neboť se jedná o tři události, které zformovaly dnešní podobu Definice nebo na ni měly výrazný vliv. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že práce vychází z českou doktrínou respektované terminologie používající odlišné termíny *mezinárodní zločiny* a *zločiny podle mezinárodního práva*.¹⁹ Zatímco mezinárodní zločiny jsou akty státu, za něž rovněž stát nese vlastní mezinárodní odpovědnost při porušení *ius cogens*, zločiny podle mezinárodního práva jsou činy jednotlivců, které jsou spojeny s individuální mezinárodně právní trestní odpovědností (rovněž při porušení *ius cogens*). Komise pro mezinárodní právo OSN (dále jen „ILC“) sice ve své práci nakonec termín mezinárodní zločin nepoužila, namísto něho v jejích člancích figuruje termín „závažná porušení závazků podle *ius cogens* obecného mezinárodního

---

¹⁹ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002. 312 s. ISBN: 80-246-0305-5, s. 11.

práva“ (serious breaches of obligations under peremptory norms of general international law)²⁰, přesto je to obsah totožný s významem mezinárodního zločinu – tedy jednání státu, kterým došlo k porušení ius cogens norem.

Je však také třeba připomenout, že vývoj mezinárodního trestního práva směrem k definování zločinu agrese není osamoceným procesem. Je spojen s vývojem válečného práva a rovněž s vývojem ochrany lidských práv. Obě zmíněné oblasti sice zločin agrese nedefinují, ale jejich rozvoj mu předcházeli a připravili podmínky pro to, aby delegáti v Římě a v Kampale měli pocit, že je pro agresi mechanismus umožňující jejího pachatele individuálně trestat třeba vytvořit, neboť její uskutečnění (agrese) je živnou půdou pro porušování lidských práv a rovněž páchání ostatních kategorií zločinů podle mezinárodního práva. Proto kromě na dalších řádcích blíže rozebraných dokumentů je třeba poznamenat, že i jiné prameny mezinárodního práva přímo či nepřímo přispěly k vytvoření Definice. Nelze pominout ani práci ILC, která připravila celou řadu zajímavých dokumentů. Mnohé lidskoprávní úmluvy a judikatura mechanismů vytvořených k ochraně těmito prameny zakotvených práv rovněž zajistily rozšíření povědomí o ochraně lidských práv a rozvoj občanské společnosti. Ta následně měla při sjednávání ŘS a Definice úctyhodnou roli.

Definování agrese jako mezinárodního zločinu předcházelo jejímu označení za zločin podle mezinárodního práva. Proto následující řádky nejprve sledují vývoj mezinárodního práva ve vztahu k mezinárodnímu zločinu a poté obrací pozornost ke zločinu podle mezinárodního práva.

2.1 Mezinárodní zločin agrese

Tradiční mezinárodní právo nijak neomezovalo možnost států uchýlit se k použití síly. V takovém ovzduší samozřejmě nebylo možné uvažovat o ilegalizaci použití síly. Až na přelomu 19. a 20. století se atmosféra začala měnit a počátkem 20. století se objevily mnohé prameny, které (nejdříve s podmínkami a později stále zásadověji) zakazovaly použití síly agresivním způsobem. Druhá světová válka vytvořila podmínky, které zásadě zákazu použití síly umožnily stát se

---

²⁰ Články o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání (2001), ILC, dostupné na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/9_6.htm [poslední přístup 29/03/2015], návěti části II, kapitoly III.

ústředním bodem mezinárodního práva.²¹ Zásady mají však své výjimky a ani zákaz použití síly se jim přirozeně nevyhnul. V současnosti se však jedná o výjimky legitimně pochopitelné (například podle Charty OSN jimi jsou výkon práva sebeobrany a kolektivní akce na ochranu mezinárodního míru a bezpečnosti prováděné pod mandátem RB).

Tento zákaz dal prostor pro vymezení jej porušujících aktů. Už v předválečné době lze nalézt takové pokusy o vymezení příslušných aktů, ale byly obsaženy v málo podporovaných pramenech, jež buďto nenašly širší základnu nebo nebyly respektovány.

Na následujících řádcích je uvedeno několik příkladů pramenů mezinárodního práva, které ilustrují vývoj směrem k zakazu použití síly a definování mezinárodního zločinu agrese. Ty kromě toho, že porušit zákaz použití síly (nakonec nabývající charakteru *ius cogens*) označily za mezinárodní zločin, byly leckdy rovněž inspirací při tvorbě definic zločinů proti míru / agrese. To platí bezesporu o rezoluci Valného shromáždění OSN o agresi, nicméně i ve starší úpravě lze vysledovat inspiraci.

2.1.1 Haagská úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů²²

Snad prvním významným pramenem mezinárodního práva, který se snažil omezit uchýlení se k válce, je právě Haagská úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů. Ta ve svém článku 2 uvádí, že před uchýlením se k síle, smluvní strany využijí dobrých služeb nebo mediace.

Nejedná se tedy o zákaz použití síly, ale o jeho podmínění dřívějším pokusem smluvních stran spor vyřešit jiným, mírovým, způsobem. Takový přístup vychází ještě ze starého konceptu odpovídajícího době tradičního mezinárodního práva, kde uchýlení se k válce bylo považováno za legitimní a legální nástroj mezinárodní politiky.

---

²¹ Skutečnost, že se jedná o středobod současného mezinárodního práva, potvrzuje Charta OSN, která zákaz použití síly a mírové řešení sporů v různých formách a propojeních zakomponovala více méně do všech svých zásad a cílů (články 1 a 2 Charty OSN).

²² Haagská úmluva (I) o smírném (pokojném) vyřizování mezinárodních sporů, sjednána dne 18. října 1907, v platnosti ode dne 12. června 1922, přístup vyhlášen č. 5/1930 Sb., dostupná na stránce http://avalon.law.yale.edu/20th_century/pacific.asp

2.1.2 Pakt Společnosti národů²³

Jako součást mírových smluv následujících po konci první světové války byla rovněž podepsána Úmluva o společnosti národů (nebo jinak Pakt Společnosti národů). Ta se v reakci na první světovou válku pokusila v rámci tehdy možného rámce omezit právo států uchýlit se k válce. Stále se však nejednalo o přímý zákaz nýbrž spíše o preferenci mírového řešení.

Článek 12 paktu mimo jiné uvádí:

„Členové Společnosti jsou zajedno v tom, že vyskytne-li se mezi nimi spor, který by mohl vésti k roztržce, předloží věc buď řízení rozhodčímu, nebo Radě k přezkoumání. Jsou dále zajedno v tom, že se v žádném případě neuchýlí k válce dříve, než uplynou tři měsíce od rozsudku rozhodčích neb od zprávy Rady.“

Článek 13 dále uváděl, že prvním mechanismem řešení by měla být diplomatická cesta, a až tehdy, nebylo-li takové řešení dostatečné, mělo se přistoupit k řešení rozhodčí formou. Ze shora citovaného článku 12 vyplývá, že smluvní strany preferovaly řešení rozhodčí. A k válce se neměly uchýlit dříve než (3 měsíce) po rozsudku.

Nejednalo se tedy stále ještě o zákaz války, ale o závazek řešit spory primárně pokojnou cestou. Smluvní strany se navíc dále zavázaly, že *„pochtivě dostojí vyneseným rozsudkům a že se neuchýlí k válce proti žádnému členu Společnosti, který se jim podvolí.“²⁴*

Alternativně u sporů, které se nehodily pro rozhodčí řešení, umožňoval pakt, aby byl spor předložen radě, přičemž pokud se jí nepodařilo spor vyřešit, vydala referát. Pokud ten byl schválen jednomyslně (bez hlasů stran sporu), zavázaly se smluvní strany, že se neuchýlí k válce proti kterékoliv smluvní straně, která se závěrům referátu podvolila.²⁵

Přesto, že šlo o vážnější pokus o udržení mezinárodního míru, až teprve jeho doplněním o další pramen mezinárodního práva, tzv. Briand Kellogův pakt (2.1.4), došlo ke skutečnému posunu ve vývoji. Naneštěstí však ani tyto záruky nezajistily mír.

²³ Úmluva (Pakt) o Společnosti národů, 225 Parry 195, sjednána dne 28. června 1919, v platnosti ode dne 1. října 1920, publikovaná například pod č. 507/1921 Sb., čl. 1 – 26, jako součást mírové smlouvy s Rakouskem.

²⁴ Úmluva o společnosti národů, *op. cit.*, čl. 13.

²⁵ Úmluva o společnosti národů, *op. cit.*, čl. 15.

2.1.3 Locarnské dohody - Rýnský pakt (1925)²⁶

Potvrzením opinio iuris pravidla vzájemně neútočit, ledaže by k tomu byly splněny určité podmínky, se stal tzv. Locarnský pakt. Jednalo se o regionální (regionem se myslí střední a západní Evropa) úpravu. V článku 2 se Německo s Belgií a dále Německo s Francií zavázaly, že se navzájem neuchýlí k válce, ledaže by šlo o sebeobranu, nebo jednání založené na Paktu Společnosti národů.

Obecně se formát normy zákazu použití síly (tedy obecný zákaz s dvěma výjimkami) podobá pozdější úpravě v Chartě OSN.

2.1.4 Briand – Kelloggův pakt (1928)²⁷

Nejdůležitějším mezníkem ve vývoji zákazu útočné války v meziválečném období je tzv. Briand – Kelloggův pakt. Touto mezinárodní smlouvou, mezi jejímiž prvními signatáři nechyběla ani Republika československá, smluvní strany odsoudily uchýlení se k válce při řešení mezinárodních sporů a zřekly se jej jako nástroje ve vzájemných vztazích (článek 1). Dále se dohodly, že spory mezi sebou budou řešit pouze pokojnými prostředky (článek 2).

Taková formulace představuje slibný vývoj, když odmítla i dosud uznávaný přístup, že válka je sice odsouzeníhodná a mělo by se nejdříve přistoupit k mírovým prostředkům řešení sporu, ale nakonec k ní za určitých podmínek lze přistoupit. V Briand-Kelloggově paktu už došlo k úplnému zřeknutí se.

Nedostatek této úpravy spočívá v tom, že pakt nepočítá s možností, že jej jedna ze smluvních stran poruší a napadne druhou. V případě výkonu práva sebeobrany by sice oběť mohla namítat podstatné porušení smlouvy, aby se sama vyhnula porušení paktu, nicméně to by s sebou neslo mnohá nebezpečí (zánik smlouvy), a proto alespoň zmínka například o výjimkách založených na

²⁶ (Locarnská) úmluva o vzájemných zárukách mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií, 54 LNTS 1292, sjednána dne 16. října 1925, v platnosti ode dne 14. září 1926, dostupná na stránce http://avalon.law.yale.edu/20th_century/locarno_001.asp

²⁷ Briand-Kelloggův pakt (General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy), 94 LNTS 2137, sjednán dne 27. srpna 1928, v platnosti ode dne 25. července 1929, vyhlášen pod č. 126/1929 Sb., dostupný na stránce <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%2094/v94.pdf>

Paktu Společnosti národů by bývala byla vhodná.

Nakonec však ani tento zákaz nedokázal zabránit druhé světové válce. Přes všechny hrůzy, které sebou přinesla, však nastolila podmínky umožňující zákaz použití síly pevně zakotvit v mezinárodním právu.

Přes neúspěšnost v zabránění válce však tento pakt významnou roli sehrál; spočívala mimo jiné v tom, že umožnil tribunálu v Norimberku na něj navázat. „Podle názoru Tribunálu, vzdání se války jako nástroje národní politiky nezbytně zahrnuje i tvrzení, že taková válka je v rozporu s mezinárodním právem.“²⁸ Protože Německo bylo v r. 1939 smluvní stranou, porušilo tento pakt.

Nutno také podotknout, že Briand – Kelloggův pakt byl projevem opinio iuris států a umožnil vytvoření mezinárodního obyčeje, který zakazuje použití ozbrojené síly agresivním způsobem bez ohledu na to, zda státy takový závazek přijaly v písemné formě či nikoliv.

2.1.6 Úmluva o definici agrese (1933)²⁹

Posledním významným předválečným pramenem mezinárodního práva zmíněným v tomto

---

²⁸ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, op. cit.*, část věnovaná The Law of the Charter.

²⁹ Výňatek ze stránky <http://www.ilj.org/courses/documents/ConventionontheDefinitionofAggression.pdf>.

Article 2

Accordingly, the aggressor in an international conflict shall, subject to the agreements in force between the parties to the dispute, be considered to be State which is the first to commit any of the following actions:

- (1) Declaration of war upon another State;
- (2) Invasion by its armed forces, with or without a declaration of war, of the territory of another State;
- (3) Attack by its land, naval or air forces, with or without a declaration of war, on the territory, vessels or aircraft of another State;
- (4) Naval blockade of the coasts or ports of another State;
- (5) Provision of support to armed bands formed in its territory which have invaded the territory of another State, or refusal, notwithstanding the request of the invaded State, to take, in its own territory, all the measures in its power to deprive those bands of all assistance or protection.

Article 3

No political, military, economic or other considerations may serve as an excuse or justification for the aggression referred to in Article 2. (For examples, see Annex.)

ANNEX TO ARTICLE III

... A. The internal condition of a State:

E.g., its political, economic or social structure; alleged defects in its administration; disturbances due to strikes, revolutions, counter-revolutions, or civil war.

B. The international conduct of a State:

E.g., the violation or threatened violation of the material or moral rights or interests of a foreign State or its nationals; the rupture of diplomatic or economic relations; economic or financial boycotts; disputes relating to economic, financial or other obligations towards foreign States; frontier incidents not forming any of the cases of aggression specified in Article 2.

textu je mezinárodní smlouva, která sice nebyla významná svým dopadem (v roce 1933 ji podepsalo 13 států³⁰), obsahově se však jedná o zajímavý krok kupředu. Jedná se o Úmluvu o definici agrese z roku 1933³¹. Úmluva určuje, kdo a za jakých okolností bude považován za agresora. Považován za něj pak byl ten, kdo se konkrétních negativních skutků dopustil jako první.

2.1.7 Charta OSN³²

Bezpochyby nejdůležitějším psaným pramenem práva spojeným s vývojem zákazu použití síly je Charta OSN. Stala se završením sledu pramenů práva zakazujících použití síly a učinila tak až na dvě legitimní výjimky bezpodmínečně. Jedná se o natolik známý dokument, že není potřeba do detailu rozebírat její obsah. Postačí uvést text článku 2 odst. 4, který uvádí, že:

„Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.“

Toto pravidlo však nebrání použití donucovacích mechanismů podle kapitoly VII Charty OSN. Výjimkami ze zákazu použití síly jsou tedy podle Charty OSN kolektivní akce (čl. 42) a výkon práva sebeobrany (čl. 51). Protiopatření jsou nadále omezena mimo jiné i tím, že nebude použita ozbrojená síla.³³

Použitím síly se rovněž zabýval Mezinárodní soudní dvůr (dále jen „MSD“) a za zmínku stojí především rozsudek v meritu ve věci vojenských a polovojenských aktivit v a proti Nikaragui.³⁴ V separátním vótu předseda MSD Nagendra Singh explicitně vyložil rozsudek tak, že zákaz použití síly patří do *ius cogens*.³⁵

³⁰ MLYNÁŘÍK, Václav, MATUSINOVA, Anna. Revizní konference MTS v Kampale, dostupné na stránce <http://www.globalpolitics.cz/clanky/revizni-konference-mts-v-kampale> [poslední přístup 29/03/2015]

³¹ Dostupná na adrese <http://www.iilj.org/courses/documents/ConventionontheDefinitionofAggression.pdf>

³² Charta OSN, 892 UNTS 119, sjednána 26. června 1945, v platnosti ode dne 24. října 1945, vyhlášena pod č. 30/1947 Sb.

³³ Čl. 50 odst. 1 písm. a) článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování, *op. cit.*

³⁴ *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui*, (Nikaragua v. USA), MSD, rozsudek v meritu ze dne 27. června 1986, ICJ Reports 1986, p. 14.

³⁵ *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui*, (Nikaragua v. USA), MSD, *op. cit.*, separátní vótum předsedy Nagendry Singha, s. 153.

2.1.8 Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314³⁶

Dne 14. prosince 1974 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci 3314 (XXIX), která definovala agresi (dále jen „rezoluce o agresi“). Necháme-li prozatím stranou práci Komise pro mezinárodní právo, představuje rezoluce o agresi jeden z velmi málo početných pramenů mezinárodního práva vzniklých v době studené války, který se zabýval odpovědností za agresi.

Charta OSN Radě bezpečnosti umožnila podle článku 39 rozhodnout, zda došlo k ohrožení či porušení mezinárodního míru nebo k aktu agrese (útočnému činu). Valné shromáždění OSN v konkrétních případech sice nemá žádnou pravomoc, neboť Charta OSN uvádí v článku 12 odst. 1:

„Pokud Rada Bezpečnosti vykonává v jakémkoli sporu nebo v jakékoli situaci funkce, které jí ukládá tato Charta, Valné shromáždění neučiní žádné doporučení o takovém sporu nebo situaci, ledaže o to Rada bezpečnosti požádá.“³⁷

nicméně rezoluci o agresi nelze chápat jako rozcházející se s článkem 39 Charty OSN, neboť se nejednalo o konkrétní případ ale o obecné definování pojmu. Důvod, proč Valné shromáždění přijalo rezoluci o agresi lze najít v její preambuli. Tam se uvádí, že je vhodné zformulovat základní principy pro určení, kdy došlo k agresi³⁸; Valné shromáždění si „často nárokovalo právo vydat doporučení ohledně záležitostí, jimiž se zabývala Rada bezpečnosti“³⁹ a tím „rozmazalo jasnou linii oddělení, nikdy však nezašlo tak daleko, že by si přisvojilo právo zmocnit k donucovací akci.“⁴⁰ Smysl rezoluce o agresi tedy lze spatřovat v pokusu o zobecnění požadavků na určení agrese a nápomoci Radě bezpečnosti v jejím rozhodování. Není příliš překvapivé, že Rada bezpečnosti tuto rezoluci ignorovala.⁴¹

Protože však je Definice ve vymezení aktu agrese rezolucí o agresi významně inspirována, věnuje jí práce několik odstavců v historickém úvodu a zároveň se jejím obsahem zabývá kapitola 5. Definice nicméně úpravu z rezoluce o agresi nepřejímá jako celek a najdou se mnohé rozdíly.

³⁶ Rezoluce VS OSN č. 3314/1974, ze dne 14. prosince 1974, o definici agrese, A/RES/3314(XXIX).

³⁷ Charta OSN, *op. cit.*, čl. 12 odst. 1.

³⁸ Rezoluce VS OSN 3314, *op. cit.*, preambule.

³⁹ FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression In: SIMMA, B. and others (editors), *The Charter of the United Nations, A Commentary*, Volume I. 2nd edition, Oxford University Press, C. H. Beck Verlag, 2002, ISBN: 978-0-19-924449-2, s. 707.

⁴⁰ *Ibid*

⁴¹ DINSTEIN, Yoram. Aggression In: WOLFRUM, R. (ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Volume I, Oxford: Oxford University Press, 2012. 1149 s. ISBN: 978-0-19-929168-7, s. 207.

Například bývá jako rozdíl uváděno, že Definice nepřejala text článku 5 rezoluce o agresí. Ten uvádí, že *„žádná okolnost, ať už jakéhokoliv charakteru, či politického, ekonomického, vojenského nebo jiného, nemůže sloužit jako obhajoba agrese.“* Protože agresí definuje zde rozebíraná rezoluce mimo jiné jako porušení Charty OSN, nebude i přes citovanou část článku 5 zkoumaný skutek agresí, pokud jeho obsah naplní podmínky jedné z výjimek ze zákazu použití síly dle Charty (sebeobrana a akce dle kapitoly VII Charty OSN). Jakékoliv jiné použití síly už agresí podle rezoluce o agresí tedy být může, včetně tzv. humanitární intervence. Přestože Definice článek 5 rezoluce o agresí nepřejala (a s největší pravděpodobností záměrně), je třeba upozornit na skutečnost, že i dle rezoluce o agresí je možné, aby Rada bezpečnosti nepovažovala některé činy (včetně explicitně uvedených příkladů v odstavci 2) za agresí, pokud nedosáhnou určité intenzity. A nepovažuje-li je za agresí, pak není ani nutné se snažit je obhajovat dle článku 5 rezoluce o agresí. Určení hranice intenzity činů, aby je bylo možno kvalifikovat jako agresí v rezoluci o agresí, stanoví článek 2: *„... Rada bezpečnosti může ... shledat, že určení že došlo ke spáchání aktu agrese by nebylo obhajitelné ve světle ostatních relevantních okolností, zahrnujíc v ně fakt, že dotčené činy či jejich důsledky nemají dostatečnou závažnost.“* Lze se tedy domnívat, že i rezoluce o agresí má „pojistku“ použitelnou pro ochranu humanitární intervence před jejím určením za akt agrese, tak jako zřejmě Definice. Blíže se výkladu tohoto tématu zabývají části kapitoly 5 zaměřené na subjektivní a objektivní stránku zločinu.

V článku 5 odst. 2 rezoluce o agresí potvrzuje stanovisko, ze kterého vycházel už tribunál v Norimberku a vychází i dnešní ŘS, totiž že *„útočná válka je zločinem proti mezinárodnímu míru“* a *„agrese dává vzniknout mezinárodní odpovědnosti“*. Označením agrese (byť tehdy v podobě pojmu útočné války) za zločin proti míru se tímto uznává jak institut mezinárodní odpovědnosti za agresí, tak rovněž možnost individuální mezinárodně právní trestní odpovědnosti. Přestože doba nepřála vzniku tribunálu, který by mohl zločin agrese stíhat, naznačuje rezoluce o agresí, že principy, jejichž zakotvení v mezinárodním právu napomohl norimberský tribunál, se ani v době studené války neztratily a ŘS měl nač navazovat.

2.2 Stíhání zločinu agrese

Kdy přesně se stalo, že se zločin agrese / zločin proti míru (resp. skutečnost, že je s útočným činem spojena mezinárodně právní individuální trestní odpovědnost) stal součástí mezinárodního práva, není snadné určit. O přesnějším datování tohoto momentu lze debatovat a rozpětí v názorech na jeho časové zařazení může být velmi široké, rozhodně však spadá do 20. století.⁴² Tato práce diskutovaný moment identifikuje do doby, kdy probíhala druhá světová válka.

Na následujících řádcích jsou uvedeny nemnohé (pouze dva) příklady pokusů o stíhání. Přes jejich nízký počet, je třeba uvést, že pouze u jednoho se stíhání podařilo uskutečnit, protože u prvního – stíhání Viléma II. – šlo jen o nenaplněnou představu a tribunál se tak nemohl vyjádřit k otázce legality, tzn. k tomu, zda zločin v nepsané formě existoval už v době první světové války. Není však pochyb o tom, že existovat už musel v době druhé světové války. Jinak by nemohl efektivně fungovat druhý příklad – stíhání nacistických zločinců před vojenským tribunálem v Norimberku.

K tomu, aby mezinárodní společenství vytvořilo stálý tribunál pro stíhání zločinů podle mezinárodního práva (nejen agrese) musely existovat podmínky. Od skončení práce norimberského tribunálu jako ad hoc instance takové podmínky dlouhou dobu neexistovaly a až teprve ke konci dvacátého století se po pádu železné opony a zároveň pod vlivem hrůz odehraných v Jugoslávii a Rwandě podařilo znovu jednat pod praporem OSN.⁴³

2.2.1 Stíhání Viléma II.

Dnes už víme, že stíhání bývalého německého císaře Viléma II. z Hohenzollernu za podíl na první světové válce, na kterém se shodly vítězné mocnosti při tvorbě a schvalování Versailleské

---

⁴² Spojené království, opinions of the Lords of Appeal, *R v. Jones*, [2006] UKHL 16, 29. března 2006, dostupné na stránce <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldjudgmt/jd060329/jones.pdf> [poslední přístup 29/03/2015], odst. 12.

⁴³ Tove Rosen (ed.), *The Influence Of The Nuremberg Trial On International Criminal Law*, citace pochází z Executive summary, dostupné na stránce <http://www.roberthjackson.org/the-man/speeches-articles/speeches/speeches-related-to-robert-h-jackson/the-influence-of-the-nuremberg-trial-on-international-criminal-law/> [poslední přístup 29/03/2015]

mírové smlouvy (dále jen „VMS“)⁴⁴, bylo jen nenaplněným případem. Jedná se však o první moderní pokus o stíhání jednoho z nejvyšších představitelů státu a rovněž šlo o první pokus o stíhání zločinu podle mezinárodního práva.⁴⁵

V článku 227 VMS vítězné mocnosti obžalovaly bývalého německého císaře Viléma II. z nejhrubšího porušení zásad mezinárodní mravnosti a posvátné autority smluv.⁴⁶ Měl být vytvořen soud a vítězné mocnosti mohly požádat vládu Holandska, aby bývalého císaře vydala. Neúspěch pokusu o stíhání spočíval zejména v tom, že Holandsko nakonec Viléma II. nevydalo a ten na jeho území zemřel v roce 1941.

Článek 227 VMS nemluví o agresi ani o zločinu proti míru. Zmiňuje „pouze“ nejhrubší porušení zásad mezinárodní mravnosti a posvátnou autoritu smluv. Za nejvyšší zločin (tedy vlastně nejhrubší porušení zásad mezinárodního práva a tudíž i mezinárodní mravnosti) byla agrese později označena i v Norimberku, další debaty o případné inspiraci se však nutně musí rozmělnit pro neexistenci rozsudku, který by rozhodl o vině a v případě, že by bývalého císaře vinného shledal, vyjasnil, co se nejvyšším „zločinem“ proti mezinárodní morálce a posvátnosti smluv mělo přesně na mysli.

Zajímavý je i článek 228 VMS, kterým německá vláda uznávala právo vítězných mocností postavit před tribunál osoby obviněné ze spáchání činů „příčících se zákonům a zvykům válečným“ (jak se uvádí v citovaném českém oficiálním překladu; dle pozdější terminologie porušujících zákony a obyčeje války). Takové ustanovení umožňovalo stíhání i jiných osob než jen Viléma II. (buť za válečné zločiny; i tak se jednalo o potvrzení individuální mezinárodně právní trestní odpovědnosti).

Vzhledem k nejistému charakteru zákazu použití síly v této době a rovněž vzhledem k tomu, že dosud nikdo nebyl v dané době stíhán podle mezinárodního práva, je sporné, nakolik by stíhání podle článků 227 a 228 VMS nebylo retroaktivní a navíc pouze smluvní úpravou.

---

⁴⁴ (Versaillská) Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, ze dne 28. června 1919, vyhlášena pod č. 217/1921 Sb.

⁴⁵ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 150 s. ISBN 80-7179-398-1, s. 83.

⁴⁶ Čl. 227 al. první VMS.

2.2.2 IMT

Skutečný posun v celém mezinárodním právu (a jeden ze základajících kamenů mezinárodního trestního práva) představuje až stíhání nacistických zločinců v Norimberku po druhé světové válce. Ohledně ustanovení mezinárodní individuálně trestní odpovědnosti samozřejmě stejný význam mělo i stíhání před tribunálem v Tokiu. Protože se však z tohoto pohledu jedná o význam totožný, věnuje se práce detailněji pouze staršímu vojenskému tribunálu v Norimberku.

Mezinárodní vojenský soudní dvůr (někdy zvaný tribunál, dále jen „IMT“) byl zřízen dohodou o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců Evropské Osy⁴⁷ a jeho statut byl přílohou zmíněné dohody. Tento statut ve svém článku 6 uvádí zločiny, pro které obviněné osoby mohl IMT stíhat, přičemž mezi nimi hned na prvním místě figuruje pod písmenem a) i následující kategorie:

„Zločiny proti míru; to jest osnování, příprava, podněcování nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky, anebo účast na společném plánu nebo spiknutí ku provedení čehokoliv z toho, co výše uvedeno;“

Byť Charta IMT používá odlišný název, jedná se o přímého předchůdce dnešního zločinu agrese. Že agresivní válka byla v době stíhání již zločinem podle mezinárodního práva, potvrdil IMT⁴⁸ a jeho Charta tudíž jen písemně formulovala tento zločin. Nicméně se nijak nezabýval otázkou, zda písemná forma věrně odráží dosud nepsané pravidlo. Na rozdíl od VMS lze však s IMT souhlasit v tom, že už se nejednalo o retroaktivní úpravu, neboť meziválečný vývoj (a i VMS samotná) k vytvoření tohoto institutu významně přispěly.

IMT vycházel z v různých aspektech odlišné definice zločinů proti míru v porovnání s Definicí. Jednou z těchto odlišností je skutečnost, že skutková podstata zločinů proti míru vyžadovala, aby došlo k válce jako takové. Definice v čl. 8 bis ŘS namísto toho vyžaduje, aby byl spáchán akt agrese neboli útočný čin. Zatímco IMT tak nemohl nikoho odsoudit za zločin proti míru v souvislosti s anšlusem Rakouska nebo okupací Československa, protože jednoduše nedošlo

⁴⁷ Dohoda o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy, 82 UNTS 251 sjednána dne 8. srpna 1945, v platnosti ode dne 8. srpna 1945, vyhlášena pod č. 164/1947 Sb.

⁴⁸ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, op. cit., část věnovaná The Law as to the Common Plan or Conspiracy.

k válce, „pouze“ k agresivnímu činu⁴⁹, dle Definice by to možné bylo. V souvislosti s okupací je navíc třeba poznamenat, že dnes se za ozbrojený konflikt v tomto smyslu dá považovat i „pouhá“ okupace bez odporu, neboť podle rozhodnutí Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii ve věci *Tadic*⁵⁰ se za ozbrojený konflikt považuje: „*uchýlení se k ozbrojené síle mezi státy nebo vleké ozbrojené násilí mezi vládními orgány a organizovanými ozbrojenými skupinami nebo mezi takovými skupinami uvnitř státu.*“⁵¹ Uchýlení se k ozbrojené síle pak lze vykládat i jako okupaci samotnou bez vojenského odporu nepřítele.

V porovnání s Definicí je skutková podstata zločinu proti míru podstatně kratší. Především nijak dále nedefinuje, co je útočnou válkou nebo válkou porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky. Stejně jako Definice však pamatuje na různé formy účastenství. Uvádí je však přímo v popisu zločinu, zatímco v ŘS se používá odlišný přístup a například formu účasti na zločinu uvádí v samostatném článku 25 ŘS v rámci obecné úpravy.

Zvláštní je, že shora uvedený český oficiální překlad přidává mezi přípravu a podniknutí útočné války rovněž podněcování, které však anglický originál Charty IMT na tomto místě neobsahuje. Vynechává naopak její zahájení; to však lze zahrnout pod podniknutí.

Přes jisté odlišnosti se popis zločinu v Chartě IMT stal inspiračním zdrojem pro Římský statut. Principy, z nichž IMT vycházel, v něm našly své opodstatnění. To je patrné nejen při čtení Charty IMT (a Definice) ale rovněž dalších pramenů práva s ní spojených jako například rozsudku (rozebíraný dále) a zmíněných tzv. principů.

V souvislosti s IMT Valné shromáždění OSN zadalo Komisi pro mezinárodní právo úkol. Ten spočíval ve dvou bodech, prvním bylo, aby zformulovala principy obsažené v Chartě IMT a rozsudku tribunálu, zatímco druhým bylo připravit návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva.⁵² Práci ILC na tomto kodexu je věnována závěrečná část této kapitoly (2.3.1).

Prvního zmíněného úkolu se nejdříve zhostil zvláštní zpravodaj Jean Spiropoulos, na základě

⁴⁹ Rozsudek opakovaně odlišuje agresivní akty a agresivní válku.

⁵⁰ *Žalobce v. Dusko Tadic a/k/a "Dule"*, ICTY, odvolací senát případ IT-94-1 Prijedor, (decision on the defence motion for interlocutory appeal on jurisdiction), 2. října 1995.

⁵¹ *Žalobce v. Dusko Tadic, op. cit.*, par. 70.

⁵² Rezoluce VS OSN č. 177 (II), ze dne 21. listopadu 1947, A/RES/177(II).

jehož práce pak Komise pro mezinárodní právo přijala formulaci sedmi principů.⁵³ První princip stanoví, že: „*Kterákoliv osoba, která se dopustí skutku, který je zločinem podle mezinárodního práva, je za něj odpovědná a lze ji potrestat.*“⁵⁴ Komise vyložila princip I v tom smyslu, že není potřeba aktu práva vnitrostátního, aby právo mezinárodní mohlo ukládat jednotlivci povinnosti. Tento princip je plně ve shodě s ŘS a potvrzuje završení vývoje směrem k mezinárodně právní trestní odpovědnosti jednotlivců.

Princip II uvádí, že „*fakt, že vnitrostátní právo neukládá za skutek, který je zločinem podle mezinárodního práva trest, nezbavuje pachatele odpovědnosti podle práva mezinárodního.*“⁵⁵ Zde se jedná o hmotněprávní potvrzení téhož, co vyjadřuje princip I.

Princip III boří nedotknutelnost hlavy státu a odpovědných vládních činitelů za zločiny podle mezinárodního práva, pokud se jich dopustili v takovém postavení. Princip IV s podmínkou uvádí, že se nelze odpovědnosti za zločiny podle mezinárodního práva zbavit ani tehdy, pokud pachatel jednal dle rozkazu nadřízeného nebo své vlády. Podmínkou bylo, že měl možnost morální volby. Princip V zakotvuje právo na spravedlivý proces.

Komise ještě krátce rozebírá i princip VII ale pro tuto práci je podstatný především princip VI., který se věnuje kategoriím zločinů stíhaných před IMT a v bodě a. uvádí zločiny proti míru.

Těmi jsou:

- „*a) osnování, příprava zahájení nebo podniknutí útočné války nebo války porušující mezinárodní smlouvy, dohody nebo záruky;*
- b) účast na společném plánu nebo spiknutí k provedení aktů uvedených v předchozím bodě.*“⁵⁶

Zajímavostí jsou v bodě a) zmíněné „záruky“. Těmi se měly na mysli „*jakékoliv závazky nebo garance míru, třeba i jednostranné, poskytnuté státem.*“⁵⁷

Zatímco dnešní Definice obsahuje požadavek, aby pachatelem byla pouze osoba ve „*vysokém*

⁵³ Text Principů mezinárodního práva uznaných v Chartě IMT a jeho rozsudku s komentáři, („Norimberské principy) přijatý Komisí pro MP, Yearbook of The International Law Commission, 1950, vol. II, para. 97, dostupný na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_1_1950.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁵⁴ Text Norimberských principů přijatý Komisí pro MP, *op. cit.*, Princip I.

⁵⁵ Text Norimberských principů přijatý Komisí pro MP, *op. cit.*

⁵⁶ Text Norimberských principů přijatý Komisí pro MP, *op. cit.*, Princip VI.

⁵⁷ Text Norimberských principů přijatý Komisí pro MP, *op. cit.*, Princip VI., bod 115.

postavení“ (tzv. leadership crime, k tomu 5.1), Statut IMT takovou podmínku neobsahoval. Nicméně Komise pro mezinárodní právo skutkovou podstatu vyložila tak, že „podniknutí“ útočné války se vztahuje jen na vysoce postavené vojáky a přední státní činitele, čímž se vyhnula aplikování „podniknutí“ i na kohokoliv v uniformě, kdo bojoval v takové válce.⁵⁸

Byť byl IMT kritizován mimo jiné i z pohledu principu legality, tedy že zakotvil právní úpravu, která podle tvrzení kritiků nebyla platná v době, kdy se trestaných činů měli pachatelé dopustit, platí, že ať už byl tento argument pravdivý či nikoliv, tvůrci dnešní úpravy se mohli o ustanovení Charty IMT a s ní spojených pramenů opřít a při pohledu na tyto prameny, je zřejmé, že tak leckdy učinili. I proto lze shora uvedené principy (a dále rozebrané argumenty pocházející z rozsudku IMT) nalézt i v dnešním ŘS a rovněž v Definici.

Rozsudek⁵⁹

Ve dnech 30. září a 1. října 1946 vynesl IMT rozsáhlý rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci (dále jen „Rozsudek“). Jednalo se o společný proces s 22 obžalovanými, mezi nimiž figurovaly tak významné postavy jako Hermann Wilhelm Goering, Joachim von Ribbentrop nebo Konstantin von Neurath.

V Rozsudku (a Chartě IMT) se stejně jako v dnešní Definici rozlišuje mezi aktem agrese a zločinem proti míru (dnes zločinem agrese), což je patrné například, když Rozsudek uvádí, z čeho byli obžalovaní obviněni: „*Prvními akty agrese zmíněnými v obžalobě jsou obsazení Rakouska a Československa a první útočnou válkou ... je válka proti Polsku.*“⁶⁰ Důvodem pro toto rozlišování je rovněž skutečnost, že Charta IMT postihovala útočnou válku, nikoliv pouze útočný čin. Československo samozřejmě formálně právně bylo za druhé světové války ve válečném stavu s Německem a jeho jednotky se přímo účastnily bojů, nicméně v době obsazení koncept právního překlenutí válečné doby dekrety Prezidenta republiky nebyl ještě utvořen a k rozsáhlému

⁵⁸ Text Norimberských principů přijatý Komisí pro MP, *op. cit.*, Princip VI., bod 117.

⁵⁹ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, *op. cit.*, část věnovaná The Law of the Charter.

⁶⁰ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, *op. cit.*, část věnovaná The common plan or conspiracy and aggressive war.

ozbrojenému konfliktu v té době mezi německými a československými jednotkami ještě nedošlo.

Rozsudek je rovněž indikátorem momentu, kdy došlo ke vzniku odpovědnosti jednotlivce podle mezinárodního práva. Tribunál totiž uvádí mnohé prameny, které zakazovaly použití síly a označovaly jej (v agresivní) podobě jako international crime.⁶¹ Protože se pojem zločin podle mezinárodního práva začal používat až později, nelze se domnívat, že by tu byl terminologický rozpor (protože dnes mezinárodní zločin vyvolává odpovědnost státu). Nicméně tyto prameny ve spojení s pokusem o stíhání Viléma II. naznačují posun v dosavadním vnímání odpovědnosti mezinárodním společenstvím. Nejen, že v předválečném období zakotvilo zákaz použití síly, ale rovněž se začala krystalizovat myšlenka odpovědnosti jednotlivce za to, co dosavadní prameny mezinárodního práva označovaly jako mezinárodní zločin (international crime).

Slabinu argumentu uvádějícího, že v předválečné době se vyvinula mezinárodní individuální odpovědnost za zločin proti míru, lze spatřovat v tom, že s výjimkou pokusu o stíhání Viléma II. a s tím spojených institutů prakticky neexistuje meziválečná praxe takového stíhání.

Ponecháme-li tuto kritiku stranou, lze uzavřít, že moment, kdy došlo ke vzniku mezinárodně právní individuální trestní odpovědnosti (tedy nejen ilegalizace ale i penalizace agrese), se nachází v časovém úseku mezi sjednáním VMS a počátkem druhé světové války. To však nic nemění na nedostatku takové penalizace v jejích počátcích, který nelze nijak odstranit. A tím je, že pachatelé si sice mohli teoreticky být vědomi nelegálnosti vlastního jednání podle mezinárodního práva, nicméně neexistoval žádný kodex, který by uváděl, zda a jaké tresty jim mohou být uloženy. Norimberský tribunál tak dodnes přes svůj nesporný přínos naráží na tvrzení, že šlo o tzv. spravedlnost vítězů.⁶²

Protože oba výše uvedené příklady snah o stíhání zločinů proti míru byly z historických důvodů namířeny proti občanům Německa, je příjemné si uvědomit, jak odlišnou roli dnes Německo ve světě hraje a uznat upřímné snahy SRN o kriminalizaci zločinu agrese a jeho zakotvení

---

⁶¹ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, op. cit., část věnovaná The Law of the Charter.

⁶² ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*, op. cit., s. 84.

v Římském statutu. Bylo to právě Německo, které v tomto směru vyvinulo velkou iniciativu.⁶³ Dále je třeba přiznat zásluhy i občanské společnosti a Organizaci spojených národů. Díky jejich přispění se o nich občas mluví jako o matce soudu (OSN) a kmotřičce soudu (občanská společnost).⁶⁴

Zbývá jen zmínit, že Rozsudek je dále v práci zmíněn ještě opakovaně při výkladu o institutech ŘS.

2.3 Cesta k dnešní Definicí

Dnešní podobu Definicí svou prací bezpochyby silně ovlivnily především tři události (a v případě Komise pro mezinárodní právo samozřejmě nešlo o událost ale o kontinuální práci trvající celá desetiletí). Jedná se o práci ILC a samotné dvě konference, na nichž byla přijata podoba Římského statutu – římská konference z roku 1998 a konference v Kampale z roku 2010.

2.3.1 Práce Komise pro mezinárodní právo

Snahy o vytvoření *stálého* mezinárodního tribunálu, který by stíhal zločiny podle mezinárodního práva, se objevily brzy po skončení druhé světové války, avšak až do sjednání ŘS nebyly naplněny. Je třeba připomenout nenaplněné touhy po existenci takového tribunálu projevené v některých mezinárodních smlouvách⁶⁵. Přesto, že IMT dal jasně najevo, že zločiny podle mezinárodního práva (či spíše to, co za ně dnes považujeme) jsou součástí mezinárodní spravedlnosti jako materiální právo, neexistoval celé dekády procesní mechanismus pro jejich stíhání.

Vytvořením stálého tribunálu pro stíhání zločinů podle mezinárodního práva se intenzivně zabývala Komise pro mezinárodní právo, která svou prací na celé řadě dokumentů přispěla ke kodifikaci a rozvoji mezinárodního trestního práva. V pozdější době se zaměřila rovněž na

⁶³ KAUL, Hans-Peter. From Nuremberg to Kampala – Reflections on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 67.

⁶⁴ KAUL, Hans-Peter. Kampala June 2010 – A First Review of the ICC Review Conference. *Goettingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010, s. 654.

⁶⁵ Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu, 1015 UNTS 243, sjednána dne 30. listopadu 1973, v platnosti ode dne 18. července 1976, vyhlášená pod č. 116/1976 Sb., čl. V; Úmluva (OSN) o zabránění a trestání zločinu genocidia, 78 UNTS 277, sjednána dne 9. prosince 1948, v platnosti ode dne 12. ledna 1951, vyhlášená pod č. 32/1955 Sb., čl. VI.

vytvoření návrhu kodexu stálého mezinárodního trestního tribunálu. První návrhy Kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva zpracovala už v padesátých letech (a později), avšak tyto snahy neprošly Valným shromážděním OSN.⁶⁶ Kodex se podařilo přijmout až v roce 1996.⁶⁷

Za bližší zmínku však zcela jistě stojí někteří z předchůdců tohoto návrhu a jeho podoby dříve než byla přijata finální podoba právě v roce 1996. Práci ILC lze rozdělit do dvou fází – první založená na výsledku druhé světové války a následně druhá, v rámci níž došlo k znovuoobnovení prací zadržnutých v důsledku okolností studené války. První byla zahájena v roce 1947 Valným shromážděním OSN, které vyzvalo ILC k vypracování návrhu kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva.⁶⁸ Výsledkem této práce byl návrh kodexu z roku 1954⁶⁹, včetně jeho okomentovaného znění. Nicméně tento návrh kodexu se nakonec nedostal k možnosti stát se základem pro mezinárodní smlouvu zakládající stálý trestní tribunál, protože neprošel skrze Valné shromáždění.⁷⁰ Důvody problematičnosti návrhu spočívaly mimo jiné i v debatách o podobě definice zločinu agrese.

Druhá fáze práce byla zahájena, když Valné shromáždění požádalo ILC o znovuoobnovení prací.⁷¹ Následovala celá řada dokumentů a čtení, přičemž během prvního čtení byl projednáván návrh, který sice dnešní podobu ŘS zcela nereflektuje, obsahuje však některé zajímavé body. Tento návrh Kodexu o zločinech proti míru a bezpečnosti lidstva z roku 1991⁷² například nahradil celou kategorii zločinů proti lidskosti za systematické a rozsáhlé porušování lidských práv. Za povšimnutí stojí i fakt, že tento návrh kodexu neobsahuje definici zločinu agrese. Různé názory, zda má být

---

⁶⁶ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*, op. cit., s. 48.

⁶⁷ *Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (1996)*, ILC, *Yearbook of the International Law Commission*, 1996, vol. II (Part Two), dostupná na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_4_1996.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁶⁸ Rezoluce VS OSN 177 (II) op. cit.

⁶⁹ *Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (1954)*, ILC, *Yearbook of the International Law Commission*, 1954, vol. II, dostupný na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_3_1954.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁷⁰ Webová stránka ILC informující o vývoji kodifikace návrhu kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva http://legal.un.org/ilc/summaries/7_3.htm

⁷¹ Rezoluce VS OSN č. 36/106 ze dne 10. prosince 1981, A/RES/36/106.

⁷² *Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva*, ve znění z roku 1991, *Yearbook of the International Law Commission*, 1991, vol. II (Part Two), paras. 170-175, paras. 170-175.

agrese zakomponována do připravovaného textu probíhaly i dále.⁷³ Druhá fáze byla ukončena v roce 1996, kdy byla komisí přijata finální verze návrhu.⁷⁴ Valné shromáždění OSN se tímto návrhem kodexu zabývalo hned zpočátku roku 1997⁷⁵ a mimo jiné upozornilo státy účastníci se práce přípravného výboru k založení Mezinárodního trestního soudu (zmněn dále) na „*relevantnost tohoto návrhu kodexu k jejich práci.*“⁷⁶

Návrh kodexu z roku 1996 je poměrně úsporný ohledně zločinu agrese a v článku 16 jej popisuje takto: „*Jednotlivec, který se coby vůdce či organizátor aktivně účastní v nebo nařizuje plánování, přípravu, zahájení či provedení agrese spáchané státem, bude odpovědný za zločin agrese.*“ Jedná se o definici poměrně stručnou a na rozdíl od dnešní Definice obsahuje i požadavek aktivní účasti pachatele, čímž více odpovídá rozsudku IMT.

Valné shromáždění rovněž požádalo ILC, aby se věnovala vytvořením stálého tribunálu, který by se zabýval odpovědností jednotlivců za zločiny pokryté návrhem kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva.⁷⁷ ILC se této práci zhostila a zpracovala návrh článků se Statutem Mezinárodního trestního soudu.⁷⁸ Ten však neobsahoval přesné vymezení zločinů, omezoval se na jejich pojmenování v článku 20. V návaznosti Valné shromáždění OSN zřídilo přípravný výbor⁷⁹ s cílem diskutovat podstatné otázky vyplývající z ILC přijatého kodexu. Tento kodex vycházel ze šesti bodů: 1) jednalo se sice o stálý soud, ale zasedal by jen v případě nutnosti, 2) soud by byl stvořen mezinárodní smlouvou, nikoliv rezolucí RB OSN, 3) jurisdikce soudu by byla vymezena existujícím mezinárodním právem, 4) k jurisdikci by byla potřeba, aby ji buďto státy přijaly nebo aby vyšla z aktivity RB podle kapitoly VII Charty OSN, 5) vycházelo by se z principu

---

⁷³ SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. New York: Oxford University Press, 2010, ISBN: 978-0-19-956073-8, s. 111.

⁷⁴ *Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (1996)*, ILC, *Yearbook of the International Law Commission*, 1996, vol. II (Part Two), dostupná na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_4_1996.pdf [poslední přístup 29/03/2015], paras. 45 and 50.

⁷⁵ Rezoluce VS OSN 51/160, ze dne 16. prosince 1996, A/RES/51/160.

⁷⁶ Rezoluce VS OSN č. 51/160, *op. cit.*, čl. 2.

⁷⁷ Rezoluce VS OSN č. 44/39, ze dne 4. prosince 1989, A/RES/44/39.

⁷⁸ (Tehdejší návrh) Statut Mezinárodního trestního soudu s komentářem, ILC, *Yearbook of the International Law Commission*, 1994, vol. II (Part Two), dostupný na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_4_1994.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁷⁹ Rezoluce VS OSN č. 50/46, ze dne 11. prosince 1995, A/RES/50/46.

komplementarity, a 6) musel by poskytnout záruky řádného procesu.⁸⁰

S některými výjimkami se všechny principy projevují i v dnešní podobě Římského statutu. Těmito výjimkami je rozšíření spouštěcích mechanismů o pravomoc žalobce zahájit řízení proprio motu a stálost soudu.

Valné shromáždění se na závěr prací rozhodlo svolat konferenci do Říma.⁸¹ Jejím průběhem se zabývá následující část kapitoly (2.3.2). Přípravný výbor měl dle doporučení VS OSN při své práci k dispozici návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva zpracovaný ILC a zároveň i tehdejší návrh článků se Statutem Mezinárodního trestního soudu. Protože nakonec byl MTS zřízen na základě mezinárodní smlouvy sjednané mimo jiné i na základě těchto dvou dokumentů, je vliv práce ILC trvající od roku 1947 pro stvoření MTS zjevný. A to nejen pro důležitost podkladů práce římské konference ale je rovněž patrný z textu přijatého ŘS.

2.3.2 Římská konference a revizní konference v Kampale

Už výše bylo zmíněno, že Valné shromáždění OSN zřídilo přípravný výbor, který sepsal návrh, jež se stal podkladem pro jednání na Římské konferenci⁸². Tento návrh se v Římě podařilo přetavit do podoby mezinárodní smlouvy – statutu MTS, ten byl na konferenci schválen dne 17. července 1998 a vstoupil v platnost dne 1. července 2002. Pro rozporné názory na to, zda má či nemá být do ŘS zařazen rovněž zločin agrese, bylo zvoleno kompromisní řešení. Zločin agrese byl tudíž sice vyjmenován mezi čtyřmi kategoriemi zločinů podle mezinárodního práva, nad nimiž má MTS jurisdikci, avšak dle článku 5 odst. 2 ŘS tuto jurisdikci nebude až do přijetí definice (a podmínek pro výkon jurisdikce) vykonávat. Jedním z důvodů tohoto neúspěchu (nedefinování zločinu agrese v Římě) byla otázka role Rady bezpečnosti a podmínění samotného řízení před MTS

---

⁸⁰ CRAWFORD, James. The Work of the International Law Commission In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D., *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3., s. 26.

⁸¹ Rezoluce VS OSN č. 52/160, ze dne 15. prosince 1997, A/RES/52/160.

⁸² (Tehdejší návrh) Statut Mezinárodního trestního soudu, Přípravný výbor, OSN, Doc. A/CONF.183/2/Add.1 (1998), dostupný na stránce <http://www.un.org/law/icc/index.html> [poslední přístup 29/03/2015]

jejím rozhodnutím.⁸³ Článek 5 ŘS lze označit za „pouze“ preambulární povahy⁸⁴, ačkoliv, jak se ukáže dále, jeho podoba přináší mnohem více než jen stručný úvod a vymezení názvu postížitelných činů. Podstatné pro zločin agrese však je, že zatímco ostatní tři kategorie postížitelných činů jsou detailněji popsány v následujících člancích 6 až 8 ŘS, zločin agrese nikoliv.

Stejně jako později na revizní konferenci v Kampale, i v Římě bylo rozhodnutí o agresi dosaženo až v poslední den konference. V Římě se jednalo především o to, zda a případně jak ji zařadit do zmíněného článku 5 ŘS.⁸⁵

Protože v něm byla definice zločinu agrese odložena, počítal ŘS v článku 123 odst. 1 se svoláním revizní konference sedm let po svém vstupu v platnost. Ještě před touto římskou konferencí pracoval na definování zločinu agrese přípravný výbor a jeho roli převzala po římské konferenci přípravná komise⁸⁶; po vstupu ŘS v platnost pokračovala shromážděním smluvních stran zřízená speciální pracovní skupina ke zločinu agrese (dále jen „pracovní skupina“)⁸⁷. Její zřízení bylo jedním z prvních aktů shromáždění smluvních stran. Práce pracovní skupiny byla skutečně rozsáhlá a pokračovala až do revizní konference; výsledkem se stal návrh, který předložilo Lichtenštejnsko.⁸⁸ Dnešní podoba Definice z části reflektuje práci pracovní skupiny, například článek 8 bis ŘS je doslovným převzetím textu doporučeného právě pracovní skupinou.⁸⁹

Nad prací pracovní skupiny je však třeba se na chvíli zastavit, neboť debaty v ní do jisté míry určily, jaké budou problematické body Definice rovněž při kampalské konferenci. Výsledkem práce

---

⁸³ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 247.

⁸⁴ SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, *op. cit.*, s. 108.

⁸⁵ SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, *op. cit.*, s. 112.

⁸⁶ Zřízena závěrečným aktem Římské konference - United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court Rome, 15. června – 17. července 1998, Official Records, dokumenty k dispozici na stránce <http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/contents.htm>; Volume I, Final Documents, Závěrečný akt, A/CONF.183/13 (Vol.I), Annex I, F (http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v1_e.pdf) [poslední přístup 29/03/2015]

⁸⁷ MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/1/Res.1, přijatá dne 9. září 2002, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASP1-Res-01-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁸⁸ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 248, jedná se o lichtenštejnský návrh změn, oznámení depositáře ze dne 29. října 2009, C.N.727.2009.TREATIES-7 (Depositary Notification), dostupné na internetové stránce <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2009/CN.727.2009-Eng.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]

⁸⁹ AKANDE, Dapo. What Exactly was Agreed in Kampala on the Crime of Aggression?. dostupné na stránce <http://www.ejiltalk.org/what-exactly-was-agreed-in-kampala-on-the-crime-of-aggression/> [poslední přístup 31/03/2015]

skupiny byl dokument, který se stal základem pro jednání na kampalské konferenci. Jak už bylo zmíněno výše, byl podán prostřednictvím Lichtenštejnska.⁹⁰

V letech 2004 až 2007 se pracovní skupina scházela v Lichtenštejnském institutu sebeurčení v rámci Školy Woodrowa Wilsona při Princetonské univerzitě.⁹¹ Zřejmě proto se také tomuto období práce říká „princetonský proces“.

Ačkoliv zdaleka nebyly vyřešeny všechny sporné body, v podobě tohoto návrhu se už v podstatných rysech odráží podoba celé Definice tak, jak ji známe dnes. Stojí za povšimnutí, že návrh ponechává ve formě alternativ v preambuli navrhované rezoluce otázku, zda vstoupí změna v platnost dle článku 121 odst. 4 nebo 5 ŘS. Dále bylo už výše naznačeno, že článek 8 bis reflektuje jeho dnešní podobu, kdy je agresivní válka (jak byl tento termín používán v Chartě IMT) nahrazena útočným činem a do výsledného návrhu se v důsledku práce skupiny zařadila také změna článku 25 odst. 3 ŘS, která zajišťuje, že odpovědné za zločin agrese budou skutečně jen osoby v nejvyšším postavení; ani osoby, které by se dopustily jednání v jiné formě účastenství, nebude možné postihnout.

V návrhu nefiguruje ani rozdělení procesních článků na dva, protože v rámci jediného článku 15 bis bylo dosud počítáno s výkonem jurisdikce podle celého článku 13 ŘS. Přesto navrhovaný článek ponechával několik alternativ, zejména s ohledem na roli Rady bezpečnosti OSN a na jurisdikční filtry. Dnešní podoba Definice je v těchto alternativách také dohledatelná (alespoň v rámci článku 15 bis ŘS).

Nicméně je třeba poznamenat, že už v tomto návrhu se objevují i některé problematické body, které Definicí poznamenávají. Příkladem lze uvést nejasný odkaz na rezoluci Valného shromáždění OSN č. 3314 o definování agrese⁹², nebo použití termínu zjevného porušení Charty OSN.

Revizní konference se konala od 31. 5. do 11. 6. 2010 v ugandské Kampale. Složitost

---

⁹⁰ MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/8/Res.6, ze dne 26. listopadu 2009. Text je k dispozici na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-8-Res.6-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁹¹ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1186.

⁹² Rezoluce VS OSN z 14.12.1974 definující agresi, *op. cit.*

vyjednávání a trnitost cesty ke kompromisu ilustruje mimo jiné i množství pracovních dokumentů. Jejich přehled lze nalézt na stránkách Mezinárodního trestního soudu.⁹³ Jednání byla zahájena za použití konferenčního pracovního návrhu⁹⁴, což byl dokument předložený předsedou nové pracovní skupiny jordánským princem Zeidem Ra'adem Zeid Al-Husseinem, přičemž tento konferenční pracovní návrh vycházel ze shora zmíněného lichtenštejnského návrhu. Kromě převzetí jeho textu ovšem mnohé přidal. Poprvé se tu například v návrhu objevují tzv. porozumění. Změna náležitostí skutkových podstat se objevila už v lichtenštejnském návrhu, zde se zopakovala. Práce v pracovní skupině i mimo ni pokračovala a vydáno bylo ještě několik verzí navrhovaného textu definice, velkým změnám podlehl především článek 15 bis, který přišel o alternativní jurisdikční filtry, když byli v této roli odstraněny jak Valné shromáždění, tak Mezinárodní soudní dvůr⁹⁵ a zároveň byl rozdělen do dvou samostatných článků 15 bis a 15 ter.⁹⁶

Pracovní skupina zpracovala a předložila rozsáhlou zprávu⁹⁷, která informuje o tom, jak probíhala jednání a rovněž uvádí text, který se na základě dosavadních jednání zdál být nejschůdnější. Návrh však byl ještě několikrát přepracován, než se jej podařilo přetavit do podoby Rezoluce.

Sporným bodem těchto vyjednávání byla především role Rady bezpečnosti. Objevila se celá řada návrhů, z nichž některé byly zařazeny do textu navrhované rezoluce, některé jen zčásti. Argentina, Brazílie a Švýcarsko navrhly, aby spouštěcí mechanismy řízení vstoupily v platnost rozdílným způsobem – mechanismus Rady bezpečnosti dle čl. 121 odst. 5 ŘS a zbylé dle čl. 121

---

⁹³ Webová stránka MTS obsahující odkazy na pracovní dokumenty kampalské konference, http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/reviewconference/Pages/crime%20of%20aggression.aspx

⁹⁴ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Conference Room Paper on the Crime of Aggression, RC/WGCA/1, ze dne 25. května 2010, dostupný na webové stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-1-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁹⁵ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Conference Room Paper on the Crime of Aggression, RC/WGCA/1/Rev.1, ze dne 6. června 2010, dostupný na webové stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-1-Rev.1-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁹⁶ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Conference Room Paper on the Crime of Aggression, RC/WGCA/1/Rev.2, ze dne 10. června 2010, dostupný na webové stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-1-Rev.2-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

⁹⁷ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference, Report of the Working Group on the Crime of Aggression, RC/5 ze dne 10. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-5-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

odst. 4 ŘS.⁹⁸ Tento nápad se sice neujal, ale rozdělení zacházení se spouštěcími mechanismy v určitém smyslu ano. Návrh Kanady zahrnující nutnost opt-inu v případě neaktivity RB⁹⁹ se rovněž neujal, ale myšlenka optování se vrátila v jiné podobě, kterou Definice zná v článku 15 bis odst. 4 ŘS. Mezi těmito modely byl utvořen kompromis vycházející ze vstupu v platnost dle článku 121 odst. 4 ŘS, avšak umožňující opt-out (tedy vyloučení jurisdikce MTS smluvní stranou – důvodem je, že dle odstavce 4 může změna vstoupit v platnost až pro 1/8 smluvních stran, aniž by ji ratifikovaly).

Článek 8 bis zůstal nezměněn, nicméně došlo k vytvoření již zmíněných porozumění s cílem ujasnit, jak se má zjistit, zda byla Charta OSN porušena zjevným způsobem. Bohužel však tato porozumění vedla spíše ke zmatení výkladu, jak se ukáže v kapitole 5 této práce. Tímto způsobem vznikla Porozumění č. 6 a 7.

Za účelem dosažení kompromisu předložil předseda konference Wenaweser návrh¹⁰⁰ vycházející z dosud dojednaného, přičemž přidal aktivační podmínku nutnosti 30ti ratifikací. V tomto návrhu už se také hovoří v preambuli o vstupu v platnost dle modelu uvedeného v článku 121 odst. 5 ŘS, namísto dosud zmiňovaného odstavce 4 tamtéž. Tento návrh se nakonec stal Rezolucí, jak ji známe dnes.

Hodnocení dojednaného textu je prozatím ponecháno stranou a věnují se mu jednotlivé následující kapitoly včetně samotného závěru.

---

⁹⁸ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1202.

⁹⁹ Blíže KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1203.

¹⁰⁰ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Draft resolution submitted by the President of the Review Conference, RC/10 ze dne 11. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-10-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

3. TERMÍN AGRESE V MEZINÁRODNÍM PRÁVU

Pro pochopení mechanismu stíhání zločinu agrese je nezbytné vyjasnit jeho postavení v mezinárodním právu. Skutková podstata zločinu agrese se člení do dvou částí, první objasňuje jednání pachatele a druhá popisuje útočný čin státu (jeho akt agrese). Podrobný popis útočného činu v pojetí Definice poskytuje kapitola 5, zde je pojem útočný čin vysvětlen z obecnějšího pohledu. Cílem je objasnit význam tohoto termínu v Chartě OSN a vztah útočného činu / aktu agrese v Chartě a v Definici.

3.1 Pojem útočný čin / akt agrese v Chartě OSN

Charta OSN akt agrese zmiňuje na dvou místech, v článku 1 odst. 1 (v českém překladu se používá výraz útočný čin) a článku 39. Článek 1 uvádí cíle OSN, jimiž je podle odstavce prvního:

„udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tím účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru;“

V českém překladu se tedy aktem agrese má na mysli útočný čin; akt agrese a útočný čin jsou synonymicky používaná slovní spojení. Z článku 1 Charty OSN vyplývá, že akt agrese je druhem porušení míru. Článek 39 sice v tomto směru jednoznačný není (lze si ho vykládat i tak, že porušení míru a útočný čin jsou od sebe odlišené koncepty), avšak pojetí agrese jako druhu porušení míru neodporuje, když uvádí, že: *„Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle článku 41 a 42, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost.“* Je tedy možné se domnívat, že uvedené termíny jsou v článku 39 seřazeny vzestupně podle závažnosti porušení Charty¹⁰¹ a akt agrese je nejzávažnější formou (porušení míru), který je jazykově odlišen od porušení míru pro jeho zvláštní

---

¹⁰¹ DINSTEIN, Yoram. Aggression, *op. cit.*, s. 203.

povahu. Vhodnější by z tohoto pohledu samozřejmě bylo, kdyby článek 39 dodal před spojení „útočnému činu“ slovo jinému. Nicméně, i když tam takové slovo chybí, je jasné, že „*agrese* ... vždy představuje i porušení míru.“¹⁰²

Jak ohrožení, tak porušení míru, stejně jako akt agrese mají v článku 39 Charty OSN stejné důsledky, jejich rozdělení není z tohoto důvodu tak problematické. Potíž však vyvolává článek 51 Charty. A to pro použití více termínů v různých jazykových mutacích ve vztahu k pojmu ozbrojeného útoku.

Někdy totiž bývá jako zvláštní uváděno,¹⁰³ že francouzský překlad článku 51 uvádí jako důvod pro právo sebeobrany, že stát je obětí „d'une aggression armée“, zatímco v anglickém překladu se mluví o „armed attack“. Protože Charta OSN o armed attack / česky: ozbrojeném útoku nikde jinde než v článku 51 nemluví, není jasné, kam jej zařadit v rámci porušení či ohrožení míru či aktů agrese. Francouzské znění pro termín armed attack používá výraz přeložitelný jako ozbrojená agrese a tím jej zařazuje do porušení míru ve formě agrese. Oproti tomu znění anglické zavádí termín, se kterým zbytek Charty nepočítá. Česká verze sice podobně jako anglická nemluví o agresi ale o ozbrojeném útoku, nicméně tento problém lze překlenout, neboť útok a agrese jsou v češtině synonyma. „Český“ ozbrojený útok v článku 51 znamená tedy to samé, co „francouzská“ aggression armée tamtéž. Buďto tedy „anglický“ *armed attack* znamená totéž, co *ozbrojený útok* (což by situaci značně zjednodušilo), nebo je attack něco jiného než aggression a pak francouzská mutace nedostatečně rozlišuje termíny.

Pro přehlednost je zde uvedena tabulka použitých termínů v různých jazykových mutacích:

Charta OSN	Česky	anglicky	francouzsky
<u>Čl. 1</u>	útočný čin	acts of aggression	acte d'agression
<u>Čl. 39</u>	útočný čin	act of aggression	acte d'agression
<u>Čl. 51</u>	ozbrojený útok	armed attack	agression armée

¹⁰² FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression, *op. cit.*, s. 722.

¹⁰³ DINSTEIN, Yoram. Aggression, *op. cit.*, s. 202 a 203.

Francouzský text je bližší českému překladu. Agrese (agression) je do českého jazyka přeložena jako útok, akt (acte) jako čin a pro termín armée se používá český ekvivalent ozbrojený. Z pohledu českého znění tedy spíše než francouzská verze zmatek přináší ta anglická, protože namísto pojmu aggression (útok) v článku 51 používá termín attack a odlišuje se tak od zbytku textu Charty OSN, aniž by jasně vymezovala, co se tím má na mysli.

Protože Charta OSN ani anglicky nikde jinde o armed attack nehovoří, bylo by možné vyřešit tento rozpor tak, že akt agrese / útočný čin může být ozbrojený (armed attack) či jiný (méně intenzivní, ne však přímo neozbrojený), ovšem pouze jeho intenzivní ozbrojená forma může automaticky vyvolat právo na sebeobranu (čl. 51 Charty OSN). Mezinárodní soudní dvůr se snažil o vymezení pojmu ozbrojený útok opakovaně a byl také opakovaně kritizován za své „úzké pojetí“. MSD potvrdil, že k tomu, aby došlo k ozbrojenému útoku, nemusí se ho dopustit „regulární armáda“; otázkou pro legálnost uplatnění práva na sebeobranu na základě tohoto ozbrojeného útoku je míra zapojení státu (proti němuž je v rámci sebeobrany použita síla) do aktivit neregulérních jednotek, které se útoku dopustily. Ve věci *Nikaragua* soud shrnul, že poskytnutí zbraní, či logistické či jiné podpory ozbrojeného útoku nedosáhlo.¹⁰⁴ Tato poměrně hojně diskutovaná hranice mezi ozbrojeným útokem a „pouze“ vměšováním se do vnitřních záležitostí může naznačovat rozdíl mezi ozbrojeným útokem a ostatními formami útočných činů, stejně jako jiných forem porušení Charty OSN. O ozbrojené agresi hovoří rovněž RB OSN v rezoluci 573¹⁰⁵, kde používá termín „ozbrojená agrese“.

Lze tedy tvrdit, že ozbrojený útok je intenzivní formou útočného činu a vyvolává právo na sebeobranu. Avšak i jiné (méně intenzivní) formy útočných činů mohou být agresí dle článku 39 Charty OSN. Útočné činy nižší intenzity sice nevyvolávají právo na sebeobranu, avšak stále s sebou nesou mezinárodněprávní důsledky. Nemusí však zahrnovat přímé použití ozbrojené síly; pouze tehdy, má-li se aktivovat článek 51 Charty, je její intenzivní forma nutná.

---

¹⁰⁴ GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008. 455 s. ISBN: 978-0-19-923914-6, s. 130. Autorka odkazuje na rozsudek MSD ve věci *Vojenských a polovojenských aktivit v a proti Nikaragui*, (Nikaragua v. USA), MSD, *op. cit.*, odst. 195.

¹⁰⁵ Rezoluce RB OSN č. 573 (1985) ze dne 4. října 1985, odst. 1.

Takové dělení na intenzivní a méně intenzivní formy agrese respektuje i rezoluce o agresi. A to i přesto, že uvádí, že agrese je použití ozbrojené síly.¹⁰⁶ Jako příklad méně intenzivní formy agrese v rámci rezoluce o agresi lze vnímat jeden z příkladů útočného činu – když stát A dovolí vojenským jednotkám státu B, aby jeho území použily k útoku na území státu C. V tomto případě se totiž nemusí vojsko státu A ani pohnout, tudíž jeho „akt agrese“ dle článku 3 písm. f) použitím vlastní ozbrojené síly striktně vzato není. Tento příklad útočného činu tak sice není přímým použitím ozbrojené síly (státem A), a tudíž samo o sobě nevyvolává právo na sebeobranu (postiženého státu proti státu A), dle článku 51 Charty OSN, přesto však vyvolává mezinárodněprávní důsledky jako porušení mezinárodního míru / akt agrese v nižší intenzitě než vyžaduje článek 51 Charty. Že agrese nemusí být přímým použitím síly, potvrzuje i komentář k Chartě OSN.¹⁰⁷

Ostatní závěry vyvolávají terminologické srážky a ponechávají pojem ozbrojený útok bez objasnění. Tudíž akt agrese je synonymem útočného činu a ten pro účely Charty OSN může být ozbrojený/intenzivní i nepřímý (ne však přímo neozbrojený, použití ozbrojených složek vždy určitým způsobem zahrnuje, „mírová“ agrese není možná).

Následující tabulka uvádí shora uvedenou terminologii a zleva doprava dělí pojmy do kategorií, přičemž v posledním sloupci jí pokryté řádky ve sloupci předchozím mohou být za určitých okolností součástí zločinu agrese dle Definice. Jednou z podmínek zločinu agrese dle Definice (tou, která se vztahuje k útočnému činu) je, že útočný čin musí být zjevným porušením Charty OSN. Tomuto tématu se blíže věnuje kapitola 5 v části rozebírající objektivní stránku zločinu.

---

¹⁰⁶ Rezoluce VS OSN 3314, *op. cit.*, čl. 1.

¹⁰⁷ FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression, *op. cit.*, s. 722.

Porušení Charty OSN	1) ohrožení mez. míru			
	2) porušení mez. míru	1) agrese	1) ozbrojený útok	Pokud půjde o zjevné porušení Charty OSN, může se jednat o zločin agrese.
			2) ostatní (př. čl. 3 písm. f) rezoluce o agresi	
	2) ostatní formy (např. hrozba použití síly) ¹⁰⁸			

Rada bezpečnosti pro definování agrese mnoho neučinila. Že došlo k agresi, shledala velice výjimečně, například v roce 2002,¹⁰⁹ jindy odkazovala spíše na útočné činy (agresivní činy) nebo porušení či ohrožení míru.¹¹⁰

Nakonec krátce k důsledkům aktu agrese podle Charty OSN. Jedná se o jeden z aktivačních momentů článku 39. Pokud Rada bezpečnosti určí, že došlo k aktu agrese (nebo jinému porušení míru, nebo jeho ohrožení), může být dále postupováno podle kapitoly VII. Charty OSN, v tom RB *„disponuje širokou možností uvážení ve výběru postupu: ... může buď pokračovat, navzdory svému určení, v jednání prostřednictvím doporučení, tj. jako by stále byla v rámci kapitoly VI ... nebo může použít své výjimečné pravomoci podle kapitoly VII.“*¹¹¹ Podle kapitoly VII. pak může RB jednat dle článků 40 až 42, což zahrnuje mnohé možnosti. Může vydat doporučení zainteresovaným stranám, jak by se měly chovat, případně rozhodnout o použití opatření nezahrnujících použití ozbrojené síly, anebo jako prostředek krajního řešení lze použít sílu.

Zároveň je akt agrese, ovšem pouze ozbrojený, důvodem k výkonu práva sebeobrany dle článku 51 Charty OSN. Rozdílem oproti Definicí však je, že skutková podstata zločinu agrese může být naplněna formálně jen tehdy, když je útočníkem ozbrojená síla použita (ponecháme-li pro tento účel stranou rozebranou problematiku umožnění použití vlastního území jiným útočníkem). Proto

¹⁰⁸ Dalo by se samozřejmě rovněž tvrdit, že hrozba použití síly je především ohrožení mezinárodního míru. Zřejmě tedy bude záviset na důsledcích hrozby – zda mír pouze ohrozila, nebo došlo rovněž k neblahým důsledkům míru porušujícím.

¹⁰⁹ Rezoluce RB OSN č. 387 (1976) ze dne 31. května 1976.

¹¹⁰ GAJA, Giorgio. The Long Journey towards Repressing Aggression. In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D., *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3, s. 434.

¹¹¹ *Žalobce v. Dusko Tadic, op. cit.*, par. 31.

„pouhá“ hrozba použití síly není schopná naplnit objektivní stránku zločinu agrese. Ledaže by se MTS rozhodl vykládat „použití síly“ v článku 8 bis odst. 2 ŘS tak, že i hrozba použitím ozbrojených složek je jejich použitím. A zároveň by bylo nutné, aby Soud vykládal příklady útočných činů o čl. 8 bis odst. 2 ŘS za demonstrativní výčet, protože žádný z uvedených příkladů nezahrnuje nic, co by se dalo jako ohrožení míru (a nikoliv porušení) kvalifikovat. K tomuto tématu se blíže vyjadřuje kapitola 5 (5.4).

3.2 Vztah mezi aktem agrese v Chartě OSN a v Definici

Pokud jde o porovnání agrese ve smyslu Charty OSN a jejího obsahu dle Definice, bylo by hned z několika důvodů nelogické, aby obsah těchto pojmů byl odlišný. Především by to nedávalo smysl s ohledem na skutečnost, že Rada bezpečnosti OSN bude mít dle článku 15 ter ŘS možnost dát podnět k zahájení řízení před MTS pro podezření ze spáchání zločinu agrese (dle Definice) a přitom je zároveň dle čl. 39 Charty OSN oprávněna určit (pro účely Charty), kdy došlo k agresí.

Přesto lze nalézt i argumenty ve prospěch názoru, že Definice se pojetí agrese v Chartě OSN vymyká. Podle čl. 2 odst. 4 Charty se totiž *„všichni členové ... vystříhají ... hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoliv státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.“* Oproti tomu Definice v článku 8 bis odst. 2 ŘS pojmenovává útočný čin (resp. akt agrese) jako *„použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů.“* Rozdíl spočívá v tom, že Charta OSN jako jednání neslučitelné s cíli OSN explicitně neuvádí hrozbu / použití síly *proti svrchovanosti* jiného státu. Dále lze nalézt i názory, že humanitární intervenci lze chápat jako porušení svrchovanosti, nikoliv však územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu ve smyslu Charty OSN, neboť jejím cílem není změna hranic nebo snížení politické nezávislosti napadeného státu, nýbrž ukončení porušování lidských práv.¹¹² Pokud bychom však přijali takový

---

¹¹² Na některé články zabývající se tímto tématem odkazuje: VAN DER VYVER, Johan D. Prosecuting the Crime of

argument, vyplynulo by z něho, že humanitární intervenci lze považovat za legální podle Charty OSN (protože lze argumentovat, že Chartou uvedené výjimky ze zákazu použití síly nejsou konečným výčtem,¹¹³ nakolik je tento argument pravdivý, je prozatím ponecháno stranou, blíže se tomuto tématu věnuje závěr této kapitoly), avšak její pachatelé by byli mezinárodně trestně odpovědní podle Definice, protože ta o aktu agrese mluví i jako o porušení svrchovanosti. Tento závěr nicméně autor citovaného příspěvku netvrdí a uvádí, že „*humanitární intervence ... s největší pravděpodobností nebude považována za akt agrese pro účely ICC.*“¹¹⁴

Tato práce vychází z názoru, že smyslem Definice bylo pojmout agresí / útočný čin obsahově stejně jako agresí v rámci Charty OSN. To však nutně neznamená, že, jestliže je humanitární intervence nelegální dle Charty OSN, bude její vykonání vždy vyvolávat i odpovědnost jednotlivců za zločin agrese. Byť je útočný čin v Chartě i v Definici použit stejným způsobem. Omezení individuální odpovědnosti totiž nevychází z jeho popisu v článku 8 bis odst. 2 ŘS, nýbrž z odstavce 1 tamtéž, který uvádí, které z útočných činů budou zakládat individuální odpovědnost. Definice tedy počítá i s existencí jiných útočných činů (které svou povahou, rozsahem a závažností nebudou zjevným způsobem porušovat Chartu OSN), jejichž spáchání vyvolá „pouze“ odpovědnost státní, nikoliv též individuální. Ve prospěch tohoto názoru svědčí koneckonců i fakt, že Definice se na mnoha místech odkazuje na Chartu OSN a rezoluci o agresí (což je rezoluce Valného shromáždění OSN).

Fakt, že čl. 8 bis odst. 2 ŘS mluví o aktu agrese, na rozdíl od Charty OSN, rovněž jako o porušení svrchovanosti státu, na tom nic nemění. Humanitární intervenci není možné chápat „pouze“ jako zásah do svrchovanosti / suverenity a nikoliv do územní celistvosti a politické nezávislosti státu. Politická nezávislost ve vnitřních i vnějších věcech je nezbytnou podmínkou svrchovanosti a pokrývá jakékoliv rozhodnutí státu. Proto zásah do politické nezávislosti je zároveň

Aggression in the International Criminal Court. *National Security & Armed Conflict Law Review*, vol. 1, 2010-2011, s. 24.

¹¹³ VAN DER VYVER, Johan D. Prosecuting the Crime of Aggression in the International Criminal Court, *op. cit.*, s. 25.

¹¹⁴ VAN DER VYVER, Johan D. Prosecuting the Crime of Aggression in the International Criminal Court, *op. cit.*, s. 26.

zásahem do svrchovanosti, i když jeho motivem je zabránění porušování lidských práv.

Znovu je třeba připomenout, že existují názory, že humanitární intervence není v rozporu ani s Chartou OSN (jakkoliv mohou být okrajové). Lze argumentovat tak, že její ilegálnosti brání ochrana lidských práv. Článek 1 odst. 2 Charty totiž uvádí, že cílem OSN je mimo jiné i „*rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru.*“ Proto porušování lidských práv v takovém měřítku, až to začne ohrožovat světový mír (například tím, že způsobí masovou migraci, útoky ozbrojenců přes hranice lidská práva porušujícího státu apod.), má větší důležitost než zákaz použití síly jinak než podle Charty OSN. A to také proto, že zákaz použití síly je obsažen v článku 2 odst. 4 Charty, která uvádí zásady, podle nichž jsou OSN a její členové povinni jednat, „*jdouce za cíli prohlášenými v článku 1*“¹¹⁵, zatímco citovaný důraz na světový mír je obsažen v článku 1. Výsledkem takové úvahy tedy je, že zákaz použití síly (pouze se dvěma výjimkami – sebeobrana a akce RB) platí tehdy, pokud splňuje cíle OSN vyjádřené v čl. 1. Pokud by je nespĺňoval, neuplatní se. Pak humanitární intervence splňující shora uvedené požadavky nemůže být porušením Charty OSN. A protože čl. 8 bis ŘS požaduje, aby útočný čin byl zjevným porušením Charty OSN, pak nebude-li tomu tak, nemůže ani jeho „pachatel“ být mezinárodně odpovědný za zločin agrese.

Je však třeba poznamenat, že shora uvedená úvaha o legálnosti humanitární intervence je pouze naznačením možného trendu v interpretaci zákazu použití síly, tato práce netvrdí, že humanitární intervence je v současnosti legální. Lze však nalézt argumenty, že se stát legální za určitých okolností může. Zda se tak stalo (či stane), bude muset v případě posuzování této otázky v rámci řízení o vině a trestu za zločin agrese případně rozhodnout MTS. Že může vykrytalizovat „*obecné pravidlo mezinárodního práva umožňující ozbrojená protiopatření čistě pro účel ukončení rozsáhlých ukrutností dosahujících zločinů proti lidskosti a představujících ohrožení mezinárodního míru*“¹¹⁶ konstatoval ve svém článku Antonio Cassese. Podle jeho článku by se v případě vzniku

¹¹⁵ Čl. 2, věta první Charty OSN.

¹¹⁶ CASSESE, Antonio. Ex iniuria ius oritur: Are We Moving towards International Legitimation of Forcible Humanitarian Countermeasures in the World Community?. *European Journal of International Law*, vol. 10, 1999, s. 29.

takového pravidla jednalo o další výjimku ze zákazu použití síly dle Charty OSN a samozřejmě by podléhalo určitým podmínkám: a) nutnost ukončit takové porušování lidských práv, že to dosahuje ohrožení mezinárodního míru, b) neexistence alternativního řešení, c) jednalo by se o poslední možnost, d) limitováno použitím pouze pro zastavení ukrutností, e) muselo by být proporční dosažení cílů, f) muselo by ustoupit případnému kolektivnímu donucení ze strany OSN, g) muselo by být v souladu s humanitárním právem.¹¹⁷ Dokud se MTS nevyjádří, není samozřejmě jisté, zda humanitární intervenci jako legální výjimku ze zákazu použití síly přijme; protože se však v doktríně její legálnost diskutuje, počítá tato práce s takovou alternativou a následující kapitoly rovněž rozebírají dopady případné legálnosti humanitární intervence na výklad Definice.

Pokud by se stalo, že by na legálnost humanitární intervence měly rozdílný názor například MTS a Mezinárodní soudní dvůr, neznamenaloby to rozpor v obecném pojetí termínu agrese v Chartě OSN a ŘS, spíše by se jednalo o rozdílný názor na interpretaci Charty. Shodnost pojetí termínu agrese Definicí a Chartou OSN neznamená ani, že pokud v případě, že dojde k aktu agrese, aktivují se mechanismy jak Charty OSN, tak ŘS. Byť hmotně-právně se jedná o tentýž pojem (ovšem pouze akt agrese / útočný čin, nikoliv zločin agrese), procesní ustanovení v Chartě OSN a ŘS jsou odlišná a záleží na odlišných podmínkách. To koneckonců potvrzuje a rovněž tím zajišťuje nezávislost MTS na politických rozhodnutích Rady bezpečnosti, když Definice v člancích 15 bis odst. 9 a 15 ter odst. 4 ŘS uvádí, že: „*Určení útočného činu orgánem mimo Soud nebude zavazovat Soud v jeho vlastním posouzení podle tohoto Statutu.*“ Nelze však přehlédnout, že rozpor v názorech těchto dvou orgánů by zcela jistě vyvolával politické napětí. To by nebylo vhodné nejen pro politickou citlivost tématu, ale rovněž fakt, že soudní orgány by se do politiky neměly zaplétat.

Závěrem této kapitoly tedy je, že vzhledem ke vztahu MTS a Rady bezpečnosti, vzhledem k mnoha odkazům na Chartu OSN v Definici a rovněž na terminologickou a někdy i nástrojovou shodu mezi Chartou OSN a Definicí, se pojmem aktu agrese ve smyslu Definice a Charty OSN má na mysli tentýž obsah. Definice se pouze omezuje na postižení některých útočných činů, ne všech

---

¹¹⁷ CASSESE, Antonio. *Ex iniuria ius oritur: Are We Moving towards International Legitimation of Forcible Humanitarian Countermeasures in the World Community?*, *op. cit.*, s. 29 a 30.

postížitelných dle Charty OSN a zároveň k takovým činům přidává náležitosti jednání jednotlivce a v případě splnění podmínek obou jejích částí nastává mezinárodní trestní odpovědnost pachatele.

4. VSTUP V PLATNOST A AKTIVACE DEFINICE – JURISDIKCE RATIONE TEMPORIS

Rozsah případné budoucí jurisdikce Soudu ve vztahu ke zločinu agrese bud definován rozsahem působnosti Definice. Pro zjednodušení je v této i dalších kapitolách hovořeno o jurisdikci, byť v první řadě se jedná o rozsah působnosti Definice.

Jurisdikce soudů bývá obecně popisována ze čtyř zorných úhlů – *ratione materiae* (které činy pokrývá), *ratione personae* (na které osoby se vztahuje), *ratione loci* (na která místa se vztahuje, resp. na kterých místech byly spáchány činy spadající do jurisdikce) a *ratione temporis* (od kdy může být vykonávána). Tato kapitola se zabývá posledním z nich, tedy jurisdikcí *ratione temporis*. Rezoluce však nerozděluje svůj text do jednotlivých ustanovení tak, že by bylo možné příslušná ustanovení identifikovat pouze pohledem na nadpisy. Do této kapitoly tedy patří úprava vstupu Definice v platnost a další ustanovení, která mají na jurisdikci z časového pohledu vliv – tuto úprava lze s ohledem na to, že aktivuje¹¹⁸ konkrétní ustanovení nazvat „aktivační ustanovení“. Její smysl je v důsledcích stejný jako u ustanovení zabývajících se vstupem změn v platnost – při nesplnění podmínek nebude moci MTS zločin agrese stíhat, a protože mají takto nejbližší právě jurisdikci *ratione temporis*, jsou rozebírána v této kapitole.

Vzhledem k promíchání tematicky odlišných ustanovení v člancích 15 bis a 15 ter ŘS je důležité uvést rovněž, která ustanovení jsou pro následující text relevantní. V obecné rovině je zásadní především článek 5 ŘS, dále ohledně vstupu v platnost se jedná o článek 121 ŘS a ohledně aktivačních ustanovení je třeba zmínit odstavce 2, 3 a 4 článku 15 bis a odstavce 2 a 3 článku 15 ter ŘS. Zmíněná promíchanost se dotýká právě posledních dvou článků, které se kromě aktivace Definice rovněž věnují ostatním jurisdikčním otázkám. Za zmínku stojí rovněž v současnosti již

---

¹¹⁸ BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 532.

vyhořelý článek 123 odst. 1 ŘS, který uložil Generálnímu tajemníkovi OSN, aby sedm let po vstupu ŘS v platnost svolal konferenci určenou k posouzení případných změn ŘS.

Součástí právního rozboru obsaženého v této kapitole je rovněž podkapitola věnovaná tzv. opt-outu. I ten je zvláštním ustanovením, které svým pojetím nespadá čistě do podmínek vstupu v platnost a odlišuje se rovněž od aktivačních ustanovení, protože je podmíněn jen aktem jednoho státu, zatímco aktivační podmínky jsou buďto kolektivním rozhodnutím nebo na rozhodnutí více smluvních stran závisí. Mimoto je spíše úpravou deaktivací než aktivační. Ovšem jeho případné použití, tak jako u aktivačních ustanovení (byť opačně, u aktivačních ustanovení jde o jejich splnění) brání, aby MTS mohl vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese (v daném konkrétním případě). A protože, jak bude dále vysvětleno, se jeho podmínky nevztahují na území či osoby, je nejbližší jurisdikčním otázkám *ratione temporis*, a proto je část rozboru opt-outu zařazena do této kapitoly. Přestože je však vymezen jinak než principy teritoriality a personality, přesahy do této oblasti samozřejmě má. Tyto přesahy jsou proto rozebrány v kapitole 6.

4.1 Vstup v platnost

Článek 5 odst. 2 ŘS přímo počítá s tím, že definice zločinu agrese bude přijata později (po skončení římské konference) na revizní konferenci. Jelikož je s agresí jako jedním ze zločinů spadajících do jurisdikce MTS¹¹⁹ počítáno, dodání definice znamená změnu samotného statutu. Postupem změny se zabývá článek 121 ŘS; nejprve se zabývá v odst. 3 většinou nutnou k přijetí změny na revizní konferenci¹²⁰ a následně odstavce 4 určuje většinou nutnou k tomu, aby vstoupila v platnost změna nedefiničních ustanovení Statutu.¹²¹ Definicemi se v předchozí větě má na mysli vymezení stíhatelných zločinů. Odstavec 5¹²² se zabývá změnou definičních ustanovení a způsobu,

---

¹¹⁹ Článek 5 odst. 1 ŘS.

¹²⁰ K přijetí změny na zasedání Shromáždění smluvních stran nebo na revizní konferenci, během nichž nelze dosáhnout konsensu, je zapotřebí dvoutřetinová většina hlasů smluvních stran.

¹²¹ S výjimkou ustanovení odstavce 5 vstupuje změna v platnost pro všechny smluvní strany jeden rok poté, co sedm osmin z nich uloží ratifikační listiny či listiny o přijetí u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

¹²² Změna čl. 5, 6, 7 a 8 tohoto Statutu vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, jeden rok od uložení jejich listin o ratifikaci či přijetí. Ve vztahu k smluvní straně, jež tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci nad zločinem, kterého se tato změna týká, pokud je tento zločin spáchán státními občany této

jakým tyto změny mohou vstoupit v platnost (a co je podstatné - také pro koho).

Všechny rozpory v názorech na to, podle jakého odstavce by se mělo při vstupu Definice v platnost postupovat, vyplývají především z faktu, že článek 5 odst. 2 ŘS sice odkazuje na článek 121 (a 123), neurčuje však konkrétní postup, který by měl být použit. Jak poznamenává Roger S. Clark, „článek 5 odstavec 2 není velkým příkladem umu [jeho] tvůrců.“¹²³ Na následujících řádcích jsou uváděny příklady možných způsobů výkladu. Kromě těch, které byly na konferenci uvažovány (model konzervativní) se práce zmiňuje i o kontroverzním, avšak zajímavém modelu adopce.

4.1.1 Model adopce - odst. 3

Pokud se týče způsobu, kterým má změna vstoupit v platnost, objevily se dokonce i názory, že by se tak mělo stát jednoduše tím, že bude přijata na revizní konferenci – tedy tak, jak to předpokládá článek 5 odst. 2¹²⁴ a „pouze“ v souladu s článkem 121 odst. 3 ŘS, proto je tento model nazván modelem přijetí / adopce.¹²⁵ Jeho základ spočívá ve skutečnosti, že článek 5 odst. 2 ŘS podmiňuje výkon jurisdikce MTS nad zločinem agrese *přijetím* definičních ustanovení.

Ve prospěch modelu adopce hovoří fakt, že ratifikací ŘS smluvní strany akceptovaly jurisdikci MTS nad zločinem agrese (včetně ostatních tří kategorií zločinů), jak vyplývá z článku 5 a tudíž schválení definice „pouze“ na revizní konferenci dle čl. 121 odst. 3 ŘS je jen potvrzením jimi už dříve přijaté jurisdikce MTS, nikoliv změnou statutu ve smyslu článku 121 odst. 4 a 5 ŘS. Článek 5 odst. 2 ŘS navíc nehovoří o změně statutu, která by určitě vyžadovala postup buďto dle odstavce 4 nebo 5 (článku 121), nýbrž pouze o přijetí na revizní konferenci. Model adopce by tak odpověděl na otázku, zda je Definice pouze vyplnění předpokládané mezery nebo spíše změnou

---

smluvní strany či na jejím území.

¹²³ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28) In: DORIA, J., GASSER, H.-P., BASSIOUNI, M. Ch. (eds), *The Legal Regime of the International Criminal Court, Essays in Honour of Professor Igor Blishchenko*. Leiden / Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009. ISBN: 978-90-04-16308-9, s. 663.

¹²⁴ BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 523.

¹²⁵ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1196.

statutu¹²⁶ tak, že se jedná o vyplnění mezery.

Čistě z pohledu jazykového / textuálního výkladu lze shledat, že v článku 5 odst. 2 ŘS se uvádí, že MTS bude jurisdikci vykonávat, až bude *přijata* (adopted) definice v souladu s články 121 a 123 ŘS. V článku 121 se pak o přijetí (adopci) mluví pouze v odstavci 3; jak odstavec 4, tak odstavec 5 mluví o schválení (acceptance) nebo ratifikaci (ratification). Tato odlišnost není patrná v českém překladu, protože jak odstavec 3, tak odstavce 4 a 5 článku 121 hovoří o „přijetí“. V anglickém znění však odstavec 3 mluví o „adoption“ a v odstavci 4 a 5 o „acceptance“ a „ratification“. Adopcí se tedy má na mysli přijetí změny na revizní konferenci a schválením (acceptance) či ratifikací (vnitrostátní) akt konkrétní smluvní strany, která jím dává najevo vůli být vázána změnou. Protože ŘS v autentickém znění¹²⁷ důsledně odlišuje přijetí, ratifikaci a schválení, modelu adopce by z tohoto pohledu nic nebránilo. Smluvní strany však vzhledem k preambuli Rezoluce model adopce vyloučily.

4.1.2 Model konzervativní - odst. 4 či odstavec 5 čl. 121 ŘS

I přesto, že o modelu adopce se jako relevantním příliš neuvažovalo a i jeho pozdější přednesení se neshledalo s pochopením, stále existovaly rozdílné názory a nepanovala shoda na tom, která metoda by měla být zvolena pro vstup definice v platnost.¹²⁸ Zbývající dva možné modely jsou popsány v odstavcích 4 a 5 článku 121 ŘS. Myšlenka, že by se mělo postupovat podle mechanismu uvedeného v odstavci 4, má svou logiku, neboť podle jeho vlastního textu se odstavcem 4 řídí změny jiné než ty, které jsou pokryté odstavcem 5. Odstavec 5 se zabývá změnami článků 5, 6, 7 a 8 ŘS. Že by se mělo tedy postupovat podle odstavce 4, má základ především v tom, že už z letmého pohledu na Rezoluci, je jasné, že definice skutkové podstaty zločinu agrese má být obsažena v článku 8 bis ŘS, tedy v žádném z článků, na které se explicitně vztahuje odstavec 5. Dalšími přidávanými články jsou články 15 bis a 15 ter (a další) a ani ty formálně nespádají do

---

¹²⁶ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, s. 670.

¹²⁷ Čl. 128 ŘS.

¹²⁸ BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 523.

okruhu odstavce 5. Na rozdíl od modelu adopce tedy preference odstavce 4 vychází z toho, že Definice je změnou ŘS, ale nikoliv změnou článku 5.¹²⁹

Zdá se tedy, že nejde o změnu článků 5, 6, 7 a 8, právě naopak, jsou přidávány další, které do tohoto výčtu nepatří. To však platí skutečně jen při letném pohledu na Rezoluci. Explicitně měněn je totiž i článek 5 ŘS, jehož odstavec 2 je rušen.¹³⁰ Tato změna sice nemá vlastní nadpis jako navrhované články 8 bis, 15 bis a 15 ter, do přílohy I Rezoluce však zahrnuta je. Na druhou stranu je nutno uznat, že to je jediné měněné ustanovení z celé Definice, o kterém lze bezvýhradně říct, že splňuje podmínky pro uskutečnění mechanismu vstupu v platnost dle článku 121 odst. 5 ŘS. U ostatních ustanovení už toto tvrzení tak bezvýhradné není a to ze dvou důvodů, přičemž každý se vztahuje k určitému okruhu nových ustanovení. Některá totiž lze ještě zahrnout pod postup dle článku 121 odst. 5 ŘS alespoň extenzivním výkladem toho, co znamená „[z]měna čl. 5, 6, 7 a 8 tohoto Statutu“ v úvodu zmíněného odstavce. U zbylých navrhovaných ustanovení už však není možné ani to.

Do seznamu ustanovení zahrnutelných extenzivním výkladem pod mechanismus článku 121 odstavce 5 ŘS patří skutková podstata zločinu agrese obsažená v článku 8 bis ŘS. A to proto, že zde obsažená definice nepřímě mění článek 5 ŘS¹³¹ (který je třeba měnit právě postupem dle čl. 121 odst. 5 ŘS). Článek 5 ŘS totiž vyjmenovává názvy zločinů, které spadají do jurisdikce Soudu. Proto i definice obsažená v článku 8 bis článek 5 nepřímě zasahuje (a zasahovala by, i kdyby nebyl sám explicitně měněn, neboť definuje v něm uvedený zločin). U zbylých ustanovení (u navrhovaných článků 15 bis, 15 ter a dalších změn s výjimkou zrušení článku 5 odst. 2 ŘS) se však nedá říci, že by je sem bylo možno zahrnout ani extenzivním výkladem.

Faktem tedy zůstává, že (pomineme-li model adopce) Definice obsahuje jak ustanovení, jejichž změna by měla dle striktního výkladu vstoupit v platnost dle článku 121 odstavce 4 ŘS, tak

¹²⁹ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, s. 671.

¹³⁰ Příloha I, článek 1 Rezoluce.

¹³¹ Opačnou cestou (že změna článků 6 – 8bis ŘS znamená automaticky i změnu článku 5 ŘS) podpořeno v: PELLET, Alain. Entry into Force and Amendment of the Statute In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3, s. 181.

ustanovení, u nichž by se mohlo (a u jednoho dokonce muselo) postupovat dle článku 121 odstavce 5 ŘS. Pokud by však takto byl rozdělen vstup v platnost jednotlivých ustanovení Definice (například tak, že články 1 a 2 přílohy I Rezoluce by vstoupily v platnost dle článku 121 odst. 5 a zbytek dle téhož článku odstavce 4 ŘS), vznikl by problém, pokud by nedošlo ke vstupu v platnost obou skupin ustanovení ve stejnou dobu (a že by se to stalo, není pravděpodobné). Tak by buďto platila jurisdikční ustanovení bez skutkové podstaty, anebo by platila skutková podstata a MTS by tak byl vázán stíháním zločinu, avšak neměl by k tomu dohodnuté jurisdikční prostředky, protože Rezoluce počítá s odlišnostmi v postupu stíhání oproti procesu u zbylých třech kategorií zločinů, nad kterými vykonává jurisdikci. Podobně by mělo negativní vliv rozdělení jednotlivých změn, které s sebou Rezoluce přináší tak, aby si smluvní strany mohly vybrat, které z nich ratifikují – nejde totiž formálně o změnu jednu ale o změnu sedm (v textu ŘS), neboť příloha I k Rezoluci mění ŘS sedmi různě rozsáhlými body. Jejich rozdělení pro účely samostatné ratifikace oddělených změn by sice vyvolalo zmatek ve fungování stíhání zločinu agrese, ale zároveň je třeba poznamenat, že v rámci celé úpravy není nic, co by takovému postupu smluvních stran bránilo.¹³² Rezoluce totiž v odstavci 5 preambule sice vyzývá smluvní strany, aby změny ratifikovaly, avšak neříká, zda jako celek nebo postupně či odlišně.

Pokud by se tedy některá ze smluvních stran rozhodla MTS postavit do situace, kdy by se měl řídit jen částí úpravy Definice (například kdyby smluvní strana ratifikovala změnu vkládající článek 8 bis ale ne změnu vkládající článek 25 odst. 3 bis – pak by bylo možné za určitých okolností stíhat širší okruh osob, než jak to tvůrci Definice zamýšleli), mohla by tím výrazně změnit podobu zločinu agrese vůči sobě samotné nebo za určitých podmínek MTS závažně zkomplikovat postup řízení, někdy jej dokonce i zablokovat.

Byť může působit rozdělení Definice na jednotlivé části odlišené mechanismem vstupu v platnost jako odporující smyslu (avšak ne jeho textu) článku 121 odst. 4 a 5 ŘS, je třeba

---

¹³² MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC. *The George Washington University Law School, Public Law and Legal Theory Paper* No. 2012-50, dostupné na stránce http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2083091 [poslední přístup 29/03/2015], s. 16.

připomenout, že takový postup byl v průběhu přípravy Definice rovněž zvažován, a to ve smyslu rozdělení „čisté“ definice a ustanovení o zahájení řízení Radou bezpečnosti (dle odst. 5) a ustanovení o zahájení řízení proprio motu a na základě podnětu ze strany státu (dle odstavce 4).¹³³

Tak či tak větší počet států preferoval, aby se postupovalo podle článku 121 odst. 5 ŘS, než podle odstavce 4.¹³⁴ Protože zřejmě delegace nepočítaly s tím, že by mohly změny být ratifikovány odděleně, k tomuto aspektu se blíže nevyjádřily a zbývající problém určení metody vstupu v platnost vyřešily tak, že do preambule Rezoluce uvedly, že přijímají změny Statutu, které vstoupí v platnost dle článku 121 odst. 5 ŘS.¹³⁵ Ani tento postup se neobešel bez kritiky, neboť zasahovat do postupu určeného mezinárodní smlouvou preambulí rezoluce, kterou se tato mezinárodní smlouva mění, není bez problémů. Pro mnohé by právně čistější bylo zařadit určení postupu rovněž do ustanovení, kterými se mění ŘS (do přílohy I Rezoluce), pak by i tento text přijímaly a ratifikovaly smluvní strany. Takové řešení by se rovněž vyhnulo úvahám o vhodnosti modelu adopce. Protože to však delegace v Kampale neudělaly, zůstane na Mezinárodním trestním soudu, aby správnost celého postupu posoudil při řešení prvního případu, v rámci něhož bude stíhat zločin agrese podle přijaté změny. Pokud k tomu však kdy dojde a i v tom případě se odpověď nedozvíme dříve než v roce 2017.

S „umístěním“ určení mechanismu vstupu v Definice v platnost však souvisí ještě jeden závažný (ne-li přímo nejzávažnější) problém. Tomu se blíže věnuje část této kapitoly 4.1.4.

Pro smluvní strany výhoda zvolení postupu dle odstavce 5 (v porovnání s odstavcem 4 a zcela jistě i v porovnání s modelem adopce) spočívá v tom, že pokud by bylo postupováno podle odstavce 4, nemohla by se až 1/8 smluvních stran bránit tomu, aby pro ně Definice vstoupila v platnost, protože podle odstavce 4 vstupuje taková změna v platnost *pro všechny*, ačkoliv se vyžaduje

---

¹³³ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference, Report of the Working Group on the Crime of Aggression, RC/5 ze dne 10. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-5-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015], par. 13.

¹³⁴ LEES, Elizabeth. Ending Impunity in Relation to the Supreme Crime? An Analysis of the Jurisdiction of the International Criminal Court over the Crime of Aggression Following the Adoption of Resolution RC/Res 6. *EHRLR*, 2013, dostupné na stránce <http://www.23es.com/news/elisabeth-lees-article-published-in-the-european-human-rights-law-review/> [poslední přístup 21/04/2015], s. 287.

¹³⁵ Rezoluce, preambule, článek 1.

ratifikace „jen“ od 7/8 z nich. Z tohoto pohledu byl tedy zvolen postup výhodnější. Není ani třeba příliš zdůrazňovat, že vyžadovat ratifikaci od 7/8 smluvních stran by si vyžádalo neúměrně dlouhou dobu.

Přirozeně kdyby se prosadil model adopce (což je nepravděpodobné), vstoupila by Definice v platnost pro všechny smluvní strany ŘS bez rozdílu.

4.1.3 Závěr k mechanismům vstupu v platnost

Čistě jazykovým / textuálním výkladem dospíváme k závěru, že model adopce byl tím, který měl být použit. Předmět a účel však tomu tolik nenasvědčují (ve smyslu čl. 31 Vídeňské úmluvy o smluvním právu z roku 1969 (dále jen „VÚSP“¹³⁶) a lze tak najít argumenty proti, neboť obsahově Definice odpovídá postupům dle odstavce 4 a 5 článku 121 ŘS.

Pro právníka z kontinentálního typu právního systému je obtížné si představit, že by v případě nerozporného textu právního předpisu (preferujícího model adopce) bylo možné tento právní předpis vyložit opačně, protože to tak určuje to, co v našem typu právní kultury považujeme za prameny nižší nebo žádné právní síly (byť v mezinárodním právu se tak samozřejmě neoznačují - preambule k Rezoluci nebo případně travaux preparatoires k Římskému statutu). Analogií k vnitrostátnímu právu – je to jako by důvodová zpráva k zákonu mohla změnit výklad jeho ustanovení opačně, než to vyplývá z jeho textu. Je však třeba připomenout VÚSP. Ta se výkladu mezinárodních smluv věnuje v části III, oddílu 3. První věta článku 31 odst. 1 VÚSP uvádí, že: „[s]mlouva musí být vykládána v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy.“ Obvyklý význam termínu „adopted“ figurujícím v článku 5 odst. 2 ŘS určuje pro účely ŘS článek 121 ŘS a tím identifikuje model adopce. Předmět a účel smlouvy ovšem lze vztáhnout k odstavci 4 (resp. 5) článku 121 ŘS. Navíc VÚSP uvádí, že „[v]ýraz bude chápán ve zvláštním

---

¹³⁶ Vídeňská úmluva o smluvním právu, 1155 UNTS 331, sjednána dne 22. května 1969, v platnosti ode dne 27. ledna 1980, vyhlášená pod č. 15/1988 Sb.

*smyslu, potvrdí-li se, že to bylo úmyslem stran.*¹³⁷ V neposlední řadě je třeba uvést, že článek 31 odst. 2 VÚSP zmiňuje preambuli jako celkovou souvislost.

Stojí tu proti sobě tedy text a celková souvislost. Není jasné, co z toho ve výkladu převáží. Pokud tedy například travaux préparatoires k ŘS potvrdí, že úmyslem smluvních stran bylo vykládat termín „adopted“ v čl. 5 odst. 2 ŘS jako ratifikaci (ve smyslu modelu konzervativního), pak může výklad určit jako správný model konzervativní. K úmyslu smluvních stran se však VÚSP nevyjadřuje.

Zvolení modelu konzervativního má svou nevýhodu ve skutečnosti, že by nutně znamenalo vykládat pojem „adopted“ ve dvojitým smyslu – pro účely čl. 5 odst. 2 ŘS jako ratifikaci a pro účely čl. 121 odst. 3 ŘS jako přijetí na revizní konferenci. To by mělo neblahé důsledky, neboť je *„důležité ... aby právní předpisy o designátu jimi používaných pojmů neponechávaly pochybnosti, aby jich používaly v přesném, normalizovaném významu.*¹³⁸ Na druhou stranu akceptovat model adopce v rozporu s vůlí smluvních stran by v očích mnoha snížilo kredibilitu soudu.

Kromě toho, pouhým přijetím textu změnit mezinárodní smlouvu by se dostalo do rozporu s praxí států, kterou uzavírají a mění mezinárodní smlouvy. Je však také třeba připomenout už dříve zmíněný argument, že smluvní strany jurisdikci MTS nad zločinem agrese dle článku 5 ŘS již přijaly.

Problém však nadále zůstává v tom, že VÚSP v tomto směru neposkytuje dostatečná vodítka, protože v pořadí interpretačních postupů se neodráží žádná hierarchičnost.¹³⁹ V neposlední řadě je třeba podotknout, že model adopce by zcela jistě zajistil větší efektivitu Římského statutu, protože by zajistil širší jurisdikci MTS (k tomu blíže kapitola 6), a *„[v] případě, že smlouvu lze interpretovat dvěma odlišnými způsoby, přičemž jeden z výkladů znemožňuje, aby měla smlouva náležitý účinek, vyžaduje zásada dobré víry i teleologická interpretace, aby smlouva byla vykládána*

¹³⁷ Vídeňská úmluva o smluvním právu, *op. cit.*, čl. 31 odst. 4.

¹³⁸ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1, s. 123.

¹³⁹ ŠTURMA, Pavel, ČEPELKA, Čestmír, BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 404 s. ISBN: 978-80-7380-341-4, s. 103.

efektivně.¹⁴⁰

Využití modelu adopce pro Definici by navíc nebylo v rámci ŘS unikátem. Jeho koncepci využívá i článek 122 odst. 2 ŘS, když uvádí, že:

„Změny podle tohoto článku, o nichž nelze dosáhnout konsensu, přijme Shromáždění smluvních stran či revizní konference dvoutřetinovou většinou hlasů smluvních stran. Tyto změny vstoupí v platnost pro všechny smluvní strany šest měsíců od přijetí Shromážděním či případně konferencí.“

ŘS tedy model adopce zná a dokonce jej i využívá, přesto se delegace v Kampale dohodly, že model adopce pro zločin agrese odmítnou. Protože článek 31 VÚSP nepomáhá v určení správného postupu, s ohledem na text článku 32 VÚSP je tedy pravděpodobné, že bude přihlédnuto k úmyslu smluvních stran (v podobě okolností přijetí) a výkladový rozpor bude vyřešen ve prospěch modelu konzervativního (odstavec 5). Tím se i jasně vymezí, že použit bude odstavec 5, protože tak delegace uvedly v preambuli Rezoluce.

Text Rezoluce odráží na mnoha místech těžko dosažený kompromis mezi jednotlivými delegacemi, které se snažily vzájemně si vyhovět a umožnit přijetí Definice. Podmínky vstupu v platnost jsou však příkladem toho, kdy takové kompromisy vedly k vytvoření těžko akceptovatelného právního textu.

4.1.4 Největší problém?

Zbývá ještě poznamenat jednu podstatnou záležitost, která může zkomplikovat vstup Definice v platnost. Protože tento problém až na jednu výjimku nemění nic na tom, co tato práce rozebírá, je rozebrán až zde a jeho závěry se týkají jen této části práce (4.1.4).

Zvolily-li smluvní strany konzervativní model dle článku 121 odst. 5 ŘS pro vstup Definice jako celku v platnost, ačkoliv obsahuje změny, které zcela jasně do tohoto mechanismu nespádají, pak vlastně implicitně mínily změnit i článek 121 ŘS stvořením mechanismu sui generis (vložením nového postupu pro vstup v platnost do článku 121 ŘS). Článek 121 ŘS totiž v současné podobě

---

¹⁴⁰ ŠTURMA, Pavel, ČEPELKA, Čestmír, BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv, op. cit.*, s. 105.

takové „míchání“ neumožňuje a s tímto sui generis mechanismem nepočítá. Definice tedy striktně vzato pro tento případ (pro Definici) mění i článek 121 ŘS tak, že do možností vstupu v platnost zařazuje zmíněný sui generis mechanismus. Jenže taková změna (zařazení nové úpravy do článku 121 ŘS) nutně musí vstoupit v platnost dle článku 121 odst. 4 ŘS (ne dle odst. 5, protože se totiž nejedná o změnu článků 5 až 8 ŘS). Protože celou Definici je nutno brát jako celek, a to včetně sui generis mechanismu a tento celek implicitně mění článek 121 ŘS, je správné se domnívat, že nejdříve musí dojít k postupu odpovídajícímu mezinárodní smlouvě - vstupu v platnost *nového mechanismu vstupu v platnost*, který teprve v momentě nabytí platnosti umožní, aby bylo podle Definice postupováno pro explicitně měněná ustanovení – podle nově platnosti nabytého sui generis mechanismu. To, že Rezoluce uvádí v preambuli preferenci vstupu v platnost celé Definice dle článku 121 odst. 5 ŘS, je ustanovení, které je *ve vztahu ke změně ŘS přidáním sui generis mechanismu vstupu v platnost* (a pouze v tomto rozsahu) v rozporu s tím, co je mezi smluvními stranami v současnosti platným mezinárodním závazkem – čl. 121 ŘS ve své původní „římské“ (ne kampalské) podobě, a tudíž neplatná úprava.

Toto odložení momentu, od něhož bude možné postupovat dle článku 121 odst. 5 ŘS pro vstup celé Definice (nyní už bez sui generis mechanismu), také znamená, že „spuštění“ aktivačních podmínek v člancích 15 bis a 15 ter ŘS by se opozdilo o dobu, dokud by nedošlo k ratifikaci/schválení Definice (resp. sui generis mechanismu v ní obsaženého) 7/8 smluvních stran (tedy podmínce vstupu v platnost dle článku 121 odstavce 4 ŘS). A nebylo by ani možné stíhat zločiny agrese, kterých by se pachatelé dopustili v období mezi smluvními stranami zamýšleným momentem vstupu v platnost a ratifikací 7/8 smluvních stran, protože k aktivaci Definice je potřeba opětovné rozhodnutí smluvních stran (aktivační podmínka rozhodnutí po 1. 1. 2017) a tato aktivační podmínka vyplývá z ustanovení Definice, která by v té době ještě neplatila.

Určitým řešením by tedy bylo už shora naznačené rozdělení mechanismů vstupu v platnost. Implicitní změna článku 121 ŘS by vstoupila v souladu s ŘS v platnost dle článku 121 odstavce 4 ŘS. Preference odstavce 5 by tedy byla bez právních účinků ve vztahu k implicitní změně článku

121 ŘS. Spolu s ratifikací 7/8 smluvních stran by tato implicitní změna nabyla platnosti včetně preference odstavce 5 pro zbytek Definice (celou Definici kromě jejího implicitního účinku měnění článku 121 ŘS). A po tomto momentu by bylo možné, aby „zbylá Definice“ vstoupila v platnost tak, jak to delegace zamýšlely, avšak zřejmě mnohem později, protože lze předpokládat, že 7/8 smluvních stran Definici ratifikuje mnohem později, než jich tak učiní 30.

Takové rozdělení účinků neplatnosti umožňuje VÚSP v článku 44 odst. 2 a 3. Jenže problém je, že se zde hovoří o neplatnosti celého ustanovení a ne o jeho neplatnosti jen pro určité účely. Bude tedy záležet na tom, jak se k tomuto postaví MTS. A znovu je třeba připomenout, že delegace postavily soudce MTS do velice nezáviděníhodné pozice.

Tento nastíněný scénář je jistě nežádoucí, ale ne zcela nepravděpodobný. Pro jeho pouze časové účinky (tj. odsunutí momentu vstupu Definice v platnost) s ním není potřeba počítat ve zbytku této práce; s výjimkou závěru v kapitole 8. Ta proto vychází ze vstupu Definice v platnost, aniž by se zabývala implicitní změnou článku 121 ŘS, tak, jak to delegace v Kampale zamýšlely – brzy po 1. lednu 2017. Protože účinky zde nastíněného scénáře pouze posouvají moment vstupu v platnost do budoucna, veškeré ostatní závěry vymezené v jiných částech této práce zůstávají platné.

Nicméně není možné časový posun vstupu Definice v platnost podle tohoto scénáře podceňovat. Rezoluce sice byla přijata konsensem, ale zdaleka ne všechny smluvní strany byly spokojeny a je pravděpodobné, že 7/8 ratifikací bude dosaženo (pokud vůbec) za poměrně dost dlouhou dobu. Efekt odstrašení případných pachatelů zločinů agrese by tedy byl extrémně oslaben, pokud by Definici trvalo vstoupit v platnost ještě dlouhá léta.

Výklad mezinárodních smluv by teoreticky mohl celý tento problém vyřešit ještě jinak. Avšak bylo by k tomu třeba určitým způsobem „natáhnout na skřípec“ ustanovení článku 31 odst. 3 písm. a) VÚSP tak, aby bylo možné považovat Definici (včetně preambule) za pozdější dohodu. V takovém případě by bylo možné použít preferenci mechanismu dle odstavce 5 v preambuli Rezoluce jako zdroj pro výklad článku 121 ŘS v tom smyslu, že v případě existence změny

obsahující úpravy spadající jak pod mechanismus článku 121 odst. 4 tak odstavce 5 ŘS, použije se ten mechanismus, který smluvní strany určí. Jenže k tomu, aby pozdější (či následná) dohoda zavazovala všechny smluvní strany, je potřeba aby ji také všechny smluvní strany přijaly. To lze dovodit z výkladu¹⁴¹ sice odst. 2 (písmene a) článku 31) VÚSP, ale vzhledem k logice věci, se tento závěr vztahuje i na odstavec 3 (písmeno a) článku 31) tamtéž.

Existují tedy dvě hlavní alternativy, přičemž obě v sobě zahrnují výkladová i politická rizika a bude záležet na okolnostech, který uspěje. V současnosti to nelze předpovědět.

4.2 Aktivační ustanovení v článku 15 bis a 15 ter ŘS

Aby mohl MTS stíhat zločin agrese, je kromě splnění podmínek vstupu Definice v platnost, třeba splnit i tzv. aktivační podmínky. Ani ty nejsou pro ŘS novinkou. Původní římská podoba textu ŘS obsahuje článek 124, který umožňuje, aby smluvní strana na dobu 7 let odmítla jurisdikci Soudu vůči válečným zločinům.¹⁴² Oproti článku 124 ŘS se aktivační ustanovení zločinu agrese vyznačují větší složitostí a nejedná se pouze o jeden akt, nýbrž o jejich celou řadu.

V odstavcích 2 článků 15 bis a 15 ter ŘS se ve shodném znění uvádí, že MTS bude moci vykonávat jurisdikci nad zločiny spáchanými od určitého data (jeden rok od schválení/ratifikace 30 smluvními stranami) a v odstavcích 3 se opět ve shodném znění uvádí, kdy bude moci Soud začít jurisdikci vykonávat (od rozhodnutí přijatého smluvními stranami po 1. 1. 2017). Odstavce 2 tedy hovoří o hmotněprávním momentu, tj. kdy se skutek popsany v čl. 8 bis ŘS stane zločinem podle ŘS a odstavce 3 o momentu, od něhož se aktivují možnosti MTS tyto skutky stíhat. Obě události však pravděpodobně nenastanou ve stejnou chvíli a mohlo by se proto stát, že 30 smluvních stran ratifikuje Definicí buďto ještě před 1. 1. 2017 nebo mezi 30 ratifikacemi a opětovným rozhodnutím uplyne určitá doba. MTS by tedy měl (později) možnost stíhat i zločiny agrese, které by byly spáchaný před splněním procesní části aktivačních podmínek. Takovému efektu však brání

---

¹⁴¹ (Tehdejší návrh) Články o smluvním právu s komentáři (1966), ILC, Yearbook of International Law Commission, 1966, vol. II, dostupné na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf [poslední přístup 29/03/2015], komentář k článku 27, ze kterého se v procesu sjednávání stal článek 31.

¹⁴² Čl. 124 ŘS.

tzv. Porozumění, která i odstavcům 3 přisuzují hmotněprávní účinky.

Bod 1 Porozumění uvádí ve vztahu k jurisdikci dle článku 15 ter:

„Rozumí se, že Soud může vykonávat svou jurisdikci na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti v souladu s čl. 13 odst. b) Statutu jen s ohledem na zločiny agrese spáchané po učinění rozhodnutí v souladu s článkem 15 ter odst. 3 a jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami, přičemž rozhodující je později splněná podmínka.“

a bod 3 Porozumění uvádí ve vztahu k jurisdikci dle článku 15 bis:

„Rozumí se, že v případě čl. 13 odst. a) nebo c) může Soud vykonávat svoji jurisdikci pouze ve vztahu k zločinům agrese spáchaným po učinění rozhodnutí v souladu s čl. 15 bis odst. 3 a jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami, přičemž rozhodující je později splněná podmínka.“

Aby bylo posouzeno, nakolik tyto dva odstavce budou mít skutečně potenciál ovlivnit rozhodnutí MTS, je třeba se zamyslet nad smyslem a rolí Porozumění.

4.2.1 Role Porozumění

Jedná se o 7 odstavců v příloze III k Rezoluci. Tento text tedy není předmětem ratifikace / schválení smluvními stranami. První a třetí body Porozumění určují hmotněprávní účinky aktivačních ustanovení do stejného momentu, ve kterém se aktivují jejich procesně právní účinky.

Rezoluce samotná k postavení Porozumění téměř nic neuvádí a zcela nic neuvádí o charakteru dokumentu. V preambuli Rezoluce je řečeno, že revizní konference se *„rozhodla přijmout Porozumění týkající se výkladu výše uvedených změn, která jsou obsažena v příloze III této rezoluce.“*¹⁴³ Nad zodpovězením problému, jak Porozumění vnímat, se zamýšlel K.J.Heller¹⁴⁴ ve svém „working paper“. Představil čtyři možnosti, jak se k Porozuměním postavit, a to: „a) že se jedná o změnu ŘS, b) že jsou základním způsobem výkladu dle článku 31 VÚSP, c) že jsou dohodou pozměňující jednou či více stranami ŘS podle článku 41 VÚSP, a d) že jsou doplňkovým prostředkem výkladu podle článku 32 VÚSP.“¹⁴⁵

¹⁴³ Preambule Rezoluce, odstavec 3.

¹⁴⁴ HELLER, Kevin Jon. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings, dostupné na stránce http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1883351 [poslední přístup 29/03/2015]

¹⁴⁵ HELLER, Kevin Jon. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings, *op. cit.*, s. 2 a 3.

Mezinárodní právo s tzv. porozuměními jako zvláštním dokumentem příliš neoperuje¹⁴⁶ a u těchto velmi výjimečných použití není jasný výklad, je třeba se spolehnout na výklad jejich charakteru pouze dle teorie.

Heller přesvědčivě dochází k závěru, že v případě, že *všechny* smluvní strany (ne jen přítomné) na konferenci v roce 2017 přijmou Porozumění, bude je třeba považovat za pozdější dohodu dle článku 31 odst. 3 VÚSP. Pokud k takovému rozhodnutí smluvní strany nedospějí, nebude Porozumění možné považovat za více než doplňkový prostředek výkladu dle článku 32 VÚSP a ty může MTS nebrat na zřetel.¹⁴⁷ Lze sice nalézt i názory tvrdící, že pozdější dohodu nemusí přijmout všechny smluvní strany, takový názor se však dostává do rozporu s logikou věci. Pokud není přípustné, aby výklad smlouvy změnila dohoda dle článku 31 odstavce 2 písm. a) VÚSP, aniž by ji přijaly všechny smluvní strany, neexistuje důvod, aby tomu bylo jinak u dohod pozdějších. Je také třeba připomenout, že podle některých názorů odstavec 3 článku 31 VÚSP slouží k potvrzení výkladu již dosaženého dle metod uvedených v odstavcích mu předcházejících¹⁴⁸, a ne k tomu, aby jej vyvracel. A v případě některých bodů Porozumění je jejich obsah zcela jasně odlišný od výkladu ŘS a Definice. Tzv. dispute settlement body Světové obchodní organizace navázal použití výkladových dohod na jejich závaznost pro strany sporu¹⁴⁹. A to jen potvrzuje nutnost přijetí Porozumění všemi smluvními stranami ŘS.

Následně v případě, že by všechny smluvní strany v souladu s článkem 31 odst. 3 VÚSP (který sice explicitně nevyžaduje přijetí dohody všemi smluvními stranami, ale výklad článku 31 VÚSP tomu jasně nasvědčuje) přijaly Porozumění, pak by tento dokument MTS musel respektovat při výkladu Definice jako primární metodu výkladu ve formě celkových souvislostí.

Pokud však smluvní strany nepřijmou Porozumění v tomto smyslu (nebo tak učiní jen

---

¹⁴⁶ Na jeden příklad odkazuje VILLACIS, Eva. Kampalské dodatky Římského štatútu Medzinárodného trestného súdu In: ŠTURMA, P.; TRÁVNÍČKOVÁ, Z. (eds.). *Výklad a aplikace mezinárodních smluv v průběhu času*. 1. vydání. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2014. ISBN: 978-80-87488-15-7, s. 126.

¹⁴⁷ HELLER, Kevin Jon. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings, *op. cit.*, s. 3 a 13.

¹⁴⁸ SOREL, J.-M., BORÉ EVENO, V. Article 31: General rule of interpretation. In: CORTEN, O., KLEIN, P. *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary. Volume I*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN: 978-0-19-957352-3, s. 826.

¹⁴⁹ SOREL, J.-M., BORÉ EVENO, V. Article 31: General rule of interpretation, *op. cit.*, s. 827.

některé), nebudou Porozumění splňovat podmínky pro jejich charakterizování jako kterýkoliv z primárních prostředků výkladu smlouvy. Ani jako doplňkový prostředek je nelze charakterizovat bez problémů, alternativou je však už jen to, že se jedná o nezávazný dokument, který si pro sebe bez dalšího přijaly delegace na revizní konferenci. I pokud by se je do škatulky doplňkových prostředků výkladu podařilo vtěsnat, podle názoru Komise pro mezinárodní právo, na který Heller rovněž upozorňuje, je aplikace mnohých metody výkladu odvislá od toho, zda to ten, kdo dokument vykládá, považuje za vhodné za daných okolností.¹⁵⁰

Status Porozumění je třeba urgentně vyřešit zejména proto, že některá Porozumění přináší výklad Definice způsobem, který je rozporný s interpretací samotného textu Definice – jako například u zde řešených hmotně a procesně právních účinků aktivace Definice. Do doby, kdy smluvní strany opětovným ne/přijetím textu vyjádří svůj názor, je třeba počítat s více možnostmi výkladu, a to včetně hmotně a procesně právních účinků aktivačních podmínek, kterými se zabývají body 1 a 3 Porozumění.

4.2.2 K aktivačním podmínkám obecně

Aktivační podmínky jsou stejně jako ustanovení zabývající se výkonem jurisdikce Soudem uvedeny ve dvou člancích. Důvodem je, že podle článku 15 bis ŘS se bude postupovat tehdy, bude-li jurisdikce MTS odvislá od článku 13 písm. a) a c) ŘS (tedy na základě proprio motu pravomoci žalobce a na základě oznámení smluvní strany, která jím dala podnět k prošetřování) anebo podle článku 15 ter ŘS v případě použití čl. 13 písm. b) ŘS (tedy u výkonu jurisdikce po oznámení Radou bezpečnosti OSN). Pro oba články jsou aktivační ustanovení stejná a nachází se ve zmíněných odstavcích 2 a 3 článků 15 bis a 15 ter ŘS.

---

¹⁵⁰ HELLER, Kevin Jon. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings, *op. cit.*, s. 16; (Tehdejší návrh) Články o smluvním právu s komentáři (1966), ILC, Yearbook of International Law Commission, 1966, vol. II, dostupné na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf [poslední přístup 29/03/2015], s. 218.

30 ratifikací¹⁵¹

Jednou z těchto podmínek je, že je potřeba ratifikace / schválení 30 smluvními stranami a rok poté, kdy k tomuto dojde (tedy u posledního z těchto třiceti), započne období, v němž spáchané zločiny agrese bude možné stíhat.

„Soud může vykonávat jurisdikci pouze ve vztahu ke zločinům agrese spáchaným jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami.“¹⁵² Zvolené přechodné období jednoho roku se shoduje s délkou přechodného období pro vstup v platnost určenou v článku 121 odst. 5 ŘS, byť tam se počátek ročního období dotýká každého státu samostatně (a vstupu v platnost), zatímco Rezoluce postup upravuje tak, že daná roční lhůta počíná běžet všem třiceti (a případně dalším, které v daném přechodném období přibudou) státům společně (a to ohledně aktivace). Pouze pro 30tý stát se tedy přechodné roční období pro vstup v platnost zcela překryje s ročním přechodným obdobím pro aktivaci Definice dle článků 15 bis a 15 ter odstavců 2. U 31. smluvní strany a všech dalších, které se rozhodnou Definici schválit / ratifikovat bude rovněž od schválení / ratifikace běžet jednorozční přechodné období, ale nebude se už zároveň jednat (být u těch, které ratifikují Definici v průběhu jednorozčního přechodného období částečně ano) o přechodné období pro aktivaci jurisdikce, ale pouze o přechodné období pro samostatný vstup v platnost dle článku 121 odst. 5 ŘS.

Vzhledem k charakteru aktivace Definice, bude zároveň nejzazší datum, kam do minulosti bude moci MTS vztáhnout svou jurisdikci vůči komukoliv (například přijme-li stát jurisdikci ad hoc) ve vztahu ke zločinům agrese, právě moment shodující se s aktivací Definice i pro prvních 30 ratifikujících smluvních stran.

Aby byl výklad jasnější, je za výklad o aktivačních podmínkách zařazena tabulka počítající s fiktivním scénářem a oběma aktivačními podmínkami.

Pro zajímavost, zatím uběhly 4 roky od revizní konference a ke dni 17. března 2015 byla Definice ratifikována 23 státy,¹⁵³ a to odnedávna včetně České republiky.

¹⁵¹ Článek 15 bis, odst. 2 a 15 ter, odst. 2 ŘS.

¹⁵² Čl. 15 bis odst. 2 a 15 ter odst. 2 ŘS.

¹⁵³ Webová stránka UNTS informující o statusu změny Římského statutu Rezolucí RC/Res. 6, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-b&chapter=18&lang=en

Odklad k 1. 1. 2017 (příp. později)

Články 15 bis odst. 3 a 15 ter odst. 3 ve shodném (anglickém) znění¹⁵⁴ vyžadují, aby došlo k opětovnému schválení změny smluvními stranami, ke kterému však může dojít nejdříve 1. 1. 2017. Jedná se proto o odklad k 1. 1. 2017, případně později, a to podle toho, kdy k hlasování (a odsouhlasení) dojde.

Tato podmínka sice nemá samostatný odstavec, fakticky se však o další aktivační podmínku jedná. „Legisvakanní lhůta“ není v mezinárodním právu tak častá jako u českého vnitrostátního práva. V tomto případě ji však lze ospravedlnit, neboť dává MTS další čas k tomu, aby se usadil jako mezinárodní trestní tribunál, zahájil některá řízení, případně vydal rozsudky a tím prověřil fungování svých procesních pravidel. Dokud k těmto krokům nedošlo, bylo by možná pro MTS příliš rychlé zatěžovat ho jurisdikcí nad dalším zločinem, tentokrát agresí.¹⁵⁵

Opětovné hlasování

Poslední aktivační podmínka vyplývající společně z článků 15 bis odst. 3 a 15 ter odst. 3¹⁵⁶ se týká opětovného hlasování. Má se jednat o rozhodnutí všech smluvních stran ŘS, přičemž většina nezbytná pro schválení změny je uvedena v článku 121 odst. 3 ŘS – jedná se o dvoutřetinovou většinu smluvních stran (není-li možné dosáhnout konsensu).

Rovněž smluvní strany, které se rozhodly, že Definici nepřijmou tak budou rozhodovat o mezinárodních závazcích těch, které tak učinily. Právně tomuto postupu nelze nic vytknout, protože i s touto podmínkou smluvní strany Definici ratifikují / schvalují. Nemusí to však být vnímáno pozitivně.

Protože text Rezoluce neuvádí nic dalšího, půjde dále o hlasování všech smluvních stran,

---

[poslední přístup 29/03/2015]

¹⁵⁴ Soud bude vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s tímto článkem pod podmínkou rozhodnutí přijatého po 1. lednu 2017 stejnou většinou smluvních stran, jaká je nezbytná pro přijetí změny Statutu. (zde se jedná o text článku 15 bis odst. 3 v českém překladu, na rozdíl od anglického znění český překlad dělá v překladu článku 15 ter odst. 3 nepatrnou změnu, když vynechává slovo „bude“ a mění tvar slovesa vykonávat)

¹⁵⁵ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?. *Göttingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010, *op. cit.*, s. 738.

¹⁵⁶ Čl. 15 bis, odst. 3 a 15 ter, odst. 3 ŘS.

včetně případně těch, které k ŘS přistoupily / přistoupí po kampalské konferenci.

Logikou věci spíše než právním výkladem docházíme k závěru, že k hlasování dle tohoto odstavce může dojít nejen nejdříve po 1. 1. 2017 ale rovněž po té, co dojde k ratifikaci alespoň třiceti smluvními stranami dle předchozího ustanovení. Teoreticky by bylo možné hlasovat i dříve, nemělo by to však žádný smysl, neboť vzhledem k tomu, že dle odstavce druhého není možné stíhat zločiny agrese spáchané před ratifikací / přijetím Definice 30tou smluvní stranou, by takové hlasování sice výkon jurisdikce umožnilo, ale pouze pro futuro. Nejasným zůstává, jaký by měl být postup, pokud by k ratifikaci třiceti smluvními stranami došlo, avšak nezbytná dvoutřetinová většina by se nenašla a smluvní strany by tak hlasováním zahájení možnosti stíhat agresi odmítly. Odpověď na otázku, zda by bylo možné hlasování opakovat či zda by byla Definice zcela pohřbená, z ničeho nevyplývá.

V navrhované úpravě opakování hlasování nic nebrání. Ani VÚSP takovou situaci nepředpokládá a tudíž ani nazakazuje. Lze se pouze domnívat, že pokud by se počet souhlasících smluvních stran ani zdaleka neblížil potřebné většině, fakticky by jakýkoliv další osud Definice byl uzavřen s tím, že aktivována nebude. Vznikla by tak paradoxní situace, kdy by úprava sice pro některé smluvní strany byla v platnosti, ale MTS by nemohl jurisdikci vykonávat.

Následující řádky poskytují fiktivní scénář snažící se názorně vysvětlit některé vzájemné vztahy mezi mechanismem vstupu v platnost dle článku 121 odst. 5 ŘS, aktivačními podmínkami a jejich specifiky ve vztahu k Porozuměním.

1. 1. 2017	1. 10. 2017	1. 1. 2018	1. 5. 2018	1. 6. 2018	1. 10. 2018
30 smluvních stran již k tomuto datu ratifikovalo Definici	Stát A ratifikuje Definici	Aktivace jurisdikce MTS dle odstavců 2.	Občan státu A se dopustí zločinu agrese.	Na konferenci došlo ke schválení Definice dle článků 15 bis / 15 ter odstavců 3	Jurisdikce nad státem A začíná dle čl. 121 odst. 5 ŘS

Varianta 1 – MTS bude muset Porozumění respektovat

MTS bude moci stíhat zločiny agrese za období od 1. 6. 2018 a dále.

MTS nemůže stíhat pachatele zločinu agrese ze státu A, protože se udál v době před aktivací Definice.

Varianta 2 – MTS nebude muset Porozumění respektovat

MTS bude moci stíhat zločiny agrese (hmotněprávní aspekt), které se uskuteční od 1. 1. 2018 dále.

MTS bude moci zahájit řízení (procesně právní aspekt) nad zločiny agrese od 1. 6. 2018.

MTS může stíhat pachatele zločinu agrese ze státu A, ale řízení lze zahájit až 1. 6. 2018.

4.3 Opt-out

Na začátek výkladu o úpravě zavádějící opt-out je potřeba poznamenat, že tento speciální mechanismus není na rozdíl od aktivačních podmínek společný pro oba články 15 bis a 15 ter ŘS, ale vztahuje se pouze k prvnímu z nich. Rada bezpečnosti OSN není v dání podnětu k zahájení prošetřování dle článku 15 ter ŘS nijak omezena. Neexistence tohoto omezení však pro zločin agrese vyplývá nejen z bodu 2 Porozumění, ale rovněž z obecné úpravy v ŘS, tudíž osud Porozumění nebude navázán na osud tohoto omezení ve vztahu ke zločinu agrese.

Protože díky zvolení článku 121 odst. 5 ŘS jako formy vstupu Definice v platnost mohou smluvní strany (na rozdíl od postupu podle článku 121 odst. 4 či modelu adopce) zabránit, aby se na ně změna vztahovala,¹⁵⁷ a byť tak stíhání svých občanů mohou smluvní strany efektivně zabránit, stejně bylo do článku 15 bis ŘS navíc zařazeno ustanovení, které umožňuje zvláštní postup pro deaktivaci jurisdikce soudu.

Zmíněný zvláštní postup se nazývá tzv. opt-out¹⁵⁸ a nachází se v odstavci 4 článku 15 bis ŘS. Jeho pojetí spočívá v tom, že MTS bude moci vykonávat jurisdikci dle článku 12 ŘS s omezeními uvedenými v článku 15 bis (a čl. 121 odst. 5), o nichž bylo výše pojednáno, ledaže by smluvní

---

¹⁵⁷ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?. *Göttingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010, *op. cit.*, s. 738.

¹⁵⁸ V překladu do češtiny například „odhlásit se“.

strana, která schválí / ratifikuje změnu, využila prohlášení, jímž použije opt-out.

„Soud může v souladu s čl. 12 vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese, který vychází z útočného činu spáchaného smluvní stranou, ledaže tento stát již dříve prohlásil, že nepřijímá tuto pravomoc, podáním prohlášení tajemníkovi. Stažení tohoto prohlášení může být provedeno kdykoliv a bude přezkoumáno smluvní stranou do tří let.“¹⁵⁹

V první řadě je třeba si všimnout použitých výrazů. Zločin agrese se skládá z několika částí, přičemž útočný čin / akt agrese je „pouze“ jednou ze složek zločinu. Dikce článku 15 bis odst. 4 ŘS tedy uvádí, že smluvní strany mohou schválit / ratifikovat změnu, ale přesto neuznat jurisdikci Soudu nad zločiny agrese „pocházejícími“ od nich samotných. Jen tak lze vysvětlit sousloví: „*zločinem agrese, který vychází z útočného činu spáchaného smluvní stranou*“.

Smluvní strana tedy prostřednictvím mechanismu opt-out neuzná (deaktivuje¹⁶⁰) jurisdikci Soudu nad zločiny agrese založenými na jejím vlastním aktu agrese. Z textu však nelze dovodit, že by neuznávala jurisdikci Soudu nad zločiny agrese, jejichž by se sama tato smluvní strana stala obětí. Podle odstavce 4 totiž neuznává jurisdikci Soudu „*nad zločinem agrese, který vychází z útočného činu spáchaného smluvní stranou*“ a před slovní spojení „*smluvní stranou*“ je při takovém výkladu možné doplnit termín „*touto*“, neboť dále odstavec 4 uvádí: „*ledaže tento stát již dříve prohlásil, že nepřijímá tuto pravomoc*“ (zvýraznění přidáno)¹⁶¹. Stejný závěr vyplývá i z anglického znění Rezoluce. Následkem je nerovnost mezi ratifikujícími smluvními stranami. Ty, které opt-out využijí, totiž jsou chráněny před agresí, protože „opt-outovaly“ pouze z jurisdikce nad zločinem vyplývajícím z vlastního aktu agrese (tj. že pachatelé zločinu mohou být stíháni), ale zároveň nemohou být stíháni jejich vlastní představitelé za dopuštění se zločinu agrese vůči jiné smluvní straně ať už opt-out využila či nikoliv. Naproti tomu ratifikující smluvní strany, které opt-out nevyužijí, chráněny proti agresí (opt-out využívající smluvní strany) nejsou, protože jejího pachatele nebude možné stíhat, kdežto jejich vlastní představitelé stíhat možné bude (i tehdy,

¹⁵⁹ Čl. 15 bis odst. 4 ŘS.

¹⁶⁰ Spíše je vhodné použít termín „deaktivuje“, protože se tím vyjadřuje, že taková smluvní strana Definicí ratifikovala / schválila (což vede k její aktivaci), ale nechce, aby na ni byla aplikována.

¹⁶¹ Aby tedy bylo možné dovodit, že opt-out využívající stát neuznává ani jurisdikci soudu nad agresí, u níž byl sám obětí, musela by scházet alespoň část říkající „spáchaného smluvní stranou“ a slovo „tato“ před slovním spojením „smluvní strana“ v první větě.

dopustí-li se zločinu agrese vůči opt-out využívající smluvní straně). V kapitole 6 je společně s výkladem o výjimkách z jurisdikce MTS nad zločinem agrese zařazena tabulka znázorňující rovněž hypotetické kombinace situací smluvních stran, která ukazuje, kdy MTS jurisdikci mít bude a kdy ne, která počítá rovněž s možnostmi opt-out(u).

Článek 15 bis odst. 4 ŘS podmiňuje možnost využití důsledků prohlášení (opt-out) tím, že smluvní strana dopředu prohlásí, že nepřijímá pravomoc MTS. Na otázku, kdy konkrétně má útočící stát učinit prohlášení, Rezoluce odpověď neposkytuje; asi jediná jistota je ta, že není možné „opt-outovat“ v průběhu již probíhající vojenské operace, to by bylo zcela jistě v rozporu s textem článku 15 bis odst. 4 ŘS. Zbývá ale celá řada možností – před ratifikací Definice, před zahájením útočného činu, před zahájením plánování či přípravy atd.¹⁶² Protože příslušná úprava (tj. opt-out) váže vyloučení jurisdikce na útočný čin státu, pravděpodobně bude možné opt-out učinit do poslední chvíle, než bude spáchán útočný čin, tedy i po naplnění některých částí skutkové podstaty zločinu agrese jako například plánování zločinu. Jiný zásadní problém může představovat situace, kdy se zločinů agrese dopustí v rámci jednoho útočného činu více osob a k nim se bude jurisdikce MTS ne/vztahovat různým způsobem. Protože tato otázka se však vymyká jurisdikci *ratione temporis*, je blíže rozebrána v kapitole 6 (6.1.4).

Pátrání po smyslu opt-out(u) není úplně jednoduché, protože pokud se státy chtějí vyhnout tomu, aby mohli být jejich občané stíháni za zločin agrese, nebylo by nic jednoduššího než Definici jednoduše neratifikovat. Jak blíže rozebírá kapitola 6, dle článku 121 odst. 5 ŘS není možné aplikovat změnu na smluvní stranu, která ji neschválila / neratifikovala.¹⁶³ Důvody existence opt-out(u) je tedy nutné hledat jinde. Změna zjevně chrání smluvní stranu, která ratifikuje Definici a využije opt-out před zločinem agrese spáchaným proti ní a zároveň ji „chrání“ před možnostmi stíhání jejich vlastních představitelů/občanů. Lze tedy předpokládat, že tato „výhoda“ je cestou, jak smluvní strany uklidnit a umožnit jim ratifikaci, aniž by se musely obávat, že by jejich občané

¹⁶² MURPHY, Sean D. *The Crime of Aggression at the ICC, op. cit.*, s. 24, 25.

¹⁶³ A dokonce tak článek 121 odst. 5 ŘS v negativním smyslu (6.1.2) jeho chápání brání i tomu, aby mohl být pachatel stíhán, pokud se dopustil zločinu na území smluvní strany, která změnu ratifikovala, protože měl státoobčanský svazek se smluvní stranou, jež tak neučinila. To je v rozporu s jinak hojně využívaným principem teritoriality trestního práva (tu využívá jak mezinárodní, tak vnitrostátní trestní právo).

mohli být stíháni. Působí to jako snaha zvýšit počet ratifikací a tím rychleji či snáze dosáhnout dostatečného počtu ratifikujících smluvních stran vyžadovaného článku 15 bis odst. 2 a 15 ter odst. 2 ŘS. Zřejmě je zároveň předpokládáno, že smluvní strany postupně přehodnotí svá prohlášení a jurisdikci Soudu zcela přijmou.

Pokud však skutečně důvodem pro tzv. opt-out bylo zvýšení pravděpodobnosti, že smluvní strany bez obav ratifikují změnu a bude tedy snáze dosaženo nezbytných 30 ratifikací/schválení, pak by mnohem jednodušší bylo vyžadovaný počet snížit. Využití opt-out má téměř stejnou funkci jako neratifikování změny, až na to, že té smluvní straně, která této možnosti využije, dává nad ostatními ratifikujícími výhodu ochrany před agresí. Ve světle takového výkladu se zdá být umožnění využít opt-out nadbytečné a přímo škodlivé. Smluvní strany mohou zabránit stíhání svých občanů jinak a není důvod, aby změna pro začátek nemohla vstoupit v platnost i pro menší počet států než 30. Je však třeba upozornit, že existuje ještě jedna odlišnost mezi smluvními stranami ŘS, které Definici neratifikují a těmi, které tak učiní a využijí opt-out. Tento mechanismus se totiž opírá o útočný čin spáchaný stranou, ne o pachatele. Tudíž v případě, že se občan (opt-out využívající) smluvní strany dopustí zločinu agrese „skrze“ útočný čin jiného státu (Definici ratifikující smluvní strany ŘS), stíhat ho možné bude¹⁶⁴. Pokud by však jeho stát příslušnosti Definici neratifikoval, pak by to možné nebylo. V tomto aspektu tedy smysl opt-out(u) vidět lze, avšak při existenci článku 121 odst. 5 věty druhé a článku 15 bis odst. 5 ŘS, které stíhání občanů dokáží zabránit (a zároveň i tak vcelku nízkému počtu 30ti vyžadovaných ratifikací k aktivaci Definice) i tato „obhajoba“ neobstojí.

Smysl by opt-out dále měl například tehdy, pokud by změna měla vstoupit v platnost podle výše zmíněného modelu adopce, tedy „pouze“ s přijetím na revizní konferenci dle čl. 121 odst. 3 ŘS anebo i tehdy, pokud by byla přijata dle článku 121 odstavce 4 ŘS. Model adopce i odstavec 4 konzervativního modelu však smluvní strany vyloučily už v preambuli Rezoluce, a proto ani zde nelze hledat relevantní důvod existence mechanismu.

---

¹⁶⁴ Byť by to samozřejmě přicházelo v úvahu jen teoreticky a pouze ohledně neformálních vůdců.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že v článku 120 ŘS se uvádí, že k ŘS není možné mít výhrady. Svým smyslem tak opt-out tomuto ustanovení odporuje.

Existují samozřejmě i odlišné názory na výklad aktivačních (a deaktivačních) ustanovení Definice. Například ve sněmovním tisku, který doprovázel proces vyjádření souhlasu s ratifikací Definice v Poslanecké sněmovně PČR se uvádí, že:

„občan smluvní strany Římského statutu, která by nebyla smluvní stranou zločinu agrese, může být souzen ICC za zločin agrese, který by spáchal na území smluvní strany definice zločinu agrese, ledaže by daný stát předem u generálního tajemníka OSN učinil „opt out“ prohlášení, že není vázán definicí zločinu agrese.“¹⁶⁵

V případě chápání čl. 121 odst. 5 věty druhé ŘS negativním způsobem¹⁶⁶, které tato práce považuje za správné, je však tento závěr nesprávný a nic na tom nemění ustanovení zavádějící opt-out. Platilo by leda tehdy, pokud by byl zvolen model adopce, což však sněmovní tisk zjevně nepředpokládá, když je podkladem pro ratifikaci. Článek 121 odst. 5 ŘS výkon jurisdikce Soudem nad zločinem agrese spáchaným občany či na území „nesmluvní strany Definice“ vylučuje.

4.4 Závěr

Podmínky vstupu Definice v platnost se vyznačují značnou složitostí a nejednotným výkladem. Nakonec byl zvolen postup dle čl. 121 odst. 5 ŘS, který však ne zcela odpovídá dikci statutu.

Nejjednodušším (z pohledu důsledků) by bylo, aby se MTS přiklonil k modelu adopce, není však pravděpodobné, že se tak stane. I kdyby se tak však stalo, měly by smluvní strany, které odmítají stíhání jejich občanů do velké míry zabránit tím, že by byl využit opt-out (podle článku 15 bis ŘS, podle článku 15 ter ŘS samozřejmě ne). Nemohly by tak učinit pouze za zločiny agrese, kterých by se jejich občané dopustili na území Definici ratifikující smluvní strany. Tak by alespoň částečně byl respektován princip teritoriality stíhání zločinů.

Pokud se však MTS bude řídit Rezolucí, která ve své preambuli uvádí, že dojde ke vstupu

---

¹⁶⁵ Sněmovní tisk 160/0, *op. cit.*, s. 5.

¹⁶⁶ K tomu blíže 6.1.2.

Definice v platnost podle čl. 121 odst. 5 ŘS (což je nejpravděpodobnější), pak komplikovanost podmínek vstupu v platnost doplněná aktivačními ustanoveními bude dále zkomplikována možností využít opt-out. Jak ustanovení vylučující jurisdikci (článek 121 odst. 5 věta druhá ŘS) tak opt-out lze každé samostatně obhájit jako prostředek k uklidnění států před určitým výkladem ŘS. Jejich kombinace je však zbytečnou dvoustupňovou barikádou.

Dá se samozřejmě pochopit obava států, které jsou ve svých regionech či v celém světě vnímány jako „strážci pořádku“ před perzekucí svých představitelů prostřednictvím častých obvinění ze zločinu agrese. Nicméně Římský statut jim dává dostatek prostoru vyhnout se jurisdikci MTS už v dnešní podobě jeho článku 121 odst. 5 (a článek 15 bis odst. 5).

Nepřijetí jurisdikce nad agresí však nic nemění na jurisdikci soudu nad ostatními zločiny. Proto pokud se některý stát dopustí agrese (a MTS nebude mít jurisdikci), stále mohou být jeho představitelé souzeni například za válečné zločiny. To působí podivně, neboť se tím namísto příčin hasí následky. Tento paradox vzniká z důvodu existence odlišných mechanismů vůči agresí a dosavadním zločinům a není to nejšťastnější řešení.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ HELLER, Kevin Jon. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*, *op. cit.*

5. DEFINICE SKUTKOVÉ PODSTATY AGRESE,

ČL. 8 BIS

V této kapitole se práce zabývá vlastním jádrem tématu, a tím je definice skutkové podstaty zločinu agrese a jejích znaků. Ta je obsažená v článku 8 bis ŘS, byť některé s ní související mechanismy lze nalézt i u dalších ustanovení Římského statutu, ať už jsou Definicí měněna či nikoliv. Ačkoliv se tedy jedná o jádro celého mechanismu stíhání zločinu agrese, byla definice skutkové podstaty snad nejméně kontroverzní otázkou v průběhu jednání na kampalské konferenci. Smluvní strany například přijaly definici zločinu v obecné formě dojednané už před konferencí,¹⁶⁸ nutno však podotknout, že jeho součástí – útočný čin nějaké kontroverze vyvolala.¹⁶⁹ Jedním z možných vysvětlení menší problematičnosti debat o „čisté“ definici může být, že byla pečlivě připravena už v přípravné fázi, jak je rozebráno v kapitole dvě. O jurisdikčních otázkách však určitě bylo pečlivě jednáno rovněž, nicméně o nich už však taková shoda nepanovala. Fakt, že se na definici skutkové podstaty delegace snáze shodly, nicméně neznamená, že neobsahuje žádná problematická místa.

Na tomto místě je rovněž vhodné se krátce pozastavit nad koncepcí skutkových podstat zločinů v rámci ŘS. Je nesporné, že ve prospěch jejich přesného popsání hovoří princip *nullum crimen sine lege*, tj. že pachatelé si mají být dopředu vědomi, jaké jednání je postižitelné a jaké nikoliv. Nicméně v případě smluvně zřízeného orgánu, kterým MTS je, hrozí jedno nebezpečí, a to, že dohodnutá podoba zločinů neodpovídá obyčejové podobě. Buďto jsou pak postižitelné (dle smlouvy) pouze některé podoby obyčejového zločinu podle mezinárodního práva, anebo naopak dochází smluvně k rozšíření jinak užší (obyčejové) skutkové podstaty zločinu. V případě zločinu agrese odpovídá těmto dvěma možnostem spíše první scénář, tedy že podle Definic je možné

¹⁶⁸ HEINSCH, Robert. *The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?*, *op. cit.*, s. 720.

¹⁶⁹ BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. *A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 521.

postihnout méně než podle obyčejové podoby zločinu, avšak je třeba si uvědomit nebezpečí přesné formulace v ŘS i pro případ druhého scénáře. V takovém případě by se totiž jednalo nikoliv o zločin podle mezinárodního práva obecně, ale o zločin smluvní povahy, přičemž účelem ŘS trestat konvencionální trestné činy není. Ačkoliv je třeba připomenout, že definice zločinů v ŘS jsou povětšinou užší než jejich paralely v obecném mezinárodním právu¹⁷⁰. To však neznamená, že by v ŘS obsažené definice byly „pouze“ podobami zločinů smluvní povahy a neodrážely alespoň část obyčejových zločinů.

V české teorii trestního práva nauka výklad o skutkové podstatě trestných činů dělí na 4, resp. 5, základních znaků. Těmi jsou subjekt, subjektivní stránka, objekt a objektivní stránka, plus protiprávnost.¹⁷¹ I tato práce se takového dělení drží pro účely právního rozboru zločinu agrese, protože zabezpečuje, že nebude nic opomenuto. V rámci podkapitol se jednotlivé části věnují výkladu fungování mechanismu a s hlubším zaměřením se dotýkají kontroverzních aspektů úpravy. Pouze protiprávnosti není věnovaná samostatná část kapitoly, tento aspekt je rozebrán v části věnující se objektivní stránce, protože v Definicí je protiprávnost do tohoto znaku pevně zakotvena.

5.1 Subjekt

Subjektem se má na mysli, *kdo* se může dle definice skutkové podstaty stát pachatelem zločinu (v tomto případě agrese). Obecná úprava v ŘS aplikovatelná na zločin agrese uvádí, že pachatelem může být pouze osoba, která v době spáchání zločinu dovršila věk alespoň 18ti let,¹⁷² může se tedy jednat pouze o osoby dospělé. V článku 27 odst. 1 ŘS se dále uvádí, že pachatelem může být kdokoliv bez ohledu na to, zda tato osoba vykonává veřejné funkce či nikoliv. Odstavec 2 dodává, že „[i]munity a zvláštní procesní pravidla případně stanovená vnitrostátním nebo mezinárodním právem pro veřejnou funkci osoby nebudou Soudu na překážku při výkonu jurisdikce

¹⁷⁰ BROWN, B.S. The Statute of the ICC: Past, Present, and Future In: SEWALL, S.B., KAYSEN, C. (eds.), *The United States and the International Criminal Court. National Security and International Law*. Boston: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2000. ISBN: 0-7425-0134-5, s. 67.

¹⁷¹ NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie a kol. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část*. 5. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007. 556 s. ISBN: 978-80-7357-258-7, s. 121.

¹⁷² Čl. 26 ŘS.

*nad takovou osobou.*¹⁷³

Oba články (26 i 27) lze aplikovat rovněž na zločin agrese a článek 27 ŘS je třeba vykládat tak, že se dotýká jak trestní odpovědnosti samotné, tak procesních pravidel. Dle článku 27 ŘS tedy pachatel může být vinen a i stíhán. Obavy, že by se toto ustanovení mohlo dostat do rozporu s rozhodnutím Mezinárodního soudního dvora ve věci tzv. zatýkacího rozkazu¹⁷⁴, jsou naštěstí liché. MSD totiž v tomto byť mnohdy kritizovaném¹⁷⁵ rozsudku konstatoval, že zatýkací rozkaz vydaný *národním* soudem porušoval mezinárodní právo (mezinárodně založenou imunitu a nedotknutelnost ministra zahraničních věcí ve funkci¹⁷⁶). MSD takto rozhodl s vědomím existence článku 27 ŘS. Pokud se však ke stíhání zločinů podle mezinárodního práva rozhodne mezinárodním společenstvím stvořený či k tomu zmocněný orgán (ať už je to RB jako v případě ICTY nebo ICTR) nebo mezinárodní konference, která přijala statut stálého mezinárodního trestního soudu, nedostane se do rozporu s mezinárodním právem ani, pokud bude takový orgán stíhat osoby, které jsou nadány imunitami vyjímajícími je z vnitrostátní jurisdikce.

Nyní však již k popisu subjektu v Definici. Článek 8 bis odst. 1 ŘS nabízí 5 řádků, v nichž je zamícháno několik aspektů, a je proto nezbytné subjekt vypreparovat. Tímto postupem získáme popis pachatele coby: „*osoby nacházející se v pozici, z níž může efektivně vykonávat kontrolu nebo řídit politické či vojenské aktivity státu.*“¹⁷⁷ Takové vymezení subjektu je poměrně úzké a odlišuje zločin agrese od ostatních tří kategorií zločinů stíhaných MTS. V této podobě bývá agrese označována jako tzv. leadership crime,¹⁷⁸ neboť se ho mohou dopustit jen osoby ve vysoké státní (či společenské) funkci.¹⁷⁹

---

¹⁷³ Čl. 27 odst. 2 ŘS.

¹⁷⁴ *Případ dotýkající se zatýkacího rozkazu z 11. dubna 2000*, (Dem. rep. Kongo v. Belgie), MSD, rozsudek ze dne 14. února 2002, ICJ Report 2002, p. 3.

¹⁷⁵ ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 881 s. ISBN 978-80-7179-728-9, s. 778 a 779.

¹⁷⁶ Popsána v *případu dotýkajícím se zatýkacího rozkazu z 11. dubna 2000*, (Dem. rep. Kongo v. Belgie), *op. cit.*, par. 54, 58, 71.

¹⁷⁷ Za připomenutí stojí, že se jedná o autorský překlad, nikoliv o překlad ze sněmovního tisku.

¹⁷⁸ HEINSCH, Robert. *The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?*, *op. cit.*, s. 721.

¹⁷⁹ Takové odlišení od ostatních kategorií zločinů však není zcela přesné vůči zločinu genocidy. Ten sice ve své definici skutkové podstaty explicitně nemá řečeno, že by se jednalo o zločin vedoucích představitelů států, nicméně z podstaty věci tomu tak je, neboť naplnit skutkovou podstatu genocidy je bez přístupu k rozsáhlému státnímu aparátu ve vysokých pozicích velice složité.

5.1.1 Ovládání - řízení a kontrola

Už bylo zmíněno, že tato podmínka znamená, že agrese se mohou dopustit jen osoby ve vysokých pozicích. „*Následovníci se [tohoto] zločinu dopustit nemohou.*“¹⁸⁰ Požadavek na vysoké postavení osoby pachatele vyplynul už z odkazu stíhání nacistických zločinců v Norimberku.¹⁸¹

Aby bylo zabráněno rozšíření okruhu možných pachatelů mimo „vůdce“, obsahuje Definice i ustanovení, které má doplnit článek 25 ŘS o nový odstavec 3 bis: „*S ohledem na zločin agrese se ustanovení tohoto článku vztahují pouze na osoby, které jsou v postavení, jež jim umožňují efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.*“¹⁸² Článek 25 ŘS se totiž zabývá individuální trestní odpovědností a formami účastenství pachatelů, přičemž se vztahuje obecně na všechny zločiny spadající *ratione materiae* do jurisdikce MTS. Tato změna ŘS má nenápadný avšak velice podstatný důsledek. Aby se pachatelem zločinu agrese mohla stát jen osoba ve vysoké funkci, zajišťuje už samotná Definice v popisu skutkové podstaty. Článek 25 ŘS se však nezabývá jen přímými pachateli ale rovněž nepřímými a osobami v jiných formách účastenství jako například návodci, podněcovatelé, osobami, které napomáhaly nebo nadržovaly apod. A protože je do článku 25 ŘS nově vkládán odstavec 3 bis uvádějící, že se na tyto osoby bude vztahovat jen tehdy, budou-li mít tyto osoby rovněž postavení zajišťující efektivní kontrolu nebo řízení politických či vojenských aktivit státu, znamená to, že se podstatně zužuje okruh stíhatelných osob (mimo hlavního pachatele) za ostatní formy účastenství. Takové zúžení je však pochopitelné vzhledem ke snaze omezit odpovědnost za zločin agrese pouze na osoby ve vysokých funkcích. Jinak by bylo možné před MTS stíhat například i občana, který vylepí na ulici plakát vyzývající k útočné válce (došlo-li by k ní nakonec).

Pachatel musí *ovládat* – pod tímto termínem je tu chápání jak „řízení“ tak „ovládání“. Pod termín „řízení“ lze určitě zařadit formální vedení vojenské či politické struktury státu z pozice

---

¹⁸⁰ WEISBORD, Noah. The Mens Rea of the Crime of Aggression. *Washington University Global Studies Law Review*, vol. 12, issue 3, 2013, dostupné na stránce http://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1448&context=law_globalstudies [poslední přístup 31/03/2015], s. 493.

¹⁸¹ BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 521.

¹⁸² Text odpovídá sněmovnímu tisku, nikoliv překladu akceptovanému touto prací.

vysokého představitele, tedy udílení z této pozice příkazů, kterými se podřízení musí řídit. Případně může pachatel také „kontrolovat“, ovšem termín „kontrola“ logicky nemůže znamenat to samé jako řízení, jazykovým / textuálním výkladem tak tento termín lze vyložit jako schopnost ovládat dotčené struktury. Jak konkrétně by takové ovládání vypadalo, bude záležet na konkrétním výkladu případné judikatury MTS.

Na základě použití termínu „řízení“ tedy do Definicí pokrytého okruhu tudíž spadají osoby, které mají vedoucí postavení *de iure* a jejich oprávnění vyplývá ať už z ústavního kodexu státu nebo jiného právního dokumentu. Ne však všechny osoby schopné řídit / kontrolovat vojenské či politické struktury státu se mohou stát pachateli zločinu agrese. Pro účely Definice jsou „zajímaví“ jen ti, kteří mohou řídit (či kontrolovat) celou část státního aparátu nezbytnou ke spáchání aktu agrese. To vyjadřuje termín *efektivního* řízení (kontroly). Většinou se tedy bude jednat o hlavu státu, předsedu vlády a ministra obrany, případně diktátora apod. Problémy však nastanou tehdy, kdy schopnost domnělého pachatele ovládat vojensko-politické aktivity státu nelze dovodit z vnitrostátního práva. Přijmeme-li jazykový výklad termínu řízení ve smyslu právního oprávnění k udílení závazných rozkazů, pak jiné formy ovládání vojenského a politického aparátu státu, zahrnuje druhý použitý termín – „kontrola“. V tomto pojetí schopnost ovládání nevyplývá z pramene práva, ale jiných faktorů.

Náboženští vůdci

Existují například státy, v nichž se nachází osoby s neformálním vlivem na vojenské a politické struktury a ten může vliv oficiálních státních představitelů někdy i převyšovat. Jako příklad se nabízí někteří náboženští vůdci, a to zejména v zemích s teokratickými režimy. Na druhou stranu, pokud je teokracie u takového státu formálně zakotvena v ústavních dokumentech, pak lze usuzovat, že takový vůdce by byl v postavení, kdy *řídil* (spíše než „pouze“ měl kontrolu) *de iure* (byl-li náboženský vůdce postaven ve zmíněném ústavním dokumentu do pozice nadřízeného vojáků / politiků). Pokud však stát formálně teokratický není, „pouze“ v něm náboženští vůdci hrají

tak významnou sociální roli, že je například příslušníci ozbrojených složek poslouchají bez ohledu na rozkazy svých formálních nadřízených, tam už je třeba hlubší analýzy, která opět otevírá otázku ohledně obsahu termínu „kontrola“.

Z práva schopnost ovládat těchto osob nevyplývá, přesto je vojáci poslouchají. Zda budou či nebudou odpovědní za případný zločin agrese, tedy napoví (z pohledu subjektu) to, zda vůbec (a pokud ano, tak jak moc) jsou schopni kontrolovat (tedy jak velký okruh osob v pro akt agrese nezbytné části státního aparátu ovládají). Jinak řečeno, jak moc jsou charismatičtí. To se samozřejmě netýká jen představitelů náboženských ale kohokoliv, kdo má takto silně charismatickou osobnost, z níž vyplývá, že ho obyvatelstvo následuje. U neformálních vůdců je tedy kontrola ještě silněji podmíněná *efektivitou* vlivu.

Aby koncept oddělení termínů řízení a kontroly fungoval, je třeba tedy řízení chápat jako oprávnění vydávat závazné rozkazy a kontrolu jako neformální vliv postavený řízení na roveň, ačkoliv nevyplývá z právního zmocnění.

Průmyslníci

V rámci diskuse o potenciálních pachatelích se mluví rovněž o jiných neformálních vůdcích. Například průmyslníci (tímto zkratkovitým termínem se tu mají na mysli osoby s významným ekonomickým vlivem ve státě, který se dopustil útočného činu). Zejména pak ti, jejichž továrny jsou natolik významné, že bez jejich výrobků, by se stát, jehož prostřednictvím byla agrese spáchána, nemohl útočného činu dopustit. Debaty o stíhání významných průmyslníků proběhly rovněž v souvislosti se stíháním nacistických zločinců po skončení druhé světové války, nicméně žádný z takových průmyslníků nebyl odsouzen. Přesto je třeba poznamenat v obecné rovině, že pozdější tribunál zřízený Spojenými státy americkými v Norimberku vyjádřil názor, že „*může být možné odsoudit mimo-vládní aktéry za zločin proti míru.*“¹⁸³

Pokud bude Definice aktivována, není příliš pravděpodobné, že by alespoň podle ní bylo

---

¹⁸³ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, s. 679 a 680.

možné odsoudit průmyslníky za podíl na spáchání zločinu agrese. Problémem je mimo jiné právě postavení subjektu, neboť průmyslníci zpravidla nebývají osobami v postavení, kdy by mohli řídit státní aparát. Rovněž kontrolovat státní aparát z pozice průmyslníka (a jen z této pozice) není jednoduché. Tím méně efektivním způsobem. Výjimkou by mohl být například průmyslník, který pouze nastrčí do pozice formálního vrcholného představitele státu loutku, která ve skutečnosti udělá vše, co průmyslník rozhodne (kontroloval by jej), a nastrčený politik by za této situace pod průmyslníkovým vedením plánoval, připravoval, zahájil či vykonal prostřednictvím státu akt agrese. Odpovědnost takového průmyslníka by však nevyplývala z jeho ekonomického postavení nýbrž z jeho vlivu na politika. Možnosti stíhání průmyslníků nebo jiných ekonomicky významných osobností coby přímých pachatelů jsou tedy spíše nepravděpodobné, není však vyloučeno jejich stíhání coby pachatelů nepřímých. Sice by takové osoby samy o sobě neměly efektivní kontrolu nad státním aparátem, ale měla by ji jimi „ovládaná“ osoba.

Vyloučena je však možnost stíhání průmyslníků jako účastníků v jiné formě než pachatel (přímý či nepřímý). Využití čl. 25 odst. 3 písm. c) ŘS, podle něhož je v souladu s ŘS „*osoba trestně odpovědná ... pokud tato osoba: ... s cílem usnadnit spáchání takového zločinu se dopustila napomáhání či nadržování nebo jinak pomáhala při jeho spáchání či pokusu, včetně poskytnutí prostředků pro jeho spáchání*“ není možné, protože ani kdyby takový průmyslník kupříkladu poskytl finanční prostředky jako dar státu s úmyslem přímo podpořit útočný čin vůči jinému státu, nebylo by možné ho shledat odpovědným ani za toto poskytnutí prostředků pro spáchání zločinu, pokud by sám nebyl v postavení, v němž mohl ovládat vojenské či politické struktury státu. Leda by je zároveň kontroloval například dle v předchozím odstavci popsaného scénáře, pak by se ale jednalo o nepřímého pachatele a ne účastníka v jiné formě. Samozřejmě tento výklad Definice neomezuje možnost stíhání průmyslníků za domácí trestné činy.

Bez přesvědčivých důkazů o vztazích mezi ovládaným politikem a průmyslníkem je tedy pravděpodobné, že stejně jako u IMT, ani podle Definice nebude možné průmyslníky odsoudit.

Dle travaux preparatoires Rezoluce byl rovněž přednesen návrh, aby v popisu skutkové

podstaty zločinu bylo spojení „*vykonávat kontrolu nebo řídit*“ nahrazeno spojením „*utvářet nebo ovlivňovat*“¹⁸⁴. Taková formulace (termín ovlivňovat) by odpovídala shora popsanému významu pojmu „kontrola“. Lze tedy usuzovat, že měly-li smluvní strany a delegace na mysli kontrolou to samé, co ovlivňováním, pak by Definice umožňovala zahrnout mnohem širší okruh osob a dali by se tak zahrnout nejen průmyslníci kontrolující politiky, ale případně i další osoby, které by efektivně utvářely nebo ovlivňovaly politické či vojenské aktivity státu. Tato formulace byla však odmítnuta kvůli možným důkazním problémům mimo osoby přímých vůdců.¹⁸⁵ A contrario tedy lze učinit závěr, že osoby mimo přímé vůdce nebylo úmyslem tvůrců Definice stíhat. To se však dostává do rozporu se shora uvedeným výkladem termínu „kontrolovat“, podle něhož i jiné osoby než přímé vůdce stíhat možné bude. Je třeba říci, že pokud by „kontrola“ měla rovněž zahrnovat pouze přímé pachatele, pak by její přítomnost v Definici byla zcela zbytečná, protože ty už plně pokrývá pojem „řízení“.

5.1.2 Efektivita

Požadavek efektivity řízení / kontroly je společný pro formální i neformální vůdce vojenských a politických struktur státu. Protože Rezoluce samotná vyjasnění termínu efektivity neposkytuje, je nutné se spolehnout na výklad. Otázku efektivity řízení a kontroly můžeme rozdělit do dvou částí. V první se jedná o rozsah, tj. *koho* musí případný pachatel řídit / kontrolovat a v druhé o způsob, tj. *jak* tyto osoby řídí / kontroluje.

Ohledně okruhu osob (rozsahu), které musí být ovládaný, je možné se domnívat, že požadavek efektivity znamená, že cílem delegací v Kampale bylo, aby postižitelné za spáchání zločinu agrese byly jen osoby v postavení vysokých představitelů státu. Z tohoto pohledu je pak třeba vnímat i požadavek rozsahu ovládaných tak, že je tento rozsah poměrně velký – zahrnující takovou část vojenského a politického aparátu státu, která sama o sobě dokáže vykonat útočný čin.

---

¹⁸⁴ VAN DER VYVER, Johan D. Prosecuting the Crime of Aggression in the International Criminal Court, *op. cit.*, s. 21-22.

¹⁸⁵ VAN DER VYVER, Johan D. Prosecuting the Crime of Aggression in the International Criminal Court, *op. cit.*, s. 22.

Konkrétní okruh osob mající schopnost ovládat dostatečný rozsah politických a vojenských aktivit státu bude samozřejmě záležet na vnitrostátních podmínkách každého jednotlivého státu.

Stojí však za poznámku, že za shora popsané situace bude podle Definice možné stíhat pouze osoby ovládající okruh státního aparátu, jež jim svojí velikostí zajistí kapacitu dopustit se útočného činu, který bude zjevným porušením Charty OSN (tedy ne každého útočného činu).¹⁸⁶ Méně intenzivních útočných činů než takových, které jsou zjevným porušením Charty OSN, se totiž mohou dopustit i osoby ovládající mnohem užší okruh politických a vojenských aktivit státu. Pokud bychom jako příklad útočného činu, který nedosahuje úrovně zjevného porušení Charty OSN, považovali například přeshraniční přestřelku, pak té se může dopustit i poměrně nízko postavený vojenský velitel. Pokud tedy skutečně smyslem Definice bylo postihnout jen nejvyšší představitele státu, pak je třeba vyžadovat, aby pachatel byl schopen ovládat rozsah aktivit státu, které mu dokáží zajistit spáchání útočného činu zjevně porušujícího Chartu OSN (byť to z textu Definice tak nemusí vypadat). V opačném případě by dle Definice bylo možné stíhat i osoby níže postavené.

Byť nejde vymezení osob ovládajících dostatečný okruh aparátu státu zcela vymežit, určitá zobecnění možná jsou. Pravděpodobně mezi ně půjde zpravidla zařadit hlavu státu, předsedu vlády, zřejmě i ministra obrany a rovněž osoby jim „na roveň“ postavené jako například diktátory; nepůjde o „pouhé“ úředníky. Podle podoby vnitrostátního práva státu (příslušnosti) útočného činu by bylo možné uvažovat i o vysoce postavených členech „generality“ armády.

Skutečný problém ovšem z tohoto pohledu představují zbraně hromadného ničení. Pokud by jejich ovládnutí záviselo fyzicky pouze na „zmáčknutí tlačítka“, mohl by v postavení efektivního ovládnutí vojenských akcí státu být i řadový voják, který by vykonával službu u příslušného tlačítka.

K otázce způsobu ovládnutí – jak moc je třeba ovládat – pak v rámci řízení lze dovést, že půjde o schopnost uložit závazný rozkaz vynutitelný i proti vůli ovládaného. To však platí jen u formálních vůdců. U neformálních vůdců právně závazné rozkazy vydávané nejsou, protože nelze dovést jejich schopnost (oprávnění) kontrolovat z pramenů práva. Pramenit může z rozdílných

---

¹⁸⁶ Požadavkem zjevnosti porušení Charty OSN se zabývá práce v části 5.4.2.

zdrojů, například náboženských, sociálních (tj. charismatická osobnost) apod. Nicméně ani vysoké společenské postavení nezaručuje, že se názorem takových neformálních vůdců bude řídit dostatečný počet vojáků či politické struktury v požadovaném rozsahu (opět takovém, aby ovlivňované osoby dokázali státní aparát „rozpohybovat“ k útočnému činu). Muselo by se tedy jednat o osobu, jejíž názor je natolik vážený, že státní aparát se jejím názorem řídí i bez nutnosti uložení závazného rozkazu, a to i kupříkladu v rozporu s příkazy formálních nadřízených. Charisma u těchto osob bezpochyby bude hrát velkou roli a nahradí formální postavení takových vůdců pro účely Definice.

Podmínka efektivity tak dává najevo nejen, že budou osoby odpovědné za vojensko - politická rozhodnutí moci býti stíhány, ale zároveň zaručuje, že ti, kteří „ve vysoké politice“ nejsou, nebudou odpovědní za zločin agrese, i kdyby například k útoku na jiný stát vyzývali, ledaže by měli vliv *efektivní*.

Termínem efektivity se zabýval i Mezinárodní soudní dvůr v případě *Vojenských a polovojenských aktivit*.¹⁸⁷ Bohužel jeho závěry nejsou z více důvodů pro účely výkladu efektivity v Definici příliš použitelné. Za prvé MSD ve zmíněném případě neposuzoval odpovědnost individuální nýbrž státní, navíc nešlo o ovládnutí státního aparátu osobou (jako u Definice) ale naopak o ovládnutí nestátních aktérů státem. A za druhé se k podmínce efektivity příliš nevyjádřil. MSD ke splnění podmínek tzv. testu efektivity vyžadoval, aby došlo k „řízení nebo vynucování“¹⁸⁸ konkrétního jednání. Ve zmiňovaném případě ke splnění tohoto testu nestačilo financování, organizování, trénování, zásobování ani vybavování subjektu,¹⁸⁹ tím, jehož odpovědnost za jednání podporovaného byla posuzována.

Jak již bylo shora naznačeno, závěry MSD nelze pro výklad termínu efektivity v Definici použít, lze si však ze závěrů MSD udělat představu o tom, že tento termín vyžaduje poměrně vysoký stupeň ovládnutí.

---

¹⁸⁷ *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui*, (Nikaragua v. USA), MSD, *op. cit.*

¹⁸⁸ *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui*, (Nikaragua v. USA), MSD, *op. cit.*, odst. 115.

¹⁸⁹ *Ibid*

5.1.3 Vojenské a politické aktivity státu

Tato část popisu subjektu zločinu agrese je nejméně komplikovaná a nenabízí příliš prostoru pro dezinterpretaci. Jedná se o vojenskou a politickou „mašinérii“ státu, která podléhá řízení / kontrole pachatele zločinu agrese. Termíny byly pravděpodobně zvoleny natolik obecně, aby pokryly celou možnou škálu státních orgánů, které mohou mít podíl na spáchání útočného činu. Tyto termíny tedy nedefinují ani tak subjekt jako spíš to, co je schopen ovládat.

Záběr pojmu politických a vojenských aktivit státu pokrývá všechny nezbytné oblasti, jako jsou ozbrojené složky, tzv. silová ministerstva a všechny jim obdobné orgány.

5.1.4 Společně k subjektu

Lze tedy uzavřít, že úroveň kontroly požadovaná testem efektivit je nesmírně vysoká. Teoreticky lze výkladem rozšířit okruh hypotetických pachatelů mimo formální vrcholné představitele státu o některé neformální vůdce, ty však bude možné stíhat pouze za velice omezených podmínek a osoby s menším vlivem stíhat možné nebude.

5.1.5 Obecná úprava ŘS týkající se subjektu vyloučená z aplikace vůči zločinu agrese

Návrh koordinátora přípravného výboru, z jeho desátého zasedání¹⁹⁰ uváděl jako jedno z ustanovení Definice i takové, které by přímo vyslovovalo, která ustanovení ŘS se na zločin agrese nebudou vztahovat. Mělo se jednat o čl. 25 odst. 3, článek 28 a článek 33 ŘS. Rezoluce sice totožné ustanovení neobsahuje, přesto se některé dosud buďto nezmíněné (nebo zmíněné jen okrajově) části obecné úpravy nebudou na zločin agrese vztahovat. Rezoluce obsahuje ve své příloze I část pátou, která do ŘS zařazuje novou část článku 25 ŘS. Rezoluce uvádí:

„Za čl. 25 odst. 3 Statutu se vkládá následující text:

3 bis. S ohledem na zločin agrese se ustanovení tohoto článku vztahují pouze na osoby, které jsou v postavení, jež jim umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.“

---

¹⁹⁰ Zpráva přípravného výboru k MTS, ze dne 24. června 2002, PCNICC/2002/2/Add.2, dostupné na stránce <http://legal.un.org/icc/prepcomm/prepfra.htm> [poslední přístup 29/03/2015]

Článek 25 ŘS je nadepsán „Individuální trestní odpovědnost“ a je svým způsobem jádrem celé myšlenky, na níž je postaveno stíhání osob podezřelých ze zločinů podle mezinárodního práva před MTS. Odstavec první uvádí, že MTS stíhá fyzické osoby a odstavec druhý zakládá individuální trestní odpovědnost a penalizaci pachatelů. Odstavec 3¹⁹¹ se zabývá formou účastenství a odstavec 4 dává najevo, že cílem není zabývat se odpovědností státu.

Už výše bylo zmíněno, že v návrhu koordinátora se v popisu skutkové podstaty rovněž objevovala forma jednání pachatele. Uvádělo se tam, že osoba „*nařídila nebo se aktivně účastnila...*“ V konečně podobě Definice od poukazování na formu jednání pachatele upustila a umožnila tak MTS aplikovat obecnou úpravu.

Tato obecná úprava se však dle přidávaného odstavce 3 bis bude na pachatele zločinu agrese v různých formách účastenství vztahovat jen tehdy, pokud tento bude ve stejném postavení, jaké Definice vyžaduje pro hlavního pachatele – takovém, které mu umožní efektivní kontrolu či řízení vojenských nebo politických aktivit státu. Vezmeme-li tento požadavek v úvahu a doplníme-li jej dalším – požadavkem, aby útočný čin byl skutečně dokonán,¹⁹² pak podstatná část článku 25 ŘS nebude na pachatele zločinu agrese aplikovatelná. V porovnání s návrhem koordinátora však nejsou v Definici uvedena konkrétní ustanovení (a nutno podotknout, že návrh koordinátora jich vylučoval víc, než bylo nutné), a proto je třeba je identifikovat.

---

¹⁹¹ V souladu s tímto Statutem je osoba trestně odpovědná a může jí být uložen trest za zločin spadající do jurisdikce Soudu, pokud tato osoba:

- a) spáchala takový zločin samostatně, společně s jinou osobou nebo prostřednictvím jiné osoby, bez ohledu na trestní odpovědnost této jiné osoby;
- b) nařídila spáchání takového zločinu, navedla či podněcovala jiného ke spáchání zločinu, který byl skutečně dokonán nebo došlo k jeho pokusu;
- c) s cílem usnadnit spáchání takového zločinu se dopustila napomáhání či nadřívání nebo jinak pomáhala při jeho spáchání či pokusu, včetně poskytnutí prostředků pro jeho spáchání;
- d) jinak přispěla ke spáchání zločinu nebo jeho pokusu skupinou osob jednajících se společným záměrem. Přispění musí být úmyslné a musí:
  - (i) směřovat k podpoře trestné činnosti nebo zločinného záměru skupiny, pokud tato činnost či záměr zahrnuje spáchání zločinu spadajícího do jurisdikce Soudu; nebo
  - (ii) být provedeno s vědomím, že skupina má v úmyslu spáchat takový zločin.
- e) pokud jde o zločin genocidy, přímo a veřejně podněcuje jiné k páčání genocidy;
- f) dopustí se pokusu takového zločinu spočívajícího v tom, že vykoná čin zásadním způsobem zahajující naplňování skutkové podstaty zločinu, nicméně zločin není dokonán vzhledem k okolnostem nezávislým na jejím úmyslu. Osoba, která upustí od dalšího jednání potřebného k dokonání zločinu či jinak zmaří dokonání zločinu, nebude trestána za pokus podle tohoto Statutu, pokud zcela a dobrovolně upustila od zločinného úmyslu.

¹⁹² Náležitosti, Znaky, bod 3.

S písmenem a) není problém. Jedná se o přímého pachatele nebo osobu, která se zločinu dopustila prostřednictvím jiné. Jak pachatel, tak jeho nástroj musí být osobami ve vyžadovaném postavení. Pod toto písmeno lze subsumovat rovněž návrhem koordinátora uváděnou formu aktivní účasti. Jako pachatelé by dle písmene a) mohli figurovat i členové kolektivního orgánu, který jako celek rozhodl o provedení útočného činu.¹⁹³

Druhá forma jednání pachatele původně figurující v návrhu koordinátora – nařízení – je explicitně jmenována v písmeni b) společně s návodcem a podněcovatelem. Písmeno b) však kromě dokonání zločinu umožňuje stíhání i jeho pokusu. To vůči zločinu agrese možné nebude.¹⁹⁴ A zatímco u ostatních zločinů „nařizovatel“, návodce a podněcovatel nemusí mít speciální postavení, u zločinu agrese i tyto osoby jej mít musí. To podstatně omezuje okruh možných pachatelů pouze na ty, kteří by se zločinu agrese byli schopni dopustit i sami, aniž by museli jiného navádět či podněcovat.

Pokus je vyloučen rovněž u písmene c) ve vztahu k napomáhání a nadržování. I zde platí, že za napomáhání či nadržování zločinu agrese lze stíhat jen ty, kteří by se ho byli schopni dopustit i sami stejně jako u jiných forem přispění dle písmene d).

Písmena e) a f) se na zločin agrese vztahovat nebudou, neboť první se zabývá zločinem genocidy a druhé pokusem. Stíhání pokusu vylučují Znaký skutkových podstat zločinů (jak uvedeno v úvodu, zde se nazývají „Náležitosti“).

Společným prvkem pro všechna omezení aplikace článku 25 odst. 3 ŘS pro zločin agrese tedy je, že stíhat v jiných formách úcastenství sice teoreticky možné je, ale pouze tehdy, pokud by se zločinu agrese byly tyto osoby schopny dopustit samy jako přímí pachatelé, ačkoliv to z jakéhokoliv důvodu neučinily.

Dalším ustanovením, jehož aplikaci na zločin agrese návrh koordinátora vylučoval, je

---

¹⁹³ Pokud by se však jednalo například o vládu, přičemž efektivní kontrolu/řízení vojenských/politických aktivit státu měli jen někteří z členů, pak se lze domnívat, že i jen tyto osoby (mající efektivní ovládací schopnosti) bude možné stíhat. Různé postavení více pachatelů s sebou však nese mnohá rizika, a to zejména, jsou-li pachatelé občany různých států (6.1.4). V případě kolektivního orgánu jednoho státu by však nemělo mít na jurisdikci MTS vliv, pokud někteří členové takového orgánu neměli efektivní schopnost ovládat. Na rozdíl od v části 6.1.4 řešených situací, zde mají všichni vztah k jednomu a témuž státu.

¹⁹⁴ Náležitosti, Znaký, bod 3.

ustanovení článku 28 ŘS. To se zabývá odpovědností velitelů a jiných nadřízených za omisivní jednání. Vyloučení možnosti stíhat za omisivní jednání dávalo smysl v době, kdy popis skutkové podstaty vyžadoval, aby se pachatel aktivně účastnil jednání, tzn., aby jednal komisivně. Takový požadavek dnešní Definice neobsahuje a není proto důvod článek 28 ŘS na zločin agrese rovněž neaplikovat. A pokud je možné stíhat jako pachatele zločinu agrese rovněž podřízené nejvyšších představitelů státu (například generály armády), lze uvažovat i o opomenutí například hlavy státu, která si byla vědoma, že jí podřízení velitelé armády plánovali agresi.

Neaplikování článku 33 ŘS, které rovněž návrh koordinátora jmenoval, je však pro Definici v její současné podobě nezbytné. Zkráceně, článek 33 uvádí, že rozkaz nezbavuje odpovědnosti, ledaže by měl pachatel právní povinnost jej uposlechnout, nebyl zjevně protiprávní a jeho protiprávnosti si pachatel nebyl vědom, přičemž rozkaz k páčání genocidy a zločinů proti lidskosti je vždy protiprávní. Aplikování tohoto článku brání koncept stojící za body 2 a 4 úvodní části Znaků skutkových podstat zločinů. Pokud by se článek 33 ŘS aplikoval i na zločin agrese, vzniklo by nebezpečí, že by se někteří pachatelé bránili odpovědnosti tvrzením, že si protiprávnosti jednání nebyli vědomi s ohledem na právní analýzu, která tvrdila, že jejich jednání je/bude v souladu s právem (i kdyby tomu tak nebylo). Bližší analýzu této skutečnosti poskytuje následující část kapitoly věnovaná subjektivní stránce.

5.2 Subjektivní stránka

Subjektivní stránkou zločinu se Definice příliš nezabývá. V samotném textu Rezoluce se k ní nenachází téměř nic, pouze v příloze II se objevuje několik komentářů v rámci úpravy změn k Náležitostem, které se přímo či nepřímo k mentálnímu stavu pachatele (neboli subjektivní stránce) vyjadřují. To však není na škodu, protože v době přípravy Definice se požadavek na mentální stav pachatele nacházel i v ustanoveních definujících zločin, ale jeho umístění mohlo vyvolávat debaty¹⁹⁵ o tom, zda se takový konkrétní požadavek vztahuje na celou definici nebo jen na tu její

---

¹⁹⁵ CLARK, Roger S. *The Crime of Aggression and the International Criminal Court* (chapter 28), *op. cit.*, s. 680.

část, které předchází.

Bude-li Definice aktivována, stane pro MTS aplikovatelnou součástí Římského statutu a ten ustanovení o subjektivní stránce spáchaných činů obsahuje v článku 30.¹⁹⁶ K aplikaci článku 30 ŘS se samozřejmě dostal i MTS v případě *Lubanga*¹⁹⁷; postačí poznamenat, že jeho aplikace tohoto článku není nijak překvapivá a je konformní s očekáváním, které si při přečtení článku 30 ŘS lze vytvořit. Statutem vyžadovaný mentální stav podle tohoto ustanovení je, že se pachatel musel agrese dopustit *úmyslně a vědomě*, což znamená, že

- co se jednání týče, jednal takovým způsobem *úmyslně*,
- co se následků jednání týče, pak je měl v *úmyslu* způsobit nebo si jich byl *vědom* při obvyklém sledu událostí, a
- co se okolností jeho jednání dotýká, byl si jich *vědom*.¹⁹⁸

Pro českou trestně právní terminologii je toto dělení nezvyklé, protože v českém trestním zákoníku se ve výkladu o úmyslu a nedbalosti nehovoří rozděleně o jednání, následcích a okolnostech, ke všem složkám skutkové podstaty se vztahuje buďto úmysl nebo nedbalost v jedné jejich podobě. Navíc česká terminologie zná pouze dvě kategorie subjektivní stránky zločinu - úmysl a nedbalost; zatímco common law konceptů je více – intent(ion), knowledge, recklessness, negligence¹⁹⁹ apod. ŘS zná pouze dva z těchto konceptů, a to intent a knowledge.²⁰⁰ V českém překladu se hovoří o úmyslu a vědomí. Přičemž z jejich popisu v článku 30 ŘS vyplývá, že intent

---

¹⁹⁶

1. Není-li stanoveno jinak, osoba je trestně odpovědná a může jí být uložen trest za zločin spadající do jurisdikce Soudu, pouze pokud naplnila objektivní stránku zločinu úmyslně a vědomě.

2. Pro účely tohoto článku se „úmyslem“ rozumí:

a) pokud jde o jednání, že osoba má v úmyslu se dopustit určitého jednání;

b) pokud jde o následek, že osoba má v úmyslu způsobit určitý následek nebo si je vědoma, že za obvyklého sledu událostí dojde k takovému následku.

3. Pro účely tohoto článku se „vědomím“ rozumí vědomí existence určitých okolností nebo vědomí, že za obvyklého sledu událostí dojde k určitému následku. Výrazy „vědět“ a „vědomě“ se vykládají v tomto smyslu.

¹⁹⁷ *Žalobce v. Thomas Lubanga Dyilo* (situace v DRK), senát I, případ ICC-01/04-01/06, rozsudek ze dne 14. března 2012, dostupný na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1379838.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]; v oblasti mentálního stavu v odvolacím řízení potvrzen rozsudkem *Žalobce v. Thomas Lubanga Dyilo* (situace v DRK), odvolací senát, případ No. ICC-01/04-01/06 A 5, rozsudek ze dne 1. prosince 2014, dostupný na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1876833.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]

¹⁹⁸ Čl. 30 odst. 2 a 3 ŘS.

¹⁹⁹ WILSON, William. *Criminal Law. Doctrine and Theory*. 3. vyd. Harlow: Pearson Education Limited, 2008. 614 s. ISBN: 978-1-4058-5839-7, kapitola 6.

²⁰⁰ WEISBORD, Noah. *The Mens Rea of the Crime of Aggression*, *op. cit.*, s. 491.

(tedy úmysl) je blízký českému úmyslu přímému (pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem²⁰¹) a knowledge (vědomí) je nejbližší českému úmyslu nepřímému (věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn²⁰²). Částečně se může zdát, že knowledge (vědomí) je blízké i vědomé nedbalosti, neboť vědomí lze totiž vykládat i tak, že pachatel věděl, že může porušit nebo ohrozit zájem chráněný TZ, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.²⁰³ Je však třeba si uvědomit, že ŘS vychází z jiné koncepce rozdělení druhů subjektivního vztahu ke zločinu a zjednodušující přirovnání k českému TZ není možné. MTS se například vyjádřil v tom smyslu, že článek 30 ŘS vyžaduje, aby mentální stav pachatele nebyl „nižší než *dolus directus* v druhém stupni“²⁰⁴. Soud tak definoval článkem 30 ŘS pokrytý mentální vztah pachatele jako zahrnující *dolus directus* v prvním stupni (pachatel ví, že jeho jednání naplní materiální stránku zločinu a s tímto cílem tak činí²⁰⁵) a *dolus directus* v druhém stupni (pachatel nemusí mít vůli naplnit materiální stránku zločinu, ale ví, že následek nastane za obvyklého sledu událostí²⁰⁶). Nic méně už pokryté článkem 30 ŘS není, tudíž je vyloučená i vědomá nedbalost.

Pro zjednodušení se na následujících řádcích v souladu s článkem 30 ŘS *dolus* v prvním stupni označuje za úmysl a *dolus* ve druhém stupni za vědomí.

Zajímavostí je, že v ustanoveních zabývajících se výše zmíněnými třemi kategoriemi nefiguruje kauzální nexus. Je však logické, že mezi jednáním (za určitých okolností) a následky příčinná souvislost existovat musí, jinak by nebylo možné pachatele odsoudit, nejednalo-li by se o odpovědnost za jeho vlastní činy.

---

²⁰¹ § 15 odst. 1 písm. a) TZ.

²⁰² § 15 odst. 1 písm. b) TZ.

²⁰³ § 16 odst. 1 písm. a) TZ.

²⁰⁴ MTS, *Žalobce v. Jean-Pierre Bemba Gombo* (situace v SAR), přípravný senát II, případ No. ICC-01/05-01/08, rozhodnutí ze dne 15. 6. 2009 podle článku 61, odst. 7, písm. a) a b) ŘS, dostupné na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc699541.pdf> [poslední přístup 20/05/2015], par. 360

²⁰⁵ MTS, *Žalobce v. Jean-Pierre Bemba Gombo* (situace v SAR), přípravný senát II, případ No. ICC-01/05-01/08, rozhodnutí ze dne 15. 6. 2009 podle článku 61, odst. 7, písm. a) a b) ŘS, dostupné na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc699541.pdf> [poslední přístup 20/05/2015], par. 358

²⁰⁶ MTS, *Žalobce v. Jean-Pierre Bemba Gombo* (situace v SAR), přípravný senát II, případ No. ICC-01/05-01/08, rozhodnutí ze dne 15. 6. 2009 podle článku 61, odst. 7, písm. a) a b) ŘS, dostupné na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc699541.pdf> [poslední přístup 20/05/2015], par. 359

Pokud jde o relevantní ustanovení, pak je třeba zmínit kromě čl. 30 ŘS a Definice samotné rovněž Náležitosti vztahující se k agresí, které jsou v Rezoluci uvedeny coby příloha II. Mezi těmito ustanoveními jsou důležité následující čtyři body, přičemž dva z nich se nachází v části Náležitostí nazvané Úvod:

Neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil použití ozbrojené síly státem jako neslučitelné s Chartou Organizace spojených národů.²⁰⁷

a

Neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil povahu porušení Charty Organizace spojených národů jako „zjevné“.²⁰⁸

a další dva se nachází v části nazvané Znaky:

Pachatel si byl vědom faktických okolností zakládajících neslučitelnost použití ozbrojené síly státem s Chartou Organizace spojených národů.²⁰⁹

a

Pachatel si byl vědom faktických okolností zakládajících takové zjevné porušení Charty Organizace spojených národů.²¹⁰

Do výše uvedených tří kategorií (jednání, následek a okolnosti), do nichž článek 30 ŘS rozděluje požadavky na mentální stav pachatele (tedy subjektivní stránku zločinu) je třeba zařadit jednotlivé části skutkové podstaty, jinak řečeno, je třeba zjistit, jaký druh mentálního vztahu pachatel k jednotlivým částem skutkové podstaty měl, či ještě jinak, co je v rámci skutkové podstaty jednáním, co následky a co okolnostmi.

Jednáním (kterého se pachatel musel dopustit úmyslně (čl. 30 odst. 2 písm. a) ŘS) je plánování, příprava, zahájení nebo provedení útočného činu²¹¹ a to v podobě vyžadované čl. 8 bis odst. 2 ŘS (ovšem bez příkladů uvedených v písm. a) až g)).

Následky (jež pachatel buďto měl v úmyslu nebo si jich musel být vědom, čl. 30 odst. 2

---

²⁰⁷ Náležitosti, Úvod, bod 2.

²⁰⁸ Náležitosti, Úvod, bod 4.

²⁰⁹ Náležitosti, Znaky, bod 4.

²¹⁰ Náležitosti, Znaky, bod 6.

²¹¹ Plánování, přípravu, zahájení nebo provedení rovněž obsahoval návrh koordinátora přípravného výboru a tento aspekt za jednání rovněž označil R.S.Clark v CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, s. 680.

písm. b) ŘS) jsou příklady útočného činu, které jsou uvedeny v čl. 8 bis odst. 2 písm. a) až g) ŘS. Otázka, zda je tento výčet demonstrativní či taxativní je prozatím ponechána stranou, věnuje se jí část této kapitoly věnovaná objektivní stránce zločinu (5.4.2). Podstatným zůstává, že následkem, kterého si pachatel musel být alespoň vědom, je např., že bude bombardováno území jiného státu (čl. 8 bis odst. 2 písm. b) ŘS) a zároveň, že se jedná o „*použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu, nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů.*“²¹² Protože se jedná o náležitost útočného, činu, zařazuje tato práce do následků rovněž skutečnost, že akt je zjevným porušením Charty OSN.

A konečně ohledně *okolností* (jichž si pachatel musel být vědom, čl. 30 odst. 3 ŘS), zde je třeba uvést, že pachatel si byl vědom svého postavení, coby osoby, která se nachází v pozici, z níž může efektivně vykonávat kontrolu nebo řídit politické či vojenské aktivity státu.²¹³ Okolnosti jsou pak ještě dovysvětleny prostřednictvím čtyř shora zmíněných ustanovení obsažených v Náležitostech. Ohledně těchto čtyř bodů nutno dodat, že výkladem, co znamená *zjevné* porušení Charty OSN, se tato kapitola zabývá na následujících řádcích věnovaných objektivní stránce zločinu (5.4.2).

5.2.1 Jednání

Jednání, kterého se pachatel musel dopustit úmyslně, je tedy přípravou, plánováním, zahájením či provedením útočného činu. Je jen velmi nepravděpodobné, že by se pachatel mohl *jednání* dopustit nevědomě a tím spíše neúmyslně, a to i proto, že při dnešním stupni kontroly vojenských a politických kruhů by takového potenciálního pachatele jeho okruh spolupracovníků včas zastavil (alespoň doufejme).

Jednání, které by mohlo vypadnout z okruhu úmyslného či vědomého jednání, by mohlo být

---

²¹² Čl. 8 bis odst. 2 ŘS.

²¹³ Tento požadavek obsahoval i návrh koordinátora přípravného výboru a tento aspekt za něco mezi jednáním a okolností označil R.S.Clark v CLARK, Roger S. *The Crime of Aggression and the International Criminal Court* (chapter 28), *op. cit.*, s. 679.

například u přípravy a plánování, když by se vrcholný představitel státu účastnil jednání, které by považoval za cvičení vojenského zásahu v jiné zemi, aktivně k jednání přispěl, ačkoliv nevěděl, že se jednalo o skutečnou přípravu a plánování útočného činu. Ohledně zahájení či provedení útočného činu si lze podobně představit, že by osobě v postavení umožňujícím jí efektivní ovládnutí státního aparátu voják předložil ke zmáčknutí tlačítko, kterým (jak by se politik domníval na základě nepravdivého tvrzení onoho vojáka) by se zahajovalo vojenské cvičení, přičemž by ve skutečnosti šlo o elektronické spuštění zbraní schopných vykonat útočný čin a připravených skutečně k takovému útoku.

Pokud by tedy k jednání ve smyslu definice agrese došlo, je více pravděpodobné, že by šlo o jednání úmyslné či vědomé.

Jak naznačují dva shora popsané příklady, počítá se rovněž i s možností jednání v omylu, aby bylo zabráněno trestní odpovědnosti v některých momentech.²¹⁴

5.2.2 Následky

Sice se rozlišují činy zaměřené na následek a na jednání, avšak ŘS toto dělení v článku 30 neobsahuje, a proto je třeba následky pojmout v širokém smyslu ohledně efektů jednání.²¹⁵

Článek 30 odst. 1 písm. b) ŘS vyžaduje, aby následek měla osoba pachatele v úmyslu způsobit nebo si byla vědoma, že za obvyklého sledu událostí k takovému následku dojde. Je tedy dostačující, pokud si byl pachatel následků vědom. Pokud by je totiž měl v úmyslu, byl by si jich určitě také vědom.

Kupříkladu u vojenského velitele to znamená, že přímo vydal rozkaz k bombardování cizího území (měl v úmyslu to učinit) nebo svým podřízeným přikázal neutralizovat vojenské jednotky cizího státu na cizím území všemi dostupnými prostředky. To zahrnuje i bombardování, byl si tudíž vědom možnosti takových následků (například pokud podřízený, kterému splnění příkazu uložil,

---

²¹⁴ K tomu blíže část této práce 5.2.4.

²¹⁵ ESER, Albin. *Mental Elements – Mistake of Fact and Mistake of Law* In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3, s. 914.

ovládal dělostřelecké baterie).

U neformálních vůdců, kteří „pouze“ kontrolují vojenské a politické aktivity státu je situace komplikovanější. Ne všechny takové osoby bude možné postihnout za vyzývání ke spáchání útočného činu. Postižitelné dle Definice budou pouze ti z nich, kteří si své postavení (ohledně ovládnutí státu a jeho vojensko politických akcí) uvědomují. Zde leží kámen úrazu pro potenciální postižitelnost neformálních vůdců – v dokazování tohoto vědomí.

Protože do následků tato práce zahrnuje i obecnou definici útočného činu, musel si zároveň pachatel být vědom (nebo mít přímo úmysl) toho, že použije ozbrojenou sílu proti suverenitě, územní svrchovanosti či politické nezávislosti jiného státu, či jinak v rozporu s Chartou OSN. Pokud by tedy vojenský velitel dal sice příkaz k útoku, ale ne přes hranice (byť by k tomu došlo), pak by se zločinu agrese nedopustil. Lapidárně řečeno, musel tedy mít úmysl nebo vědomí o přeshraničních účincích svého jednání.

Na rozhraní mezi následky a okolnostmi se nachází požadavek skutkové podstaty zločinu agrese, aby útočný akt byl „zjevným porušením Charty OSN“. Roger Clark se například domnívá, že se jedná o okolnosti.²¹⁶ Co se týče nároků na mentální stav pachatele ve vztahu ke zjevnosti porušení Charty OSN, Roger Clark v době přípravy Definice dále diskutoval, zda by to mohlo být vykládáno i tak, že coby okolnost je požadavek zjevnosti objektivní, jinak řečeno, že se jedná o jurisdikční práh, což by znamenalo, že se k němu požadavky subjektivní stránky nevztahují a stačilo by, aby pachatel věděl, že jedná protiprávně a bral tak na sebe riziko trestnosti.²¹⁷ Náležitosti dokonce pojem zjevnosti v dnešní podobě Definice označují jako objektivní určovatel.²¹⁸ Avšak dále rovněž dávají najevo, že o jurisdikční práh bez spojitosti se subjektivní stránkou nejde. Definice dle Náležitostí totiž dále požaduje, aby si pachatel byl faktických skutečností zakládajících zjevnost porušení Charty OSN vědom²¹⁹ a používá přitom stejnou terminologii jako článek 30 ŘS, který se zabývá subjektivní stránkou činu. Je tedy spíše

²¹⁶ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28) *op. cit.*, s. 681 a 682.

²¹⁷ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, s. 682.

²¹⁸ Náležitosti, Úvod, bod 3.

²¹⁹ Náležitosti, Znaky, body 4 a 6.

pravděpodobné, že „zjevnost“ není pouhým jurisdikčním prahem a pokrývají ji požadavky na subjektivní stránku zločinu. Objektivnost jeho posouzení neznamená, že si charakteru svého jednání pachatel nemusel být vědom, znamená pouze, že „rozumná“ (reasonable) osoba by si z faktických skutečností, kterých si byl tento pachatel vědom, o charakteru jeho jednání udělala obrázek v tom smyslu, že půjde o zjevné porušení Charty OSN.

Spojení tohoto aspektu s charakteristikou útočného činu je natolik silné, že zjevnost porušení Charty OSN je v této práci považována za následek, nikoliv za okolnost. K tomuto zjevnému porušení totiž dojde prostřednictvím konkrétního způsobu útoku – bombardování, blokadou, invazí apod. (což jsou následky).

Někdy však tyto útoky nemusí být ani porušením Charty OSN jako takové, natož zjevným. Problematika nedostatku subjektivní stránky v rámci znalosti „zjevnosti“ porušení Charty OSN je s ohledem na skutečnost, že se někteří autoři domnívají, že jde o okolnost (nikoliv následky) rozebrána ve společném oddílu za následující podkapitolou věnovanou vědomí o okolnostech.

Potíže pro stíhání pachatelů zločinu agrese ve vztahu k subjektivní stránce zločinu může rovněž způsobit nedostatek uznání ze strany státu agresora vůči státu oběti. Protože je uznání rozebíráno v části této kapitoly věnované objektivní stránce zločinu, je i tento aspekt probrán tam²²⁰.

5.2.3 Okolnosti

„[O]kolnosti mohou být jakékoliv objektivní nebo subjektivní skutečnosti, vlastnosti, či motivy ve vztahu k pachateli zločinu ... objektu zločinu ... nebo jiným modalitám zločinu.“²²¹

Pachatel si musí být vědom okolností, tedy svého postavení, coby osoby v pozici, z níž může efektivně vykonávat řídit nebo vykonávat kontrolu nad politickými či vojenskými akcemi státu a dále jak bylo výše zmíněno, dle názoru některých, rovněž faktických skutečností určujících, že použití ozbrojené síly bylo v rozporu s Chartou OSN a faktických skutečností, které způsobily, že se

---

²²⁰ Část práce 5.4.2.

²²¹ ESER, Albin. *Mental Elements – Mistake of Fact and Mistake of Law*, *op. cit.*, s. 919.

jednalo o zjevné porušení Charty OSN.

Vědomí o postavení

Jak už bylo krátce zmíněno, požadavek vědomí o vlastním postavení je zejména podstatný u neformálních vůdců. Formální představitelé jako hlava státu, předseda vlády či diktátor, by mohly jen stěží obstát s tvrzením, že si nebyly vědomi svého postavení umožňujícího jim ovládat vojenské a politické struktury (akce) státu. Naproti tomu neformální lídři, jako náboženští vůdci, průmyslníci a další, jsou v tomto směru v pro ně výhodnějším postavení. I kdyby jejich názory či pokyny vojensko - politická mašinérie státu následovala a stát se na základě pokynu takového neformálního vůdce dopustil útočného činu, příslušný neformální vůdce by nebyl mezinárodně trestně odpovědný za zločin agrese, pokud si svého postavení v době vydání pokynu nebyl vědom.²²² Nutno zopakovat, že vědomí o takovém postavení u neformálních vůdců bude často velmi složité prokazovat.

Neformální vůdce však v případě průmyslníka může být v postavení, které způsobí ještě větší problémy pro jeho stíhání. Průmyslníci totiž ze svého postavení zpravidla nejsou těmi, kdo plánuje, připravuje, zahájí nebo vykoná útočný čin. Spíše se může jednat o osoby, které podporují vládu, která se sama hodlá takových činů dopustit. Touto otázkou se však práce již zabývala v části věnované subjektu (5.1.1).

Vědomí o skutečnostech zakládajících zjevné porušení Charty OSN

Zde se jedná o dvojí hodnocení. Za prvé, zda byla porušena Charta OSN a za druhé (pokud porušena byla), zda toto porušení bylo *zjevným*. Z bodů 4 a 6 Náležitostí v části pojmenované Znaky²²³ vyplývá, že pachatel si musí být vědom *faktických okolností*, které způsobily, že jeho jednání bylo zjevným porušením Charty OSN. To, co si tedy musel uvědomovat, není právní závěr, že byla zjevným způsobem porušena Charta OSN, ale ony faktické skutečnosti. Až teprve jejich

---

²²² WEISBORD, Noah. The Mens Rea of the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 493.

²²³ Náležitosti, Znaky, body 4 a 6.

právním hodnocením si lze učinit závěr v tom smyslu, že byla porušena zjevným způsobem Charta OSN, tento právní závěr však pachatel před spácháním zločinu agrese mít k dispozici nemusel (resp. nemusel si ho sám učinit).

Takovou interpretaci dále podporují body 2 a 4 Náležitostí (změny v příloze II Rezoluce, jak je výše zavedena tato zkratka) v části nazvané Úvod, které zakládají, že neexistuje požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil použití ozbrojené síly státem jako zjevně neslučitelné s Chartou Organizace spojených národů.²²⁴

Aby byl trestně odpovědný dle Definice, pachatel si tedy musí být vědom okolností (byť se tato práce terminologicky kloní k názoru, že se jedná o následek) svého jednání (které budou-li právně posouzeny), budou kvalifikovány jako zjevné porušení Charty OSN, ale přitom se nemusí prokazovat, že věděl (příp. si byl vědom), že jde o zjevné porušení Charty OSN. Důvodem pro tuto kostrbatou strukturu je, že pokud by bylo nutné prokazovat znalost pachatele o tom, že bude zjevným způsobem porušena Charta OSN, mohl by pachatel v rámci obhajoby tvrdit, že to nevěděl (protože nebyl právník, nenechal si zpracovat právní hodnocení, nebo si ho sice učinit nechal, ale ono tvrdilo, že se o zjevné porušení Charty OSN nejedná apod.) a tudíž neměl vědomí o okolnostech na dostatečné úrovni k naplnění požadavku subjektivní stránky zločinu.

Tomuto argumentu se dalo vyhnout jednoduchým spolehnutím se na princip ignorantia legis non excusat. Jenže nevhodná konstrukce právního omylu v článku 32 odst. 2 ŘS tomu brání, neboť ji lze interpretovat tak, že v případě, že si pachatel nechal zpracovat právní hodnocení, které jeho jednání (které ve skutečnosti bylo zločinem podle mezinárodního práva) označilo za legální, může se v řízení o své odpovědnosti před MTS pokusit vyvinít právě na tomto základě prostřednictvím právního omylu. Obecná úprava v ŘS totiž uvádí, že právní omyl o tom, zda určité jednání je zločinem podle ŘS, není důvodem pro vyloučení odpovědnosti, avšak „*může být důvodem vylučujícím trestní odpovědnosti, pokud popírá naplnění nutných znaků subjektivní stránky zločinu,*

---

²²⁴ Náležitosti, Úvod, body 2 a 4.

nebo v případech stanovených čl. 33.²²⁵ Subjektivní stránka zločinu nebude dle tohoto ustanovení naplněna, pokud si pachatel bude myslet, že jedná legálně (rozkazy podle čl. 33 jsou zde ponechány stranou, vyjadřuje se k nim tato práce výše, a to v části 5.1.5). A to včetně omylu na základě předchozího nesprávného právního hodnocení tvrdícího, že jednání pachatele bude v pořádku. Tato konstrukce právního omylu v ŘS nabourává zmíněný princip, že neznalost práva neomlouvá. Právní hodnocení si totiž dle tohoto principu musí být schopen učinit každý sám a spolehnout se na cizí (nezávazný) posudek je risk s možnými trestněprávními následky. Rezoluce se snaží ve vztahu ke zločinu agrese tuto koncepci obnovit.

Důsledkem je, že omyl u zločinu agrese způsobí nedostatek subjektivní stránky zločinu a tudíž vyvinění pachatele pouze na základě omylu skutkového, nikoliv právního, protože body 2 a 4 Úvodu a 4 a 6 Znaků Náležitostí využití právního omylu u zločinu agrese znemožňují.

5.2.4 Výjimky z trestnosti z pohledu subjektivní stránky

V případě nedostatků subjektivní stránky se pachatel vyhne trestnosti svého jednání dle Definice. Přesah mezi vědomím o následcích a vědomím o okolnostech poskytuje prostor pro vyloučení mezinárodní trestní odpovědnosti za zločin agrese a na následujících řádcích je uvedeno několik příkladů, o nichž lze z tohoto pohledu uvažovat.

Jak už bylo krátce poznamenáno, nedostatek subjektivní stránky zločinu je v obecné úpravě ŘS upraven v článku 32, který se zabývá omylem. Skutkový omyl řeší odstavec první: „*Skutkový omyl je důvodem vylučujícím trestní odpovědnost pouze v případě, že popírá naplnění nutných znaků subjektivní stránky daného zločinu.*“²²⁶ Protože nelze použít právní omyl, diskutovatelnou možností příkladu skutkového omylu je, když například invazi provede generál, kterému politici lhali, že státu hrozí bezprostřední útok, ačkoliv tomu tak nebylo (což on nevěděl)²²⁷. Takový generál by zřejmě nebyl trestně odpovědný podle článku 32 odst. 1 ŘS.

---

²²⁵ Čl. 32 odst. 2 ŘS.

²²⁶ Čl. 32 odst. 1 ŘS.

²²⁷ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, s. 691.

Humanitární intervence

S ohledem na vědomí o okolnostech a následcích (pro účely této části práce splývají) lze shora uvedený výklad využít v tom směru, že pokud si pachatel měl být vědom následků a okolností (které po svém právním zhodnocení rozumnou osobou naplní termín zjevné porušení Charty OSN), platí, že nebyl-li si jich vědom, nemůže být trestně odpovědný.

Tento argument lze za určitých okolností využít ve prospěch nepostižitelnosti zločinu agrese v případě provedení tzv. humanitární intervence. Legálnost tohoto konceptu zde není presumována, pouze jsou některé aspekty zmiňovány z pohledu subjektivní stránky zločinu (a omylu).

Dále uvedené hypotetické situace tedy předpokládají, že pachatel si myslel, že jedná v souladu s právem, ale přitom to tak nebylo. Jednal tedy v omylu. A pokud se jedná o humanitární intervenci, znamená to, že se domníval, že existují důvody pro její provedení legitimizovatelné mezinárodním právem, ačkoliv ono to tak nebylo.

Vydeme-li z předpokladu, že humanitární intervence je legální ve smyslu Charty OSN (k argumentům pro i proti se vyjadřuje část kapitoly věnovaná objektivní stránce zločinu), pak úprava omylu bude znamenat, že pokud si pachatel bude myslet, že útok na jiný stát je ospravedlněn faktickými okolnostmi, pak nebude dle Definice trestně odpovědný za zločin agrese, i kdyby podmínky humanitární intervence splněny nebyly. Podobná bude situace i tehdy, pokud si například pachatel bude myslet, že byly naplněny podmínky akce v rámci odpovědnosti k ochraně, ačkoliv tomu tak nebylo.

Zda byl či nebyl přesvědčen o legalitě zásahu oprávněně, bude tedy záležet pouze na jeho subjektivních znalostech faktů (a jeho zhodnocení těchto faktů), ale co se týče zjevnosti tohoto případného porušení Charty OSN, tam už půjde nejen o znalost faktů a jejich hodnocení, ale co se hodnocení týče, musí být objektivní, protože „*Pojem „zjevný“ je objektivním kvalifikátorem.*“²²⁸

Celá tato konstrukce však samozřejmě závisí na jednom jediném bodu – a to, předpokladu, že humanitární intervence je za určitých okolností v souladu s mezinárodním právem. Argumenty ve

---

²²⁸ Náležitosti, Úvod, bod 3.

prospěch tohoto názoru (i proti němu) poskytuje část této práce věnované objektivní stránce zločinu.

5.2.5 Závěr

Pachatel tedy musí znát fakta, která založí porušení Charty OSN. Pokud je znát nebude nebo bude mít odlišnou představu a na základě ní se dopustí agrese, nebude trestně odpovědný dle Definice. Pokud je však znát bude a podmínka porušení Charty OSN bude naplněna, zbyde ještě posoudit, zda toto porušení bylo zjevné. To už však nebude záležet posouzení subjektivních znalostí faktů pachatele jím samotným, ale na objektivním posouzení. Tedy, zda by takové jednání za zjevné porušení Charty OSN považoval rozumný člověk, který by měl k dispozici stejná fakta. Pachatel si tedy musel být alespoň vědom faktů, na základě nichž by si hodnocení o zjevnosti porušení takový rozumný člověk učinil.

Z tohoto hodnocení tedy vyplývá, že mohou existovat humanitární intervence, které (jsou-li jako koncept vůbec legální) sice budou v rozporu s Chartou OSN ale ne zjevným způsobem. Jednalo by se zřejmě o zásahy menší intenzity, než uvádí článek 8 bis ŘS, které by však stále bylo možno považovat za porušení Charty OSN. Blíže se k tomuto konceptu vyjadřuje část 5.4.

5.3 Objekt²²⁹

Agrese bývá označována za nejvyšší zločin podle mezinárodního práva a jako taková se dotýká celého mezinárodního společenství. Jak uvádí článek 1 ŘS, nejzávažnější zločiny, k jejichž stíhání byl ustaven, se dotýkají mezinárodního společenství jako celku. Nejpodstatnější zájmy mezinárodního společenství jsou vyjádřeny v Chartě OSN, a to především v článku 1 uvádějícím cíle OSN. Mezinárodní mír a bezpečnost figurují na prvním místě.²³⁰ Vzhledem k těmto skutečnostem lze za objekt zločinu agrese označit mezinárodní mír a bezpečnost.

---

²²⁹ V obecném pojetí jim může být například oběť nebo zasažený zájem: ESER, Albin. *Mental Elements – Mistake of Fact and Mistake of Law*, *op. cit.*, s. 919.

²³⁰ Článek 1 odst. 1 Charty OSN.

Protože je zločin proti míru / zločin agrese takto závažným porušením práva, nestačí k odstrašení případných pachatelů „pouze“ mezistátní odpovědnost, která má v mezinárodním právu stálé mechanismy. Je potřeba rovněž odpovědnost individuální. Existence stálého soudu, který bude mít jurisdikci nad jasně vymezeným zločinem, bude fungovat jako preventivní prvek a bude odstrašovat potenciální pachatele od spáchání zločinu. „[N]aše děti [tak] budou žít ve světě, kde protiprávní použití ozbrojené síly může být efektivně odstrašeno skrze vládu práva.“²³¹

Tuto učebnicovou (a pravdivou) poučku je však třeba doplnit dodatkem – to vše jen tehdy, pokud je možné definici skutkové podstaty odstrašovaného činu jasně vykládat a jeho stíhání efektivně provádět. Ve vztahu ke zločinu agrese není přesvědčivé, že by byly tyto podmínky splněny. Jak poukázala kapitola 4, ke stíhání zločinu agrese tak, aby dostatečně odstrašil i další případné pachatele, bude ještě nutné, aby se státy rozhodly Definici aktivovat. A nevyužít opt-out. Dále, aby pachatel pocházel ze smluvní strany Definice. A stát / oběť agrese bude rovněž smluvní stranou Definice. Záměrně je v tomto odstavci až otravným způsobem demonstrováno, co všechno je potřeba, aby učebnicová poučka o preventivním účelu existence skutkové podstaty zločinu fungovala, neboť je jich zjevně příliš mnoho.

5.4 Objektivní stránka

Tato podkapitola je rozdělena podle toho, kde se složky objektivní stránky zločinu nacházejí. První část je obsažena v článku 8 bis odst. 1 ŘS a věnuje se tedy zločinu agrese v jeho základním vymezení (bez popisu útočného činu) a druhá v článku 8 bis odst. 2 ŘS, který se věnuje útočnému činu.

Obecné vymezení zločinu agrese

Protože byla při tvorbě Definice jako inspirační zdroj využita i rezoluce o agresi, vyvstala celá

---

²³¹ Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, Crime of Aggression, War Crimes, Liechtenstein Institute on Self-Determination, dostupné na stránce <http://crimeofaggression.info/documents/1/handbook.pdf> [poslední přístup 29/03/2015], s. 5.

řada problémů. V první řadě se rezoluce o agresí nezabývá individuální trestní odpovědností, nýbrž se dotýká pouze odpovědnosti států. To samo o sobě problém nezakládá, neboť to není poprvé, kdy jeden a tentýž skutek může založit odpovědnost jak státu, tak jednotlivého pachatele.²³² Co však již problém představovat může, je skutečnost, že se diskutovalo, nakolik odráží podoba agrese a jí doprovázejících ustanovení dle této rezoluce obyčejové mezinárodní právo.²³³ Z pohledu dodržení principu legality není sice zásadní, zda Definice věrně odráží obyčejovou podobu zločinu agrese, nicméně pokud bude MTS chtít v nejasnostech odkázat na již ustálený výklad obyčejové podoby zločinu, v případě, že se tyto dvě verze nebudou shodovat, mohl by s takovým odkazem mít MTS problém. V porovnání s návrhem koordinátora přípravného výboru, z jeho desátého zasedání²³⁴ a různých variant tam uvedených není dnešní podoba Definice například tak konkrétní ohledně objektivní stránky zločinu. Článek 8 bis ŘS pouze uvádí, že zločin agrese znamená určité jednání (plánování, přípravu apod.). Shora zmíněný návrh však dále uváděl, že tato osoba „nařídila nebo se aktivně účastnila“ plánování apod. Pro účely snazší interpretace Definice by byla jistě vhodnější původně uvažovaná podoba, která nenechávala prostor pro úvahy o formě jednání pachatele. Pachatel plánování, přípravu, zahájení či provedení buďto musel nařídít nebo se jí aktivně účastnit. Požadavek aktivní účasti odpovídá i požadavkům, které na pachatele zločinů proti míru kladl IMT, když mu nestačilo pouhé členství v politické straně. A právě používání výkladu norimberského tribunálu by odlišnosti mezi obyčejovou podobou zločinu a Definicí mohly zkomplikovat.

5.4.1 Plánování, příprava, zahájení či provedení

Tento aspekt skutkové podstaty uvádí bod 1 Náležitostí v části Znaky. Plánování, příprava, zahájení či provedení trestného činu patří v české trestně právní terminologii do dvou odlišných stádií (případně do tří). Příprava trestného činu (příp. jeho pokus) sice může být trestná, neznamená to však, že došlo k dokonání trestného činu. Otázkou tedy je, zda je plánování či příprava zločinu

²³² Lze poukázat na definici zločinu genocidy v článku 6 ŘS a definice mezinárodního zločinu agrese v článku II Úmluvy OSN o zabránění a trestání zločinu genocidia, *op. cit.*

²³³ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 247.

²³⁴ Zpráva přípravného výboru k MTS, ze dne 24. června 2002, PCNICC/2002/2/Add.2, *op. cit.*

agrese rovněž zločinem, nedojde-li k jeho dokonání. Odpověď na tuto otázku poskytují Náležitosti v druhé části, kde se uvádí, že: „Útočný čin – použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů – byl spáchán.“²³⁵ Je tedy potřeba, aby čin byl dokonán, aby bylo možné mluvit o odpovědnosti pachatele.²³⁶ V opačném případě se nebude jednat o zločin agrese podle Definice.

Plánování

Plánováním zločinu proti míru se zabýval IMT v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, když zjišťoval, zda se obžalovaní dopustili zločinu proti míru ve formě zločinného spolčení (conspiracy). Otázkou bylo mimo jiné i to, zda členství v politické straně, která ovládala stát, mohlo být naplněním skutkové podstaty zločinu. Tribunál se však domníval, že „plánování, aby se stalo trestným, nemůže spočívat jen v deklaraci politického programu strany.“²³⁷ Tento závěr je možné použít i ve výkladu Definice, která počítá s plánováním, a byť ŘS nepoužívá termín zločinné spolčení / conspiracy, lze obsah tohoto termínu zařadit pod jednání zahrnuté článkem 25 ŘS (zejména odst. 3 písm. d). Aby tedy bylo před IMT možné odsoudit někoho za zločin proti míru, bylo nutné zjistit „zda existoval konkrétní plán na podniknutí války a určit účastníky tohoto konkrétního plánu.“²³⁸ IMT se v tomto směru nevyjádřil úplně přesně²³⁹. Jasnější by bylo napsat, že je třeba určit účastníky tvorby tohoto konkrétního plánu, neboť se jedná o jejich odpovědnost za plánování, nikoliv odpovědnost osob, s nimiž plán jako s vykonavateli počítá, avšak s plánováním nemuseli mít nic společného. Tato konstrukce je použita i v Definici, protože článek 25 ŘS se může vztahovat na pachatele jen tehdy, měli-li postavení, v němž mohli efektivně řídit/kontrolovat

²³⁵ Náležitosti, Znaky, bod 3.

²³⁶ WEISBORD, Noah. The Mens Rea of the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 494.

²³⁷ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, *op. cit.*, část věnovaná The Law as to the Common Plan or Conspiracy.

²³⁸ *Ibid*

²³⁹ The Tribunal must examine whether a concrete plan to wage war existed, and determine the participants in that concrete plan.

vojenské/politické aktivity státu.²⁴⁰

Samotné členství v politické straně, která ovládla stát, a ten se následně dopustil aktu agrese, tedy nestačí k naplnění objektivní stránky zločinu agrese formou plánování. Je potřeba prokázat vztah mezi konkrétním plánem a konkrétními pachateli (tj. že jej tvořili). Protože principy IMT jsou v tomto bodě shodné s ŘS a Definicí, lze se v interpretaci Charty IMT tribunálem inspirovat i pro účely výkladu o ŘS a Definicí.

Zajímavým bylo i tvrzení, které IMT rozebral, a to, že: „*společné plánování nemůže existovat tam, kde je úplná diktatura.*“²⁴¹ IMT tento argument odmítl a s tím lze jen souhlasit, neboť i v diktatuře se mohou pachatelé spolčit, aby pomáhali v plánování jednomu diktátorovi.

Příprava

Protože plánování je pouze z pohledu jazykového / textuálního výkladu svým způsobem rovněž přípravou, je potřeba objasnit rozdíl mezi těmito dvěma pojmy. Plánování lze vyložit tak, že se jedná o „papírové“ plánování, tedy jednání mezi ozbrojenými složkami státu a jejich informování například o připravenosti k provedení útočného činu, vytváření plánů apod. Oproti tomu příprava už je samotnou fyzickou operací – rozmístěním jednotek do vhodného postavení, informování případného spojence o útoku a blížícím se zahájení operace atd.

Rozdíl mezi plánováním a přípravou je tedy rovněž v časovém sledu, což odráží i skutečnost, že v Definicí nejprve figuruje plánování a až za ním příprava.

Zahájení a provedení

Plánování a přípravu následuje zahájení a provedení. Jedná se o dvě samostatné složky zločinu, ale i mezi nimi vede tenká hranice. Zahájení útočného činu zřejmě cílí především na osoby, které se ne nutně přímo účastnily prvních bojů v poli (na moři, či ve vzduchu, případně

---

²⁴⁰ Rezoluce, příloha I, bod 5.

²⁴¹ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, op. cit.*, část věnovaná The Law as to the Common Plan or Conspiracy.

v kyberprostoru²⁴²), ale na osoby, které k provedení útoku daly příkaz. Naproti tomu osoby, které útočný čin provedly, nemusely k tomu nutně být těmi, kdo k tomu vydával příkaz. Pravděpodobně je tedy tím, kdo zahájí útočný čin, na mysli vrcholný politický představitel státu a tím, kdo jej provede vysoký vojenský představitel udílející rozkazy vojákům či přímo se účastnící útoku.

Ne všechny osoby v takovém postavení ovšem budou skutečně moci být shledány odpovědnými za zločin agrese. Důvodem je skutečnost, že pachatel musí být rovněž v pozici, z níž lze efektivně ovládat stát.²⁴³

Provedení útočného činu rovněž je třeba vykládat tak, že se vztahuje na všechny osoby ve vyžadovaném postavení, které se k provádění nelegálního útočného činu připojily i později, ačkoliv se neúčastnily prvních operací. Například tehdy, pokud v rámci jednoho útoku došlo k vícenásobným útočným činům.

5.4.2 Útočný čin

Zatímco na obecné podobě zločinu agrese se smluvní strany shodly bez větších problémů, podoba útočného činu už vyvolala debaty.²⁴⁴ Zřejmě i proto, aby se smluvní strany vyhnuly dalším kontroverzím, přijaly nakonec jeho definici podle už v minulosti ustálené předlohy, kterou obsahuje Rezoluce Valného shromáždění OSN 3314 ze 14. prosince 1974. Tento postup vyřešil některé sporné body, avšak jinde se to neukázalo jako dobré rozhodnutí.

Článek 8 bis odst. 2 věta první ŘS popisuje útočný čin jako „*použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů.*“ Věta druhá téhož ustanovení uvádí, že „*[k]terýkoliv z následujících činů, bez ohledu na to, zda byla vyhlášena válka, bude v souladu s rezolucí Valného shromáždění Organizace spojených národů 3314 (XXIX) ze dne 14. prosince 1974 považován za útočný čin*“ a dále uvádí 7 kategorií příkladů. Na rozdíl od rezoluce

---

²⁴² K tématu blíže 5.4.2.

²⁴³ Kdo takovou osobou je, už bylo výše rozebráno v části této kapitoly věnované subjektivní stránce zločinu (5.2.3).

²⁴⁴ BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 521.

o agresí však Definice nikde neuvádí, zda je těchto sedm kategorií příkladů taxativní nebo demonstrativní výčet. Skutečnost, že čl. 8 bis odst. 2 věta druhá ŘS odkazuje na rezoluci o agresí, na tom nemůže nic změnit (ačkoliv se tak někteří domnívají), protože tento odkaz pouze uvádí, že vyjmenované příklady jsou v souladu s rezolucí o agresí považovány za útočný čin. Výčet však neodpovídá dnešní době a zastaralosti si nejspíš byly smluvní strany vědomy, neboť v Porozumění v bodu 4 uvedly:

„Rozumí se, že změny, které se zabývají definicí útočného činu a zločinu agrese, jsou učiněny pouze pro účely tohoto Statutu. Změny nemohou být v souladu s čl. 10 Římského statutu vykládány jako omezení nebo předjímání stávajících nebo budoucích pravidel mezinárodního práva, která slouží jiným účelům než účelům tohoto Statutu.“

Nicméně toto Porozumění neslouží k rozšíření počtu příkladů útočného činu, spíše působí jako ujištění Rady bezpečnosti, že její praxe rozhodování o útočných činech nebude rozhodováním MTS ovlivněna. Navíc vyplývá z tzv. self-contained režimu ŘS vyplývajícího z v Porozumění zmíněného článku 10 ŘS. Ten je interpretován tak, že brání ŘS v ovlivnění povinností států existujících jak ve smluvní, tak v obyčejové podobě.²⁴⁵

Na výkladu útočného činu v rámci systému mezinárodní bezpečnosti tedy ani případně nebude mít vliv, pokud MTS vyloží článek 8 bis odst. 2 ŘS jako taxativní výčet. Pro Soud by to však znamenalo další omezení jeho jurisdikce, tentokrát pouze na útočné činy tak, jak vypadaly před více než 40 lety. V současnosti, kdy se některé podoby ozbrojeného konfliktu (kyber útoky apod.) vymykají představám válečného práva tak, jak vypadalo před dvaceti lety (natož před téměř půl stoletím) by to MTS dále zneschopňovalo v očích osob snažících se dosáhnout mezinárodní stability a spravedlnosti.

Definice nikde ani neuvádí, že se v článku 8 bis odst. 2 jedná o taxativní výčet. Z tohoto pohledu by tedy MTS nic nebránilo překročit rámec vyjmenovaných příkladů útočných činů. Přesto lze tvrdit, že pokud by se mělo jednat o výčet demonstrativní, jeho rozšíření by znamenalo porušení

---

²⁴⁵ SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, op. cit., s. 269.

principu legality (nullum crimen sine lege²⁴⁶) pro případné pachatele. Pokud převládne výklad v tom smyslu, že se jedná o výčet taxativní, tato skutečnost, nemusí nutně být na škodu. Pokud by například Rada bezpečnosti skrze své podněty k Soudu mohla rozšiřovat termín agrese pro účely individuální mezinárodně trestní odpovědnosti, dostalo by se to do rozporu se zásadou nullum crimen sine lege zakotvené v článku 22 ŘS. Bylo by tedy účelnější vykládat článek 8 bis odst. 2 v tom smyslu, že uvádí taxativní výčet příkladů agrese, ačkoliv je třeba uznat, že odkaz na rezoluci agrese by mohl být brán jako cesta pro rozšiřující výklad.²⁴⁷

Oproti tomuto argumentu je však třeba uvést, že mezinárodní trestní právo neoperuje s principem legality v tak striktním smyslu jako právo vnitrostátní. V tomto směru odpovídá spíše anglo-saskému právnímu systému, který nevyžaduje k trestnosti určitého skutku, aby byl zapsán v písemné formě.

Nicméně je rovněž si uvědomit, že ačkoliv nullum crimen sine lege používá mezinárodní trestní právo jinak než vnitrostátní (méně striktně), jeho explicitní zmínění v ŘS může znamenat, že jeho použití v řízení před MTS je striktního charakteru.

Stát - stát

Jeden z aspektů popisu útočného činu je, že se musí jednat o útok státu na stát. Jako odporující smyslu Definice by bylo vykládat termín „stát“ restriktivně z pohledu uznání. Pokud by agresor neuznával státnost oběti (nebo naopak), nemělo by to na naplnění znaků útočného činu mít vliv.

Uznání už dávno není považováno za konstitutivní prvek státnosti, což akceptuje i tzv. Montevidejská úmluva.²⁴⁸ Pokud tedy mezinárodní subjekt splňuje konstitutivní náležitosti státnosti: území, obyvatelstvo a moc, mělo by to pro tyto účely stačit.

Pokud se však jedná o subjektivní stránku, u ní by nedostatek uznání mohl problémy pro

---

²⁴⁶ Tato zásada je v ŘS zakotvena v článku 22.

²⁴⁷ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 248.

²⁴⁸ (Montevidejská) Úmluva o právech a povinnostech států, 165 LNTS 19, sjednána 26. prosince 1933, v platnosti od 26. prosince 1936.

stíhání pachatele zločinu agrese způsobit. Jak bylo uvedeno na předchozích řádcích, skutečnost, že se jednalo o útok „*proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů*“²⁴⁹ patří do následků zločinu. Ohledně nich dle článku 30 ŘS platí, že je měl pachatel v úmyslu nebo si jich byl vědom (při obvyklém sledu událostí).

Zatímco naplnění objektivní stránky zločinu vzájemné neuznávání státnosti státem agrese a oběti nezabraňuje, u subjektivní stránky je situace odlišná. Musí-li totiž pachatel mít v úmyslu / být si vědom toho, že jeho jednání bude agresí vůči jinému státu, pak nebude-li stát agresora považovat území, na něž bude útočit, za „cizí“, pak pachatel nebude splňovat podmínky článku 30 ŘS, bude-li si myslet to samé, co by bylo politikou jeho státu. Takovou situaci si lze představit tam, kde stát agresora považuje území oběti za vlastní (například z historických důvodů či jako důsledek dřívějšího válečného konfliktu). To platí ohledně porušení Charty OSN; otázka zjevnosti jejího porušení je odlišná, neboť jak bylo naznačeno výše, zde se uplatní objektivní hodnocení.

Pokud by MTS skutečně vyžadoval, aby pachatelův mentální stav obsahoval přesvědčení o mezistátní agresí, pak by nebylo možné pachatele ve shora nastíněné situaci před MTS potrestat. Lze však předpokládat, že by MTS z takového restriktivního výkladu nevycházel s ohledem na konstrukci mechanismu zločinu agrese. Uznání je čistě právním konstruktem, který dnes nemá v mezinárodním právu konstitutivní účinky. Jedná se tedy více o právní než faktický pojem a Definice navíc vychází u subjektivní stránky především ze znalostí faktických skutečností spíše než právních, jak lze dovodit ze Znaků skutkových podstat²⁵⁰. „*Ozbrojený útok může vycházet i z ozbrojených aktivit nestátních aktérů, kteří mohou být podporováni zásahem státu.*“²⁵¹

Historická zkušenost (a nutno podotknout, že byla známá už v době, kdy byla schválena rezoluce o agresí) však mezinárodní společenství přesvědčuje o tom, že i nestátní subjekty jsou schopny spáchat čin, který dosahuje stejných, ne-li větších, účinků než útok jiného státu. V úvahu

²⁴⁹ Čl. 8 bis odst. 2 ŘS.

²⁵⁰ Náležitosti, část Úvod, body 2 a 4.

²⁵¹ MRÁZEK, Josef. The Definition of aggression and the use of force In: *Czech yearbook of public & private international law = Česká ročenka mezinárodního práva veřejného a soukromého. Vol. 5.* Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2014, 514 s. ISBN: 978-80-87488-17-1, s. 84.

připadají například některé nestátní či polostátní subjekty.

Na území mnoha států v současnosti operují mnohé na státech nezávislé (a často proti nim přímo bojující) povstalecké jednotky, milice a organizace. V některých případech dokonce ovládají rozsáhlá území a fakticky vykonávají funkce státu. V úvahu může připadat scénář, kdy smluvní strana ratifikuje ŘS i Definici, ta vstoupí v platnost a bude aktivována. Poté se v této smluvní straně rozhoří občanská válka, přičemž jedna z bojujících nestátních frakcí (která ovládne část území státu a vykonává na něm moc) provede bombardování sousedního (třetího) státu. Následně jsou povstalci ústřední vládou potlačeny a jejich velitele není možné považovat dle vnitrostátního práva za orgány státu. Pachatele takového bombardování by podle Definice nebylo možné za zločin agrese stíhat, pokud by termín „stát“ byl vykládán restriktivně. K útočnému činu totiž v takovém scénáři nedošlo státem, nýbrž nestátním subjektem.

Pokud by však pojem stát byl vykládán extenzivně, a to tak, že se „státem“ mají na mysli i polostátní subjekty, které splňují náležitosti státu (byť přechodně), bylo by možné zmíněné bombardování označit za útočný čin pro účely ŘS.

Existují však i nestátní subjekty schopné způsobit činy srovnatelné s agresí, které za stát považovat nelze. Takovým příkladem budiž například teroristické skupiny, ty totiž zpravidla nenaplňují žádný ze znaků státnosti. Hovoříme zde o takových skupinách, které neovládají území a nenaplňují ani část znaků vládnutí.

Použití ozbrojené síly

Dalším ze znaků útočného činu je použití ozbrojené síly. K popisu jednotlivých způsobů použití síly slouží písmena a) až g) odstavce 2 článku 8 bis ŘS.

Ozbrojené síly zahrnují jak armádu, tak jiné ozbrojené složky státu (policie atd.), proto by tento pojem měl být vykládán tak, že zahrnuje jakékoliv jednotky státu ozbrojené proto, aby byly schopny bojovat či donucovat k určitému jednání.

Až na písmena f) a g) zahrnují všechny vyjmenované příklady agrese přímé použití

ozbrojených sil. Písmena f) a g) však uvádí, že aktem agrese jsou i:

*„(f) jednání státu, který dovolil, aby jeho území, jež dal k dispozici jinému státu, bylo tímto jiným státem použito ke spáchání útočného činu proti třetímu státu;
(g) vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených band, skupin, příslušníků nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldnéřů, kteří používají ozbrojenou sílu proti jinému státu v tak závažné míře, že se to rovná činům vypočteným výše nebo podstatné účasti státu na nich.“*

Především u písmene f) se však nejedná přímo o použití vlastní síly. Agresor tu totiž nepoužívá vlastní ozbrojené složky, nýbrž buďto dovolí jiným útok provést nebo jiné vyšle (v druhém případě by však v některých případech šlo argumentovat tak, že se jedná o jeho orgány de facto). Dostává se tak do rozporu obecný popis útočného činu a jeden z jeho příkladů. Stejný problém obsahuje i rezoluce o agresi a rovněž s tímto rozporem byl text převzat.

Už v kapitole tři se tato práce zabývala pojmy útočný čin a ozbrojený útok v Chartě OSN. Postačí připomenout, že ozbrojený útok je intenzivní formou útočného činu a vyvolává dle článku 51 Charty OSN právo na sebeobranu. Útočný čin vždy bude z podstaty věci použitím síly, někdy však nepůjde o její použití ozbrojeným způsobem (vyvolávajíc tak článek 51 Charty OSN). Jako příklad takového útočného činu nikoliv ozbrojeného charakteru lze uvést právě písmeno f) článku 8 bis odst. 2 ŘS, protože zde není použita přímo vlastní ozbrojená složka, ale ona sama umožní cizí průchod (a ta už ozbrojená je). Důsledkem takového výkladu je, že proti státu umožňujícímu průchod cizím útočícím jednotkám není možné použít právo na sebeobranu dle článku 51 Charty OSN (pouze na základě obvinění z povolení průchodu).

Ostatní příklady aktů agrese jsou klasickým použitím ozbrojené síly vycházející z tradičního pojetí boje: například invaze (písmeno a), bombardování (písmeno b), blokáda (písmeno c), sběrná kategorie útoku ozbrojenými složkami (písmeno d) a použití vlastních jednotek na území cizího státu v rozporu se smluvenými podmínkami pobytu (písmeno e).

Vyjmenovaný výčet vyvolává celou řadu otázek. Jednou z nich je, nakolik všechny tyto příklady útočných činů mohou dosáhnout úrovně závažnosti porušení Charty OSN vyžadované pro

vznik odpovědnosti jednotlivce za zločin agrese. Objevují se názory²⁵², že například u písmen c), e), a f) je nejisté, zda požadované úrovně dosahují. Za určitých okolností je možné, že hranice skutečně překročena nebude. Je však málo pravděpodobné, že by se k MTS dostalo posuzování individuální odpovědnosti za jeden izolovaný čin (například blokádu), který by nebyl součástí rozsáhlejšího ozbrojeného konfliktu.

Výčet však nepočítá s moderními možnostmi boje, a protože je možné, že převládne názor, že seznam není možné rozšířit, k němuž se vzhledem k podobě Definice kloní i tato práce, ponechává Definice takové skutky jako nepotrestatelné. Takový nový způsob boje, který pochopitelně nebyl v 70. letech minulého století znám, je tzv. kyber boj. Takto se označuje boj prostřednictvím elektronických prostředků:

„Kybernetickým bojem rozumíme vojenskou aktivitu primárně zaměřenou na využití počítačových systémů a sítí s cílem zaútočit na protivníka. Hlavním cílem je tudíž typicky buďto odejmout protivníkovi užívání těchto systémů či přístup k jejich funkcím za účelem převzetí kontroly nad strukturami jim podléhajícími.“²⁵³

Je však třeba dodat, že vojenské kyber boj nemusí probíhat pouze za válečného konfliktu.²⁵⁴

Prostředky kybernetického boje jsou aktuální nejpozději od devadesátých let minulého století²⁵⁵ a v současnosti patří do zcela reálné sféry²⁵⁶. Protože v současnosti téměř veškerá technika závisí na počítačích a drtivá většina jich je připojena ke sdíleným sítím, může být jejich narušením prostřednictvím cíleného virového útoku dosaženo důsledků, které překonají následky tradičního ozbrojeného útoku. Počítačové viry takto mohou způsobit potíže v infrastruktuře, zejména dodávkách potravin či energií apod. V úvahu jako objekt ohrožení připadá v podstatě každý aspekt současného života moderní společnosti. Přesto s touto možností Definice výslovně nepočítá.

Problematické aspekty pro stíhání kyber boje v rámci zločinu agrese lze identifikovat ve více aspektech, některé z nich jsou pak skutečnosti spojené s tím, že aby se jednalo o agresi dle Definice,

²⁵² MRÁZEK, Josef. The Definition of aggression and the use of force, *op. cit.*, s. 92.

²⁵³ WOLTAG, Johan-Christoph. Cyber Warfare In: WOLFRUM, R. (ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume II*, Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN: 978-0-19-929168-7, s. 988.

²⁵⁴ *Ibid*

²⁵⁵ WOLTAG, Johan-Christoph. Cyber Warfare, *op.cit.*, s. 988.

²⁵⁶ Některé příklady uvádí GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force. op. cit.*, s. 129, poznámka pod čarou 59.

musí se jednat o útok státu a zároveň se musí jednat o použití ozbrojené síly.²⁵⁷ První aspekt je problematický především proto, že počítačový virus by mohl vytvořit a do sítě vypustit i nestátní subjekt. Pak by jednotlivé pachatele stíhat možné před MTS nebylo, neboť by se nejednalo o útočný čin (útok státem na stát). To je třeba vnímat jednoznačně jako nedostatek, neboť se zamezuje preventivní roli Definice vůči nestátním aktérům, snažícím se o poničení infrastruktury.²⁵⁸ Nesmíme rovněž zapomenout na specifikum projevující se zejména právě u kyber boje, a to že v porovnání s „klasickým“ ozbrojeným konfliktem vedeným konvenčním způsobem, kyber boj nevyžaduje takové rozsáhlé finanční zdroje a je nestátním aktérům proto mnohem přístupnější. Na druhou stranu však zejména v rozvinutých zemích spoléhajících ve velkém rozsahu na počítačové sítě, může i takto „levný“ způsob útoku způsobit nedožité škody.²⁵⁹

I pokud by však došlo k vypuštění případného viru státem, stále zbývá druhý aspekt, protože Definice v článku 8 bis odstavci 2 ŘS ve výčtu útočných činů o kyber útoku nehovoří. Pokud by výčet byl pouze demonstrativní, pak tento problematický bod odpadá, záviselo by pouze na tom, zda by MTS kyber útok jako druh použití síly přijal. Pokud by MTS výčet akceptoval jako taxativní, kyber útok by do něj zřejmě nespádl, avšak řešení se teoreticky nabízí. Je totiž možné výkladem kybernetické útoky do jurisdikce MTS zahrnout skrze článek 8 bis odst. 2 písm. b) ŘS v tom směru, že kybernetický útok zahrnuje. Tento článek uvádí jako příklad útočného činu „bombardování ozbrojenými silami státu území jiného státu, nebo použití jakýchkoliv zbraní státem proti území jiného státu“. Druhá část věty by mohla kyber útoky pokrýt, pokud by MTS vyložil „použití jakýchkoliv zbraní státem“ v tom smyslu, že zbraní může být i počítačový program, respektive počítačový virus.

Bez detailní znalosti fungování počítačů je těžké se vyjádřit, ale je pravděpodobné, že dokazovat jednotlivcům odpovědnost za stvoření a vypuštění počítačového viru by mohlo být velice

---

²⁵⁷ CAMMACK, Chance. The Stuxnet Worm and Potential Prosecution by the International Criminal Court Under the Newly Defined Crime of Aggression. *Tulane Journal of International & Comparative Law*, vol. 20, issue 1, 2011-2012, s. 319.

²⁵⁸ CAMMACK, Chance. The Stuxnet Worm and Potential Prosecution by the International Criminal Court Under the Newly Defined Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 322.

²⁵⁹ WOLTAG, Johan-Christoph. Cyber Warfare, *op. cit.*, s. 988-989.

komplikované. To však bude zřejmě platit i pro státy.

Neslučitelnost s Chartou OSN

Jednání zakládající útočný čin musí dále být neslučitelné s Chartou OSN, tedy podle článku 8 bis odst. 2 ŘS musí jít o použití ozbrojené síly *proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu* anebo *jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů*. To by samo o sobě nebylo problematické vyložit, nicméně k tomuto požadavku je dále třeba přidat aspekt útočného činu zmíněný v odstavci 1, tedy že jde o útočný čin, který *svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů*. Tento aspekt opakují rovněž Náležitosti v bodu 5 části Znaků.

Už výše²⁶⁰ bylo zmíněno, že Charta OSN v článku 2 odst. 4 zakotvuje povinnost členů nepoužít síly či její hrozbu *proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu*, přičemž nemluví o suverenitě. Avšak jak zásah do územní celistvosti, tak do politické nezávislosti státu, je automaticky zásahem do jeho suverenity. Proto tento rozdíl nezpůsobuje žádnou nesrovnalost.

Všechny příklady jednání uvedené v písmenech a) až g) odstavce 2 článku 8 bis ŘS lze bez uvedení dalších okolností považovat za útočný čin, který bez ospravedlnění (výkon práva sebeobranu dle článku 51 Charty nebo v rámci akce dle kapitoly VII. Charty OSN) je nelegální. Zda budou ovšem zároveň toto porušení Charty OSN zjevné, na to už není možné odpovědět automaticky. To bude záležet na třech prvcích porušení – povaha, závažnost, rozsah tohoto porušení Charty.

Porozumění uvádí:

„Rozumí se, že agrese je nejvážnější a nejnebezpečnější forma protiprávního použití síly a že při rozhodnutí, zda byl spáchán útočný čin, je nutno vzít v úvahu všechny okolnosti každého případu jednotlivě v souladu s Chartou Organizace spojených národů, včetně závažnosti jednání a jeho důsledků.“²⁶¹

---

²⁶⁰ Kapitola 3.

²⁶¹ Porozumění, bod 6.

Pro dostatečné pochopení tohoto Porozumění je však třeba si uvědomit, co stojí za jeho uvedením do textu Rezoluce. Porozumění 6 a 7 se do Rezoluce dostaly jako výsledek aktivity Spojených států amerických, které původně zamýšlely v Porozumění výslovně vyloučit humanitární intervenci ze zločinu agrese.²⁶² Text Porozumění 6 je výsledkem neúspěchu vyloučení humanitární intervence. Bez tohoto vymezení útočného činu jako zjevného porušení by s největší pravděpodobností bylo vždy jasné, že na rozdíl od tzv. R2P, které počítá se zmocněním RB OSN, humanitární intervence (tedy použití síly jinak než dle článku 51 Charty OSN a bez zmocnění Radou bezpečnosti) bude porušením Charty OSN a bude tak možné, aby byla naplněna skutková podstata zločinu agrese. Protože tři prvky definující zjevnost porušení Charty OSN obsahuje nejen Porozumění ale rovněž článek 8 bis odst. 1 ŘS, není možné, aby se MTS vyhnul posuzování legality humanitární intervence (tj. toho, zda ne/byl zjevným porušením Charty OSN), i kdyby Porozumění byla jen nezávazným dokumentem či doplňujícím pramenem výkladu dle článku 32 VÚSP, který MTS nebude muset respektovat.

V článku 8 bis odst. 2 ŘS uvedené příklady útočného činu tedy budou porušením Charty OSN, ledaže by byly ospravedlněny výjimkami za zákazu použití síly tak, jak je zná Charta OSN. Jako další výjimka bude humanitární intervence figurovat tehdy, pokud to umožní výklad Definice a Porozumění.

Zjevnost porušení Charty OSN

Charta OSN s termínem „zjevnost“ vlastního porušení nijak neoperuje. Ani Rezoluce jej dostatečně nevysvětluje. Pouze v článku 8 bis odst. 1 ŘS vyžaduje, aby se jednalo o zjevné porušení Charty OSN. Zjevnost tohoto porušení je určena povahou, závažností a rozsahem útočného činu.

Ani tyto tři charakteristiky však Definice blíže nedefinuje. Pouze uvádí v Porozuměních:

„Rozumí se, že při posouzení, zda útočný čin představuje zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, musí všechny tři prvky, tj. charakter, závažnost a rozsah, být natolik dostatečné, aby odůvodnily určení tohoto porušení za zjevné. Existence jednoho prvku nemůže

---

²⁶² HELLER, Kevin Jon. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings, *op. cit.*, s. 2 a 4.

*být bez dalšího prokázáním splnění dvou prvků zbývajících.*²⁶³

V této práci se termín „povaha“ a „charakter“ považuje za synonymum, je tedy ponecháno stranou, že v českém překladu je v článku 8 bis odst. 1 použit termín „povaha“ a v Náležitostech a Porozuměních namísto toho charakter.

Nejen, že tedy Porozumění nepomáhá v definování zjevnosti porušení Charty OSN, nebo určení, kdy charakter, závažnost a rozsah porušení zjevnost založí, ale navíc se teoreticky může dostat s článkem 8 bis do rozporu. Ten totiž vyžaduje, aby byly splněny všechny tři prvky – povaha, závažnost a rozsah...“, zatímco podle Porozumění v bodě 7 nestačí splnění pouze jednoho z prvků, tudíž bývá uváděno, že by měly stačit alespoň dva. Je však třeba si uvědomit, že článek 8 bis odst. 1 ŘS vyžaduje, aby byly splněny všechny tři prvky charakteristiky, a Porozumění takovému výkladu nebrání, pouze říká, že nestačí jeden. Je tedy nutné, aby byly splněny všechny tři, ledaže by Porozumění bylo závazným pramenem výkladu.

V Úvodní části Náležitostí, v bodě 3 se ještě uvádí, že: „[p]ojem „zjevný“ je objektivním kvalifikátorem.“ „Manifestní“ porušení práva se v ŘS objevuje i jinde²⁶⁴ v úpravě příkazu nadřízeného. Manifestnost / zjevnost se objevuje pouze ve vztahu k objektivnímu vnímání porušení práva v článku 31 odst. 1 písm c) ŘS, jeho subjektivní vnímání pokrývá článek 31 odst. 1 písm. b) ŘS; jde tedy o to, zda zjevnost porušení bylo možné vnímat z pohledu průměrného člověka.²⁶⁵ Protože subjektivní vztah pachatele zločinu agrese je i v Definicí upraven samostatně²⁶⁶, lze tento závěr použít i na zjevnost porušení Charty OSN, nicméně o obsahu to naneštěstí mnoho nevyovídá.

Při přípravě Definic se kromě termínu zjevný / manifestní diskutovalo rovněž jeho nahrazení pojmem *flagrantní*.²⁶⁷ Podle R.S. Clarka nemusí nutně mezi těmito dvěma termíny být

²⁶³ Rezoluce, příloha III, bod 7.

²⁶⁴ Čl. 33 odst. 1 písm. c) a čl. 33 odst. 2 ŘS.

²⁶⁵ ZIMMERMANN, Andrea. Superior Orders In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D., *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3, s. 970.

²⁶⁶ Náležitosti, Znaky, bod 6.

²⁶⁷ Zpráva přípravného výboru k MTS, ze dne 24. června 2002, PCNICC/2002/2/Add.2, *op. cit.*

rozpoznatelný rozdíl. Pak by tento termín s použitím slovníku šlo podle Clarka přeložit jako „*velmi špatný a očividný*“ nebo „*jasný a nezaměnitelný*“.²⁶⁸

Uvedení tohoto pojmu jako požadavku na objektivní stránku zločinu agrese lze vnímat i jako nadbytečné²⁶⁹ s ohledem na skutečnost, že ŘS už ve svých obecných ustanoveních uvádí, že se vztahuje jen na nejzávažnější zločiny (čl. 1 ŘS). Avšak je třeba si uvědomit, že požadavek zjevnosti v sobě skrývá mnohá interpretační úskalí nepředvídaná při navrhování článku 1 ŘS.

Je rovněž potřeba rozebrat jednotlivé prvky, podle nichž bude posuzováno porušení Charty OSN, aby bylo možné jej kvalifikovat jako zjevné. Povaha (anglicky character) se dotýká typu porušení Charty OSN, vztahuje se tedy například k legalitě humanitární intervence nebo případům v předstihu uplatněné sebeobrany; naproti tomu rozsah a závažnost je možné diskutovat u délky protiprávního jednání nebo rozsahu palby.²⁷⁰

Sean Murphy poskytuje ve svém pracovním článku (tzv. working paper) některé příklady a na nich dokládá, jak by (a za jakých okolností) mohl být termín zjevně porušující Chartu OSN vykládán. První možností je, že útočné činy, aby mohly založit základ pro zločin agrese, by musely být nelegálním použitím síly „*při opravdu velké intenzitě donucení*“ (zvýraznění přidáno).²⁷¹ Jako příklad takového činu uvádí invazi Irákem do Kuvajtu v srpnu 1990, naproti tomu by se mohlo stát, že potopení válečné lodi Cheonan jihokorejského námořnictva severokorejskou ponorkou by zločinem agrese za takových okolností nebylo.²⁷²

Druhou možností výkladu je spojena se zodpovězením otázky, zda nelegálnost byla **všem jasná či očividná**.²⁷³ V tomto případě by jak invaze do Kuvajtu, tak potopení Cheonanu nejspíše byli zjevným porušením Charty OSN, nikoliv však nejspíš zásah NATO v Jugoslávii v roce 1999.

Třetí možnost počítá s tím, že by **vylučovala jen šarvátky malého rozsahu nebo hraniční**

---

²⁶⁸ CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28), *op. cit.*, poznámka pod čarou 75.

²⁶⁹ ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, *op. cit.*, s. 248.

²⁷⁰ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?, *op. cit.*, s. 730-731.

²⁷¹ MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC, *op. cit.*, s. 33.

²⁷² *Ibid*

²⁷³ MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC, *op. cit.*, s. 34.

incidenty.²⁷⁴ Vše ostatní už by zjevným porušením Charty OSN bylo.

Není možné předvídat, k čemu se MTS přikloní. Není totiž ani v nejmenším jasné, jak konkrétně termín zjevnosti vykládat. Pro podobnost termínů Definici a v Porozuměních 6 a 7 však nebude daleko od pravdy se domnívat, že delegace se vložím charakteristik útočného činu do článku 8 bis ŘS snažily vymanit zločin agrese ze situace, kdy by jakékoliv porušení Charty OSN ve formě útočného činu mohlo založit jurisdikci MTS. MTS tedy nejspíše bude mít jurisdikci nad méně útočnými činy, než jaké dávají základ pro mezistátní odpovědnost dle Charty OSN. Je však třeba poznamenat, že tímto odchýlením se od Charty OSN se politici sami vystavili nebezpečí, které zřejmě nepředpokládali. Protože termín zjevnosti porušení Charty OSN je naprosto nejasný, vystavili se „libovůli“ rozhodnutí soudců MTS (což autor této práce nepovažuje nutně za negativní; nicméně za negativní to nejspíše budou považovat ti, kteří se o omezení jurisdikce MTS snažili). Definice je v tomto směru neuspokojivá jak pro zastánce humanitární intervence, tak pro její odpůrce. Zastánci si nemohou být jisti, zda budou postižitelní, protože nikdo neví, jak termín „zjevný“ vykládat, a odpůrci nemohou být spokojeni rovněž jednoduše proto, že postižitelné útočné činy jsou v Definici zužovány.

Argumentem proti rozdělování útočných činů na zjevně porušující Chartu OSN a ostatní činy je rovněž ten, že takový přístup může vytvořit mezi státy postupem času představu, že ty útočné činy, které Chartu OSN zjevně neporušují (ať už jsou jakékoliv) s sebou nenesou odpovědnost a tím se změní dosavadní přístup k mezinárodní bezpečnosti. Alespoň v tomto směru je možné uklidnit atmosféru. To, že jen některá porušení mezinárodního práva v sobě mají zakomponovanou rovněž individuální odpovědnost, nic nemění na skutečnosti, že i ostatní kategorie porušení mezinárodního práva nadále vyvolávají odpovědnost mezistátní. Mezinárodní právo takový příklad zná, například Robert Heinsch²⁷⁵ uvádí příklad závažných porušení Ženevských úmluv, která sice nejsou jedinými příklady porušení humanitárního práva, avšak jsou to ta, která s sebou nesou individuální odpovědnost, zatímco ostatní „pouze“ mezistátní. Ani toto oddělení závažných porušení od porušení

---

²⁷⁴ MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC, *op. cit.*, s. 35.

²⁷⁵ HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?, *op. cit.*, s. 727.

vyvolávajících „pouze“ odpovědnost států na odpovědnosti států nic nezměnilo.

Společně k útočnému činu

Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že pokud jednání státu bude s Chartou OSN v souladu, nebude se jednat o útočný čin charakterizovaný v Definicí a za takových okolností nemohou být ani odpovědné osoby útočícího státu pohnány před MTS.

Charta OSN zná dva příklady výjimek za zákazu použití síly. Jedná se o právo na sebeobranu zakotvené v článku 51 Charty a akce (Rady bezpečnosti OSN) dle kapitoly VII. Pokud stát, který použil ozbrojenou sílu proti jinému státu, naplní podmínky jedné z těchto dvou shora zmíněných situací, nebudou jeho představitelé moci býti stíháni ani před MTS. Existují však situace, které Charta OSN neuvádí a v současné doktríně se o nich uvažuje jako o výjimkách ze zákazu použití síly rovněž. Jedná se o koncept humanitární intervence. Koncept „odpovědnosti k ochraně“ není možné pojímat v tom smyslu, že by rozšiřovalo možnosti použití síly²⁷⁶, protože je s Chartou OSN počítající pouze se dvěma výjimkami ze zákazu použití síly v souladu. Legalitu konceptu humanitární intervence lze podložit například argumentem o ochraně lidských práv – k tomu se práce vyjadřovala už výše.

Tak lze vykládat i body 6 a 7 Porozumění. Ty lze interpretovat tak, že existují situace, za nichž použití síly (jinak) v rozporu s Chartou OSN, není možné považovat za útočný čin pro účely trestní odpovědnosti za zločin agrese. Jedná se zde tedy o použití síly v rámci humanitární intervence (tj. použití síly bez souhlasu OSN a mimo rámec výkonu práva sebeobrany) s cílem zabránit humanitární katastrofě. Aby pro účely ŘS nebylo dle těchto dvou bodů Porozumění možné za humanitární intervenci její pachatele stíhat, je potřeba, aby při posuzování, zda byl spáchán útočný čin, byly brány v potaz rovněž okolnosti, jejich závažnost a důsledky a v druhé fázi (bylo-li i přes vzetí v potaz okolností, jejich závažnosti a důsledků činů, shledáno, že došlo k porušení Charty OSN), přistoupí se k zjištění, zda byla Charta OSN porušena zjevným způsobem. V této

---

²⁷⁶ BÍLKOVÁ, Veronika. *Odpovědnost za ochranu (R2P). Nová naděje, nebo staré pokrytectví?*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. 177s. ISBN 978-80-87146-27-9, s. 6.

druhé fázi se posuzuje charakter, závažnost (opět) a rozsah útočného činu.

Bez existence těchto dvou Porozumění (nebo jejich braní v potaz) se MTS bude pouze snažit zjistit dle článku 8 bis odst. 1 ŘS, zda útočný čin byl dle svého charakteru, závažnosti a rozsahu zjevným porušením Charty OSN. A bez definice pojmu zjevnosti, je za současné podoby mezinárodního práva možné, že jím bude cokoliv, co nepokryje kapitola VII. Charty OSN, tedy i humanitární intervence.

Je tedy stále primárně rozhodující, jak bude vykládán termín zjevnosti.

Pro účely porušení stanovených limitů práva bezpečnosti není bez zajímavosti ani fakt, že v Norimberku se v souvislosti s procesem s hlavními německými válečnými zločinci diskutovalo mimo jiné i to, zda obava z okupace Norska za druhé světové války válečnými protivníky Německa, mohla naplnit podmínky pro výkon práva sebeobrany při okupaci Norska Německem. V době, kdy neexistovala Charta OSN, se samozřejmě nedalo odkázat na její čl. 51, namísto toho existoval v té době precedent z řešení sporu *Caroline*.²⁷⁷ IMT však v případě Norska tento argument odmítl z jiného důvodu – tedy že cílem okupace nebyl výkon sebeobrany, nýbrž zajištění si pozic pro případný útok na Anglii a Francii.²⁷⁸ Otázkou však je, zda takový argument mohl uspět a tedy, zda se o právo na sebeobranu jednat mohlo. Tato otázka zůstává stejnou jak pro mezinárodní právo v době druhé světové války, tak pro dnešní, a tudíž se vztahuje i na zločin agrese.

Jak na základě sporu o osud lodi *Caroline*, tak na základě Charty OSN lze však argument o výkonu práva sebeobrany obsazením druhé země (z obavy před jejím obsazením nepřáteli okupanta) smést ze stolu. Zejména proto, že, aby se jednalo o sebeobranu, musí jednání toho, kdo ji vykonává, mít charakter sebeobrany a musí se jednat pouze o nezbytné kroky k jejímu zajištění. Dlouhodobá okupace cizího území takové podmínky splňovat nemůže.

---

²⁷⁷ V rámci řešení sporu o potopení lodi figuroval i dopis ministra zahraničních věcí USA D. Webstera ze dne 24. 4. 1841, který definoval podmínky výkonu práva sebeobrany. Překlad výňatku je k dispozici v: ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. 2. doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 246 s. ISBN: 978-80-87146-37-8. s. 234-235.

²⁷⁸ *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci, op. cit.*, část věnovaná The invasion of Denmark and Norway.

6. VÝKON JURISDIKCE

Úprava mechanismů řešící obecně podmínky výkonu jurisdikce je v ŘS obsažena mimo jiné v článku 13 ŘS. Ten uvádí, že k výkonu jurisdikce je možné přistoupit pouze za 3 situací, které bývají někdy nazývány jako tzv. spouštěcí mechanismy.²⁷⁹ První je, když žalobce sám zahájí vyšetřování (tzn. pravomoc žalobce zahájit řízení proprio motu), druhá, když mu k tomu dá podnět svým oznámením Rada bezpečnosti OSN anebo za třetí, když tak učiní kterákoliv smluvní strana pro podezření ze spáchání zločinu či zločinů. Tato úprava se na zločin agrese bude vztahovat také, ale pro proprio motu pravomoc a oznámení smluvními stranami tak bude pouze za podmínek stanovených v článku 15 bis ŘS a pro účely oznámení ze strany Rady bezpečnosti pouze za podmínek uvedených v článku 15 ter ŘS, jak uvádí první odstavce těchto článků.

Článek 13 ŘS uvádí požadavek, který je společnou podmínkou výkonu jurisdikce. Jednotlivé její náležitosti už byly částečně probrány, kapitola 5 se zabývá samotnou skutkovou podstatou a tím rozebírá jurisdikci z pohledu *ratione materiae*, jurisdikce *ratione temporis* byla probrána v kapitole 4 v rámci úpravy vstupu v platnost a aktivačních ustanovení. A z úpravy subjektu a objektivní stránky v předchozí kapitole rovněž vyplývá rozsah jurisdikce *ratione personae* a *ratione loci*. Ohledně posledních dvou zmíněných složek tedy už některé jejich aspekty byly na předchozích řádcích zmíněny, zde je jim však věnována pozornost dále a pro provázanost s procesními aspekty i z určitého pohledu podrobněji. Především je třeba vymezit fungování jurisdikce při vzetí v potaz jejího rozsahu *ratione personae* a *ratione loci*²⁸⁰, a to ve vzájemných spojitostech a výjimkách z ní.

Důvody pro rozdělení obecných podmínek jurisdikce do dvou článků 15 bis a 15 ter ŘS

---

²⁷⁹ LHOTSKÝ, Jan. Mezinárodní trestní soud ve světle revizní konference a nově definovaný zločin agrese. In: Dny práva – 2010 – Days of Law, 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy Univerzity. The conference proceedings. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN: 978-80-210-5305-2., s. 2565.

²⁸⁰ Tedy témata, kterými se ŘS zabývá v článku 12 (SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute, op. cit.*, s. 283), ale ve vztahu ke zločinu agrese jsou tyto dva aspekty rovněž ovlivněny článkem 121 ŘS a článkem 15 bis ŘS.

mohou být čistě technické – tedy aby bylo jasné, k čemu se která ustanovení vztahují, ale možná je toto rozdělení spíše zbytkem z doby vyjednávání Rezoluce, kdy se debatovala možnost, aby mechanismy vstoupily v platnost odlišným způsobem.²⁸¹

6.1 Podmínky a výkon jurisdikce dle článku 15 bis ŘS

6.1.1 Vymezení jurisdikce MTS *ratione loci* a *ratione personae*

První otázka, kterou je třeba vyřešit, je, nad kým vlastně bude MTS moci jurisdikci dle článku 15 bis ŘS vykonávat. Základ pro vymezení jurisdikce *ratione personae* a *ratione loci* upravuje článek 12 odst. 2 ŘS, který uvádí, že soud má jurisdikci nad zločiny ve dvou případech – a) když dojde k jednání, kterým byly spáchány zločiny na území smluvní strany (nebo státu, který dle odstavce 3 téhož článku jurisdikci přijal), anebo b) pokud se takového jednání dopustily osoby, které byly státními občany smluvní strany (či státu který jurisdikci přijal i zde podle odstavce 3 článku 12). Prvnímu z těchto principů vymezujících rozsah trestní jurisdikce se říká princip teritoriality (takto je obecně v ŘS vymezena jurisdikce *ratione loci*) a druhému principu aktivní²⁸² personality (takto ŘS vymezuje obecně jurisdikci *ratione personae*). Pro účely této kapitoly se jim zde říká „princip pozitivní teritoriality“ a „princip pozitivní aktivní personality“.

Nevýhodou tohoto přístupu je skutečnost, že smluvní strany nemají možnost dát podnět k zahájení řízení před MTS z titulu principu teritoriality v případě spáchání jakéhokoliv zločinu na území, která žádnému státu nepodléhají, jako jsou volná moře, Antarktida či vesmír.²⁸³

U principu (pozitivní) aktivní personality se tedy vyžaduje, aby pachatel, který jednal, byl občanem smluvní strany, případně státu, který jurisdikci MTS přijal podle článku 12 odst. 3 ŘS. Tento princip je ve spojení se speciální úpravou jurisdikčních otázek zločinu agrese méně komplikovaný.

---

²⁸¹ LEES, Elizabeth. Ending Impunity in Relation to the Supreme Crime? An Analysis of the Jurisdiction of the International Criminal Court over the Crime of Aggression Following the Adoption of Resolution RC/Res 6, *op. cit.*, s. 288.

²⁸² Aktivní, protože jde o pachatele, ne o oběť: SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, *op. cit.*, s. 286.

²⁸³ SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*, *op. cit.*, s. 285.

Princip teritoriality však s ohledem na specifika skutkové podstaty zločinu agrese vyvolává složitější situace. Nejprve je potřeba určit, „kde došlo k jednání“. Co se jednáním myslí, vymezuje tato práce v kapitole 5, v její části 5.2 věnované subjektivní stránce zločinu. Postačí tedy zopakovat, že pro účely určení území, na němž došlo k jednání, se „jednáním“ myslí „*plánování, příprava, zahájení nebo provedení útočného činu*“. Lze se domnívat, že obvyklý sled je takový, že k plánování (připravování operace z plánovacího hlediska), přípravě (rozmístění vojenských jednotek, nákup zbraní apod.) a zahájení (udělení pokynu k útoku) dochází na území agresora a k provedení (samotné boje, tedy útočného činu) na území oběti. Důsledkem je, že skutek, který naplňuje znaky skutkové podstaty zločinu agrese (tedy jednání pachatele), se odehrává jak na území státu agresora, tak na území státu oběti. Mohou samozřejmě existovat i výjimky, kdy všechny fáze budou splněny na jednom a témž území (například při zneužití legálního pobytu vojsk agresora na území oběti ke změně legálního pobytu na agresivní okupaci – článek 8 bis odst. 2 písm. e) ŘS). Bude se však jednat skutečně spíše o výjimky.

Podle článku 12 odst. 2 ŘS sice k umožnění výkonu jurisdikce stačí splnění podmínek kteréhokoliv z principů – pozitivní teritoriality nebo pozitivní aktivní personality, čili aby měl MTS jurisdikci i nad zločinem agrese, stačilo by podle článku 12 ŘS, aby smluvní stranou ŘS, která zároveň ratifikovala / schválila Definici, byla alespoň jedna ze stran – stát agresor nebo stát oběť, případně aby pachatelem byl občan takové smluvní strany. Nicméně právě tomu se v Kampale delegace rozhodly zabránit, a to prostřednictvím zvoleného mechanismu vstupu Definic v platnost. Jak už bylo uvedeno v kapitole 4, existují však rovněž názory, že nebyl zvolen mechanismus správný a mělo by se postupovat dle modelu adopce. Ačkoliv bude tento model s největší pravděpodobností odmítnut, je třeba si uvědomit, že argumenty, o něž se opírá, nejsou vůbec nelogické a jeho případné použití by mělo na výkon jurisdikce MTS (a především její rozsah) nad zločinem agrese dalekosáhlé dopady. Z obou těchto důvodů se mu tato práce na následujících řádcích věnuje stejně jako tomu, co již dříve označila za tzv. konzervativní model. Dále existuje i ještě jeden přístup k interpretaci podmínek výkonu jurisdikce vycházející z textu zpracovaného

Lichtenštejnským institutem pro sebeurčení. Tím následující řádky začínají.

a) Lichtenštejnský model

S nesporně velice zajímavým argumentem o tom, za jakých podmínek a v jakém rozsahu bude mít MTS jurisdikci, přišla Příručka k ratifikaci a implementaci kampalských dodatků (dále jen „Příručka“)²⁸⁴. Na rozdíl od tzv. konzervativního modelu vycházejícího z kombinace druhé věty článku 121 odst. 5 ŘS a článku 15 bis odst. 5 ŘS, tvrdí, že MTS bude mít dle článku 15 bis (tedy na základě oznámení smluvní strany či proprio motu pravomoci žalobce) jurisdikci tehdy, když Definicí ratifikuje alespoň jedna z dotčených smluvních stran, ať už agresor nebo oběť.²⁸⁵ V tom se shoduje s modelem adopce, dospívá k tomu však odlišným postupem.

Lichtenštejnský model se opírá o následující fakta:

- dodatek vstoupí v platnost dle článku 121 odst. 5 věta první ŘS,
- „dosavadní článek 12 ŘS nadále platí pro všechny zločiny dle Statutu“²⁸⁶, proto stačí naplnění podmínek jurisdikce podle principu aktivní personality nebo pasivní teritoriality,
- věta druhá článku 121 odst. 5 ŘS se neuplatní, protože toto „speciální jurisdikční schéma ... se týká jen těch zločinů, které nebyly původně v jurisdikci Soudu“²⁸⁷,
- „článek 5 odst. 2 ŘS smluvní strany [pouze] zmocnil, aby pro výkon jurisdikce nad zločinem agrese stanovily podmínky sui generis, a to je to, co udělaly v Kampale“²⁸⁸.

Tento model si vybírá, co z článku 121 odst. 5 ŘS využije a co nikoliv a opírá se tak především o skutečnost, že MTS měl jurisdikci nad zločinem agrese už před kampalským dodatkem, jak vyplývá z třetího argumentu. To je nesporně relevantní argument, nicméně je třeba poznamenat, že i kdyby teoreticky MTS jurisdikci měl již před kampalskou Definicí, nikde v textu

---

²⁸⁴ Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, *op. cit.*
²⁸⁵ Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, *op. cit.*, s. 9.
²⁸⁶ *Ibid*
²⁸⁷ Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, *op. cit.*, s. 9 a 10.
²⁸⁸ Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, *op. cit.*, s. 10.

ŘS není nic, co by umožňovalo vyloučit druhou větu článku 121 odst. 5 ŘS vůči Definicí. Právě naopak, článek 5 odst. 2 ŘS výslovně odkazuje na ratifikaci nutnost ratifikace zločinu agrese v souladu s článkem 121 ŘS a nijak nevymezuje, že by se některá z částí tohoto článku neměla použít. Takové „vybírání“ si z aplikovatelných ustanovení by se tak dostalo do rozporu s textem Rezoluce a i ŘS samotného. Přestože se tedy Příručka opírá o skutečnost, že zločin už v jurisdikci MTS byl, s čímž v teoretické rovině není problém souhlasit, přidání celé řady článků (8 bis, 15 bis, 15 ter a úprava dalších) jednoduše změnou (či dodatkem) ŘS je a na změnu statutu se rovněž druhá věta odstavce 5 článku 121 ŘS podle své dikce jednoduše vztahuje stejně jako jeho věta první. Nelze si tedy vybrat část odstavce, která bude použita a která ne.

b) Model adopce

Model adopce by byl relevantní tehdy, pokud by se MTS rozhodl přisoudit větší váhu textu Definicí než její Preambuli (Rezoluce). Ta je ovšem podle VÚSP součástí kontextu (článek 31 odst. 2 VÚSP). Není tedy jasné, na jakou stranu se MTS přikloní, byť pravděpodobný se zdá spíše model konzervativní²⁸⁹.

Při zvolení modelu adopce by však na rozdíl od konzervativního modelu zařazení možnosti využít opt-out do Definicí začalo dávat smysl. Pokud totiž vstoupí Definicí v platnost pro jednotlivé státy dle modelu adopce (resp. už vstoupila), pak sice stále platí, že není možné stíhat zločiny agrese, jichž se dopustili občané nesmluvních stran ŘS, nebo k nimž došlo na jejich území,²⁹⁰ ale ve vztahu ke smluvním stranám statutu toto omezení jurisdikce MTS neplatí, protože ratifikace není dle odstavce 3 podmínkou vstupu Definicí v platnost²⁹¹. Touto podmínkou bylo schválení na revizní konferenci a k tomu již došlo. Podmínka ratifikace totiž vychází z druhé věty článku 121 odst. 5 ŘS.

Proto by možnost využít opt-out umožnila těmto smluvním stranám zablokovat jurisdikci

---

²⁸⁹ Což je názor autora této práce – blíže 4.1.3.

²⁹⁰ Čl. 15 bis odst. 5 ŘS.

²⁹¹ Logicky, protože odstavec 3 se vstupem v platnost nezabývá, k tomuto tématu se více vyjadřuje kapitola 3.

MTS nad zločiny agrese vyplývajícími z „jejich“ útočných činů²⁹² i když už pro ně Definice vstoupila v platnost. Že článek 15 bis odst. 4 ŘS plně zapadá do modelu adopce, potvrzuje i skutečnost, že jeho ustanovení uvádí, že MTS bude mít jurisdikci nad zločinem agrese, jehož součástí bude útočný čin smluvní strany, ledaže by došlo k prohlášení využívajícího opt-out touto smluvní stranou, aniž by ke slovnímu spojení „smluvní strana“ dodávala, že se musí jednat o smluvní stranu Definice. Počítá tedy s modelem adopce, protože jen podle něj by mělo smysl, aby i ty smluvní strany ŘS, které dosud neratifikovaly Definici, mohly využít opt-out. Při zvolení vstupu v platnost dle článku 121 odst. 5 ŘS by totiž aplikaci Definice na „nesmluvní strany Definice“ bránila úprava obsažená v tomto článku samotném.

Velice důležitým aspektem vyplývajícím z modelu adopce je, že se v případě jeho zvolení pro zločin agrese, aplikuje (částečně) obecná úprava podmínek jurisdikce MTS obsažená v článku 12 odst. 2 ŘS, a to tehdy, když jeden ze zainteresovaných států bude nesmluvní stranou Definice (pokud by jeden byl nesmluvní stranou statutu, tam tomu brání článek 15 bis odst. 5 ŘS). Konzervativní model (dle odst. 5) tuto obecnou úpravu nahrazuje ve vztahu ke smluvním stranám Definice, které ji neratifikovaly, speciální úpravou obsaženou v článku 121 odst. 5 věta druhá ŘS.

Protože model adopce využívá obecnou úpravu, založí jurisdikci Soudu v souladu s článkem 12 ŘS *bud'to*, když bude zločin spáchán na území smluvní strany ŘS (bez ohledu na její ratifikaci Definice) – článek 12 odst. 2 písmeno a) ŘS, *nebo* pokud se zločinu dopustí občan takového státu – článek 12 odst. 2 písm. b) ŘS. Stačí tedy naplnění podmínek principu pozitivní aktivní personality nebo principu pozitivní teritoriality.

Co se týče zločinů spáchaných na území nesmluvní strany ŘS nebo pachatelů, kteří byli občany takových států, zde už se obecná úprava nepoužije:

„Pokud jde o stát, který není smluvní stranou tohoto Statutu, Soud nebude vykonávat svou jurisdikci nad zločinem agrese, který byl spáchán státními příslušníky tohoto státu nebo na jeho území.“²⁹³

---

²⁹² Čl. 15 bis odst. 4 ŘS.

²⁹³ Čl. 15 bis odst. 5 ŘS.

Zde se tedy využívá opačný přístup než u obecné úpravy. K tomu, aby měl MTS jurisdikci, nestačí naplnění podmínek jednoho z principů (pozitivní aktivní personality nebo pozitivní teritoriality), nýbrž je potřeba, aby podmínky negativně formulovaných podob principů (negativní personality a negativní teritoriality) naplněny nebyly. Článek 15 bis odst. 5 ŘS totiž jurisdikci MTS vylučuje, pokud budou splněny podmínky kteréhokoliv z nich – tedy, že buďto pachatel bude občanem *nesmluvní* strany ŘS, *nebo* ke zločinu dojde na jejím území.

Na následujících řádcích je uvedena tabulka vycházející z modelu adopce a počítající s různými kombinacemi potenciálních situací. Ve třetím sloupci pak uvádí, kdy MTS mít jurisdikci bude a kdy nikoliv.

<u>Útočník</u>	<u>Oběť</u>	<u>Jurisdikce</u>
Smluvní strana, nevyužila opt out	Smluvní strana, nevyužila opt out	ANO
Smluvní strana, využila opt out	Smluvní strana, nevyužila opt out	NE
Smluvní strana, nevyužila opt out	Smluvní strana, využila opt out	ANO
Smluvní strana, využila opt out	Smluvní strana, využila opt out	NE
Kterýkoli stát	Nesmluvní strana ŘS	NE
Nesmluvní strana ŘS	Kterýkoli stát	NE

Rozdíl oproti lichtenštejnskému modelu spočívá v tom, že zatímco Příručka ještě uvádí, že další podmínkou všech situací, které odpovídají ANO, je, aby alespoň jedna (kterákoliv) ze dvou zainteresovaných smluvních stran, Definicí ratifikovala, protože bez toho by ani pro jednu smluvní stranu neplatila Definicí, zde to nutné není. Podle modelu adopce (se kterým Příručka nepočítá, vychází z článku 121 odst. 5 ŘS) už Definicí pro všechny smluvní strany statutu v platnost

vstoupila a její ratifikace tak nejsou nutné k tomu, aby smluvním stranám vytvořily její ustanovení mezinárodní závazky.

c) Podmínky výkon jurisdikce dle konzervativního přístupu (ve smyslu odstavce 5)

Smluvní strany v preambuli Rezoluce uvádějí preferenci vstupu Definice v platnost dle článku 121 odst. 5 ŘS a ten v druhé větě uvádí speciální úpravu rozsahu jurisdikce. Že i tato druhá věta příslušného článku je na Definici aplikovatelná, bylo vysvětleno ve výkladu k modelu lichtenštejnskému. Vzhledem k nejasnostem ve výkladu je možné, že MTS rovněž odmítne model adopce a přikloní se k vůli smluvních stran vyjádřené v preambuli Rezoluce a rovněž tím, že jednotlivé smluvní strany dosud Definici ratifikovaly a daly tím najevo své chápání jejího vstupu v platnost.

Konzervativní model (kterým se v této kapitole chápe pouze článek 121 odst. 5 ŘS, nikoliv i odstavec 4 jako v kapitole věnované vstupu Definice v platnost), vychází z kombinace ustanovení článku 121 odst. 5 věta druhá ŘS a článku 15 bis odst. 5 ŘS. Tato ustanovení na rozdíl od obecné úpravy rozsahu jurisdikce, která vyžaduje splnění podmínek buďto *ratione personae* nebo *ratione loci*, zavádí jejich negativně formulovanou kombinaci a pro účely Definice požaduje, aby byly (respektive s ohledem na negativní formulaci *nebyly*) splněny podmínky obou pro to, aby MTS jurisdikcí nad vymezenými činy dotčených osob a na konkrétním území disponoval.

Ve vztahu k nesmluvním stranám ŘS článek 15 bis odst. 5 ŘS zůstává stejný jako u modelu adopce. Brání tomu, aby MTS disponoval jurisdikcí nad zločinem agrese za situace, kdy je naplněná kterákoliv z jeho negativně formulovaných podmínek. Ty odpovídají negativnímu vymezení článku 12 odst. 2 ŘS – tedy, článek 15 bis odst. 5 uvádí, že MTS jurisdikci nevykoná, když byl pachatel buďto občanem nesmluvní strany ŘS („princip negativní aktivní personality“) nebo ke spáchání činu došlo na území nesmluvní strany ŘS („princip negativní teritoriality“). V úpravě zločinu agrese tedy naplnění kterékoliv z podmínek jurisdikci brání (oproti článku 12 odst. 2 ŘS, kde ji to naopak v obecné úpravě umožňuje).

Jelikož dle konzervativního modelu se na rozdíl od modelu adopce použije i článek 121 odst. 5 ŘS, doplňuje konzervativní model ještě vyloučení jurisdikce MTS vůči zločinu agrese ve vztahu ke státům, které sice jsou smluvními stranami ŘS, ale rozhodnou se neratifikovat / neschválit Definici. Za zopakování stojí věta druhá odstavce 5 článku 121 ŘS, která uvádí:

„Ve vztahu k smluvní straně, jenž tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci nad zločinem, kterého se tato změna týká, pokud je tento zločin spáchán státními občany této smluvní strany či na jejím území.“

Mechanismus uvedeného ustanovení tedy vylučuje jurisdikci MTS nad zločinem agrese stejným způsobem jako článek 15 bis odst. 5 ŘS, pouze tak činí tehdy, pokud kterýkoliv ze zainteresovaných států (agresor či oběť) jsou smluvní stranou ŘS ale ne Definicí. Toto ustanovení tedy brání tomu, aby MTS mohl vykonávat jurisdikci nad zločinem, pokud se ho dopustil občan smluvní strany, která neschválila / neratifikovala Definici nebo k němu došlo na jejím území.

V průběhu kampalské konference se objevily i snahy interpretovat tento článek jinak, tzv. pozitivním chápáním,²⁹⁴ které by znamenalo, že by k založení jurisdikce MTS nebyl potřeba souhlas státu, který se dopustil útočného činu. Pozitivní chápání však rozebírá tato práce dále (6.1.2) a rovněž ho odmítá. Přesto je třeba mít na vědomí, že i takový výklad existuje.

Princip teritoriality

Pokud se dotýká principu teritoriality, lze tedy říci, že jelikož většinou dochází k naplnění skutkové podstaty zločinu agrese na území agresora i oběti, není příliš pravděpodobné, že by se často podařilo vyhnout vyloučení jurisdikce Soudu zapojením principu negativní teritoriality. Řečeno jednodušeji, bylo by potřeba, aby u všech zúčastněných byl přítomen prvek aktivní teritoriality, jinak by se zapojily jurisdikci omezující aspekty článku 121 odst. 5 věta druhá (u smluvních stran) nebo 15 bis odst. 5 ŘS (u nesmluvních stran).

Následující řádky tento závěr potvrzují. Jedná se stejně jako u modelu adopce o tabulkové shrnutí možných kombinací situací. Písmeny ŘS jsou označeny smluvní strany Římského statutu

---

²⁹⁴ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference, Report of the Working Group on the Crime of Aggression, RC/5, *op. cit.*, par. 12.

a písmeno R je dodáno u těch, které schválily / ratifikovaly Definici. Až na jedinou výjimku nebude MTS disponovat v daném rozsahu jurisdikcí nikdy.

<u>Agresor</u>	<u>Oběť</u>	<u>Jurisdikce MTS</u>
Smluvní strana ŘS, R	Smluvní strana ŘS, R	ANO
Smluvní strana ŘS, R	Smluvní strana ŘS	NE
Smluvní strana ŘS	Smluvní strana ŘS, R	NE
Smluvní strana ŘS, R	Nesmluvní strana	NE
Nesmluvní strana	Smluvní strana ŘS, R	NE
Smluvní strana ŘS	Nesmluvní strana	NE
Nesmluvní strana	Smluvní strana ŘS	NE

Jediný scénář, kdy MTS bude jurisdikcí ve vymezeném rozsahu disponovat, je případ, kdy jak stát agresor (došlo-li ke spáchání zločinu i na jeho území), tak stát oběť jsou nejen smluvními stranami ŘS, ale zároveň ratifikovaly Definici. Smluvní strany však ke shora uvedeným zárukám přidaly ještě opt-out. V kapitole 4 už bylo uvedeno, že ten chrání smluvní stranu před tím, aby mohli být stíháni její představitelé za zločin agrese, ale zároveň je chrání v postavení obětí. V případě, že ani jedna strana ŘS (a Definice) opt-out nevyužije, MTS jurisdikci mít samozřejmě bude.

Následující přehled vychází z jediné modelové situace uvedené shora, která jurisdikci MTS umožňuje a rozvádí jí pomocí kombinací využívajících opt-out. Protože to je jediná možnost, používají se jen termíny Využit/Nevyužit určující ne/použití opt-out(u) zainteresovanými stranami.

<u>Agresor</u>	<u>Oběť</u>	<u>Jurisdikce MTS</u>
Nevyužit	Nevyužit	ANO
Nevyužit	Využit	ANO
Využit	Nevyužit	NE
Využit	Využit	NE

To vše platí za předpokladu, že skutek, kterým byla naplněna skutková podstata zločinu, byl spáchán jak na území agresora, tak na území oběti. Vzhledem k tomu, že však skutková podstata počítá s alternativami forem jednání, tedy že stačí, aby pachatel naplnil kteroukoliv z nich (plánování, přípravu, zahájení nebo provedení), lze si představit, že dojde k útočnému činu, který dá základ zločinům agrese více lidí. Jeden agresor plánoval a připravoval (na území jednoho státu), další

ji zahájil (a mohl tak učinit vlastně i už z území oběti pokynem vlastním jednotkám stále na území agresora) a další ji už „pouze“ vykonával (řídil např. invazi).

Za takové situace by se mohlo stát, že pro tyto jednotlivé osoby bude území, na němž se zločinu dopustily, rozdílné a dokonce u některých nebudou naplněny obě negativní podmínky (teritoriality i aktivní personality) a u jiných ano, tudíž články 121 odst. 5 věta druhá ŘS a článek 15 bis odst. 5 ŘS u některých zablokují jurisdikci MTS a u jiných nikoliv. Je otázkou, zda bude MTS vyžadovat, aby měl jurisdikci nad všemi pachateli společného sledu spáchání agrese, nebo mu postačí „pouze“ někteří. Jako logický závěr si v tomto ohledu lze představit, že podstatným bude, zda bude mít jurisdikci rozhodovat o útočném činu, který se stane základem jurisdikce. Pokud se tak stane, nemělo by nic bránit tomu, aby při splnění podmínek stíhal ty pachatele, nad nimiž jurisdikcí disponovat bude, i kdyby existovaly i jiné osoby, nad nimiž jí disponovat nemusí, byť by všechny tyto osoby jednaly na základě téhož útočného činu či sledu více útočných činů v rámci společného útoku. Nemožnost stíhat některé osoby by v takovém případě neměla mít ani negativní dopady na schopnost žalobce dokázat vinu ostatním, protože jak je rozebráno dále, smluvní strany mají povinnost spolupráce s MTS bez ohledu na to, jaký čin je stíhán a jestli jurisdikci Soudu nad těmito činy přijaly nebo ne.

Princip aktivní personality

Dalším zmíněným principem, je princip aktivní personality. Je tedy dále nutné, aby pachatel byl občanem smluvní strany, která Definici schválila / ratifikovala, jinak by se stejně jako u principu teritoriality znovu zapojila jurisdikci omezující ustanovení. Všechny scénáře, u nichž tedy figuruje ANO jako odpověď na otázku, zda má MTS jurisdikci, zároveň vyžadují, aby pachatelem byl občan (kterékoliv) smluvní strany, jež schválila / ratifikovala Definici.

Není však nutné, aby byl občanem státu, který provádí útočný čin. Princip negativní aktivní personality se totiž týká občanství pachatele zločinu agrese, nikoliv „státní příslušnosti“ útočného činu, který je pouze složkou zločinu agrese. Může se tedy stát, že MTS bude mít jurisdikci i tehdy,

kdy útočný čin provede nesmluvní stát nebo smluvní strana Definice proti smluvní straně, jež Definici ratifikovala; pachatele bude možné před MTS stíhat, bude-li občanem státu, který Definici rovněž ratifikoval.

Sledování naplnění principů nutných k tomu, aby MTS disponoval jurisdikcí nad zločinem agrese je samozřejmě složité. Záležet bude na tom, aby byly pojmenovány tři oblasti – území, na němž se pachatel dopustil zločinu, území, na němž došlo k útoku (je-li jiné než území, kde se pachatel dopustil jednání) a občanství pachatele.

6.1.2 Pozitivní a negativní chápání článku 121 odst. 5 věta druhá ŘS

Cestou, jak obejít limitující podobu konzervativního modelu podle článku 121 odst. 5 ŘS se rovněž stala různá chápání příslušného ustanovení. Převažující chápání, které zastávají komentáře²⁹⁵ i autor této práce, je označováno za tzv. negativní chápání.²⁹⁶ To vychází ze shora popsaného mechanismu – tedy že aby byla dle článku 121 odst. 5 ŘS vyloučena jurisdikce MTS vůči smluvní straně (resp. jejím občanům a území) postačí, aby byl naplněn kterýkoliv z principů: negativní teritoriality anebo negativní aktivní personality.

Pozitivní chápání vychází z opačného přístupu – podle něho článek 121 odst. 5 věta druhá ŘS vylučuje jurisdikci MTS tehdy, když by měla být vyloučena *pouze* za spáchání činu na území neratifikující smluvní strany nebo *pouze* za jeho spáchání občanem Definici neratifikující smluvní strany.²⁹⁷ Takové chápání by v důsledku rozdělení negativních principů umožnilo stíhat občany Definici neratifikujících smluvních stran, pokud by se zločinu agrese dopustili na území Definici ratifikující smluvní strany či stran. Požadavek teritoriality by zůstal zachován v každém případě. Při obhajobě pozitivního přístupu se jeho propagátoři opírají o článek 12 odst. 2 ŘS a existenci opt-out(u). Proč by byl zařazen do nové úpravy, pokud by bylo možné se jurisdikci MTS vyhnout neratifikováním změny? Na to už bylo výše odpovězeno – článek 12 odst. 2 ŘS je obecná úprava,

---

²⁹⁵ GAJA, Giorgio. The Long Journey towards Reprising Aggression, *op. cit.*, s. 438.

²⁹⁶ MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC, *op. cit.*, s. 18 a 19.

²⁹⁷ MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC, *op. cit.*, s. 20.

jejíž použití na zločin agrese je vyloučeno, protože se smluvní strany shodly na úpravě speciální. A ohledně úpravy popisující opt-out, kromě toho, že shora zmíněná obhajoba očividně mylně vychází z představy, že delegace v Kampale si byly přesně vědomy toho, co dělají, když opt-out do Definice zařadily, je třeba rovněž poznamenat, že účinky neratifikování / neschválení Definice a jejího ratifikování/schválení a zároveň použití opt-out(u) nejsou stejné. Na rozdíl v jejich účincích upozorňuje část práce 4.3.

Není ani možné si nepovšimnout, že pozitivní chápání článku 121 odst. 5 věty druhé ŘS není zrovna snadno dovoditelné z vlastního textu.²⁹⁸

6.1.3 Procesní podmínky výkonu jurisdikce – jurisdikční filtr čl. 15 bis ŘS

Třetí okruh institutů, kterými se článek 15 bis ŘS zabývá (společně s aktivačními ustanoveními a vymezením rozsahu jurisdikce MTS *ratione personae* a *loci* pro účely zločinu agrese), jsou opět podmínky pro výkon jurisdikce, tentokrát však čistě jen z procesního pohledu. Jde o ustanovení svého druhu, která stojí na pomezí úpravy podmínek jurisdikce a procesních ustanovení. Nazývají se tzv. jurisdikční filtry a zabývají se jimi odstavce 1 a 6 až 10 článku 15 bis ŘS. Článek 15 ter ŘS jurisdikční filtry neobsahuje.

Důvodem pro speciální úpravu odlišující tímto zločin agrese od ostatních zločinů, pro něž platí obecná úprava obsažená v ŘS (čl. 13 a násl.) byl politický charakter zločinu agrese ve spojení se zvláštním postavením Rady bezpečnosti.

Vývoj jurisdikčních filtrů podle článku 15 bis ŘS

Definicí zvolený model je výsledkem kompromisu při sjednávání Rezoluce. Diskutovanou alternativou bylo, že by žalobce mohl zahájit vyšetřování pouze, pokud by Rada bezpečnosti už určila, že došlo k agresi.²⁹⁹ Tato alternativa byla sice odmítnuta, je však třeba poznamenat, že

---

²⁹⁸ KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression, *op. cit.*, s. 1198.

²⁹⁹ MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference, Report of the Working Group on the Crime of Aggression, RC/5, *op. cit.*, par. 18.

argumenty k její podpoře nejsou úplně nezajímavé.

Charta OSN v článku 24 odst. 1 uvádí, že členské státy OSN: „svěřují ... Radě bezpečnosti základní odpovědnost za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti a jsou zajedno v tom, že Rada bezpečnosti, vykonávajíc své úkoly, jež vyplývají z této odpovědnosti, jedná jejich jménem.“

Členské státy OSN tedy na RB přenesly pravomoci k udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. A jednou z těchto pravomocí je rovněž určit, zda došlo k agresi podle článku 39 Charty, přičemž tato pravomoc je výlučná.³⁰⁰ Argument je možné dále rozvést v tom smyslu, že RB svých pravomocí už v minulosti využila i k tomu, aby zřídila mezinárodní tribunály určené ke stíhání jednotlivců za zločiny podle mezinárodního práva (ICTY a ICTR). Lze tedy argumentovat tak, že tuto pravomoc členské státy OSN svěřily Radě bezpečnosti. A jelikož ta je rovněž oprávněna jako jediná v systému OSN rozhodnout, kdy došlo k agresi, je jediným orgánem na světě s pravomocí zřídit tribunál ke stíhání zločinu agrese, stejně jako jiných zločinů podle mezinárodního práva.

Z tohoto argumentu pak vyplývají pro Definicí dvě problematická místa. Za prvé z něj lze dovodit, že pouze RB je oprávněna určit, kdy došlo k agresi a za druhé, RB je jediným orgánem příslušným k rozhodování o následcích agrese. První argument je třeba odmítnout s tím, že postavení Rady bezpečnosti jako orgánu s výlučným právem určit, kdy došlo k porušení nebo ohrožení mezinárodního míru či k aktu agrese bylo zachováno, neboť RB sice má toto výlučné postavení, avšak pouze pro účely kapitoly VII. Charty OSN. Účinky označení skutkového stavu za agresi Radou bezpečnosti „zůstávají obecně omezeny na mírové donucovací akce.“³⁰¹ Z žádného z ustanovení Charty nevyplývá, že by jiný orgán OSN nebo zcela jiný subjekt nemohl určit, že došlo k agresi. Proto se ŘS v případě schválení Definicí nedostane do rozporu s Chartou OSN a její článek 103 tak členské státy nezaváže se ŘS neřídít. Takové „cizí“ určení sice nebude mít dopady podle kapitoly VII. Charty OSN, ale to je jediný důsledek.

---

³⁰⁰ *Ibid*

³⁰¹ FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression, *op. cit.*, s. 722.

A k druhému problému je třeba uvést, že to, že RB v minulosti vytvořila mezinárodní tribunály, jejichž cílem bylo stíhat jednotlivce za zločiny podle mezinárodního práva, pouze vyplývalo z nutnosti okamžiku, kdy neexistoval žádný stálý tribunál, jenž by se zabýval individuální mezinárodně právní trestní odpovědností. K jeho zřízení měla RB právo dle článku 41 Charty OSN, tento článek však nelze vykládat tak, že by Radě bezpečnosti umožňoval výlučné postavení v použití jakéhokoliv „opatření nezahrnujícího užití ozbrojené síly“. Jedná se o natolik obecný pojem, že omezit pravomoc k vykonání opatření nezahrnujících použití ozbrojené síly s cílem zachovat mezinárodní mír a bezpečnost pouze na Radu bezpečnosti by připravilo jednotlivé státy o možnost jakkoliv v této oblasti jednat. V takovém případě by nemělo smysl, aby Charta OSN počítala s existencí oblastních dohod (kapitola VIII. Charty OSN), což přesto činí.

Možnost MTS stíhat zločiny agrese tedy neomezuje právo RB OSN k jejímu jednání.

Jurisdikční filtr

Jurisdikční filtr, který byl nakonec pro článek 15 bis ŘS zvolen, Radu bezpečnosti neodstraňuje, ale pouze oslabuje (v porovnání s tvrzením o absolutní výlučnosti jejích pravomocí) její pozici a přidává k ní rozhodnutí MTS samotného, resp. jeho přípravného úseku. Role RB tak byla zachována, byť ne v tak silném postavení jako ve variantě popsané v předchozím textu.

Na následujících řádcích popsaný postup fungování jurisdikčního filtru podle článku 15 bis ŘS vychází z předpokladu, že jak stát agresora, tak stát oběti, jsou smluvními stranami ŘS a Definice, pachatel je státním občanem kterékoliv smluvní strany ŘS a Definice a rovněž stát agresora nevyužil opt-out. Za takových okolností budou podmínky rozsahu jurisdikce MTS nad zločinem agrese dle článku 15 bis ŘS splněny.

Jurisdikční filtr nastupuje tehdy, pokud žalobce shledá, že existují opodstatněné důvody zahájit vyšetřování.³⁰² K tomuto rozhodnutí může dospět buďto na základě vlastního rozhodnutí nebo na základě oznámení, které mu podá smluvní strana.

---

³⁰² Čl. 15 bis odst. 6 věta první ŘS.

Podle článku 15 bis odstavce 6 ŘS musí v takové situaci žalobce zjistit, zda Rada bezpečnosti čin, který zkoumá, označila jako útočný čin. Zároveň musí společně s předáním informací a dokumentů o tom zpravit Generálního tajemníka OSN.

V případě, že RB zkoumaný skutek za útočný čin uznala (čl. 39, kapitola VII. Charty OSN), pak může žalobce pokračovat. Pokud tak neučinila, musí vyčkat na její rozhodnutí. Ne však déle než 6 měsíců³⁰³ od upozornění Generálnímu tajemníkovi OSN. Pokud RB v tomto období zkoumaný skutek za útočný čin označí, může žalobce pokračovat dále. Pokud RB neudělá nic, musí žalobce vyčkat celých 6 měsíců a pak teprve může pokračovat.

Článek 15 bis odstavec 8 ŘS se explicitně nevyjadřuje k tomu, jaké důsledky by mělo, pokud by RB vydala rezoluci, kterou by zkoumaný skutek označila za *nikoliv* útočný čin, tedy za čin, který útočným činem není. Za pomoci textuálního / jazykového výkladu by bylo možné tvrdit, že pokud RB určila, že se nejednalo o útočný čin, byly splněny podmínky odstavce 8 rovněž (a žalobce tudíž může pokračovat), protože ten říká, že: „*Tam, kde takovéto určení [že byl spáchán útočný čin dotčeným státem, odst. 6] není provedeno do 6 měsíců po datu oznámení, žalobce může zahájit vyšetřování zločinu agrese ...*“³⁰⁴ Logický výklad (a kontext) však takovému závěru brání. Proto pokud by RB určila, že se o útočný čin nejedná, žalobce by zahájit vyšetřování nesměl. Stejně tak jako kdyby takové rozhodnutí RB existovalo už v době, kdy se k žalobci oznámení o podezření ze spáchání zločinu agrese dostalo, nebo sám začal takový skutek prověřovat. Lze však předpokládat, že pokud by žalobce našel dostatečné důkazy, nemělo by mu nic bránit Generálního tajemníka na ně upozornit podle odstavce 6 a RB tak požádat o přezkoumání jejího rozhodnutí.

Je pravdou, že odstavec 9 uvádí, že „[u]rčení útočného činu orgánem mimo Soud nebude zavazovat Soud v jeho vlastním posouzení podle tohoto Statutu“ a někdo by mohl tvrdit, že proto určení Radou bezpečnosti, že se nejednalo o útočný čin (což čl. 15 bis explicitně neřeší), nemá na pokračování ve vyšetřování vliv a žalobce by i v takovém případě mohl pokračovat. To by však

---

³⁰³ Čl. 15 bis odst. 8 ŘS.

³⁰⁴ K takovému závěru se kloní i: DAVIS, Cale et al. The Crime of Aggression and the International Criminal Court. *The National Legal Eagle*, Vol. 17, Is. 1, article 4, s. 11. dostupné na stránce <http://epublications.bond.edu.au/nle/vol17/iss1/4/> [poslední přístup 14. 5. 2015]

bylo v rozporu se smyslem odstavce 9, který se vztahuje na rozhodnutí orgánů MTS o tom, zda byla či nebyla spáchána agrese, ale nikoliv na rozhodnutí o pokračování ve vyšetřování. Nehledě na to, že by jinak ztrácelo smysl, aby žalobce čekal půl roku.

Jurisdikční filtr má však za určitých okolností i druhý stupeň, a tím je rozhodnutí přípravného úseku MTS. Pokud totiž RB skutek neoznačila za útočný čin do 6 měsíců od notifikace a zůstala neaktivní (nebo se nedokázala shodnout na prohlášení), může žalobce vyšetřování zahájit dále jen tehdy, pokud mu to schválí rozhodnutí přípravného úseku. Dále se už bude postupovat podle obecné úpravy v ŘS (čl. 15). Tato část filtru se však nevztahuje na scénář, v němž RB daný skutek za útočný čin uzná.

Tento jurisdikční filtr je kompromisem mezi snahou udržet zvláštní postavení RB při udržování a chránění mezinárodního míru a bezpečnosti a zajištění nezávislosti a nepolitičnosti MTS. Lze samozřejmě debatovat o tom, zda není 6ti měsíční lhůta příliš dlouhá, v porovnání s jinými ustanoveními. Definice však je v tomto ohledu článek 15 bis ŘS poměrně přesný a nenechává příliš prostoru pro rozpornou interpretaci.

Faktem však zůstává, že RB je politický orgán a jako taková by neměla v řízení o individuální trestní odpovědnosti mít takto silnou pozici. I u ostatních zločinů v jurisdikci MTS je potřeba, aby bylo zahájení řízení na základě proprio motu pravomoci žalobce schváleno MTS (přípravným senátem, nikoliv úsekem jako u zločinu agrese). Takový jurisdikční filtr by měl být dostatečný.

K roli RB ještě zbývá doplnit, že i na vyšetřování zločinu agrese se vztahuje článek 16 ŘS, který Radě bezpečnosti umožňuje, aby požádala rezolucí podle kapitoly VII Charty OSN, aby nebylo zahájeno nebo nebylo pokračováno ve vyšetřování či stíhání. Takto může navíc požádat opakovaně. Vždy se jedná o odklad na dobu 12 měsíců.

6.1.4 Pachatelé z různých států

Při přípravě textu Definice nebyla dostatečně věnována pozornost poměrně dosti zásadní otázce – co když budou pachatelé pocházet ze států, jejichž vztah vůči MTS bude různý? Někteří

budou občany Definici ratifikující smluvní strany, jiní neratifikující smluvní strany a někteří i z nesmluvní strany ŘS. Problém to nepředstavuje u skutkově odlišných činů, ale pokud půjde o tentýž čin, jehož se však dopustilo více osob (pouze v různých formách účastenství – například tak, že jeden plánoval, jiný připravoval, další vykonal a jednalo se o jeden útočný čin), pak bude otázka, zda bude jurisdikce MTS založena nad všemi pachateli či nad žádným, případně jen nad těmi, u nichž to Definice umožňuje. K tomuto tématu se sice práce už výše vyjadřovala, existuje však více možností.

Podobně je totiž třeba uvažovat nad útokem koalice více států, kde rovněž budou v různém vztahu vůči MTS.³⁰⁵ Může se stát, že občan státu A (který ratifikoval Definici a neuplatnil opt-out) se v rámci koaličního velení bude podílet na provedení útočného činu společně s jednotkami státu B (který Definici ratifikoval, ale uplatnil opt-out). Text ŘS umožňuje tohoto občana stíhat, ale takový postup bezpochyby silně rozladí stát B.

MSD se opakovaně vyjádřil v tom smyslu, že pokud by měl rozhodovat o právech a povinnostech více států, z nichž k rozhodování sporů některých nemá pravomoc, pak nerozhodne ani spor části ze stran sporu, i kdyby jeho jurisdikci akceptovaly.³⁰⁶ Je však třeba poznamenat, že MTS nebude rozhodovat o odpovědnosti (tj. právech a povinnostech) států, nýbrž o odpovědnosti jednotlivých osob. Jejich odpovědnost je od odpovědnosti státu nezávislá (byť v mnoha ohledech propojená, avšak stále právně nezávislá) a i ve vnitrostátním trestním právu stíhají soudy jednotlivce, když nad nimi mají jurisdikci, i kdyby se činu dopustilo více pachatelů a nad některými jurisdikci takové soudy neměly.

Rozhodnutí o odpovědnosti jednotlivce se nedotkne odpovědnosti státní, a tudíž v tomto směru je třeba vnímat oba instituty odděleně.

6.2 Výkon jurisdikce dle článku 15 ter ŘS

Jurisdikční filtry článek 15 ter ŘS neobsahuje. Zabývá se pouze aktivačními ustanoveními

---

³⁰⁵ MURPHY, Sean D. *The Crime of Aggression at the ICC*, *op. cit.*, s. 29.

³⁰⁶ MURPHY, Sean D. *The Crime of Aggression at the ICC*, *op. cit.*, s. 30.

a zmiňuje několik bodů, které jsou shodné jako jim paralelní ustanovení v článku 15 bis ŘS. Protože jak článek 15 bis, tak článek 15 ter jsou speciální úpravou k obecné úpravě obsažené v ŘS a pouze mění konkrétní detaily, bude pro řízení, jehož zahájení umožnila svým podnětem Rada bezpečnosti, platit obecná úprava.

K úpravě specifik řízení, jehož zahájení umožní svým oznámením RB, však stojí za to učinit několik poznámek. Především RB při podávání oznámení podle článku 13 písm. b) ŘS nebude omezena v situacích, na jejichž vyšetřování poukáže, faktem, zda pachatel byl státním občanem smluvní strany nebo zda území, na němž ke zločinu došlo, patřilo smluvní straně ŘS. Tento princip zůstává zachován i u zločinu agrese a potvrzuje jej Porozumění:

„Rozumí se, že Soud vykonává jurisdikci nad zločinem agrese na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti v souladu s čl. 13 odst. b) Statutu bez ohledu na to, zda dotčený stát přijal jurisdikci Soudu nad zločinem agrese.“³⁰⁷

Jedná se sice o ustanovení Porozumění, které bude za určitých okolností zřejmě možné ignorovat, avšak i obecná úprava v ŘS počítá s tím, že Rada bezpečnosti není možnostmi rozsahu jurisdikce Soudu v ostatních případech, než jsou řízení zahájená z jejího podnětu, omezena.

Není sice vymezeno, kdo se má na mysli spojením „dotčený stát“ ale z logiky věci vyplývá, že může jít jak o stát, o jehož útočný čin se při spáchání zločinu agrese jednalo, či stát občanství pachatele, tak stát, na jehož území byl zločin agrese spáchán.

Tato skutečnost však nic nemění na tom, že i pro výkon jurisdikce MTS nad zločinem agrese na základě podnětu ze strany Rady bezpečnosti platí omezení určené aktivačními ustanoveními *ratione temporis*. Podle článku 15 ter odst. 2 a 3 ŘS (stejně jako 15 bis odst. 2 a 3 ŘS) je možné, aby MTS vykonával jurisdikci jen nad těmi zločiny, které budou spáchány od uplynutí jednoho roku od ratifikace / schválení Definice 30tou smluvní stranou, a to nejdříve 1. 1. 2017, bude-li to schváleno smluvními stranami.

Při vzetí na vědomí všech shora uvedených faktů lze podtrhnout, že v případě zahájení řízení spouštěcím mechanismem podle článku 15 ter ŘS se uplatní mechanismus podobný univerzální

---

³⁰⁷ Porozumění, bod 2.

jurisdikci,³⁰⁸ byť to samozřejmě neznamená, že každý stát bude moci stíhat. Má se tím na mysli, že jurisdikce Soudu nebude nijak omezena.

Nejpodstatnějším ustanovením v článku 15 ter ŘS je však odstavec 4³⁰⁹ shodující se s textem odstavce 9 článku 15 bis. V řízení zahájeném na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti však nabývá ještě více na významu, neboť vzhledem k výlučnému postavení Rady bezpečnosti v systému kolektivní bezpečnosti (včetně určování toho, kdo se dopustil porušení či ohrožení míru či aktu agrese) by nedostatek takového ustanovení mohl vést k pochybám o nezávislosti rozhodovacího procesu před MTS. Zejména proto, že oznámením by Rada bezpečnosti dala najevo, že zkoumaný skutek za agresi považuje.

6.3 Společné procesní aspekty

Tato část kapitoly je věnovaná některým speciálním otázkám vztahu ŘS v jeho obecné úpravě procesních ustanovení a úpravy zločinu agrese. Pokud Rezoluce (a především Definice) neurčuje jinak, vztahuje se na stíhání zločinu agrese celý ŘS, a tudíž i jeho procesní ustanovení. Někdy však dochází k závěrům, které nejsou na první pohled patrné a stojí za to je zmínit.

6.3.1 Článek 12 odst. 3 ŘS

Článek 12 odst. 3 ŘS umožňuje, aby i státy, které nejsou smluvními stranami ŘS, přijaly jurisdikci MTS tak, jak je v obecné úpravě zakotvena v odstavci 2 téhož článku. Přijetí jurisdikce je dobrovolné a to prostřednictvím prohlášení uloženého u tajemníka a vztaženým jen k určitému zločinu.

Ve vztahu k výkonu jurisdikce dle článku 15 bis ŘS mají shora popsané modely výkonu jurisdikce - model adopce a konzervativní model (dle odst. 5), shodnou úpravu vztahující se k nesmluvním stranám ŘS. Ta je obsažena v článku 15 bis odst. 5 ŘS a vylučuje jurisdikci, pokud

³⁰⁸ BÍLKOVÁ, Veronika. Z Říma do Kampaly a kam dále?. *Mezinárodní politika*, 8/2010 Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., Praha, s. 36.

³⁰⁹ Určení útočného činu orgánem mimo Soud nebude zavazovat Soud v jeho vlastním posouzení podle tohoto Statutu.

bude naplněn princip negativní teritoriality nebo princip negativní aktivní personality. Jedná se o speciální úpravu, která nepřipouští, aby MTS disponoval jurisdikcí (dle článku 15 bis) ve vztahu ke zločinům spáchaným na území či občany nesmluvních stran ŘS. Vzhledem k tomu, že článek 15 bis odst. 5 (a rovněž článek 121 odst. 5 věta druhá ŘS) jsou speciální úpravou vůči článku 12 ŘS, lze se rovněž domnívat, že je vůči zločinu agrese vyloučeno i použití třetího odstavce.

Jedinou možností, jak obejít výše uvedená omezení pro výkon jurisdikce by za takové situace poskytoval článek 15 ter ŘS, dle něhož při podnětu ze stran RB nebude souhlas nesmluvní strany ŘS nutný.

Rezoluce však neuvádí, jaký je vztah mezi článkem 12 ŘS a podmínkami výkonu jurisdikce nad zločinem agrese, a proto bude záležet na názoru MTS, zda bude článek 12 odst. 3 ŘS považovat za obecnou úpravu vyloučenou úpravou v Definici či nikoliv.

6.3.2 Čl. 86 ŘS

Článek 86 ŘS uvádí, že: *„Smluvní strany v souladu s ustanoveními tohoto Statutu poskytnou Soudu plnou součinnost při vyšetřování a stíhání zločinů spadajících do jurisdikce Soudu.“* ŘS tím zajišťuje efektivnost procesu s obžalovanými a zajištění dostatečného důkazního materiálu. Toto ustanovení však neobsahuje žádnou výjimku. Není tudíž rozhodující, která smluvní strana má takovou součinnost poskytnout. Může se tedy stát, že důkazy nutné pro řízení ohledně zločinu agrese se budou nacházet na území smluvní strany, která neschválila / neratifikovala Definici a přesto bude mít v souladu s článkem 86 ŘS povinnost MTS poskytnout součinnost.

6.3.3 Čl. 15 bis odst. 10 a 15 ter odst. 5 ŘS

Tato ustanovení uvádí, že: *„Tento článek není na újmu ustanovením týkajícím se podmínek výkonu jurisdikce nad jinými zločiny uvedenými v čl. 5.“* Protože zločin agrese zahajuje ozbrojený konflikt, v jehož průběhu může dojít i k jiným zločinům spadajícím do jurisdikce MTS, může se stát, že MTS bude ve stejné době a nad stejnými osobami provádět řízení o vině a trestu jak ohledně

zločinu agrese tak například válečných zločinů.

Protože však články 15 bis a 15 ter ŘS (především 15 bis) obsahují speciální úpravu rozsahu jurisdikce, jejich desátý, resp. pátý, odstavec zajišťuje, že se buďto bude jednat o samostatně vedená řízení nebo že část řízení dotýkající se zločinu agrese se bude řídit vlastními pravidly na rozdíl od části o ostatních zločinech. To tedy znamená, že pokud například v řízení proti obžalovanému ze zločinu agrese a zločinů proti lidskosti Rada bezpečnosti dosud nerozhodla, zda se jednalo v rámci zkoumaného ozbrojeného konfliktu o útočný čin (článek 15 bis odst. 7 a 8 ŘS), není třeba, aby žalobce musel rovněž čekat s vyšetřováním ohledně zbylých zločinů.³¹⁰

6.3.4 Čl. 103 Charty OSN

Jeden z problémů, který byl diskutován v souvislosti s přijetím Definice, je rovněž vztah soudu k Radě bezpečnosti a případný rozpor v názorech MTS a Rady bezpečnosti³¹¹ na posouzení skutku. Částečně tuto otázku vyřešila Definice, když v člancích 15 bis a 15 ter uvedla, že MTS nebude ovlivňován posouzením skutku orgánem mimo Soud samotný. Jenže to je úprava, která se vztahuje na MTS. Charta OSN takové ustanovení neobsahuje, naopak Radě bezpečnosti přiznává výlučnou pozici pro určení, zda došlo k agresi či nikoliv (článek 39 Charty OSN).

Zároveň jsou všichni členové OSN zavázáni přijmout a provést rozhodnutí Rady bezpečnosti podle článku 25 Charty OSN. Pokud by se tedy stalo, že RB označí stát A za agresora, přičemž však MTS odsoudí představitele státu B (mezi státy A a B došlo k ozbrojenému konfliktu, který je základem pro rozhodování MTS i RB), může dojít k paradoxním závěrům. Samotná existence MTS totiž Radu bezpečnosti nijak neomezuje v jejích pravomocech, proto by mohla například zřídit zvláštní mezinárodní tribunál obdobný IMT pro souzení osob, které sama považuje za zločince – tedy ze státu A zatímco MTS bude soudit osoby ze státu B.

Smluvní strany ŘS by tak byly postaveny do situace, kdy by musely vyhovět Radě

---

³¹⁰ Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, *op. cit.*, s. 11.

³¹¹ DINSTEIN, Yoram. Aggression, *op. cit.*, s. 208.

bezpečnosti s ohledem na závaznost jejich rezolucí, ačkoliv by už mohl být odsouzen pachatel Mezinárodním trestním soudem. Projednání takové věci by ani nebránila zásada ne bis in idem, neboť by se jednalo o odlišné osoby.

Článek 103 Charty OSN uvádí, že: „[v] případě rozporu mezi závazky členů Organizace podle této Charty a jejich závazky podle kterékoli jiné mezinárodní dohody, mají přednost závazky podle této Charty.“ To se tedy vztahuje i na ŘS, jenže zřízení zvláštního tribunálu nutně neznamená rozpor v závazcích podle ŘS a statutu takového tribunálu.

Shora popsaná situace je sice nepravděpodobná, ale přeci jen možná. Proto, aby se těmto paradoxním situacím dalo vyhnout, obsahují Definice a ŘS ustanovení, která by jim měla zabránit.

Rada bezpečnosti může například stíhání kteréhokoliv pachatele účinně zabránit, pokud využije svojí pravomoci podle článku 16 ŘS. Další možností je výklad článku 15 bis odst. 8 ŘS v tom smyslu, že pokud Rada rozhodne, že se o agresi nejedná (tedy přijme takové rozhodnutí), pak nemůže být pokračováno v řízení před MTS.

Nicméně v případě změn názoru ze strany kteréhokoliv stálého člena Rady bezpečnosti na situaci se může věc dále zkomplikovat.

7. ČESKÉ PRÁVO A ZLOČIN AGRESE

7.1 Stíhání agrese dle českého vnitrostátního trestního práva

Protože Římský statut je postaven na principu komplementarity stíhání, v první řadě stojí snahy států stíhat pachatele agrese vnitrostátně. Protože Česká republika je smluvní stranou ŘS a zároveň ratifikovala Definici, bylo zajímavé zjistit, zda a případně jak je agrese stíhána v českém trestním právu.

Trestní zákoník³¹² uvádí skutkovou podstatu trestného činu agrese v hlavě XIII – trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy, díl druhý – trestné činy proti míru a válečné trestné činy, § 405a.³¹³ Tato podoba skutkové podstaty téměř věrně kopíruje Definici obsaženou v Rezoluci, nicméně obsahuje určité odlišnosti. Především hned na první pohled nedefinuje útočný čin do takových detailů, jako to dělá Definice v čl. 8 bis odst. 2 ŘS, protože neuvádí příklady útočného činu. Konkrétní forma útočného činu se tedy nechává na případné judikatuře, která by s velkou pravděpodobností vyšla právě z čl. 8 bis odst. 2 ŘS.

Další odlišnost vychází z postoje autora této práce k překladu Definice. Text skutkové podstaty trestného činu vychází ze stejného pojetí jako oficiální překlad článku 8 bis odst. 1 ŘS nacházející se ve sněmovním tisku. Oproti autorskému překladu se odlišují v tom, že obsahují odlišně formulovaný vztah řízení / kontroly a vojenských / politických akcí státu. Tato odlišnost byla zmíněna krátce už v úvodu práce, zároveň je zjevná i z příloh k práci, kdy příloha č. 1 uvádí autorský překlad a příloha č. 2 text sněmovního tisku. Zatímco autorský překlad vyžaduje efektivní vykonávání kontroly nebo řízení politických či vojenských aktivit státu (tedy že pachatel řídil /

³¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

³¹³ Kdo v postavení, které mu umožňuje vykonávat kontrolu nad některým státem nebo řídit jeho politické anebo vojenské akce, v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva plánuje, připravuje, zahájí nebo provede útočný čin, který spočívá v použití ozbrojené síly takovým státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo v použití ozbrojené síly takovým státem jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů a který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

kontroloval vojenské / politické aktivity státu), český TZ (a sněmovní tisk) vyžaduje vykonávání kontroly nad některým státem nebo řízení jeho politických anebo vojenských akcí (tedy výkon kontroly nad státem nebo řízení jeho politických / vojenských akcí). Chybí tedy kontrola vojenských / politických akcí státu. V úvodu práce bylo uvedeno, že autorský překlad je podpořen i francouzskou verzí textu čl. 8 bis odst. 1 ŘS.

Mohlo by se tedy zdát, že český TZ a oficiální překlad vynechávají stíhání části osob, které Rezoluce v jiném druhu překladu pokryla a namísto toho přidává osoby, které měly „kontrolu nad státem“. Naštěstí tomu však tak není. Vynechaný okruh se dotýká osob, které mají kontrolu nad vojenskými či politickými akcemi státu. Co se kontroly týče, zahrnutí jsou ti, kteří mají kontrolu nad státem. Má-li však někdo kontrolu nad státem, má jistě i kontrolu nad jeho vojenskými a politickými aktivitami. Proto odlišnost českého oficiálního překladu naštěstí nemá potenciál kolize s mezinárodními závazky. Nicméně odlišnost to je, a proto ji tato práce zmiňuje. Český překlad je spíše přísnější než Definice, neboť pokrývá všechny osoby, které mohou mít efektivní kontrolu nad státem, což však může zahrnovat i jiné než ty, které mají kontrolu nad vymezenou oblastí – politické a vojenské struktury státu. Oproti Definici tedy dle českého vnitrostátního práva bude nejspíše možné stíhat i ty osoby, které samy nebudou ve vyžadovaném postavení, ale budou mít kontrolu nad těmi, kdo v něm jsou – například potenciální vyděrač hlavy státu (byť i u toho se dá diskutovat, zda má či nemá kontrolu nad státem, má-li kontrolu nad jeho hlavou). Na rozdíl od Definice totiž české právo neomezuje okruh pachatelů v ostatních formách účastenství na osoby nacházející se ve stejném postavení jako hlavní pachatel (článek 25 odst. 3 bis ŘS).

V neposlední řadě se pak český TZ odlišuje od Rezoluce v tom, že nepožaduje, aby řízení / kontrola byly *efektivní*. Ani to však není v rozporu s Definicí, neboť pokud by podle českého práva byla stíhána osoba, která efektivní kontrolu neměla, pak by to bylo vnitrostátní záležitostí ČR nezajímavou pro MTS; v případě že by taková osoba efektivní kontrolu měla, pak by jí šlo stíhat jak podle práva českého, tak u MTS, protože měla-li efektivní řízení / kontrolu, pak ji pokrývá i skutková podstata, která efektivitu nevyžaduje. TZ je v tomto tedy přísnější než Definice.

V obou zmiňovaných aspektech odlišnosti tedy, ať už byly zamýšleny či nikoliv, nezapříčiňují rozpor mezi ŘS a českým vnitrostátním právem.

7.2 Ratifikace Definice v České republice

Postoj České republiky a jejích orgánů k Mezinárodnímu trestnímu soudu lze v zásadě hodnotit jako kladný. Česká republika se aktivně účastnila tvorby Římského statutu i definice zločinu agrese.³¹⁴

Postoj vlády k definici agrese pak určovalo usnesení vlády č. 393 z roku 2010.³¹⁵ Jeho součástí je příloha nazvaná Zásady pro postup delegace České republiky na revizní konferenci Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. V ní se uvádí, že česká delegace podpoří a přijme text definice zločinu agrese, budou-li splněny některé podmínky a z těchto podmínek pak lze dovodit postoj vlády. Mezi nimi figuruje, že zločin agrese má obyčejovou povahu, nesmí být oslabena nezávislost Mezinárodního trestního soudu a že ČR preferuje přijetí definice podle čl. 121 odst. 5 ŘS.³¹⁶

Tyto podmínky Definice splňuje. Faktem sice je, že od přijetí usnesení se vláda ČR změnila, přístup současné však ilustruje i skutečnost, že předložila Parlamentu České republiky definici zločinu agrese k vyjádření souhlasu s ratifikací.

Jak uvádí sněmovní tisk určený pro projednávání vyjádření souhlasu s ratifikací Poslaneckou sněmovnou:

„Česká republika myšlenku vzniku ICC vždy plně podporovala [...] je smluvní stranou ŘS od 1. října 2009 a od roku 2012 působí u ICC i český soudce Robert Fremr. Podpora mezinárodního trestního soudnictví a ICC je trvalou součástí koncepce české zahraniční politiky.“³¹⁷

³¹⁴ Sněmovní tisk 160/0, *op. cit.*, s. 2.

³¹⁵ Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2010 č. 393, k návrhu na obeslání revizní konference Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, dostupné na stránce vlády https://apps.odok.cz/djv-agenda?p_p=id=agenda_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_resource_id=downloadAttachment&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&agenda_WAR_odokkpl_attachmentPid=KORN97BQU76P [poslední přístup 29/03/2015]

³¹⁶ Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2010 č. 393, *op. cit.*, příloha, strana 1 a 2.

³¹⁷ Sněmovní tisk 160/0, *op. cit.*, s. 2.

Lze tedy uzavřít, že Česká republika by se v případě potřeby stíhání zločinu agrese byla schopná ujmout sama bez ohledu na to, zda bude nebo nebude aktivována Definice, čímž naplňuje závazek uvedený v preambuli k ŘS, kde se uvádí, že „*povinností každého státu je vykonávat svou trestní jurisdikci nad osobami odpovědnými za mezinárodní zločiny.*“³¹⁸ Pomineme-li skutečnost, že preambule používá termín mezinárodní zločiny namísto zločinů podle mezinárodního práva a budeme-li toto prohlášení vykládat jako vztahující se ke zločinům podle mezinárodního práva (neboť k jejich stíhání je ŘS určen), pak ČR vzhledem ke shora uvedenému svůj závazek (protože ještě není Definice v platnosti a není aktivována, spíše jde o závazek budoucí) splňuje. Za poznámku ovšem stojí, že trestný čin agrese není uveden ve výčtu v § 7 odst. 1 TZ, který uvádí trestné činy, jejichž trestnost bude posuzována podle zákona ČR (princip univerzality) i tehdy, pokud se jich dopustil „*v cizině cizí státní příslušník nebo osoba bez státní příslušnosti, která nemá na území České republiky povolen trvalý pobyt.*“³¹⁹ Trestný čin přípravy útočné války dle § 406 TZ tam však uveden je.

V době ukončování textu této práce pak došlo k ratifikaci Definice Českou republikou, a ta se tak stala 23. smluvní stranou Definice.³²⁰ Byl tedy dovršen proces a Česká republika přispěla k aktivaci Definice v jedné z jejích podmínek. S ohledem na zbývající čas do roku 2017 a narůstající počet smluvních stran ŘS, které Definici ratifikovaly, se zdá pravděpodobné, že za dva roky bude dostatečný počet ratifikací dosažen.

---

³¹⁸ Římský statut, *op. cit.*, preambule.

³¹⁹ TZ, § 7 odst. 1.

³²⁰ Webová stránka UNTS informující o statusu změny Římského statutu Rezolucí RC/Res. 6, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-b&chapter=18&lang=en [poslední přístup 29/03/2015]

8. ZÁVĚRY

Otázka, kterou si práce ve své úvodní kapitole položila, zní: „**Může takto vytvořená Definice být v dohledné době po 1. lednu 2017 aktivována, a pokud ano, efektivně fungovat?**“ Taková hypotéza v sobě obsahuje dvě hlavní části, jedna se věnuje aktivaci Definice a druhá efektivnímu fungování. Do první části se však s psáním této práce „vloudil“ ještě jeden aspekt, a tím je vstup Definice v platnost. Původní závěr této práce ohledně otázky aktivace (a teď i vstupu v platnost) byl, že Definice zřejmě aktivována bude. Koneckonců v současnosti Definicí ratifikovalo 23 smluvních stran, což představuje více než dvě třetiny vyžadovaného počtu a bude-li se jejich počet takto dále rozšiřovat, podmínka počtu ratifikujících smluvních stran bude s největší pravděpodobností k začátku roku 2017 splněna. Protože už jednou byla Definice smluvními stranami přijata na kampalské revizní konferenci, lze předpokládat, že nezmění-li se nějak dramaticky mezinárodní situace v neprospěch Definice, pak její aktivaci smluvní strany opětovným hlasováním provedou. Demokratické země by před svými občany těžko obhajovaly, že v Kampale Definicí přijaly, kdežto po roce 2017 změnily svůj názor.

Jenže pak se do první části odpovědi na hypotézu práce dostal i aspekt rozebraný v části kapitoly 4 (4.1.4) a ukázalo se, že ani vstup v platnost (a tím pádem aktivace Definice) nejsou tak jednoznačně jednoduchou věcí. Může se stát, že MTS zpětně dojde k závěru, že v první řadě mělo být postupován tak, aby nejdříve platil ad hoc mechanismus vstupu v platnost, který v sobě Rezoluce implicitně zahrnuje, a to tak, že tento ad hoc mechanismus vstoupí v platnost dle článku 121 odst. 4 ŘS. Až poté by bylo možné, aby Definice samotná vstoupila v platnost a byla aktivována. Tento názor zastává i autor této práce. Vzhledem k této skutečnosti vyplývající z nadměrné komplikovanosti problému nelze v současnosti přesvědčivě uzavřít, zda Definice může v dohledné době po 1. 1. 2017 vstoupit dle čl. 121 odst. 5 ŘS v platnost (resp. i před tím vždy jeden rok od ratifikace jednotlivými smluvními stranami dle článku 121 odst. 5 ŘS). Záležet bude zřejmě

jen na vůli smluvních stran, či ochotě MTS „natáhnout na skřípec“ výklad mezinárodních smluv. Bohužel se však nejedná o jedinou potíž Definice a tedy i tehdy, pokud se jí podaří překonat, nebude zdaleka vyhráno.

Pokud jde o podmínky aktivace Definice, ať už k jejich použití dojde v roce 2017 nebo později, jsou sice složité, přesto však ne nesplnitelné. Definice tedy aktivována být může, zda k tomu však dojde v dohledné době po prvním možném termínu, tj. 1. 1. 2017, není v současnosti jisté.

Ohledně efektivního fungování Definice, je situace rovněž neveselá. Teorie trestního práva zahrnují i tzv. relativní (preventivní) teorii, která vychází z přístupu, který lze zkráceně vyjádřit tak, že je „*trestáno, aby nebylo páčáno zlo.*“³²¹ Podle preventivní teorie je tedy důvodem trestání pachatelů mimo jiné i to, aby byli další potenciální pachatelé odstrašeni od stejného trestného jednání. Z preventivní teorie vychází rovněž ŘS, jelikož ve své preambuli uvádí, že jsou „[s]mluvní strany tohoto Statutu ... [r]ozhodnuty skoncovat s beztrestností pachatelů těchto zločinů, a tak přispět k prevenci takových zločinů...“ Pokud je důvodem existence Definice zabránit páčání zločinu agrese, pak je v tomto ohledu výrazně nedostatečná. Agrese je sice vysoce choulostivá záležitost a její posouzení má významné politické dopady. To však vůbec nic nemění na výkladu ŘS a smyslu, s nímž jej smluvní strany přijímaly. Základními stavebními prvky rozsahu jurisdikce ŘS jsou principy aktivní personality a pasivní teritoriality vyjádřené v článku 12 ŘS. Od nich se Definice odlišuje a omezuje tak ochranu smluvních stran před agresí, ačkoliv samy Definici do svého vnitrostátního právního řádu zakotvily.

Už v Norimberku se potvrdilo, že pachatelé zločinů proti míru by neměli najít bezpečné útočiště. Mezinárodní právo od té doby prošlo vývojem, který tento názor podporuje. Definice (a především podmínky výkonu jurisdikce nad zločinem agrese a rozsah jurisdikce MTS) je však v tomto ohledu krokem zpátky. Spíše než aby umožnila efektivní stíhání pachatelů zločinu agrese, efektivně mu brání. Agresivní státy z pochopitelných důvodů nebudou smluvními stranami ŘS, tím

---

³²¹ NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie a kol. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část, op. cit., s. 33.*

spíše ne Defínice. A i kdyby byly, zřejmě by využily institutu opt-out a potenciální pachatelé tak svou stíhatelnost před MTS vyloučily.

Jedním ze zřejmě nejproblematictějších bodů celé Defínice, který provází její výklad od okamžiku vzniku Rezoluce, je otázka, zda Defínice pokrývá humanitární intervenci (a lze přidat i anticipovanou sebeobranu). Snahy o vymezení zločinu agrese takovým způsobem, aby MTS jurisdikci nad těmito příklady použití síly neměl, se střetly s názory opačnými, což mělo za následek kompromisní text. Ten ovšem nemůže vyhovět ani jedné straně. Jak bylo uvedeno výše, Rezoluce je v tomto ohledu tak nejasná, že odpověď na ne/postižitelnost humanitární intervence jako případného zločinu agrese dle článku 8 bis ŘS je v současnosti nemožná. Kromě toho, že podoba Defínice v případě její aktivace a aplikace nejspíš přinese nelehké spaní soudcům Mezinárodního trestního soudu, rozhodně nepřispívá ani k právní jistotě. V tomto směru je obdobně nevyhovující rovněž podoba článku 8 bis odst. 2 ŘS, především z toho pohledu, že se na rozdíl od rezoluce VS OSN o agresi z roku 1974 nevyjadřuje jasně v tom smyslu, zda je výčet příkladů útočných činů demonstrativní či taxativní. A pokud (což je názor autora této práce) je taxativní, pak uvedené příklady neodpovídají dnešním moderním podobám konfliktů. Jako největší nedostatek v tomto směru působí nemožnost stíhat jednotlivce, kteří se činu nedopustili v rámci státních struktur (tedy osoby, které bývají někdy pro zjednodušení označovány za nestátní aktéry; jenže Defínice postihuje jen „státní aktéry“ – tj. jednotlivce působící ve strukturách státu, ať už formálně nebo neformálně, proto nelze termín nestátní aktéři bez dalšího použít).

Přestože je třeba ponechat určitý prostor k soudcovskému uvážení tak, aby nebyl text právního předpisu příliš rigidní, mnohá ustanovení Defínice ponechávají tolik prostoru, že nevybízejí jen k výkladu, ale rovněž k dotváření práva a někdy k jeho nutnému domýšlení tak, aby systém mohl vůbec fungovat. Ponechává se dokonce prostor pro „házení klacků pod nohy“. Nelze nepřipomenout opominutou možnost, aby smluvní strany ratifikovaly jen některé změny obsažené v Defínici.

Defínice dává sice možnost Radě bezpečnosti OSN, aby dala podnět k zahájení řízení bez

omezujících podmínek vztahujících se na jiné druhy řízení. Rada bezpečnosti je však už dnes kritizována pro své postoje při udržování mezinárodního míru a bezpečnosti, zejména pro svou zablokovanost v důsledku existence práva veta stálých členů. U ostatních kategorií zločinů do léta 2014 dala RB podnět MTS k vyšetřování pouze dvou situací z celkových 8. S ohledem na skutečnost, že RB je politickým orgánem a zločin agrese má silné politické konotace, není příliš reálné předpokládat, že by se ve vztahu k agresi tato statistika nějak vylepšila. Nezdá se ani vhodné, že je možné, aby RB opakovaně využívala článku 16 ŘS.

Závěrem práce tedy je, že i když Definice aktivována bude (ať už to bude v roce 2017 nebo později), stíhání zločinu agrese její podoba nejspíše efektivně zabrání. Existence zločinu agrese jako postižitelného skutku je sice nesporně přínosným krokem kupředu, avšak jen tehdy, pokud její podoba nevyvolává více pochybností než jistoty. Definice je v dnešní podobě sice odrazem kompromisu názorů různých stran, avšak tento kompromis se ukazuje jako příliš velký ústupek. Za takové situace by bývalo lepší kompromisu nedosáhnout a pokračovat v jednáních.

Pokud u soudců MTS převáží názor, že preambuli Definice nelze považovat za následnou dohodu a vstup v platnost Definice bude odložen do doby ratifikace 7/8 smluvních stran, nezbyde než zaměřit snahy zainteresovaných na přesvědčení dostatečného počtu smluvních stran k ratifikaci Definice. A až Definice vstoupí v platnost (či vstupuje v platnost pro státy jednotlivě dle odstavce 5 článku 121 ŘS) a bude aktivována (pokud někdy), bude třeba, mají-li být splněny sliby dané smluvními stranami mezinárodnímu společenství a jejich občanům a nemá-li mezinárodní trestní právo zklamat naděje, že v otázkách zločinu agrese postihne i víc než jen klasickou podobu konfliktu, Definici změnit. Jako jasní kandidáti na změnu se jeví vyjasnění taxativnosti / demonstrativnosti výčtu útočných činů, případně vložení kyber boje a rovněž vyjasnění (a pokud možno rozšíření) rozsahu jurisdikce Soudu, aby nebyl oklešťován článek 12 ŘS.

RESUMÉ

Název práce: Zločin agrese v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu po revizní konferenci v Kampale

Předložená práce zkoumá novou úpravu obsaženou v Římském statutu Mezinárodního trestního soudu, a to definici zločinu agrese. Tzv. římský statut, tj. Statut Mezinárodního trestního soudu, byl sjednán na římské konferenci v roce 1998 a jeho cílem bylo založit stálý Mezinárodní trestní soud vybavený jurisdikcí nad zločiny podle mezinárodního práva, tedy nad činy, jejichž trestnost vyplývá z mezinárodního práva nezávisle na úpravě vnitrostátní. Odpovědnost jednotlivců za zločiny podle mezinárodního práva je poměrně „novou“ úpravou (k prvnímu stíhání došlo teprve po druhé světové válce), zatímco odpovědnost státní zná mezinárodní právo už odedávna.

Římský statut vstoupil v platnost v roce 2002 a v článku 5 vymezil rozsah své jurisdikce tak, že se vztahuje na pachatele zločinu genocidy, válečných zločinů a zločinů lidskosti. Zločin agrese zde rovněž figuroval, avšak v odstavci druhém bylo uvedeno, že Soud bude jurisdikci nad tímto zločinem vykonávat až poté, kdy bude přijata definice zločinu agrese a podmínky pro výkon jurisdikce nad ním.

Ke sjednání definice zločinu agrese došlo po náročných debatách plných kompromisů v roce 2010 na revizní konferenci v Kampale, kde byla přijata rezoluce RC/Res. 6. Zločin agrese, tedy zjednodušeně ozbrojený útok jedním státem na stát jiný, je vysoce politicky choulostivá záležitost; k řešení odpovědnosti za agresi v mezinárodní rovině je příslušná Rada bezpečnosti OSN. Tyto dva aspekty mohou vyvolat nemalé napětí, a proto byla jako téma disertační práce vybrána právě nová definice zločinu agrese.

Římský statut čelí tvrdé kritice a charakter zločinu agrese má potenciál tuto kritiku ještě vyostřit. Tomuto aspektu byla rovněž přizpůsobena i hypotéza práce, která zní: Může takto vytvořená Definice být v dohledné době po 1. lednu 2017 aktivována, a pokud ano, efektivně fungovat? Datum 1. ledna 2017 nebylo zvoleno náhodně, neboť Definice (v práci se tím má na

mysli příloha I rezoluce RC/Res. 6 podléhající ratifikaci) k tomu, aby mohl Soud vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese, vyžaduje více kroků, přičemž jeden z nich je napojen právě na příslušné datum.

Text práce je rozčleněn do osmi kapitol. V první kapitole jsou vymezeny důvody pro zvolení tématu, hypotéza práce a některé formální náležitosti.

Druhá kapitola se věnuje historickému úvodu zahrnujícímu jak vývoj mezinárodního práva směrem k ilegalizaci agrese v mezistátní rovině (odpovědnost státní), tak následující vývoj směřující ke vzniku individuální trestní odpovědnosti za zločiny proti míru (terminologický i časový předchůdce zločinu agrese) a je zakončena částí věnovanou procesu tvorby dnešní podoby definice zločinu agrese. Pro již shora zmíněnou politickou citlivost tématu se v procesu tvorba projevila mnohá problematická místa, která předznamenala budoucí výkladové problémy.

Třetí kapitola se zabývá pojmem útočný čin, resp. akt agrese (jedná se o synonyma) v mezinárodním právu a především v Chartě OSN tak, aby termín zahrnoval do dnešního mezinárodního práva. Upozorňuje na některé terminologické potíže, které však je možné výkladem překlenout a uzavírá, že pojem agrese je v Chartě OSN a Římském statutu rámcově považován za jedno a totéž.

Čtvrtá kapitola se věnuje textu rezoluce RC/Res. 6 z pohledu vstupu definice v platnost. Definice je totiž formálně změnou Římského statutu a jako taková podléhá postupům pro změnu této mezinárodní smlouvy podle jejího článku 121. Terminologická nepřesnost článku 5 odst. 2 ŘS vede k (minimálně) dvěma možným výkladům. Jedním je tzv. model adopce vycházející z faktu, že článek 5 odst. 2 ŘS vyžaduje pro možnost, aby Soud vykonával jurisdikci nad zločinem agrese, pouze *přijetí* definice. Tento termín znamená pouhé přijetí na revizní konferenci bez nutnosti ratifikace smluvními stranami. Rezoluce RC/Res. 6 však v preambuli uvádí, že změna má vstoupit v platnost podle článku 121 odst. 5 ŘS, který ratifikace vyžaduje. Obě přístupy disponují argumenty ve svůj prospěch i neprospěch, práce uzavírá v tom smyslu, že je spíše pravděpodobné, že Soud potvrdí mechanismus dle článku 121 odst. 5 ŘS a vyhoví tím úmyslu smluvních stran, ačkoliv to

nutně neznamená, že by tento přístup byl právně správnější. Jak model adopce, tak článek 121 odst. 5 ŘS mají pro rozsah jurisdikce Soudu nad zločinem agrese dalekosáhlé dopady – model adopce umožňuje podstatně širší rozsah, neboť více respektuje článek 12 ŘS, zatímco model dle článku 121 odst. 5 ŘS vytváří speciální úpravu omezující rozsah jurisdikce Soudu na minimum (s ohledem na zločin agrese). Z tohoto důvodu se kapitola 4 nutně věnuje i rozsahu jurisdikce, který je širěji rozebrán v kapitole 6. Kapitola 4 dále řeší tzv. aktivační podmínky, tedy podmínky, jejichž splnění je nutné po vstupu definice v platnost k tomu, aby Soud mohl svou jurisdikci nad zločinem začít vykonávat. Jedná se o úpravu speciální vztahovou pouze ke zločinu agrese. Vyžaduje, aby došlo k ratifikaci definice alespoň 30 smluvními stranami a aby nejdříve po 1. lednu 2017 definici aktivoval stejný počet smluvních stran svým hlasováním, jaký byl nutný k jejímu přijetí na revizní konferenci (tedy alespoň dvě třetiny smluvních stran). Kapitola 4 se rovněž věnuje dalšímu omezení jurisdikce Soudu, a to tzv. opt-outem, který umožňuje smluvním stranám definici zločinu ratifikovat ale prohlásit, že nebude možné stíhat zločiny agrese založené na jejím útočném činu. Jedná se tedy o ustanovení, které při existenci článku 121 odst. 5 ŘS nemá v Definicí valný smysl. V neposlední řadě se pak tato kapitola věnuje názoru autora práce, podle něhož rezoluce obsahuje implicitní změnu ŘS ohledně mechanismů vstupu v platnost, která, bude-li respektován právně správný výklad, odloží vstup definice v platnost o desítky let do budoucnosti.

Kapitola 5 se věnuje „čisté“ definici skutkové podstaty a snaží se identifikovat jak její bezproblémové, tak problematické části. Definice je převzata z textu rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3314 (XXIX), která definovala agresi pro účely mezistátní odpovědnosti. To samo o sobě problémem není, avšak text nebyl převzat celý. Chybí například ustanovení vymezující, zda příklady útočných činů v článku 8 bis odstavci 2 ŘS jsou demonstrativním nebo taxativním výčtem. Dalším velmi problematickým aspektem je skutečnost, že definice odpovídá podobě boje před 40 lety, ne však dnešku. Je možné, že tak nepokryje například kybernetické útoky a je zcela jisté, že nepokryje útoky nestátními aktéry, jako jsou například některé teroristické skupiny. V neposlední řadě je třeba upozornit, že definice nechává zcela nevyřešenou otázku legality

tzv. humanitární intervence pro účely stíhání zločinu agrese před Mezinárodním trestním soudem.

Kapitola 6 rozebírá zbývající ustanovení článků 15 bis a 15 ter ŘS, které se věnují speciální úpravě procesu stíhání zločinu agrese. Článek 15 bis ŘS je věnován řízením zahájeným z podnětu samotného žalobce či smluvních stran a článek 15 ter ŘS řízením zahájeným z podnětu Rady bezpečnosti. Zatímco i u zločinu agrese je Rada bezpečnosti neomezená rozsahem jurisdikce Soudu v možnostech podnětu ke stíhání zločinu agrese a může tak dát podnět k zahájení řízení proti komukoliv, tedy i pachatelům z nesmluvních států Římského statutu, článek 15 bis odst. 5 ŘS rozsah jurisdikce Soudu výrazně omezuje. Obecná úprava ŘS v článku 12 umožňuje, aby Soud vykonával jurisdikci nad zločiny spáchanými občany smluvních stran, případně spáchaných na území smluvních stran. Postačuje tedy splnění jedné z podmínek. Zločin agrese vychází z opačného přístupu. Podle článku 121 odst. 5 ŘS není možné stíhat ty zločiny, kterých se dopustil pachatel s občanstvím smluvní strany ŘS ale nikoliv Definice (tj. smluvní strany ŘS, která neratifikovala definici), nebo které byly spáchány na území takové smluvní strany. Opět tedy stačí naplnění jedné podmínky, tentokrát však k vyloučení jurisdikce. Dále nedisponuje Soud jurisdikcí nad zločiny spáchanými buďto na území nesmluvní strany ŘS, nebo jejím občanem. Tato úprava je obsažená v článku 15 bis odst. 5 ŘS.

Jak už bylo výše zmíněno, pokud by se prosadil model adopce a ne model dle článku 121 odst. 5 ŘS, omezení jurisdikce vyplývající z článku 121 odst. 5 ŘS (viz. o odstavci výše) by se neuplatnilo. Je rovněž vhodné připomenout, že i omezení rozsahu jurisdikce Soudu dle článku 121 odst. 5 ŘS vyvolává více interpretací. Tato práce za odpovídající považuje tzv. negativní chápání, existuje však i chápání pozitivní, které by rozsah jurisdikce rozšířilo.

Poslední meritorní kapitola 7 je věnována procesu ratifikace definice v České republice a podobě trestného činu agrese dle § 405a zákona č. 40/2009 Sb. Poslední kapitola 8 obsahuje už pouze závěry a podotýká, že vzhledem ke složitosti úpravy, dále vzhledem k tomu, že téměř každé sjednané ustanovení vyvolává výkladové nejasnosti takového charakteru, že není v současnosti možné na ně spolehlivě nalézt odpovědi, dále vzhledem k tomu, že definice zločinu

neodpovídá dnešku, že je Radě bezpečnosti umožněno zablokovat stíhání atd. atd.; že sice změna ŘS definující zločin agrese vstoupit v platnost může (byť s největší pravděpodobností o desítky let později, než smluvní strany zamýšlely), může být dokonce i aktivována, ale její podoba efektivnímu stíhání zločinu agrese spíše efektivně zabrání.

SUMMARY

Title of the dissertation: The Rome Statute's Crime of Aggression following the Kampala Review Conference

The submitted dissertation examines new provisions concerning the crime of aggression encompassed within the Rome Statute of the International Criminal Court. The so-called Rome Statute, i.e. the Statute of the International Criminal Court, was agreed upon in 1998 at the Rome conference and its purpose was to establish a permanent International Criminal Court equipped with jurisdiction over crimes under international law – that means acts punishable under international law irrespective of their domestic law status. Individual responsibility for crimes under international law is relatively “new” (the first prosecution occurred after World War II), while interstate responsibility has been covered in the international law for a very long time.

The Rome Statute entered into force in 2002 and its article 5 defines the scope of its jurisdiction as encompassing the crime of genocide, war crimes and crimes against humanity. The crime of aggression was mentioned there as well with the following condition: the Court would exercise its jurisdiction over it once its definition would be adopted together with conditions for the exercise of the jurisdiction.

The definition was adopted after complicated debates in 2010 during the Kampala review conference, in the form of resolution RC/Res. 6. The crime of aggression (in simplified version: an armed attack of one state against another) is politically a very sensitive issue; on the interstate responsibility level it is dealt with by the United Nations Security Council. These two aspects possess the capacity to evoke tensions, which is why this dissertation chose the definition as its topic.

The Rome Statute faces strong critique and the character of the crime of aggression has potential to increase this criticism as well. This aspect helped to formulate the hypothesis of the dissertation: “May the new definition of the crime of aggression be activated soon after January 1,

2017, and if it will, shall it operate effectively?” The date has been chosen on purpose since the Definition (which in this dissertation has special meaning: annex I of the resolution RC/Res. 6 that is subject to ratification) requires several steps to enable the Court to exercise jurisdiction. One of those steps is connected with the above-mentioned date.

The dissertation consists of 8 chapters. The first one deals with the reasons for choosing the topic, the hypothesis of the work and several formal issues.

Chapter 2 pursues a historical introduction, including the evolution of international law towards illegalization of aggression on the interstate responsibility level as well as its following evolution towards establishing individual criminal responsibility for crimes against peace (both the terminological and temporal predecessor of the crime of aggression) and concludes with a description of the process leading to the current definition version. The above-mentioned political sensitivity of the topic enhanced debates about problematic issues and so predetermined interpretative problems.

Chapter 3 handles the term act of aggression in international law, particularly in the UN Charter, and frames the term within international law. This chapter notes terminological issues and concludes that it is possible to overcome them with interpretation. Hence, the term “act of aggression” generally has the same meaning within the UN Charter and the definition.

Chapter 4 deals with the text of resolution RC/Res. 6 with focus on the entry into force of the definition. Since the definition is formally an amendment to the Statute, it needs to respect the amendment procedures under article 121 RS (“Rome Statute”). Terminological inaccuracy of article 5 (2) RS leads to (at least) two interpretative possibilities. The first is so-called model of adoption – since article 5 (2) requires *adoption* of the definition for the Court to exercise jurisdiction, only adoption at the review conference is needed, not ratifications by the State Parties. However the preamble of resolution RC/Res. 6 claims that the amendments will enter into force according to article 121 (5) RS and this provision requires ratifications. Both models possess arguments in their favor as well as against them. The chapter concludes that it is more likely that the Court will respect

the will of the State Parties by respecting the article 121 (5) RS mechanism. Nonetheless it does not mean that such an approach is legally correct. Both the model of adoption and article 121 (5) RS give rise to serious consequences in case of their use – the model of adoption would significantly enlarge jurisdiction of the Court, while article 121 (5) RS would diminish it (with respect to the crime of aggression). For this reason chapter 4 deals with the scope of jurisdiction as well, however the main focus of this topic rests with chapter 6. Chapter 4 also discusses so-called activation conditions, i.e. conditions that must be met after entry into force of the definition to enable the Court to start exercising its jurisdiction over the crime of aggression. It is a special instrument limited to the crime of aggression. It requires ratification of the definition by 30 State Parties and a decision taken after January 1, 2017 by the same majority as was required for adoption of the amendment (at least 2/3 of State Parties). Chapter 4 also deals with another jurisdictional limitation, so-called opt-out. It is a provision facilitating the State Parties to ratify the amendment while declaring that the Court's jurisdiction does not encompass crimes of aggression stemming from their acts of aggression. Hence, it is an instrument without much sense when the definition's scope is limited by article 121 (5) RS. Finally, chapter 4 discusses the opinion of author of the dissertation, according to which the amendment implicitly amends article 121 RS regarding the entry into force mechanisms. And should this opinion be accepted as legally correct (which is the opinion of the author), it will postpone entry of the definition into force by decades.

Chapter 5 debates the actus reus, mens rea and definition of perpetrator of the crime of aggression and identifies its problematic and non-problematic parts. The definition is copied from resolution 3314 (XXIX) of the UN General Assembly. Although this resolution dealt with interstate responsibility, it does not cause problems itself; however many other issues do. The text was not copied completely and so the definition misses a provision making clear whether examples of the acts of aggression in article 8 bis (2) RS are a complete or a demonstrative list. Another problematic aspect is the fact that the definition reflects 40 year-old forms of warfare. So it is possible that the definition will not cover cyber-attacks and it is definitely certain that it will not cover non-state

actors, such as terrorist groups. It is worth mentioning that the definition keeps absolutely unclear what legal status humanitarian intervention has within the definition itself.

Chapter 6 is focused on the remaining two provisions: 15 bis and 15 ter RS. These two articles handle special provisions on the procedural issues related to the crime of aggression. Article 15 bis RS is related to proceedings commenced upon referral by a State Party or by the Prosecutor using his proprio motu competence, while article 15 ter RS relates to proceedings commenced by the Security Council's referral. While the Security Council is not limited by the scope of jurisdiction of the Court in its referrals in the same way as when dealing with the remaining three crimes (and so can commence proceedings for the crime of aggression against anyone regardless of his/her nationality), article 15 bis (5) RS limits the scope of jurisdiction of the Court considerably. Generally, according to article 12 RS the Court has jurisdiction when a crime is committed by a State Party's national or on its territory. One of the conditions is enough to establish jurisdiction of the Court. The crime of aggression is however based on an opposite presumption. The Court will lack jurisdiction according to article 121 (5) (second sentence) RS if the crime will be committed by a national of a State Party that has not ratified the amendment or when the crime will be committed on its territory. One of the conditions is enough again, though this time to limit the Court's jurisdiction. The Court will also lack jurisdiction over crimes committed by non-State Parties' nationals or on their territories – article 15 bis (5) RS.

As was already mentioned the model of adoption, if accepted, would evade the need to use article 121 (5) (second sentence) RS and so the Court's scope of jurisdiction would be much wider. It is worth mentioning that the limitation of the scope of the Court's jurisdiction under article 121 (5) RS has more interpretations. This dissertation considers a negative understanding to be the proper one; however the positive understanding would enlarge the scope of jurisdiction of the Court.

Chapter 7 is focused on the definition's ratification process within the Czech Republic and the form of the criminal offence of aggression under § 405a of the Criminal Code No. 40/2009 Co.

Lastly, chapter 8 contains conclusions and states that we take into account how complicated the provisions are, how almost every provision evokes interpretative unclearness of such character that it is impossible to answer on many questions now, how the definition does not reflect the current situation, how the Security Council will be able to block prosecutions, and other problematic issues; and taken these aspects into account it concludes that it is not unlikely that the definition will enter into force (though not at the time the State Parties intended, rather decades later), and it also may be activated, but its form will effectively prevent prosecution rather than enable it.

KLÍČOVÁ SLOVA

Zločin agrese, Římský statut, Mezinárodní trestní soud, revizní konference v Kampale, rezoluce RC/Res. 6

KEY WORDS

Crime of aggression, Rome Statute, International Criminal Court, review conference in Kampala, resolution RC/Res. 6

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Mezinárodní smlouvy

- Římský statut Mezinárodního trestního soudu, 2187 UNTS 3, sjednán dne 17. července 1998, v platnosti ode dne 1. července 2002, vyhlášen pod č. 84/2009 Sb.m.s.
- Charta OSN, 892 UNTS 119, sjednána 26. června 1945, v platnosti ode dne 24. října 1945, vyhlášena pod č. 30/1947 Sb.
- Vídeňská úmluva o smluvním právu, 1155 UNTS 331, sjednána dne 22. května 1969, v platnosti ode dne 27. ledna 1980, vyhlášená pod č. 15/1988 Sb.
- Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu, 1015 UNTS 243, sjednána dne 30. listopadu 1973, v platnosti ode dne 18. července 1976, vyhlášená pod č. 116/1976 Sb.
- Haagská úmluva (I) o smírném (pokojném) vyřizování mezinárodních sporů, sjednána dne 18. října 1907, v platnosti ode dne 12. června 1922, přístup vyhlášen č. 5/1930 Sb., dostupná na stránce http://avalon.law.yale.edu/20th_century/pacific.asp
- Úmluva (Pakt) o Společnosti národů, 225 Parry 195, sjednána dne 28. června 1919, v platnosti ode dne 1. října 1920, publikovaná například pod č. 507/1921 Sb., čl. 1 – 26, jako součást mírové smlouvy s Rakouskem
- Úmluva (OSN) o zabránění a trestání zločinu genocidia, 78 UNTS 277, sjednána dne 9. prosince 1948, v platnosti ode dne 12. ledna 1951, vyhlášena pod č. 32/1955 Sb.
- (Versaillská) Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a Protokol, ze dne 28. června 1919, vyhlášena pod č. 217/1921 Sb.
- (Locarnská) úmluva o vzájemných zárukách mezi Německem, Belgií, Francií, Velkou Británií a Itálií, 54 LNTS 1292, sjednána dne 16. října 1925, v platnosti ode dne 14. září 1926, dostupná na stránce http://avalon.law.yale.edu/20th_century/locarno_001.asp
- Briand-Kelloggův pakt (General Treaty for Renunciation of War as an Instrument of National Policy), 94 LNTS 2137, sjednán dne 27. srpna 1928, v platnosti ode dne 25. července 1929, vyhlášen pod č. 126/1929 Sb., dostupný na stránce <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%2094/v94.pdf>
- Dohoda o stíhání a potrestání hlavních válečných zločinců evropské osy, 82 UNTS 251 sjednána dne 8. srpna 1945, v platnosti ode dne 8. srpna 1945, vyhlášená pod č. 164/1947 Sb.
- (Montevidejská) Úmluva o právech a povinnostech států, 165 LNTS 19, sjednána 26. prosince 1933, v platnosti od 26. prosince 1936

Judikatura

Mezinárodní trestní soud

- *Žalobce v. Thomas Lubanga Dyilo* (situace v DRK), senát I, případ No. ICC-01/04-01/06, rozsudek ze dne 14. března 2012, dostupný na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1379838.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]
- *Žalobce v. Thomas Lubanga Dyilo* (situace v DRK), odvolací senát, případ No. ICC-01/04-01/06 A 5, rozsudek ze dne 1. prosince 2014, dostupný na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1876833.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]
- *Žalobce v. Jean-Pierre Bemba Gombo* (situace v SAR), přípravný senát II, případ No. ICC-01/05-01/08, rozhodnutí ze dne 15.6.2009 podle článku 61, odst. 7, písm. a) a b) ŘS, dostupné na stránce <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc699541.pdf> [poslední přístup 20/05/2015]

Mezinárodní soudní dvůr

- *Vojenské a polovojenské aktivity v a proti Nikaragui*, (Nikaragua v. USA), MSD, rozsudek v meritu ze dne 27. června 1986, ICJ Reports 1986, p. 14
- *Případ dotýkající se zatýkacího rozkazu z 11. dubna 2000*, (Dem. rep. Kongo v. Belgie), MSD, rozsudek ze dne 14. února 2002, ICJ Report 2002, p. 3

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY)

- *Žalobce v. Dusko Tadic a/k/a "Dule"*, ICTY, odvolací senát případ IT-94-1 Prijedor, (decision on the defence motion for interlocutory appeal on jurisdiction), 2. října 1995

Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku (IMT)

- *Rozsudek v procesu s hlavními německými válečnými zločinci*, IMT, z dní 30. září a 1. října 1946, dostupný na stránce <http://avalon.law.yale.edu/imt/judgen.asp> [poslední přístup 29/03/2015]

Vnitrostátní judikatura

- Spojené království, opinions of the Lords of Appeal, *R v. Jones*, [2006] UKHL 16, 29. března 2006, dostupné na stránce <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200506/ldjudgmt/jd060329/jones.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]

Vnitrostátní legislativa

- Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Sněmovní tisk 160/0, Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, staženo ze stránky <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=97628> [poslední přístup 29/03/2015]
- Zákon č. 40 / 2009 Sb., trestní zákoník

Knihy

- BÍLKOVÁ, Veronika. *Odpovědnost za ochranu (R2P). Nová naděje, nebo staré pokrytectví?*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2010. 177s. ISBN 978-80-87146-27-9.

- BROWN, B.S. The Statute of the ICC: Past, Present, and Future In: SEWALL, S.B., KAYSEN, C. (eds.), *The United States and the International Criminal Court. National Security and International Law*. Boston: Rowman & Littlefield Publishers, Inc, 2000. ISBN: 0-7425-0134-5.
- CLARK, Roger S. The Crime of Aggression and the International Criminal Court (chapter 28) In: DORIA, J., GASSER, H.-P., BASSIOUNI, M. Ch. (eds), *The Legal Regime of the International Criminal Court, Essays in Honour of Professor Igor Blishchenko*. Leiden / Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2009. ISBN: 978-90-04-16308-9.
- CRAWFORD, James. The Work of the International Law Commission In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3.
- ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 881 s. ISBN 978-80-7179-728-9.
- DINSTEIN, Yoram. Aggression In: WOLFRUM, R. (ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2012. 1149 s. ISBN: 978-0-19-929168-7.
- ESER, Albin. Mental Elements – Mistake of Fact and Mistake of Law In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3.
- FROWEIN, J.A., KRISCH, N., Chapter VII. Action with respect to Threats to the Peace, Breaches of the Peace, and Acts of Aggression In: SIMMA, B. and others (editors), *The Charter of the United Nations, A Commentary, Volume I*. 2nd edition, Oxford University Press, C. H. Beck Verlag, 2002, ISBN: 978-0-19-924449-2.
- GAJA, Giorgio. The Long Journey towards Represing Aggression In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3.
- GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 3. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2008. 455 s. ISBN: 978-0-19-923914-6.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 1995. 247 s. ISBN 80-7179-028-1.
- LHOTSKÝ, Jan. Mezinárodní trestní soud ve světle revizní konference a nově definovaný zločin agrese. In: Dny práva – 2010 – Days of Law, 4. ročník mezinárodní konference pořádané Právnickou fakultou Masarykovy Univerzity. The conference proceedings. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, 2010. ISBN: 978-80-210-5305-2.
- MRÁZEK, Josef. The Definition of aggression and the use of force In: *Czech yearbok of public & private international law = Česká ročenka mezinárodního práva veřejného a soukromého. Vol. 5*. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2014, 514 s. ISBN: 978-80-87488-17-1.
- NOVOTNÝ, Oto, VANDUCHOVÁ, Marie a kol. *Trestní právo hmotné - I. Obecná část*. 5. vyd. Praha: ASPI, a.s., 2007. 556 s. ISBN: 978-80-7357-258-7.

- PELLET, Alain. Entry into Force and Amendment of the Statute In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3.
- SCHABAS, William, A. *The International Criminal Court: A Commentary on the Rome Statute*. New York: Oxford University Press, 2010, ISBN: 978-0-19-956073-8.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2002. 312 s. ISBN: 80-246-0305-5.
- ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 150 s. ISBN 80-7179-398-1.
- ŠTURMA, Pavel, ČEPELKA, Čestmír, BALAŠ, Vladimír. *Právo mezinárodních smluv*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 404 s. ISBN 978-80-7380-341-4.
- ŠTURMA, P. a kol. *CASEBOOK. Výběr případů z mezinárodního práva veřejného*. 2. doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 246 s. ISBN: 978-80-87146-37-8.
- VILLACIS, Eva. Kampalské dodatky Římského štatútu Medzinárodného trestného súdu In: ŠTURMA, P.; TRÁVNÍČKOVÁ, Z. (eds.). *Výklad a aplikace mezinárodních smluv v průběhu času*. 1. vydání. Praha: Česká společnost pro mezinárodní právo, 2014. ISBN: 978-80-87488-15-7.
- WILSON, William. *Criminal Law. Doctrine and Theory*. 3. vyd. Harlow: Pearson Education Limited, 2008. 614 s. ISBN: 978-1-4058-5839-7.
- WOLTAG, Johan-Christoph. Cyber Warfare In: WOLFRUM, R. (ed.), *The Max Planck Encyclopedia of Public International Law, Volume II*, Oxford: Oxford University Press, 2012. ISBN: 978-0-19-929168-7.
- ZIMMERMANN, Andrea. Superior Orders In: CASSESE, A., GAETA P., JONES, J.R.W.D. (eds.), *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, Volume I*, Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-924312-3.

Články v časopisech, právních žurnálech a na internetu

- AKANDE, Dapo. What Exactly was Agreed in Kampala on the Crime of Aggression?. dostupné na stránce <http://www.ejiltalk.org/what-exactly-was-agreed-in-kampala-on-the-crime-of-aggression/> [poslední přístup 31/03/2015]
- BÍLKOVÁ, Veronika. Z Říma do Kampaly a kam dále?. *Mezinárodní politika*, 8/2010 Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i., Praha.
- CAMMACK, Chance. The Stuxnet Worm and Potential Prosecution by the International Criminal Court Under the Newly Defined Crime of Aggression. *Tulane Journal of International & Comparative Law*, vol. 20, issue 1, 2011-2012.
- CASSESE, Antonio. Ex iniuria ius oritur: Are We Moving towards International Legitimation of Forcible Humanitarian Countermeasures in the World Community?.

European Journal of International Law, vol. 10, 1999.

- DAVIS, Cale et al. The Crime of Aggression and the International Criminal Court. *The National Legal Eagle*, Vol. 17, Is. 1, article 4, s. 11. dostupné na stránce <http://epublications.bond.edu.au/nle/vol17/iss1/4/> [poslední přístup 14/05/2015]
- HEINSCH, Robert. The Crime of Aggression After Kampala: Success or Burden for the Future?. *Gottingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010.
- BARRIGA, Stefan, GROVER, Leena. A Historic Breakthrough on the Crime of Aggression. *American Journal of International Law*, vol. 105, issue 3, 2011.
- HELLER, Kevin Jon. The Sadly Neutered Crime of Aggression, dostupné na stránce <http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression/> [poslední přístup 29/03/2015]
- HELLER, Kevin Jon. The Uncertain Legal Status of the Aggression Understandings, dostupné na stránce http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1883351 [poslední přístup 29/03/2015]
- KAUL, Hans-Peter. From Nuremberg to Kampala – Reflections on the Crime of Aggression. *Studies in Transnational Legal Policy*, vol. 49, issue 1, 2011.
- KAUL, Hans-Peter. Kampala June 2010 – A First Review of the ICC Review Conference. *Gottingen Journal of International Law*, vol. 2, issue 2, 2010.
- KREß, Claus, VON HOLTZENDORFF, Leonie. The Kampala Compromise on the Crime of Aggression. *Journal of International Criminal Justice*, vol. 8, issue 5, 2010.
- LEES, Elizabeth. Ending Impunity in Relation to the Supreme Crime? An Analysis of the Jurisdiction of the International Criminal Court over the Crime of Aggression Following the Adoption of Resolution RC/Res 6. *EHRLR*, 2013, dostupné na stránce <http://www.23es.com/news/elisabeth-lees-article-published-in-the-european-human-rights-law-review/> [poslední přístup 21/04/2015].
- MURPHY, Sean D. The Crime of Aggression at the ICC. *The George Washington University Law School, Public Law and Legal Theory Paper No. 2012-50*, dostupné na stránce http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2083091 [poslední přístup 29/03/2015]
- MLYNAŘÍK, Václav, MATUSINOVA, Anna. Revizní konference MTS v Kampale, dostupné na stránce <http://www.globalpolitics.cz/clanky/revizni-konference-mts-v-kampale> [poslední přístup 29/03/2015]
- SOREL, J.-M., BORÉ EVENO, V. Article 31: General rule of interpretation. In: CORTEN, O., KLEIN, P. *The Vienna Conventions on the Law of Treaties: A Commentary. Volume I*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN: 978-0-19-957352-3.
- ŠTURMA, Pavel. Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. *Trestněprávní revue*, 8/2010, C.H.Beck, s. 245-251.

- VAN DER VYVER, Johan D. Prosecuting the Crime of Aggression in the International Criminal Court. *National Security & Armed Conflict Law Review*, vol. 1, 2010-2011.
- WEISBORD, Noah. The Mens Rea of the Crime of Aggression. *Washington University Global Studies Law Review*, vol. 12, issue 3, 2013, dostupné na stránce http://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1448&context=law_globalstudies [poslední přístup 31/03/2015]

Rezoluce a další dokumenty orgánů OSN

- Rezoluce VS OSN č. 3314/1974, ze dne 14. prosince 1974, o definici agrese, A/RES/3314(XXIX)
- Rezoluce VS OSN č. 177 (II), ze dne 21. listopadu 1947, A/RES/177(II)
- Rezoluce VS OSN č. 36/106 ze dne 10. prosince 1981, A/RES/36/106
- Rezoluce VS OSN č. 44/39, ze dne 4. prosince 1989, A/RES/44/39
- Rezoluce VS OSN č. 50/46, ze dne 11. prosince 1995, A/RES/50/46
- Rezoluce VS OSN 51/160, ze dne 16. prosince 1996, A/RES/51/160
- Rezoluce VS OSN č. 52/160, ze dne 15. prosince 1997, A/RES/52/160
- Rezoluce RB OSN č. 573 (1985) ze dne 4. října 1985
- Rezoluce RB OSN č. 387 (1976) ze dne 31. května 1976
- (Tehdejší návrh) Statut Mezinárodního trestního soudu, Přípravný výbor, OSN, Doc. A/CONF.183/2/Add.1 (1998), dostupný na stránce <http://www.un.org/law/icc/index.html> [poslední přístup 29/03/2015]
- Webová stránka UNTS informující o statusu změny Římského statutu Rezolucí RC/Res. 6, https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-10-b&chapter=18&lang=en [poslední přístup 29/03/2015]

Rezoluce a další dokumenty shromáždění smluvních stran MTS

- MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res.5, změna článku 8 Římského statutu – revizní konference, přijatá dne 10. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/resolutions/sessions/Pages/2010%20-%20review%20conference.aspx [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce RC/Res. 6, o zločinu agrese, přijatá dne 11. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/resolutions/sessions/Pages/2010%20-%20review%20conference.aspx [poslední přístup 29/03/2015]

- MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/1/Res.1, přijatá dne 9. září 2002, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-ASP1-Res-01-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, rezoluce ICC-ASP/8/Res.6, ze dne 26. listopadu 2009. Text je k dispozici na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/ICC-ASP-8-Res.6-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Conference Room Paper on the Crime of Aggression, RC/WGCA/1, ze dne 25. května 2010, dostupný na webové stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-1-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Conference Room Paper on the Crime of Aggression, RC/WGCA/1/Rev.1, ze dne 6. června 2010, dostupný na webové stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-1-Rev.1-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Conference Room Paper on the Crime of Aggression, RC/WGCA/1/Rev.2, ze dne 10. června 2010, dostupný na webové stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-WGCA-1-Rev.2-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference, Report of the Working Group on the Crime of Aggression, RC/5 ze dne 10. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-5-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- MTS, shromáždění smluvních stran, Revizní konference v Kampale, Draft resolution submitted by the President of the Review Conference, RC/10 ze dne 11. června 2010, dostupná na stránce http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/RC2010/RC-10-ENG.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- Lichtenštejský návrh změn, oznámení depozitáře ze dne 29. října 2009, C.N.727.2009.TREATIES-7 (Depositary Notification), dostupné na internetové stránce <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2009/CN.727.2009-Eng.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]
- United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court Rome, 15. června – 17. července 1998, Official Records, dokumenty k dispozici na stránce <http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/contents.htm>; Volume I, Final Documents, Závěrečný akt, A/CONF.183/13 (Vol.I), Annex I, F (http://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v1_e.pdf) [poslední přístup 29/03/2015]

Dokumenty Komise pro mezinárodní právo

- Články o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní jednání (2001), ILC, dostupné na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/9_6.htm [poslední přístup 29/03/2015]
- (Tehdejší návrh) Statut Mezinárodního trestního soudu s komentářem, ILC, Yearbook of the International Law Commission, 1994, vol. II (Part Two), dostupný na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_4_1994.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (1954), ILC, Yearbook of the International Law Commission, 1954, vol. II, dostupný na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/7_3_1954.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- Text Principů mezinárodního práva uznaných v Chartě IMT a jeho rozsudku s komentáři, („Norimberské principy) přijatý Komisí pro MP, Yearbook of The International Law Commission, 1950, vol. II, dostupný na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_1_1950.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva, ve znění z roku 1991, *Yearbook of the International Law Commission, 1991*, vol. II (Part Two), paras. 170-175.
- Návrh kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva (1996), *ILC, Yearbook of the International Law Commission, 1996*, vol. II (Part Two), dostupná na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/7_4_1996.pdf [poslední přístup 29/03/2015]
- (Tehdejší návrh) Články o smluvním právu s komentáři (1966), ILC, Yearbook of International Law Commission, 1966, vol. II, dostupné na stránce http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/1_1_1966.pdf [poslední přístup 29/03/2015]

Ostatní

- Tove Rosen (ed.), The Influence Of The Nuremberg Trial On International Criminal Law, citace pochází z Executive summary, dostupné na stránce <http://www.roberthjackson.org/the-man/speeches-articles/speeches/speeches-related-to-robert-h-jackson/the-influence-of-the-nuremberg-trial-on-international-criminal-law/> [poslední přístup 29/03/2015]
- Zpráva přípravného výboru k MTS, ze dne 24. června 2002, PCNICC/2002/2/Add.2, dostupné na stránce <http://legal.un.org/icc/prepcomm/prepfra.htm> [poslední přístup 29/03/2015]
- Handbook, Ratification and Implementation of the Kampala Amendments to the Rome Statute of the ICC, Crime of Aggression, War Crimes, Liechtenstein Institute on Self-Determination, dostupné na stránce <http://crimeofaggression.info/documents/1/handbook.pdf> [poslední přístup 29/03/2015]

- Usnesení vlády České republiky ze dne 24. května 2010 č. 393, k návrhu na obeslání revizní konference Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, dostupné na stránce vlády https://apps.odok.cz/djv-agenda?p_p_id=agenda_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_resource_id=downloadAttachment&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&agenda_WAR_odokkpl_attachmentPid=KORN97BQU76P [poslední přístup 29/03/2015]
- Webová stránka MTS obsahující odkazy na pracovní dokumenty kampalské konference, http://www.icc-cpi.int/en_menus/asp/reviewconference/Pages/crime%20of%20aggression.aspx
- Text oznámení deponitáře: <https://treaties.un.org/doc/Publication/CN/2010/CN.651.2010-Eng.pdf>
- Text úmluvy o definici agrese (1933) na stránce New York University School of Law, Institute for International Law and Justice, <http://www.iilj.org/courses/documents/ConventionontheDefinitionofAggression.pdf> [poslední přístup 01/04/2015]
- Webová stránka ILC informující o vývoji kodifikace návrhu kodexu zločinů proti míru a bezpečnosti lidstva http://legal.un.org/ilc/summaries/7_3.htm

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – autorský překlad čl. 8 bis odst. 1 ŘS

Článek 8 bis odst. 1 ŘS

Pro účely tohoto Statutu se má zločinem agrese na mysli plánování, příprava, zahájení nebo provedení, a to osobou nacházející se v pozici, z níž může efektivně vykonávat kontrolu nebo řídit politické či vojenské aktivity státu, útočného činu, který svou povahou, závažností a rozsahem představuje zjevné porušení Charty Organizace spojených národů.

Příloha č. 2 – překlad Rezoluce ze sněmovního tisku 160/0

Pozn. autora disertace: Formátování původního dokumentu bylo potřeba změnit, protože se v něm text nacházel v netisknutelných místech. Formátování v příloze práce je proto od sněmovního tisku odlišné, text však zůstal beze změn.

Rezoluce RC/Res.6

Přijata na 13. plenárním zasedání dne 11. června konsensem

RC/Res.6

Zločin agrese

Revizní konference,

Připomínajíc odst. 1 čl. 12 Římského statutu,

Připomínajíc odst. 2 čl. 5 Římského statutu,

Odvolávajíc se rovněž na odst. 7 rezoluce F, která byla přijata Diplomatickou konferencí Organizace spojených národů zplnomocněných zástupců k ustavení Mezinárodního trestního soudu dne 17. července 1998,

Odvolávajíc se dále na rezoluci ICC-ASP/1/Res.1 o pokračování práce, pokud jde o zločin agrese, a *vyjadřujíc uznání* Zvláštní pracovní skupině pro zločin agrese za to, že vypracovala návrhy ustanovení o zločinu agrese,

Berouc na vědomí rezoluci ICC-ASP/8/Res.6, již Shromáždění smluvních stran předložilo návrhy ustanovení o zločinu agrese k jejich projednání revizní konferencí,

Rozhodnuta aktivovat pravomoc Soudu nad zločinem agrese, jak nejdříve to bude možné,

1. *se rozhodla* přijmout s výhradou ratifikace nebo přijetí v souladu s čl. 5 odst. 2 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Statut“) změny Statutu obsažené v příloze I této rezoluce, které vstoupí v platnost v souladu s čl. 121 odst. 5, a konstatuje, že každá smluvní strana může uložit prohlášení uvedené v čl. 15 *bis* před ratifikací nebo přijetím;

2. *také se rozhodla* přijmout změny skutkových podstat zločinů uvedené v příloze II této rezoluce;

3. *také se rozhodla* přijmout Porozumění týkající se výkladu výše uvedených změn, která jsou obsažena v příloze III této rezoluce;

4. *dále se rozhodla* přezkoumat změny týkající se zločinu agrese sedm let poté, co Soud začne vykonávat jurisdikci,

5. *vyzývá* všechny smluvní strany, aby ratifikovaly nebo přijaly změny obsažené v příloze I.

Příloha I

Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu týkající se zločinu agrese

1. Čl. 5 odst. 2 Statutu se vypouští.
2. Za čl. 8 Statutu se vkládá následující text:

Článek 8 bis Zločin agrese

1. Pro účely tohoto Statutu „zločin agrese“ znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu, který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, osobou v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.

2. Pro účely odstavce 1 „útočný čin“ znamená použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů. Kterýkoliv z následujících činů, bez ohledu na to, zda byla vyhlášena válka, bude v souladu s rezolucí Valného shromáždění Organizace spojených národů 3314 (XXIX) ze dne 14. prosince 1974 považován za útočný čin:

- (a) vpád nebo útok ozbrojených sil státu na území jiného státu nebo jakákoli vojenská okupace, byť i dočasná, jež je výsledkem takového vpádu nebo útoku, anebo jakékoliv připojení území jiného státu nebo jeho části, při němž bylo použito síly;
- (b) bombardování ozbrojenými silami státu území jiného státu, nebo použití jakýchkoliv zbraní státem proti území jiného státu;
- (c) blokáda přístavů nebo pobřeží státu ozbrojenými silami jiného státu;
- (d) útok ozbrojených sil státu na pozemní, námořní nebo letecké síly anebo námořní a letecké flotily jiného státu;
- (e) použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území jiného státu se souhlasem přijímajícího státu, v rozporu s podmínkami stanovenými v tomto souhlasu, anebo prodloužení jejich přítomnosti na takovém území po ukončení platnosti tohoto souhlasu;
- (f) jednání státu, který dovolil, aby jeho území, jež dal k dispozici jinému státu, bylo tímto jiným státem použito ke spáchání útočného činu proti třetímu státu;
- (g) vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených band, skupin, příslušníků nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldněřů, kteří používají ozbrojenou sílu proti jinému státu v tak závažné míře, že se to rovná činům vypočteným výše nebo podstatné účasti státu na nich.

3. Za čl. 15 Statutu se vkládá následující text:

Článek 15 bis

Podmínky pro výkon jurisdikce nad zločinem agrese

(oznámení státu, proprio motu)

1. Soud může vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s čl. 13 písm. a) a c) s výhradou ustanovení tohoto článku.
2. Soud může vykonávat jurisdikci pouze ve vztahu ke zločinům agrese spáchaným jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami.
3. Soud bude vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s tímto článkem pod podmínkou rozhodnutí přijatého po 1. lednu 2017 stejnou většinou smluvních stran, jaká je nezbytná pro přijetí změny Statutu.
4. Soud může v souladu s čl. 12 vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese, který vychází z útočného činu spáchaného smluvní stranou, ledaže tento stát již dříve prohlásil, že nepřijímá tuto pravomoc, podáním prohlášení tajemníkovi. Stažení tohoto prohlášení může být provedeno kdykoliv a bude přezkoumáno smluvní stranou do tří let.
5. Pokud jde o stát, který není smluvní stranou tohoto Statutu, Soud nebude vykonávat svou jurisdikci nad zločinem agrese, který byl spáchán státními příslušníky tohoto státu nebo na jeho území.
6. Tam, kde žalobce shledá, že zde existuje opodstatněný důvod zahájit vyšetřování zločinu agrese, nejprve prověří, zda Rada bezpečnosti určila, že byl spáchán útočný čin dotčeným státem. Žalobce zpraví generálního tajemníka Organizace spojených národů o posuzované situaci před Soudem, včetně všech relevantních informací a dokumentů.
7. Tam, kde Rada bezpečnosti provedla takovéto určení, žalobce může zahájit vyšetřování zločinu agrese.
8. Tam, kde takovéto určení není provedeno do 6 měsíců po datu oznámení, žalobce může zahájit vyšetřování zločinu agrese za podmínky, že přípravný úsek povolil zahájení vyšetřování zločinu agrese v souladu s postupem stanoveným v čl. 15 a Rada bezpečnosti v souladu s čl. 16 nerozhodla jinak.
9. Určení útočného činu orgánem mimo Soud nebude zavazovat Soud v jeho vlastním posouzení podle tohoto Statutu.
10. Tento článek není na újmu ustanovením týkajícím se podmínek výkonu jurisdikce nad jinými zločiny uvedenými v čl. 5.

4. Za čl. 15 bis Statutu se vkládá následující text:

Článek 15 ter

Výkon jurisdikce nad zločinem agrese

(oznámení podané Radou bezpečnosti)

1. Soud může vykonávat jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s čl. 13 odst. b) s výhradou ustanovení tohoto článku.

2. Soud může vykonávat jurisdikci pouze ve vztahu ke zločinům agrese spáchaným jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami.

3. Soud vykonává jurisdikci nad zločinem agrese v souladu s tímto článkem pod podmínkou rozhodnutí přijatého po 1. lednu 2017 stejnou většinou smluvních stran, jaká je nezbytná pro přijetí změny Statutu.

4. Určení útočného činu orgánem mimo Soud nebude zavazovat Soud v jeho vlastním posouzení podle tohoto Statutu.

5. Tento článek není na újmu ustanovením týkajícím se podmínek výkonu jurisdikce nad jinými zločiny uvedenými v čl. 5.

5. Za čl. 25 odst. 3 Statutu se vkládá následující text:

3 bis. S ohledem na zločin agrese se ustanovení tohoto článku vztahují pouze na osoby, které jsou v postavení, jež jim umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.

6. První věta čl. 9 odst. 1 Statutu se nahrazuje následující větou:

Znaky skutkové podstaty zločinů pomáhají Soudu při výkladu a provádění čl. 6, 7, 8 a 8 bis.

7. Návěť čl. 20 odst. 3 Statutu se nahrazuje následujícím odstavcem, zbytek odstavce zůstává nezměněn:

3. Osoba, která již byla souzena jiným soudem pro jednání uvedené v čl. 6, 7, 8 nebo 8 *bis*, nemůže být souzena Soudem pro totéž jednání, s výjimkou případů, kdy řízení před jiným soudem:

Příloha II

Změny Znaků skutkových podstat zločinů

Článek 8 bis

Zločin agrese

Úvod

1. Rozumí se, že jakýkoliv čin obsažený v čl. 8 bis odst. 2 se kvalifikuje jako útočný čin.
2. Neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil použití ozbrojené síly státem jako neslučitelné s Chartou Organizace spojených národů.
3. Pojem „zjevný“ je objektivním kvalifikátorem.
4. Neexistuje žádný požadavek prokázat, že pachatel právně vyhodnotil povahu porušení Charty Organizace spojených národů jako „zjevné“.

Znaky

1. Pachatel plánoval, připravoval, zahájil nebo vykonal útočný čin.
2. Pachatel byl osobou⁷ v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem, který spáchal útočný čin, nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.
3. Útočný čin – použití ozbrojené síly jedním státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti druhého státu nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou Organizace spojených národů – byl spáchán.
4. Pachatel si byl vědom faktických okolností zakládajících neslučitelnost použití ozbrojené síly státem s Chartou Organizace spojených národů.
5. Útočný čin svým charakterem, závažností a rozsahem byl zjevným porušením Charty Organizace spojených národů.
6. Pachatel si byl vědom faktických okolností zakládajících takové zjevné porušení Charty Organizace spojených národů.

⁷ Ve vztahu k aktu agrese může být více než jedna osoba, která splňuje tato kritéria.

Příloha III

Porozumění o změnách Římského statutu Mezinárodního trestního soudu ve vztahu ke zločinu agrese

Oznámení podané Radou bezpečnosti

1. Rozumí se, že Soud může vykonávat svou jurisdikci na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti v souladu s čl. 13 odst. b) Statutu jen s ohledem na zločiny agrese spáchané po učinění rozhodnutí v souladu s článkem 15 ter odst. 3 a jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami, přičemž rozhodující je později splněná podmínka.
2. Rozumí se, že Soud vykonává jurisdikci nad zločinem agrese na základě oznámení podaného Radou bezpečnosti v souladu s čl. 13 odst. b) Statutu bez ohledu na to, zda dotčený stát přijal jurisdikci Soudu nad zločinem agrese.

Příslušnost *ratione temporis*

3. Rozumí se, že v případě čl. 13 odst. a) nebo c) může Soud vykonávat svoji jurisdikci pouze ve vztahu k zločinům agrese spáchaným po učinění rozhodnutí v souladu s čl. 15 bis odst. 3 a jeden rok po ratifikaci nebo přijetí změn třiceti smluvními stranami, přičemž rozhodující je později splněná podmínka.

Vnitrostátní jurisdikce nad zločinem agrese

4. Rozumí se, že změny, které se zabývají definicí útočného činu a zločinu agrese, jsou učiněny pouze pro účely tohoto Statutu. Změny nemohou být v souladu s čl. 10 Římského statutu vykládány jako omezení nebo předjímání stávajících nebo budoucích pravidel mezinárodního práva, která slouží jiným účelům než účelům tohoto Statutu.
5. Rozumí se, že změny nemohou být vykládány jako vznik práva nebo povinnosti vykonávat vnitrostátní jurisdikci nad útočným činem spáchaným jiným státem.

Ostatní prvky shody nad porozuměním

6. Rozumí se, že agrese je nejvážnější a nejnebezpečnější forma protiprávního použití síly a že při rozhodnutí, zda byl spáchan útočný čin, je nutno vzít v úvahu všechny okolnosti každého případu jednotlivě v souladu s Chartou Organizace spojených národů, včetně závažnosti jednání a jeho důsledků.
7. Rozumí se, že při posouzení, zda útočný čin představuje zjevné porušení Charty Organizace spojených národů, musí všechny tři prvky, tj. charakter, závažnost a rozsah, být natolik dostatečné, aby odůvodnily určení tohoto porušení za zjevné. Existence jednoho prvku nemůže být bez dalšího prokázáním splnění dvou prvků zbývajících.